

דבר כי שומע עבדך

נביאים ראשונים בחשיבה חסידית

תוכן עניינים | הקדמה | מבוא |
מכתב הריי"צ לעידוד לימוד הנ"ך
נביאים ראשונים: יהושע | שופטים |
שמואל א' - ב' | מלכים א' - ב'

הרב שגיב הלוי עמית

תשרי תשע"ד

שגיב עמית 02-9994250

להערות והארות: sagivamit@gmail.com

ענבי
הגפן
בענבי
הגפן
זמן
לא
זמתקנה

דבר – כי שומע עבדך

תוכן העניינים

א	.....	תוכן עניינים מפורט
לג	.....	הקדמה
לה	.....	מבוא
לו	.....	מכתב הריי"צ לעידוד לימוד הנ"ך
לז	.....	יהושע
נה	.....	שופטים
עב	.....	שמואל א'
צה	.....	שמואל ב'
קיג	.....	מלכים א'
קלג	.....	מלכים ב'

תוכן עניינים מפורט

לג	.....	הקדמה
----	-------	-------

עיקר נתינת כהשם הוא המהות, ונקודת שמו היא רק ברמז
 מהות הנביא היא היותו מקבל, שומע את דבר ה'. בחינת ביטול מוחלט המרומוז במילה
 עבד - עבדיך הנביאים. אולם מצד שני יש תביעה כי הנביא חפץ בדיבורו של ה', ועניינו
 הוא להמשיכו כאן למטה, בעולם.

נביאים ראשונים בהיבט חסידי
 החיסרון בהכרת הנביאים בכלל, וברעיונות שהוסיפה החסידות - כמעט והעניינים
 אינם מוכרים.

אופן עבודת העריכה והליקוט
 חיפוש המקורות היתה מלאכה בפני עצמה. עריכתם, תרגומם ושמירה על נושא שלם
 דרשה מיומנות לא קטנה.

הטעם לכך שהתורה מגדירה לחוד נביאים ראשונים ואחרונים
 שינוי איכותי בדרגת נבואתם - הצריכה שמות נפרדים לנביאים הראשונים והאחרונים.

פֶּלְאֵי הָאֱמוּנָה.. חָטָא – אֵינּוּ אֶלָּא טוֹעָה – חשיבות לימוד התוכן הפנימי בנביאים.
 ביאור שלי על המאמר, וללא היכרות עם מאמרי חז"ל, עלול האדם להגיע לידי טעות
 בהבנת פשטם של דברים. ובלמוד פנימיות התורה, יזכה הוא לראות עומק חדש, אף
 בדברי הנביאים.

מבוא ..... לה

התייחסות אדמו"רי חב"ד לחובת הלימוד של הנביאים

הרבי הרי"צ מדגיש את החובה בהכרת הנביאים
 למרות המכתב של הרי"צ - קיימת עזובה בנושא לימוד הנביאים, ולכל ענין יש צורך במשוגע לדבר, המעוררו. ובפרט שיש כאן תוספת, המסייעת לרצון הלימוד.

הטעם לכתיבת ספר זה
 הנהגת ישיבה קטנה בעמנוא-ל גרמה לכל המפעל לקרום עור וגידים.

ענינים שמצויים ביום יום בנוגע ללימוד בנביאים
 חובת הבקאות בתנ"ך גם אצל החסידים הבינוניים.

מקורות נוספים על חובת הלימוד גם בנביאים
 המהר"ל והשל"ה הקדוש עודדו על כך, ועוד תוספת מקורות, כולל אדמו"ר הזקן בשולחנו.

מכתב ..... לז

מכתבו של הרי"צ לעידוד נושא לימוד הנביאים
 הרבי מעורר את הנהלת הישיבה לתקן בפרט אצל הצעירים את ההיכרות עם הנביאים, שביזיון הוא לבן תורה, העדר הידיעה. הדגשה על העושר המופלא שבסיפורים הללו, על מנת שהתלמידים ישאפו בעתיד להתעסק ולשאוב מהם רוח טהרה.

יהושע

פרק א | העברת השרביט ליהושע, העידוד מה' והכנה לכניסה לכיבוש הארץ, כולל שנים וחצי השבטים. ....

לז

הפטרת וזאת הברכה (שמחת תורה) (א,א-א,יח)

בחירת נשיאי חב"ד בעליית המפטיר - עבודת מסירות הנפש בעת העלמות והסתרים

קריאת הנביא להפטרה היא מעין הפרשה, מאחר וניתקנה בעת הגזירה. ולכן בחרו רבותינו דווקא בעליה זו של המפטיר, המרמזת על עבודה מתוך העלם והסתר, ובכך מובן כי זו הברכה ליהושע, אשר ילחם בהעדרו של משה.

אמירת חזק חזק ונתחזק נלמדת מיהושע

פרק ב | שילוח המרגלים ליריחו, והצלחתם ..... לז

הפטרת שלח (לך) (ב,א-ב,כד)

מרגלי משה אף הם היו טובים, אלא רק בפנימיות

מאחר ומעשי ידי משה נצחיים, חייבים לומר, כי בפנימיות גם מרגלי משה היו טובים, ומחמת סיבות חיצוניות - התוצאה לא היתה כראוי. החילוק ברוחניות בין מרגלי יהושע, שעבודתם היתה כללית מבחינת מקיף, ולכן לא הגיעו לכל פרטי הארץ.

ביאור העבודה הרוחנית של מרגלי יריחו, ובהשוואה למרגלי משה

מעלת מרגלי משה, עבודת הצדיקים, שאינם עבודה הראויה לכולם, ולכן תלאה בדעת משה. לעומתה מאחר ועבודת מרגלי יהושע היא עבודת כל אדם, ממש היה ציווי. סיפור התורה על מרגלי משה - נתינת כח לעבודת צדיקים לכולם. בעוד שלבוש של מחשבה דיבור ומעשה, ניתן להחליף - עבודת כל אדם.

מטרותיהם השונות ומתוך כך אופן פעולתם של מרגלי משה לעומת מרגלי יהושע

ריבוי החילוקים הבולטים בין פרטי מרגלי משה למרגלי יהושע, כי כל מהות שליחותם היתה שונה. אצל משה - שהכל ידעו עד כמה טובה הארץ, ואצל יהושע כדרך המלחמה וכיבושה, בדרך הטבע. וכל אחד מהם סלל את הבירור של התחנות, שהיא בחינת הדירה בתחתונים.

הפחד מקריעת ים סוף היה גם ארבעים שנה לאחר מכן בתוקף דיוקים בתיפול עליהם אימתה ופחד, על עוצמת הפחד שהיה לאחר קריעת ים סוף בתוקפו. וביאור העניין בעבודת האדם, הריחוק והקירוב הוא סוג השפעת הייצר.

תקוות חוט השני הריי"צ מבאר גדרי הביטחון באופן כללי, והטעם לביטוי תקוות חוט השני. הביטחון המושלם - ללא כל תקווה, ועם כל זאת ברזוגע ובשמחה עצומה.

פרק ג | המעבר בירדן, נס המים הנעצרים בשל ארון הקודש

לט

הפטרות יו"ט ראשון של פסח (ג,ה-ז;ה,ב-טו;ו,א;ו,כז)

מרחקם של ישראל מארון הקודש - השפעה לכל השבוע
רמז שלעתידי לבוא יהיה קריעת הנהר
ארון הברית - שילוב של תורה שבכתב ובעל פה

פרק ד | בניית י"ב אבנים בגלגל כסמל שבני ישראל זכו לעבור את הירדן באופן ניסי.

מ

הארון המחבר טבע ומעל הטבע, מכניס את ישראל מהמדבר לארץ ישראל חיבור טבע ונס מתקיים בארון. נתינת הכח מהארון לכניסתם לארץ. עלה נעלה - לא רק ירושה, כי אם הנהגת חיבור הנס והטבע יחדיו.

בקיעת הירדן - דווקא לקרע אחד (בניגוד לקריעת ים סוף והנהר לעתיד לבוא) בקיעת הירדן קרע אחד, כי בזה היו ישראל שווים. הארון הוא בבחינת יחידו של עולם, שבזה הכל שווים. מה היה צורך לעזוב את המדבר עבור ארץ ישראל? בכח היחידה - כל הנסיונות נעלמים.

פרק ה | מילת ישראל, אכילת הפסח והפסקת ירידת המן. מלאך ה' מבקר את יהושע ביריחו.

מא

הפטרות יו"ט ראשון של פסח (ג,ה-ז;ה,ב-טו;ו,א;ו,כז)

עיקר קיום המצוות בארץ ישראל, ושתי מצוות העשה שעונשן כרת - לא התקיימו במדבר קיום התורה הוא בעיקר בארץ הקודש, פסח ומילה קיימו רק בכניסה. דיוק בלשון התפילה, ושם (בארץ הקודש) נעשה לפניך מצוות רצונך.

בדברים שאדם חייב לעשות לבנו - הדגים זאת הקב"ה
חרבות צורים מקשים, היאך מלו בפסח, והרי מילה שלא בזמנה נדחית ביו"ט. ומתריצים, כי האיטור הוא רק במילה באופן רגיל, וכאן לקחו את חרב המלחמה ומלו בה.

כי לא מלו בדרך.. שוב מול את בני ישראל מבאר היאך מצד אחד לא מלו, ומצד שני מלו שנית, וביאור עניין הפריעה שנתחדשה דווקא בזמנו של יהושע.

פרק ו | הכיבוש הניסי של יריחו ..... **מא**
הפטרת יו"ט ראשון של פסח (ג,ה-ז;ה,ב-טו;ו,א;ו,כז)

קבלת מפתח [העיר] מרמוז על שליטה של נעילה ופתיחה
ביאור הטעם ברוחניות, מדוע אנשי יריחו לא אומרים ברוך שם
נישואי רחב ליהושע

מעלת כיבוש יריחו שהיתה בשבת

כיבוש יריחו - התעסקות מצד אחד - אך רק בענייני קדושה. שאר ארץ ישראל נכבשה במאבק ממשי של מלחמה. הנהגה שבתית פועלת השפעה על הזולת בדרך ממילא, ולא ע"י קרבות. ההתעסקות אכן קיימת, אלא שהיא מתועלת רק בענייני טוב וקדושה.

שלל יריחו

הטעם ברוחניות מה שהשלל היה רק באופן של חרם, ושלא יכלו ליהנות ממנו, קשור לעבודתם של אנשי יריחו.

פרק ז | מעילת עכן בחרם יריחו ועונשו ..... **מג**

אלמלא עוון החרם, גם אצל יהושע הכיבוש היה מעל לטבע, שלא נפקד איש
המצב שכל אנשי המלחמה חזרו בשלום היא מעל הטבע (והחריג מצד סיבה צדדית). בכך שלא נפקד איש - רואים כי יהושע בעל הבית על העולם.

הלשון גניבה בחרם עכן

מהות הגניבה וע"ז - יש בהם צד משותף. עם היות שהמשנה דנה על גניבה מעיר הנידחת - הרי זה לשון של חרם, ולא רק סתם גניבה. החומרה בגניבה אינה עצם העבירה בעבר - כי אם שהעבירה קיימת כל העת בעולם.

הקשר בין לידת זרח ופרץ ולחרם עכן

הטעם לכך שרש"י מבאר רמוז של מניין ארבע הפעמים שהוזכרה יד, ומקשרו לחרם עכן, בשעה שאין לזה כל קשר לפשט. ומבאר כי לכל סיפור חייב להיות תוכן פנימי, או בהיותו מעשה אבות סימן לבנים. ביאור דיוקים והצורך להביא ב' פירושים, וכן ביאור כל העניין הרוחניות.

פרק ח | כיבוש העי במלחמה השנייה. .... **מד**

סיבת הניצחון במלחמת העי השנייה הינה אלוקית, ואינה בגלל המארב

פרק ט | הגבעונים, הגעתם בעורמה, שבועת הנשיאים, גילוי השקר, והפיכתם לחוטבי עצים ושואבי מים. .... **מד**

הטעם לכך שהגבעונים זכו לשרת את ישראל בעבודה במקדש

חוטבי עצים ושואבי מים - ברוחניות

הגדרת חוטב עצים ושואב מימך ברוחניות, וזוכים לכך מכוח משה.

פרק י | הנצחון הפלאי על חמשת המלכים, בבית חורון, ועצירת מהלך השמש, להשלמת הניצחון. .... **מה**

עצירת השמש והירח ברוחניות

עצירת השמש והירח אינו (רק) בשביל המלחמה, אלא שיפסיקו את השפעתם הרוחנית. השמש והירח מסייעים לבני ישראל, כשהם מתבטלים ליהושע.

עצירת השמש מורה על ביטול הטבע לבורא

פרק יא | יהושע כובש כמעט את כל הארץ ..... **מה**

הסיבה החיובית לאריכות בכיבוש הארץ – שהארץ לא תהיה שממה
 כיבוש ללא אפשרות ליישב את הארץ - אינה מצווה. אף שיהושע התעכב בכיבוש, הזקנים לא מחו מסיבה זו. אמנם התוצאה של הדחייה - היא גנותו של יהושע. מלחמת רשות - ברוחניות היא מלחמה ללא קרב.

פרק יב | רשימת שלושים ואחד המלכים, אשר יהושע הכה וניצח. .... **מז**

אף בשעה שמרדו המרגלים – נשארה אצלם האמונה בהעלם
 האמונה כי ה' יכול לנצח את ל"א המלכים - היתה בתרדמה. התניא מוכיח, כי עצם החזרה להילחם, מורה כי אכן בפנימיות האמינו בכח ה'. אלא, שהיצר הסתיר, וכשצעק עליו - התגלתה האמת הדרומה.

המאיסה בארץ גרמה שנכנסו לגדר הירא ורך הלבב
פחדם של ל"א המלכים מיהושע – בחינת איכות, פחד שכלל לא יתואר
הביטוי זה עימנו – הוראה על השגחה פרטית

פרק יג | חלוקת הארץ לפי השבטים – פירוט חלוקת הארץ המזרחית. .... **מז**

הביטוי בא בימים – מורה על ניצול הזמן, ולא על אריכות שנים
 בא בימים אינו בא לתאר כמות, שהאדם זקן, כי אם איכות. שהרי גם בגשמיות רואים, שבני אדם בעלי גיל שווה, נראים שונה בשל מה שעבר עליהם. וכן הזהר אף הוא מפרש, שמשמעו שניצל את כל ימיו, כראוי.

פרק יד | מתן רשות לכלב לכבוש את חברון על ענקיה ועריה הבעורות ..... **מז**

גדר נתינת חברון לכלב וללוויים
 חברון היתה שייכת לארבעה עד שניתנה ללוויים. מדייקים כי חברון ניתנה במילואה לכלב, והתוצאה שאכן לבסוף קיבל רק בחלק של פרברי העיר. יסוד - חילוק באופן נחלת שבט לוי הכללי, ולגבי בעלות הבית הפרטי. עפ"י יסוד זה מתבאר, כי רק הבעלות הפרטית של כלב עברה ללוויים. מעלת הלוויים הפנימית היא המתקנת את הרוצח בעיר מקלטו. כל התפילות עולות דרך חברון, ובה פתח דוד המלך מלכותו.

פרק טו | שטחו של שבט יהודה שעלה בגורל, ושמות עריה. .... **מח**

כיבוש ירושלים
 להבין הטעם, שרש"י מביא ראייה על האיסור לאכול בירושלים דווקא מהנביאים. יושבי יבוס כתבו שבועה, ובכך מנעו כיבוש ירושלים, באשר אי הכיבוש נבע מסיבה צדדית זו. ומחדשים, כי רק לפי הבנתם הכוזבת לא כבשוה, ולא מצד שהשבועה אכן חלה. וטעם שנמנעו מלכבוש את ירושלים, כי לא רצו להוציא לעז על האבות, אף שהדבר הינו בטעות. הביטול לא היה על עצם השבועה, אלא על שכתבו זאת על צלמיהם. בכל אופן דוד קנה, ובכך התבטלה טענתם.

פרק טז | גורל בני יוסף, נחלת שבט אפרים. .... **מט**

בית חורון הינם שתי מקומות, (תחתון ועליון), ובהשוואה לתמנתה
 מאחר ולתמנת עולה יהודה ויורד שמשון - נשאלת השאלה האם הם שתי ערים? הגמרא מתרצת ג' תירוצים, ורש"י נוקט כתירוץ אחרון, שכל אחד הגיע מכיוון אחר. יש לשלול את הפירוש של ב' ערים סמוכות, כי אז צריך לצרף לתואר העיר עליון או תחתון, בדוגמת בית חורון. בנייה באמצע ההר - אינה הגיונית. שיפוע מסמל ברוחניות סכנת ירידה.

פרק יז | שטחם של בני מנשה ואפרים, והוראת יהושע כי בכוחם יפרצו ובתוך היער יעשו להם נחלה. .. **מט**

סדר בנות צלפחד – יש משמעות הן לגיל והן לחוכמה

הקדמת נעה, בסדר כתיבת בנות צלפחד, עם היותה הצעירה - הוא בשעת טענתן המורה על סדר חכמה. ראייה על כך שנעה ביהושע שוב שנייה בסדר. אך בכל זאת יש שקילות בין האחיות, כי גם לריבוי השנים יש משמעות חוכמה.

ביאור הביטוי 'לא ימצא לנו ההר' – שהשטח לא יספיק למחיית בני אפרים

פירוש המילה ימצא - לשון סיפוק, בשירת האזינו ואצל בני אפרים. לכאורה יש מקום לתרץ שמצא הוא לשון בחירה. מציאה באה להורות על מעלת יוקר הדבר, המגיע בהיסח הדעת. התבטלות בני ישראל לקב"ה היא בכל מציאותם.

פרק יח | הטלת גורל לשבעת השבטים שלא נחלו, ותחילתו בשבט בנימין. .... **נ**

ארץ ישראל – כיבוש וחזקה (הצורך של יהושע לחלק את ארץ ישראל לשבטים)

כיבוש יהושע, לאחר שנלקחה מהם ארץ - בטלה קדושתה, בניגוד לכיבוש שני. אך לכאורה אין כל מעלה בחזקה של קדושה שניה מהכיבוש בקדושה הראשונה. נתינת הארץ מהקב"ה לבני ישראל פעלה. קדושה ראשונה שנצטוונו להילחם - בטלה בשעה שנכבשה מידם. לאחר שנלקח מהם - הרי זה מבטל את הכיבוש, שהוא הלקיחה הנגדית.

הבנה ברוחניות כיצד בכיבוש ראשון בני ישראל היו כצדיקים, אשר כיבושם לא תיקן התחתון. קדושה שניה - עבודת בעלי התשובה, ולכן הגילוי האלוקות ממשיך ללא הפסק. הכיבוש האמיתי, ולא ע"י נתינה יהיה רק לעתיד לבוא. בירושה לא ניתן לנתק את האדם מהקרקע - כי המוריש והיורש - מציאות אחת.

פרק יט | גמר חלוקת הגורל ..... **נא**

חלוקת הארץ בג' אופנים: גורל, רוח הקודש ועפ"י שכל

חלוקת הארץ בג' אופנים - קיימים בעבודתו הרוחנית של האדם. מטרת הנשמה הבירור, בדוגמת הנחלת הארץ הגשמית. הביאור לנפש הבהמית מדוע יש את עבודת הגלות.

פרק כ | חלוקת ערי המקלט ..... **נא**

חלוקת ערי המקלט בעבר הירדן המזרחי היתה אף היא על פי יהושע.

הבדלת משה, אף שכעת אינן קולטות בפועל. חידוש כי בשעה שיהושע הפריש - חל שם ערי מקלט למפרע. מחלוקת באחרונים במהות המצווה - מצד ה"גברא" או ה"חפצא". חקירה לגבי מהות עיר המקלט - שלילה או ממש חיוב. ביאור מחלוקתם ברוחניות. פעולת משה בערי מקלט קשורה עם עניין החרדה.

פרק כא | הלזוים מקבלים מ"ח ערים בכל גבול ארץ ישראל, כולל המזרחי. .... **נג**

גדרי שבט לוי במלחמות בכלל ובמלחמת מדין.

מלחמת נקמה במדיין, ומלחמת הנחלת הארץ. מלחמת מדיין בה קיבלו הלזוים נחלה - היתה בחינת נקמה, ולא מלחמה רגילה. הוספת מספר חקירות. היאך יהיו הלזוים בגדרי מלחמה בשאר הארצות. המלחמה מחוץ לארץ היא הגדלת כבוד ה', שלכך שייכים גם שבט לוי. ובהרחבה, מלחמה של כל יהודי היא בצד הרוחני של מלחמת מדין.

פרק כב | יהושע מברך ונפרד משנים וחצי השבטים, הבונים מזבח כעדות, ולא לשימוש הקרבות מחוץ למקדש
נד.....

עניין בית פעור

המשמעות הרוחנית של בית פעור - היא עשיית הפסולת לעיקר. החשבת הגשמיות, והיותו שקוע בזה - היא בדות (ברוחניות) בחינת פעור. בית פעור יושב במעבר מרוחניות המדבר לגשמיות הכניסה לארץ. ועל כן דווקא בכניסה לארץ שהנהגה הטבעית היה את המקום לטעות. עבודת המסירות נפש - שממנה מכירים כי אף הטבע הוא אלוקות.

פרק כג | יהושע מבקש מהעם לקראת מותו, שישמרו לקיים את התורה .....נד

למה לא נמשח יהושע? גדר המלכות אצל משה ויהושע

משה סומך ידיו על יהושע, ויש להבין מדוע לא נמשח למלך ע"י שמן המשחה. היסוד הוא שיש שני סוגי מלכים - הנהגה ובתורה. אלא שחלוקה זו החלה רק לאחר זמנו של יהושע, שהיה כדוגמת משה. המטרה הפנימית של מלחמות המלך - הינם להרים קרן התורה. ומלכות יהושע היתה בעיקרה התורה.

פרק כד | יהושע כורת ברית עם העם בשכם על שמירת המצוות, וקבורתו. ....נה

היאך שכם היא מקום פורענות, בעוד יהושע כורת את הברית עם כל ישראל על קיום התורה והמצוות?!

להבין סדר המאורעות השלייליים בשכם שרש"י מביא. ממשיך ומקשה על מאורעות נוספים שאירעו בשכם - לחיוב ולשלילה. ומדייקים ומצמצמים, כי הפורעות היתה רק ביחס למאורעות הקשורים ביוסף.

שופטים

פרק א | לאחר מות יהושע ממשיכים השבטים במלחמותיהם (יהודה, אפרים) חלק מורישים וחלק משעבדים במס. ....נה

עניינו הרוחני של כיבוש יהושע, ביחס למשה

מעשי ידי משה נצחיים, וכן היתה נפעלת הגאולה דרכו. אולם מעלת יהושע היא דווקא בבירור התחנות, שהיא עבודה ממושכת, וכל שכן שהיא הכנה לגלות האחרון. רמזים על כך בפרשה בה רצה משה להיכנס לארץ, ובהפסרתה.

מצוות ביכורים - מיד עם כניסתם לארץ

ההתחייבות לביכורים לשיטת הספרי - מיד כשנכנס ומכיר חלקו. החובה לא להביא ביכורים לבמת יחיד - רק מאז הקמת שילה. החלות בביכורים לשיטת הספרי - עצם הכניסה. ניתן היה מיד לקיים את המצווה - הוכחה מבני יתרו. ביאור שתי השיטות ברוחניות, ובסמוך ליום ההולדת של שני המאורות.

פרק ב | לאחר מות יהושע, בני ישראל עובדים ע"ז ומכעיסים את ה'. ואף שנשלח שופט ומושיעם, עם מותו חוזרים ומשחיתים. ....נו

מעובדי הבעל - לא נשאר מאומה, ורק מאמיני ה' - יש להם קיום

בהקשר לגיורים שאינם כהלכה, אשר מפרקים את המחיצה בין ישראל לאומות, מביא הרבי הוכחה, כי כל מי שסטה משמירת התורה והמצוות, לאורך זמן נמחק. ואמתלא כי נסים היום היו מועילים - אינה נכונה, שגם אז כשראו נסים היו שעברו עבירות, כגון העגל.

ההשחתה של העם לאחר מות יהושע

להבין, היאך אומר משה כי אחרי מותו ישחית העם, ובימי יהושע שמרו על הברית. ומבאר כי החטאים לאחר מות יהושע היו לחלקים גדולים מהעם.

פרק ג

עם ישראל נענש על חטאיו, וזוכה הוא לישועת השופטים עתניאל בן קנז, אהוד בן גרא, ושמגר בן ענת. ולאחר מכן שקט של עשרות שנים. .... נז

מלמד הבקר ברוחניות

נקרא בן מאחר והוא מלמד את הבהמה, מעצם ראיית השוט, ברוחניות הכוונה ללמד את נפשו הבהמית החומרית.

הלימוד לעמידה בקדיש, מאהוד האומר דבר ה' לעגלון, ומכבדו בקימה

פרק ד

מלחמת דבורה הנביאה מול סיסרא, והניצחון ביד יעל. .... נז
הפטרת בשלח (ד-ד,ה,לא)

מעלת יעל לגבי האמהות, שאף שירדה בפועל עם סיסרא, יעאה בשלום

יתכן שקיימת אף אצל אחרים מעלה, אך אצל הזוכה להגשימה ב"פועל" - יש יתרון, שפעל את גילוי מעלתו.

רמזים מההפטרה לגאולה העתידה

ישיבת דבורה תחת התומר. גילויים וגאולה מההפטרה.

פרק ה

שירת דבורה - עידוד השבטים הנלחמים, ברכה משמיים, ושבח ליעל על הכרעת סיסרא. .... נח
הפטרת בשלח (ד-ד,ה,לא)

מעלת שירת דבורה, ובחירתה כהפטרת שבת שירה

החידוש בבחירת שירת נשים, עם היות שגם בפרשה יש שירת גברים הוא מצד מעלתן העצמית של הנשים. ביטחונן הגדול בקב"ה שיעשה להם ניסים, ויציאתם בתופים ממצרים. מה עוד שנעשתה בשמחה גדולה. החינוך לשמירת הבית חזק יותר אצל האישה, וכאן בזמן ההפטרה כבר היו בני ישראל על אדמתם, כעין בית.

מעלת נשות ישראל, הן בעבודת מרים, והן בשירת דבורה

קושי השעבוד המבוטא בשמה של מרים - מרירות, ולגלוגה של אביה היאך נבואתך, פרץ בעת הסרת אימת מצרים בעוצמה מרובה.

מעלת דבורה - הן היותה בעלת צניעות, בישיבתה תחת תומר, שניתן לראות הכל מרחוק. והן היותה אשת לפידות, הארת הבית, וממנה הסביבה וכל העולם כולו, בדוגמת נרות המקדש.

פרק ו

התגלות המלאך אל השופט גדעון, בקשתו שיושיע, נס האש משמיים, וניתוז המזבח ע"י גדעון. .... נט

ההסתמכות על הקב"ה נתנה כוחות מיוחדים לגדעון

התגברות מול רבים, שאין להם ערך אלא כאיש אחד. ההוכחה מגדעון על מציאות גבורה שכזו, ומהתורה - דיוק בלשון. כוחו של גדעון הוא יותר מבני יעקב, מכיוון שאנשי שכם היו בשיא חולשתם.

כי אהיה עמך, והכית את מדין כאיש אחד

קנאות הקדושה - העלתה את שמעון ולוי לדרגת כוחו של הקב"ה. גדעון מקבל מכח ה', בהיותו עימו. כיוון מחודש במעשי שמעון ולוי - היה להם להורגם ישירות וללא עורמה. אף לא נזקקו לכבד את אביהם, הן שהיה לפני מ"ת, והן מצד עומק הקנאות בנפש. מקור ללימוד הבר מצווה- מסירות ללא כל חשבון.

חובת לימוד הזכות, והאם דרכם של הנביאים היא מוסר או אהבת ישראל?
 מעלת גדעון - מדבר בחריפות על הקב"ה שאינו מגן על עמו. ודווקא דיבורים אלו גורמים, שיהיה בחינת לך בכוחך זה והושעת, ובהרחבה לימינו.
 לכאורה יש הלומדים כי ראוי לדבר מוסר, ותומכים יתדותיהם בדברי הנביאים. חילוק בין הדור הזה שאינו מועיל, וכללי התורה. אהבה - היא המפתח לקבל, וחלק מאופן מסירת הדברים. הצער הגדול ממה שהוא נדרש להוכיח את הזולת, ולא להתנשא מעליו. הקב"ה לא ייחד שמו על נבואות קשות. אפילו שדיברו כנגד ישראל - נענשו. כשהמגייד היה איש טוב - כל הניגון וההטעמה היה שונה.

פרק ז | ניצחון גדעון עם שלוש מאות לוחמים בחצי הלילה מול מדין ..... ט

ההיתר להיכנס למלחמה אבודה מראש, השוואה בין המלחמה של גדעון לחנוכה
 היאך יצאו בני חשמונאי למלחמת התאבדות מיוזמתם?! ההיתר ליציאה למלחמה, אף שיש בו התמסרות היא רק באפשרות הגיונית, שייתכן ניצחון. אלמלא האות - אכן לא היה יוצא גדעון להילחם. מעלת בני חשמונאי - כהנים גדולים, ולפיכך התחייבו מעבר לרגיל.

השוואת "בלילה ההוא" שנאמר ארבע פעמים

פרק ח | ניצחונו של גדעון במרדפו על מלכי מדין. .... טא

פנואל או פניאל?

שם העיר פנואל משתנה ע"י יעקב לפניאל וחזור. החילוק בפנימיות פני - עבודת האדם למעלה, ופנו - עבודה בגדרי העולם. מעלתו של יעקב שחיבר את ב' הבחינות, דביקות בה' והשפעה אף למטה.

פרק ט | משל יותם ..... טב

פעולת היין היא לשמח למטה ולמעלה

יין גשמי פועל גילוי של מעל הדעת - המשכה ממקור עליון ביותר. פעולת ההתנתקות מהעולם אינה יכולה להיות לאורך זמן - פורים ויום כיפור - אחת בשנה.

ביאור משל העצים באותיות הקבלה

פרק י | שופטים מתחלפים, עובדים ע"ז, ובני עמון נאספים למלחמה ..... טב

שאילת חברו בשם ה' נתקן לגרום ששם שמיים יהיה שגור בפי כל

המשנה שתיקנה לשאול בשם ה' - נהגה עוד לפני תיקון המינים. התקנה היתה על מנת לגרום כי שם שמיים יהיה שגור, ולא כל הפסלים והאלילים.

פרק יא | יפתח הגלעדי ..... טג

הפטרת חקת (יא,א-יא,לג)

התוקף ההלכתי לנדרו של יפתח לגבי מות בתו

הריגת בני שכם - לכאורה סותרת איסור שפיכות דמים. התוקף של גדרי האומות שיווה לכך כוח של דין. אם ראובן היה מתחייב להמית בנו - מצד הדין היה בכך אפשרות. זה העוצמה בדברי יפתח - מעצם אמירתו, ולקשר מעשה תמר.

מעלת יפתח, שבקול ברור אומר כי הניצחון הוא מאת ה'

בת יפתח באותיות הקבלה

פרק יב | יפתח נלחם עם בני אפרים המערערים עליו, ושאר שופטים קטנים..... סג

ואשימה נפשי בכפי

לימוד התורה ברוסיה הסובייטית היתה בחינת ששם נפשו בכפו.

פרק יג | הקדשת שמשון לנזיר ע"י המלאך בטרם לידתו..... סד

הפטרת נשא (יג,ב-יג,כה)

נזירות שמשון (ונזירות שמואל)

נזירות יכולה להיות לזמן או לעולם - ונזירות שמשון בעלת גדרים שונים. מחלוקת תנאים האם גם שמואל הנביא היה נזיר. כיצד דיניהם של שמשון ושמואל בנזירות שונה, אף שנלמדים בגזירה שווה?! סיפורי הנביא שונים כאן מההלכה שרק האב מדיר את בנו. קבלת הנזירות היתה רק בעת שהגדיל ועל ידו - והקדושה היתה למפרע.

מדוע לגויים אין גדר נזירות?

הנזירות הינה רק בעם ישראל, הנודרים בדרך קדושה. לעתיד לבוא תהיה גדר של קדושת נזירות ונבואה.

לו חפץ ה' להמיתנו.. ולא הראנו.. לא השמיענו כזאת

הפסוק על הגילוי שראו מנוח ואשתו, קשור עם הדיון על הגילויים במתן תורה. ביאור מספר מחלוקות של רבי ישמעאל ורבי עקיבא, הגדרי מתן תורה, והבנת התוכן הפנימי של אם שמשון.

פרק יד | שמשון נושא פלישתית, הורג ארי שבא ממנו דבש, ונוקם בפלישתים שרימוהו..... סז

חידת שמשון של מעז יצא מתוק

החידה עניינה הסתר - והמשל עניינו גילוי. המשל הינו כיחידה עצמאית. התורה היא משל הקדמוני - ודורשת מעימנו לחפש את הנמשל.

פרק טו | שמשון מעולל צרות לפלישתים: עם שלוש מאות שועלים שורף שדותיהם, ומכה אלף מהם בלחי החמור..... סז

הסתירה בין זמן שיפוט שמשון עשרים או ארבעים שנה

יכולת ההשפעה אף לאחר ההסתלקות (בשמשון ואצל הרי"צ).

פרק טז | דלילה מפתה את שמשון עד שמגלה כוחו, ומצליחים לתופסו ולאוסרו, במותו הורג רבים מהם..... סז

השפעת שערותיו של שמשון

משמעות שערות ברוחניות - ושהדבר התבטא אצל שמשון. תפקיד היהודי להמשיך הקדושה בארץ. קורח מפריד אלוקות וגשמיות - ועל כן הוא ללא שערות. טענה כי רק הגשמיות קדושה - הורידה אותם חיים שאולה.

תמות נפשי עם פלישתים

גישת הנצחנות העיתונאית, עלולה שיוסיפו פרטים שאינם נוגעים. שיטת עבודת חב"ד, אינה לאחר פיצוץ הגזירה, אלא להקדים ולמונעה.

פרק יז | פסל מיכה..... סז

השפעת אם בענייני ע"ז - באופן כללי ובפסל מיכה

ביאור על גדר הסתה לע"ז, ניתוח הגורמים, שנכתבו ושלא נכתבו. וביאור האם היתה השפעה לאם מיכה על העבודה זרה.

הביטוי פִּימִים הָהֵם אֵין מִלֶּךְ בְּיִשְׂרָאֵל, אִישׁ הַיֵּשֶׁר בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה – הפוך להנהגה הרצויה לעבא

שליטת הנהגה של איש הישר בעיניו יעשה. יסוד הצבא - משמעת וקבלת עול. הביטול הוא אף אם בחייו האזרחיים הוא עולה על מפקדו. הביטול הוא מוחלט, ואינו יכול לטעון שזה עניינו הפרטי.

פרק יח | בני דן כובשים את ליש בצפון, ולוקחים את פסל מיכה ואת הנער הלוי עימם..... סט

בני ישראל מבלעדי נושא פסל מיכה – לא היו יכולים לקבל התורה

כל האזרח ישבו בסוכות כולל נושא פסל מיכה

להבין היאך נכללו כל ישראל כולל מיכה עם משה תחת אותם ענני כבוד. העבירה היא החיצונית, ולכל אחד יש מצווה בפנימיות. יהודי מקבל זעזוע על מנת להוציא ממנו את הטוב.

פרק יט | מעשה פילגש בגבעה..... סט

סנהדרי גדולה הם אלו שהיכו את אנשי בנימין – אחריות ברוחניות של עגלה ערופה

הוראת חלל נופל בשדה ברוחניות. האחריות מוטלת דווקא על הגדולים שבעם. הוראות עגלה ערופה - מותאמות לחודש אלול.

פרק כ | בני ישראל נלחמים עם שבט בנימין, שלא ניאותרו להעניש את הפושעים..... ע

"כל איש ישראל.. כאיש אחד חברים" – האחדות לביעור הנגע

הסוכה מקיפה את כל האדם. אהבת חנים מקדמת את הגאולה. הרצון לשנות את העוולה - פעל אהבת ישראל וחיבור.

מידת האחדות בניגוד למידת המדון

צריכים לדאוג למצב בו כל איש ישראל חברים. העיקר למצוא את נקודת השיפור, ולא את השלילה בזולת.

אהבת ישראל – ואהבת לרעך כמוך

להבין גדר מצוות ואהבת לרעך, ומה הוסיף רבי עקיבא בהגדרתו כלל גדול בתורה. היאך ניתן לצוות לאהוב יהודי, אף לא בנושאים בהם חיוו אינם קודמים. אהבת רשע - מצד היותם בני. החילוק בלשונות אהבת ישראל בין הלל ורבי עקיבא. היאך אוהב מצד היותו אה, ומצד שני מקרבו לתורה? החילוק בין העצם (ישראל מעל התורה), ולבין הנשמה (דרך התורה). ר"ע מדבר על נשמות כפי שהן בגוף.

הסכם הסגרה על פושעים

הרחבת העיקרון של מסירת נפש לענייני הסגרה. ג' סיפורים מהנביא הקשורים להסגרה.

פרק כא | השבועה שלא יתנו בנותיהם לשבט בנימין, חטיפת הבנות במחולות..... עב

ברכתו של יעקב לבנימין, והקשר לפילגש בגבעה

בברכת יעקב לבנימין אנו מוצאים את גדר החטיפה, בדוגמת הזאב. עצם חטיפה ובפרט בנוגע לאשה הוא שלילי - ומה ברכה יש בזה?! החטיפה מורה על יכולת לצאת ממצב בלתי רצוי ביותר, והפכוהו למעלה בימי המן. מהותו של בנימין - צדיק תחתון, העובד דווקא עם הנמוך ומעלהו, דוגמת פילגש בגבעה.

שמואל א'

פרק א | תפילת חנה העקרה, ולידת שמואל ..... עב
הפטרת יום א' של ראש השנה (א,א-ב,י)

כיום לא שייך להקדיש בן לרבי בדוגמת חנה אם שמואל

העילוי המיוחד בתפילת חנה, שניתן ללמוד ממנו הלכות רבות
התורה מלאה בתפילות האבות ומשה, ומדוע נזקקים ללמוד הלכות מרובות דווקא מחנה? !
שבקשת ילד בשל עקרות - כבר היתה אצל האבות. מאחר וכל מהות התפילות ניתקנו
ע"י האבות, אין זה קשור שלא למדים מלפני מ"ת. ומבארים, תפילה בעת צרה יוצרת
רצון חדש, ולכל הדעות זה חיוב מהתורה.
בקשת חנה ייחודית - צדיק ב"פועל", ואף נדרה. והחידוש בכך, שבקשתה היא אף מעבר
למה שהתורה נותנת בחירה. על מנת שנדרה על שמואל יתפוס, היה צריך להסכים
בגדלותו. ריבוי הפעולות אצל חנה מעידים על עוצמת כוונתה, שהיא לב התפילה. ייחודיות
תפילה זו - הבסיס לעבודת ראש השנה.

פרק ב | שירת חנה וחטא בני עלי, ולעומתם שמואל פורח כלפי ה' וכלפי אדם ..... עג
הפטרת יום א' של ראש השנה (א,א-ב,י)

תפילת חנה – בקשת צרכיו בתפילת ראש השנה

חייבים לומר, כי בחירת ההפטרה אינה רק בשל המקריות שחנה ילדה בראש השנה.
הקשיים בהבנת פרטי הסיפור, וכי עד כדי כך טעה עלי? ! ומבארים, כי חנה חידשה גדר
"שיכרות בתפילה".
הכתרת המלך, שהוא בטל לה' - היא העיקר, וכיצד בו זמנית יש גם בקשת צרכיו? !
הסתירה מי כאן - אני או המלך? ! והתירוץ לכך, שבקשת צרכיו אינה בעבורו, כי אם
לממש את המלכת המלך.
עדיין קשה לסבור שכל בקשותיו אין בהם נגיעה אישית. שיטת הבעש"ט - האלוקות
שבגשמיות מחייה אותו. כי בפנימיותו, אף בלא מודע, רצונו לגשמיות נובע מהרוחניות
שבכל דבר. ועל כן, מבחינת עלי - הוא חושב שהיא מבקשת רק את עצמה. מבחינת
חנה - כל מציאותה מילוי רצון ה', ועל כן גם הקדישה את בנה.

פרק ג | שמואל משרת ה' זוכה לחזיון הנבואה, עלי מכריחו לגלות את הנבואה, על אשר יענשו בני עלי. ....
עד

התיקון לגילוי עריות חייב להגיע מכח עצמות הנפש

דבר – כי שומע עבדך

אין חזון נפרץ – מעלת נבואת שמואל

פגימת הנבואה ע"י שרו של עשו, שהכה את יעקב בכף ירכו, ומנע את הנבואה שורשה
הוא בספירת הנצח וההוד. מעלת נבואת משה רבנו, שלא נפגמה, בהיותו מדרגה עליונה
יותר. תיקונו של שמואל בספירה זו, אשר בכך השיב את הנבואה.

פרק ד | ההפסד לפלישתים, עד שאף ארון הקודש נופל בשבי ..... עה

ארון יושב הכרובים

מחלוקת ראשונים, ביחס למהות הבנת הארון והכרובים, האם הכפורת הינה חלק מהארון
או בחינה עצמאית. יש לה ביטוי גם לגבי ההלכה,
שיטת הרמב"ן - הארון יושב הכרובים - מיקשה אחת רוחנית, כי בפנימיות ישראל
והתורה - מיקשה אחת.
ואילו שיטת רש"י בכרובים לעומתו - מציאות תינוק ואהבה בפני עצמם. שמשמעותה
שהתקשרות ישראל היא מעצם מהותם, וללא צורך להיתלות בתורה.

המצווה בעשיית הארון, והטעם שלא גנזו אותו בשעת המלחמה

פרק ה | ארון הקודש משטה בפלישתים ובגוגן אלילם, באשדוד גת ועקרונ. עז.....

היתכן לקחת את ה' בשבי?!

האליל של פלישתים שיעאו ממצרים הוא דג

פרק ו | ארון ה' מוחזר לישראל לכיוון בית שמש, ומכה באנשי בית שמש עז.....

הטעם לכך שהרמב"ם אינו מונה את עשיית הארון כמצווה

וישרנה הפרות: מעלת שירת הפרות – גדר הגילוי לעתיד לבוא

פרק ז | בזכות שמואל המעורר את העם לתשובה, זכו בניצחון על פלישתים במצפה עז.....

ותשובתו הרמה כי שם ביתו – הפצת התורה בכל פינה בעולם

הסירו את אלהי הנכר מתוכם

גדר טומאת ע"ז הנלמד מהפסוק הסירו אלהי הנכר (בוישלח). וכאן בשמואל אותו לשון רצון ה' שאף שמבחינה מעשית אין לע"ז כל ערך, שדווקא התורה תתן לה חשיבות והאדם יבטלה. מדייק שהטומאה דווקא מדברי סופרים - לגלות אחדות ה', גם במקום המנגד לאלוקות.

פרק ח | רוצים מלך ככל הגויים, שמואל מזהירם ואומר משפטיו, ומקבל אישור מה' עז.....

מצוות מינוי מלך – ומה טעם לא רצה שמואל למנות לבני ישראל מלך?

מקשים, כי מאחר ויש מצוות מינוי מלך - מדוע גם שמואל וגם הקב"ה אינם מרוצים מבקשת העם?! הטעמים למינוי מלך - הנהגה גשמית ורוחנית. מינוי מלך בשר ודם גורם אצל כל העם ביטול מול הקב"ה, המלך האמיתי. שתהא אימת המלך מהקב"ה - עליך. כשישראל עולים בדרגת הביטול - הם מפיקים יותר ממלכם ברוחניות. המלך משפיע הכל על העם, ולכן אף הבשר הגיע דרך משה רבינו. שמואל התאכזב שהעם רוצה רק את דרגתו הנמוכה של המלך. אלא שמה שה' אכן המליך, הוא מכיוון שעדיף לקבל ביטול נמוך מהמלך, על מצב בו לא יקבל כל ביטול.

היאך רשאי המלך לקחת את הילדים והרכוש ולהשתמש בהם כרעונו?!

כל העם מאבדים את מציאותם ביחס למלך. עוצמת הביטול למלך, בהשוואה לביטול הבן לאביו. מאחר ואין לעם כל קיום - רשאי לקחתם לעבדים, ביאור בנוסח המצוות.

פרק ט | שאול מאבד האתונות ונפגש עם שמואל, ה' מגלה לו כי ישלח לו את המלך הראוי עז.....

הליכת שאול אל שמואל הנביא לשואלו על אבידה

האפור בד אצל הנביא - סימן שניתן לשואלו בדוגמת הכהן הגדול. הראייה היא משמואל, ולא מדוד, כי אצל דוד החגור היה קשור בהעלאת הארון. הלבוש העיד כי הוא בבחינת כהן גדול, ויתירה מכך, שכמה יכולים לשמש בזה.

תיקון הביטוי אנכי הרואה – הוא ע"י ביטול של אין עם כ' כפופה.

דווקא הכלי הריקן והבטל - הוא המחזיק. אמירת "אנוכי הרואה" צריכה להתעלות לאני עם כ' כפופה. מעלת השופר הכפוף - בעבודת האדם.

פרק י | משיחת שאול, נבואת שמואל מתגשמת, שאול מתנבא, והכתרת שאול ברבים .....

אופן גילוי הנבואה – היותו איש אחר, הדבק ומאוחד עם ה', אולם יתכן בה הפסק

הנבואה פועלת שינוי מהותי על הנביא. הדגש - כי הנבואה היא שינוי עיקרי דווקא ב"גברא". הצלחת מהירות תוכן תפילת אליעזר קשור בתוכן התפילה. מעלת אליעזר על גורי הנבואה, מצד יכולת הפסק.

פרק יא | שאול מושיע את בני יביש גלעד מפני נחש העמוני, שמואל קורא לעם בגלגל לחדש המלוכה ... ..

הפטרת קרח (יא,יד-יב,כב)

מהלך הפרק אצל שאול – ביאור ברצון המלך למלוך בכח ובפועל
 הכתר פועל מלוכה, אך עדיין ההמשכה נעלמת. שלבי התגלות התנשאותו של שאול.

ונחדש שם המלוכה

אמירת המלכויות היא כלפי מעלה - חידוש המלוכה. קבלת המלוכה מתוך שמחה - היא פנימיות המלוכה.

פרק יב | הקב"ה הצליח להושיע עד היום ללא מלך, הורדת המטר בימי קציר חטים, העיקר שלא יסורו מה' ..

פא .....

הפטרת קרח (יא,יד-יב,כב)

משה ואהרן אשר עשו את ה'

החוקרים לא הבינו משמעות המדרש, האומר כי אהרן ומשה שעשו את ה'. המענה - בכוחות ה' פעלו אלוקות בעולם.

אשר לא יועילו ולא יעילו כי תהו המה

הנשים לא מסרו נזמיהן לעבודה זרה, ונרמו הדבר בפסוקי הנבואה, כי אמרו לבעליהם, אין בהם כל ממשות ותועלת בע"ז.

פרק יג | שאול אינו מחכה לשמואל ומקריב, ונענש, כעת המלחמה במצב שעפ"י טבע לא שייך לנצח ..

פב .....

בן שנה שאול במלכו

למדים כי המלך נמחלים לו עוונותיו, כתינוק בן שנה. עצם מעמד הנישואים והגדולה - היא המכפרת. קישור ענייני החתונה עם יום הכיפורים. תפקיד המעלה היא הולדת השפעה, תולדות ברוחניות.

פרק יד | יונתן עם נושא כליו מנצח את פלישתים, ואוכל בשוגג מיערת הדבש, ונפדה ע"י העם .....

פב .....

בכל אשר יפנה ירשיע

אף כשנכתב שלילי - בפנימיות יש פירוש חיובי. הרמת יד על חברו לטובה יכולה להיות לצורך, כרופא או מוהל. הרמת יד היא בפנימיות השפעת חסד - ועד חלוקת צדקה.

אין מעצור להושיע ברב או במעט

דיון על האמונה גם כאשר הרופא טוען מצב קשה, חובת האמונה היא מעל המציאות.

פרק טו | שאול נלחם בעמלק וטועה שמשאיר את אגג והצאן, ה' מואס בשאול ..... **פג**
 הפטרת שבת זכור (טו,ב-טו,לד)

הטאו של שאול, עבודה אחר טעם בלבד

הקשר בין ההפטרה הוא פנימי, ומתבטא בכל הפרטים. שאול סבר כי הקרבת הבהמה תוציא אור גדול. שמואל חלק - עבודה בכוחות רק לאחר התבטלות. עבודת שאול אחר הטעם - הולידה את גזירת הפורים. היציאה מפורים - תיקון בהליכה מעל טעם ודעת. שיא הפורים, משתה בבחינת "עד דלא ידע" - ששיאו אמונה פשוטה.

מדוע נענש שאול דווקא על אגג, ולא על מעשה נוב עיר הכהנים

עם היות שעל מעשה אגג נאמר אל תהי צדיק הרבה, והיתה לו הצטדקות על מעשהו. ואכן מעשה נוב עיר הכהנים חמור מצד עצמו, שנאמר בו, אל תרשע הרבה. הרי עיקר השורש לכל הטעות היה במעשה אגג, הליכה אחר שכלו, ושהמשיך בכך בכל הפרטים.

פרק טז | דוד נמשח למלך, רוח ה' עוברת משאול אליו, ונלקח לנגן מול שאול המלך, להסיר הרוח הרעה ..... **פד**

יודע נגן

ידיעת הנגינה אינה מוזיקה, כי אם המשכת התענוג העליון. הלוויים ידעו לחבר הפכים בניגונים - שמחה ומרירות.

האדם יראה לעינים - וה' יראה ללבב

הרבי הרי"צ מבאר, כי לצדיק יש כח לראות ללבב. ואכן עשה מעשה בפועל ופיטר שוחט.

פרק יז | מלחמת דוד וגולית ..... **פד**

מלחמת דוד וגלית

הפלישתית הוא ככלב, ללא מוחין, שצריך לרדותו במקל. דוד לא יכל לקבל את לבושי שאול ברוחניות, וממילא לא בגשמיות.

מלחמתו של דוד ע"י שם

מלחמותיו של הקב"ה ע"י שמו. הראייה הינה לא מההטבעה, אלא מלפני כן. מעלת הראייה מדוד, ולא ואנחנו בשם ה' אלוקינו נזכיר.

פרק יח | שאול עוין את דוד, מנסה להורגו, ולהכשילו בנישואי בתו מיכל ..... **פה**

הכה שאול באלפיו ודוד ברבבותיו

זה עמו

היכולת לכוון הלכה - דורשת ביטול. ההלכה היא רק משם הוי'. הפער בין יהונתן לדוד היתה רק בלכוון ההלכה לאמיתתה.

פרק יט | שאול מצד אחד נשבע ליהונתן כי לא יומת דוד, אך בעת הצלחת דוד מבקש המיתו ..... **פו**

על גדרה של הנבואה - כמצוות עשה מהתורה

השמיעה לנביא - ציווי התורה, ולא מחמת אותותיו ומופתיו. מעלת נבואת משה ביחס לשאר הנביאים.

החילוק בין מהות המצווה (הם המטרה), לדברי נבואה (ציווי על פעולות). גם נבואות שהוצרכו לדורות - אינן בדרגת הנצחיות של התורה, אלא לצוות עליה. הנבואה הינה ממוצע, מאחר והיא קרובה לנבראים.

פרק כ | יונתן מברר בסעודת רש החודש, כי כלתה הרעה על דוד, ומגלה לו זאת ע"י יריית החיצים ... **פז**
הפטרת מחר חודש (כ,יח-כ,מב)

מחר חודש ונפקדת כי יפקד מושבך

החיסרון של דוד - הוא עצמו יעורר את הזיכרון. נשיאת ההפכים בפרק, מבחינת הביטול יש ריבוי וחידוש. משמעות רמזי המשל בחיצים, והקשר הפנימי ברוחניות של ההפטרה לערב ראש חודש.

פרק כא | דוד בורח משאול, מקבל לחם הפנים בנוב עיר הכהנים וחרב גולית, ומשתגע בגת ..... **פז**

אביר הרועים - דואג האדומי, ומחלוקתו עם דוד לגבי לחם הפנים

דואג ודוד המלך נחלקו בדין דחיית לחם הפנים את השבת. שתי סברות בהלכה אפשריות - וההכרעה היתה מחוייבת מהמפגש. הטעם שסוגיה זו אינה נמנית במחלוקות בית שמאי ובית הלל.

עונש לשון הרע שהורגת שלושה

חומרת לשון הרע, שאחימלך שאול ודואג נהרגו בגללה. דוד המלך מבטא את כל צרותיו בשירה.

פרק כב | שאול בייאושו מנסה לאתר את עוזרי דוד, והורג ע"י דואג את אנשי נוב, עיר הכהנים ..... **פח**

הריגת הכהנים בנוב

להבין היאך נתנה הגמרא שני טעמים סותרים לבצורת בימי דוד. התכללות המוחין נמצאות דווקא במוחין הגדולים. בגילוי אור העליון - כל הקטנים נרתעים.

פרק כג | דוד מציל את בני קעילה, ושאול הרודפו בקעילה ובמדבר זיף ..... **פט**

חובת היציאה למלחמה בעיר ספר אף לחלל שבת, ואף כנגד שבאו רק על

עסקי קש ותבן

הכרעת השו"ע שחובה לצאת בשבת לקרב - מבוססת על פרק זה בקעילה. יעקב אשר לקח מהאמורי בחרבו ובקשתו (כפשוטו), ואילו התורה שבעל פה מפרשת זאת לתפילה. ההלכה מחייבת בעת מלחמה לקחת כלי זין, והיאך יעקב מתפלל?! ההלכה הברורה היא אפילו טרם הגיעו מחויבים להשתמש בנשק כפשוטו. היהודי נוקט בכלי הזיין, אך יודע שהדבר שגורם את פעולתם הוא התפילה. הפנימיות כל הנשק אינו כוחי ועוצם ידי- כי אם התפילה. בשעה שיודעים, כי זו זרוע ה' - הגויים נהפכים לאבן, אשר מסייעת ובונה.

פרק כד | דוד כורת את כנף מעיל שאול במערה, ומוכיחו מדוע רודפו שאול מתחרט על מעשיו ..... **פט**

מזמורים שחיבר דוד המלך על היותו במערה

השבת טובה תחת רעה

השבת רעה תחת טובה, נלמדת מיוסף הצדיק (ובפרק מבוצעת ע"י דוד לשאול הרודפו). הנהגת יוסף - איננה אירוע היסטורי, כי אם הוראה נצחית. פעולת הצדקה יכולה להפוך את האדם. אנו מבקשים, כי הקב"ה יגמול לנו טובות על הפשעים - ומכך תהיה תשובה נעלית.

פרק כה | אביגיל מביאה תשורה לדוד, כשמירה על רכושם, מות נבל הכרמלי, ונישואי אביגיל לדוד ..... **צא**

'היתה נפש אדוני צרורה בערור החיים' - באותיות הקבלה

בחינת ייחוד (צירוף כוחות) של חוכמה ומלכות. הנפש מתבטלת וזוכה לקבל את אור האינסוף.

הקשר בין מיתת שמואל למעשה נבל

פרק כו | דוד לוקח משאול הרודפו את חניתו וצפחת המים, מוכיחו, ושאול שוב מתחרט ..... **צא**

מדוע דוד לקח את צפחת המים? – בדרך היתולית
 מנהג המלומדים להציק ליהודי להביא הוכחות לדבריהם רק מהתנ"ך. יש להבין מדוע דוד לוקח דווקא את צפחת המים משאול? ללא נטילת ידיים - לא יוכל שאול לזוז.
אל תשחת
 ב' משמעויות מנוגדות בפסוק, מצד היות דוד בטל, ונושא הפכים.

פרק כז | דוד המלך בורח אל הפלישתים בגת, יושב בעקלג ופושט ונלחם מסביב ..... **צב**

שייכות בין מינוי מלך הכרתת עמלק ובניית בית הבחירה
 האמירה כי שלוש מצוות נצטוו בכניסתן, הקשורות עם מהות המלך - בהיותם כמיקשה אחת. רק לאחר מנוחה מסוימת היתה מלחמת עמלק בכל דור. המלחמה העיקרית של מלך המשיח, וכך ד' דורות: משה, יהושע, דוד ומשיח.

פרק כח | שאול אצל בעלת האוב ..... **צב**

באיסור גדר בעלת האוב
 שיטת המהר"ל לצמצם איסור כישוף בהנהגות היוצאות ממנהג העולם. היאך שמואל מדבר רק על ההרגזה ולא על עצם האיסור? פיקוח נפש הקשור לכלל ישראל - מהווה תירוץ להיתר. ראייה מכך שאליהו החיה מתים, עם היותו כהן.
איסור פינוי המת

פרק כט | שרי פלישתים כועסים על אכיש שמביא את דוד, ומשחררו ממלחמה בישראל ..... **צג**

הכה שאול באלפיו ודוד ברבבותיו

פרק ל | דוד רואה כי שרפו את צקלג ושבנו את נשיו, רודף ומציל, ומחלק השלל גם לכוחות העורף ..... **צג**

חלוקת דוד - יחדיו יחלוקו, חלוקת הארץ - ג' אופני חלוקה: ירושה, מתנה וגורל
 חלוקת הארץ טעם ומעל הטעם יחדיו. בקניינים יש ע"י יגיעה ויש ע"י מתנה. החלוקה בין הלוחמים והעורף הינו במישור ההגיוני השכלי. בחלוקת הארץ - ראו את ההשגחה הפרטית של הבורא, ונדרש הגורל.
בְּחֶלֶק הַיָּרֵד בְּמִלְחָמָה וּבְחֶלֶק הַיָּשֵׁב עַל הַפְּלִים - יַחְדָּו יִחְלְקוּ
 החידוש של חלק בחלק, שאף היושבים שלא עשו דבר חולקים, והשוואה ליששכר וזבולון.

פרק לא | שאול ובניו נופלים במלחמת הגלבוע לידי הפלישתים, שכורתים ראשו, ואנשי יבש גלעד מצילים ..... **צד**

קפיצת נחשון - האם היה רשאי למסור נפשו?
 להלכה חלוקת הדעות האם רשאי היה שאול המלך למסור נפשו. מבחינת הלכה - היה אסור לנחשון בן עמינדב לקפוץ. נחשון לא הסתכל על המעשה - אלא על כך שהוא מתקרב ליעד, קבלת התורה בהר סיני. הריי"צ לא רק שמסר נפשו, אלא הנהיג כן את האחרים. רבי עקיבא חיפש את עצם השכר על מסירות נפש, אברהם אבינו - התמקד במטרה.

שמואל ב'

פרק א | קינת דוד על מות שאול ויהונתן בנו ..... **צה**

אל תגידו בגת – למעליותא

אי הזכרת גת - הוא על מנת שלא יספרו על הכשלוך הצורב. אי ההזכרה בימי מיכה - כל עוד לא בטלה מציאותם של הפלישתים, והפכה לקדושה. והחידוש הוא לקיחת כלי שיר מגת - מורה על הפיכה הקליפה לקדושה.

פרק ב | דוד מולך בחברון ואיש בשת על שבטי ישראל, מלחמת שרי הצבא, ומות עשהאל. .... **צה**

הלנעח תאכל חרב?!

ברוחניות החרב יש לה פה לתורה ופה לתפילה. אכילת נפשו הבהמית היא מלחמתה האמיתית של התורה.

יקומו נא הנערים וישחקו לפנינו

גדר התריס של דיצת הערביים, אשר שימש לצורך משחק בקרבות.

פרק ג | אבנר חוזר בו מאחרי איש בשת, ויואב נוקם ללא ידיעת דוד את נקמת דם אחיו ..... **צו**

אבנר בן נר נענש על ששתק בעת הריגת עיר הכהנים בנוב

סתירה לכאורה היאך אדם נענש על מעשה, שהרי אבנר נענש על שתיקתו בנוב. החידוש כי גם על מעשה טוב - מגיעה טובה לאדם, ולא שיאמר ממילא היה מגיע. האדם כבעל בחירה חופשית - היה יכול להימנע מלהיות השליח. מבצע הטוב - אכן זכאי לתמורה, ולא רק כגרון ביד החוצב.

פרק ד | רצח איש בושת, ונקמת דוד ברוצחיו ..... **צו**

דוד הנמלך במפיבושת רבי, הנקרא איש בושת

ביאור מהלך הגמרא שכל האומר שדוד חטא - אינו אלא טועה, ומה צורך נאמר כי בכל דבר הוא מתייעץ עם מפיבושת רבו. בכל זאת יש דברים שהיה על דוד לתקן במעשה בת שבע. כל הגמרא מוכיחה היאך דוד המלך תיקן אף את חטאיו הקטנים.

אבדו מהעולם על כך שאמרו אמת

תיקון גירסא בהעתקת ציטוט מהרמב"ן, על שמי שדווקא אומר אמת, ובכל זאת אבד הוא מהעולם.

פרק ה | דוד מולך על כל העם, כובש ירושלים, ומנעח פעמיים את הפלישתים ..... **צח**

בחינת פלישתים – הוללות וליענות

שמחה ללא הפסקה - נובעת מעצם הנפש. שמחה שלילית - היא ללא כל מעצור - דוגמת פלישתים. שמחה ללא מעצור - דרגה גבוהה.

ההמלכה בחברון מכח אברהם אבינו

סדר המזבחות שבנה אברהם והקריב בהם, כנגד ג' בתי המקדש, והאחרון והחשוב הוא בחברון, שהוא עבור המלכת דוד ומעלת חברון.

פרק ו | העלאת ארון הברית, פרץ עוזא, העלאת הארון למקומו בשמחה ..... **צח**
הפטרת שמיני (ו,א-ו,יט)

ודוד מפוז ומכרכר לפני ארון ה'

ביטויים חלוקים בהנהגת דוד המלך, בתוך ומחוץ היותו בעיר דוד. מדוע דוד מדגיש למיכל את מעלתו על אביו? תוכנו של אפוד בד - ועל כן ראוי התבודדות מחוץ לעיר, בשדה. על מנת להשרות שכינה - גם כרכר. בעיר דוד התווספה פעולת מפוז - שמחה ללא הגבלה. ואילו מיכל בת שאול - עבודה עפ"י טעם ודעת - לא יכלה להבין את דוד. סיוע למנהג החסידים למחוא כף בשבת.

פרק ז | דוד המלך רוצה לבנות בית לה', ומתבשר כי רק בנו יזכה לכך, ומודה לה' שהבית אכן עתיד להיבנות ..... **צט**

ואהיה מתהלך באהל

במשכן יש נצחיות, ולעומת זאת גם גדר משכון, שדווקא חסר. הלשון אוהל על המשכן - מורה על הזמניות. מיקומו של המקדש - הוא מורה על נצחיות. הכנות המקדש נעשו ע"י דוד, בחינת נצחיות.

אנכי יושב בבית ארזים, וארון האלוקים יושב ביריעה?!

המעלה אינה בהתגרות מלכויות - אלא בנייה. דוד חייב לקבל הוראה מנביא על מנת לבנות. ברוחניות הקמת המקדש הינו עבודת ההתיישבות בתורה ותפילה.

פרק ח | דוד מנצח אויבים רבים, מקדיש השלל לה', ומנהיג עמו במידת צדקה וחסד ..... **ק**

ויעש דוד שם.. ויהי דוד עושה משפט וצדקה

דוד עושה את השם לבורא, בצדקה. הצדקה ממשיכה הארה לעולם, עד למטה.

הקשר בן אנשי העבא ובני התורה באופן הראוי

קיימת מעלה הן בלוחמים והן אנשי התורה. חלוקת התפקידים הן בלימוד ופרנסה, והן בלימוד מול אנשי החיל. מעלת זבולון על יששכר, בדוגמת מעלת איש החיל, אבל חובת הצורך בלימוד התורה. מפקד העבא, אם יעזב את מפקדתו ותכנוניו ויצא לקרב - מסכן את הכל. בחור ישיבה העוזב להילחם - הוא בבחינת עריק. הלגלוג לאנשי העורף וכן לתופשי התורה - ועל כך יקבלו שכר. אין בכלל רצון להידברות ולהקשבה. ההסתכלות על קצה התוצאה במלחמה - היא עיוות שאינו רואה את המקור.

פרק ט | דוד גומל למפיבושת בנו של יהונתן ..... **קא**

שני מפיבושת

פרק י | דוד מנצח מלכים רבים מסביב, עמון, ארם, הדרעזר ..... **קא**

ויגש יואב

משמעות המילה ויגש - ריבוי עניינים, שחלקם סותרים. לכאורה מה בכלל צריך לפרש מילה כה פשוטה?! הגשה היא שינוי- והרי אברהם כבר עומד מול הקב"ה. אברהם איש החסד - הפך מידתו על מנת להציל נפשות. הגשת יואב - הן בתנועה נפשית, והן כפשוטו.

פרק יא | דוד ובת שבע, פטירת אוריה במלחמה הקשה מול בני עמון ..... **קב**

בת שבע - נורא עלילה על בני אדם

מעשה בת שבע - הוא לטובת דוד, שילמד פושעים

תשובת דוד – מושלמת או לא?

חקירה בשו"ת בה אדמו"ר הזקן מצמצם את דברי הרב מליסא לגבי תשובה בכלל, ומתבאר בה תשובת דוד.

פרק יב | משל כבשת הרש, פטירת הילד, הולדת שלמה, וניצחון על רבת עמון ..... קג

הצורך באריכות הסיפור של המשל, לפני אמירת נתן הנביא – אתה האיש!
היאך יכולים להיפרע מהאדם? והתשובה - מדעתו. בתחילה דין, שהוא פוסק על אחרים, ואחר כך מגישים לו את החשבון. הסיפור עם כבשת הרש היתה על מנת שדוד יפסוק על עצמו. ללא סיוע - לא ניתן לפסוק רע על יהודי.

ולרש אין כל – החילוק בין הרש לדל

החילוק הוא גם בצורת האות, שהדלית שיש בה את היו"ד מאחוריה - באה מצד הקדושה, המושכת אליה השפעה. ואילו הרי"ש מרמזת על דלות איומה.

פרק יג | מעשה אמנון ותמר ..... קד

החילוק בין אהבת אמנון ותמר לאהבת דוד ויהונתן

אהבה התלויה בדבר - עוקרת אפילו אהבה עצמית של אח ואחות. אדם שהגיע לאהבה עצמית, אינו צריך להסתכל לאחור בזעם.

אהבת אמנון ותמר

אהבה התלויה בדבר, היא ללא בחינת עבודת האדם, בדומה לאהבה מסותרת, שבאה מצד הטבע, ולכן ללא עבודת האדם - אין לה קיום.

פרק יד | אבשלום חוזר לראות פני המלך, בתחילה מגשור לירושלים, ועד שרואהו ..... קה

האשה החכמה מתקוע

מעלת השמן מתקוע - בחינת החוכמה. השמן עצור בזית - בחינת העלם החוכמה. מעלת השמן על היין - ביאור במידות החוכמה והבינה. מרירות הזית מורה על עבודת הביטול על מנת לזכות באור החוכמה.

פרק טו | אבשלום מורד ומולך, דוד נמלט מפניו ..... קה

מי מציל את מי? האב את הבן או הבן את האב?

הבן מסוגל להציל את אביו גם מיום הדין. האב יכול להציל את בנו רק בשעה שמתכוון לכך, כדוד לאבשלום.

סכל נא את עצת אחיתופל

משל העיט - עצה, ומגביה עצמו לקבל למעלה מהשתלשלות - וזוכה רק לחיצוני.

פרק טז | דוד מעניק רכוש מפיבושת לציבא, קללת שמעי בן גרא, ועצת אחיתופל לאבשלום לשכב עם פילגשי אביו ..... קו

היכולת של שמעי בן גרא לקלל – הוא מאת ה'

לנתק בין המעשה המחוייב מלמעלה, ולבין עושהו. אם הקב"ה לא היה חפץ בגוף המעשה - יכל להפסיק את חיות מבצעו. האדם אבל יכול לטרב לביצוע הגזירה, והרבה שלוחים למקום.

לשון הרע בדברים הניכרים

הטעם שהאמין לציבא היה על תנאי, וכשראה דברים הניכרים זה פעל. למלך יש דין פרטי, שרשאי לדון עפ"י אומדן, מצד תיקון העולם.

פרק יז | אחיתופל מיעץ לאבשלום להכות במהירות, וחושי מפר עצתו, ומציל את דוד ..... קז

אחיתופל שחנק את עצמו, כשלא נעשתה עצתו

מידת הניצוח בעלת עוצמה גדולה ביותר, ובפרט בענייני מעשה. המלך על מנת לנצח - לא יתחשב כלל בנושא הכסף. בכך מתבאר מדוע אחיתופל חנק עצמו כשלא נתקבלה עצתו.

פרק יח | דוד נלחם, ויואב מכריע את מרד אבשלום, בהורגו ..... קז

שלילת המנהג לנטיעת יער על שם אדם, למרות בניית יד אבשלום

אין לדמות את יד אבשלום לנטיעת יער לזכות אדם. נטיעת עצים בארץ ישראל דווקא לפרי ולא לזיכרון.

פרק יט | דוד חוזר למקומו בירושלים, אחר שאבשלום נהרג, ופגישותיו עם אויביו ואוהביו ..... קז

דינו של דוד בעת בריחתו מאבשלום

הבטחת דוד לבת שבע, כי בנה ימלוך אחריו - מתבצעת מיידית להלכה למעשה. להבין היאך דוד ושלמה מלכו יחדיו, שהרי אין הדיוט רשאי לרכב על סוס המלך? דוד המלך בהיותו נרדף נשאר מלך, ורק היה דין פרטי שאינו יכול להקריב שעיר מטעם צדדי. מלכות דוד וישראל אינן בחינה של שני מלכים בכתר אחד. התואר מלך לבית דוד היא מהות אישית, ואיננה קשורה במינוי בפועל, שיכול להיות רק למלך יחיד.

פרק כ | מרד שבע בן בכרי, רצח עמשא ע"י יואב, והשלכת ראשו של שבע בן בכרי, שלא להשמיד עיר שלמה ..... קח

אחיזת יואב בזקן עמשא

ביאור הנהגת יואב עם עמשא, לגנוב לבבו

תנו לנו אחד מכס ונהרוג אותו - כשמדובר בשבע בן בכרי

השאלה במה דמך אדום יותר - מורה כי לא ניתן למדוד יהודי. אפילו למסור להם אדם שב"כוח" דינו כמת, רשאים אך לא מומלץ.

פרק כא | שבעת המוקעים שניתנו לגבעונים, שמירתם ע"י רצפה בת איה וקבורתם, ומעשי גבורת דוד .. קט

רמז לגאולת הרבי הרי"צ בספר שמואל

ההשגחה הפרטית היא בכל פרט שלומד או נתקל. פתיחת ספר במקום מסוים - גדר נבואי, במאסרו של הרבי הרי"צ.

חטא שאול עם הגבעונים - ואי מחילתם לו, חייבו את דוד המלך לתת את בניו

הטעם שהעניש דוד המלך את הגבעונים, הוא שלא מחלו לשאול. שאלות על דברי התניא, ריבוי הפרטים הוספת תואר עליו השלום לדוד דווקא כאן. סידור דברי התניא נראה ממבט ראשון לא מדויק. אכן הדגש אינו עצם המחילה, כי אם הרחמנות. לכאורה מדוע שימחלו למי שלא התחרט? דוד המלך בהיותו מלך, ודרגתו היא שלום - יכל לבקש מחילה גם עבור שאול. מאחר ונאמר לשאול שמתכפר לו - האם אין זה כולל את עוון הגבעונים. מחלק, שמשמיים אכן מחלו, אך לגבעונים היה יכולת לא למחול, מה שבידי אדם.

פרק כב | שירת דוד ..... קי

הפטרת האזינו / שביעי של פסח (כב,א-כב,גא)

ולא אשוב עד כלותם

מעלת ארבעת המלכים מבית דוד וחילוקם בקבלה. מונה כל מלך עניינו ויכולת מלחמתו לפי מידתו. הרבי מרחיב דברי אביו מאותיות הקבלה להנהגה בעבודת כל אדם.

והוי' יגיה חשבי – להאיר עד שהחושך עצמו יאיר

עבודת ראש חודש טבת (וכללות טבת) ועניין החנוכה. הדלקת נרות הקרח ע"י הבעש"ט. מעלת הגוף על הנשמה - עצם מול גילוי. הפיכת החושך עצמו שיאיר - מכוח העצמות. נרות המקדש גילוי- ובעת העלם, מעלת הגלות. תחיית המתים שדווקא נרות הקרח (השכל) יאירו (בחמימות קדושה).

פרק כג | דוד המלך האחרונים, המים מבית לחם, גיבורי דוד ומעלליהם ..... **קיא**

מי ישקני מים מבאר בית לחם? – עבודת המסירות נפש

החילוק בין ניסוך היין (בינה) וניסוך המים (חוכמה) והרצון למצוא מקור אף בניגלה. המים שהביאו הגיבורים - אותם ניסכו למזבח, ומורה על קבלת עול. דוד רצה להתחבר למקורו, שכשלוך מים מעיר הולדתו. דווקא מול הפלישתים ניכרת המעלה של ההבקעה מבחינה רוחנית. הסיפור עם הגיבורים הוא בסוכות, לנסך על המזבח. דוד לוקח מים שהתאוה להם, ושהגיבורים נתנו נפשם בעבור זה - ומעלה אותם לה'.

נעים זמירות ישראל

מעלת הנגינה בעם ישראל.

פרק כד | העם נענש בדבר על מפקד דוד, דוד מקריב בגורן ארוונה במזבח, והמגפה נעצרת ..... **קיב**

מפקד בני ישראל – כמות מול איכות

ברכתו של יואב, הגדולה עוד יותר מברכת משה. סמוך לט' באב, מתגלה בפנימיות הברכות, השוואת ברכת משה לאברהם. לאחר ברכת אברהם - מה התועלת בברכת משה? מוכיח כי הברכה של עפר הארץ אינה ממש כפשוטו אלא בדרך השאלה. החידוש כיצד פנימיות התורה מחובר לפשט.

מלכים א'

פרק א | המלכת שלמה כנגד אדוניהו שהמליך עצמו ..... **קיא**
הפטרת חיי שרה (א-א,א,לא)

ההפטרה על המלכת שלמה – הקשר לפרשת חיי שרה

המלכת שלמה בהפטרה כנגד מערער - היא בדוגמת ערעור ישמעאל. חילוק בהבנת גדר המלוכה בראשונים, משנה את אופן סיום ההפטרה. משיחת שלמה דווקא בקרן - קשור רק למלכי בית דוד. המשיחה היא על מנת ליתן תוקף עולמי ונצחי. נצחיות ללא הפסק - תפקיד מלכי בית דוד.

וחמישים איש רעים לפניו

ההתחלקות של המכס בדיוק בחמישים הוא פלא, ויש מעלה במספר זה. הדיוק במספר היה למרות שפעולת הספירה לקחה זמן רב. קיום מצווה של ישראל - פועל שאף הטבע נרתם לכך.

פרק ב | דוד מת, שלמה מולך ומסלק את אדוניהו, יואב ושמעי שבניהו בן יהוידע הורגם ..... **קיד**
הפטרת ויחי (ב,א-ב,יב)

היאך דוד שמחל לשמעיי בן גרא בעת קללתו, מצווה לבנו עליו?!

מה שאינו משיב על חרפתו, כי הוא יודע שזו טובה לנפשו. אמירת הקללה אינה סותרת את היחס למקלל. הקטן לא יוכל להרגיש את הטוב שבמכה.

פרק ג | ה' נותן לשלמה חוכמה, הצלחתו במשפט שתי הנשים ..... **קטז**
 הפטרת מקץ (ג,טו-ד,א)

גדר מלכות – מה טעם נמשל המלך ללב כל קהל ישראל? [החילוק בשלמה]
 להבין מדוע הומשל המלך ללב ולא למוח. קרבן חטא של המלך הינו קורבן נשיא - בחינת הראש. חלוקת תפקידים - המלך תפקיד ביצועי, כדוגמת הלב המוציא ומביא. נשיא - צד הלימוד בחינת מוח. הלב הוא החלש שבאיברים, וגם המלך מקבל את צרכיו דווקא מהעם. הקיטוב בין מהות הלב והמוחין. המלך בהיותו מידות - קשור ומחובר לעם.

גם לי גם לך לא יהיה

אין זו הנהגה עפ"י שכל, וודאי לא ליהודי, ואף לא ניתן לומר כי כל המטרה בהטמנת המטמונות ע"י האמוריים היתה רק למנוע שהדבר יפול לידי ישראל.

פרק ד | הממונים מהמלך, ונציביו ..... **קטז**
 הפטרת מקץ (ג,טו-ד,א)

המלך – דבר והיפוכו

מצמצם איסור ריבוי סוסים רק לענייניו הפרטיים. פרנסת המלך מוטלת על העם, כי לצרכי עצמו - אין לו דבר. מעלת ספירת המלכות - לה עצמה אין דבר.

פרק ה | תיאור מלכות שלמה וחוכמתו, התחלת בניית בית המקדש ..... **קטז**
 הפטרת תרומה (ה,כו-ו,יג)

איש תחת גפנו ותחת תאנתו

ביאור ברוחניות לפסח מצה ומרור. הכרחי (לחם, מצה) הרחבה, מותרות (בשר, פסח) וביניהם (הירקות, מרור). חיותם של בני ישראל הינה מרוחניות. המצב של איש תחת גפנו ותאנתו - סימל שפע ברוחניות, וממילא בגשמיות. שינוי הדינים בעקבות חורבן הבית. העבודה לאחר היום הראשון של פסח ברוחניות.

פרק ו | בניית בית המקדש ע"י שלמה המלך ..... **ק"ז**
 הפטרת תרומה (ה,כו-ו,יג)

סיבת בניית המקדש ע"י שלמה

קדושת בית ראשון השלימה היתה בשלמה - מניעת שנאת חינום. מעלת השלום - שמשיח אינו פותח אלא בו.

מעלת בחירת המקדש דווקא בירושלים

גדרו של משכן שילה, מצד אחד קביעות ומצד שני לא נקרא בית. חילוק בין הפסוקים בין בית המקדש לשילה. מעלת בית המקדש - בחירה מצד עצמו. הדגש בבית המקדש - היותו נבחר, ולכן קראו הרמב"ם בית הבחירה. החילוק שלשילה הביאו מצד הגברא המחוייב במקום יחיד.

פרק ז | בניין ביתו המפואר של שלמה ..... **ק"ח**
 הפטרת ויקהל (ז,יג-ז,ג) | הפטרת שבת זאת חנוכה (ז,מ-ז,ג) | הפטרת פקודי (ז,נא-ח,כא)

הקשר בין זאת חנוכה להפטרת נרות שלמה, בנין בית המקדש

להבין מדוע נבחרה הפטרת שבת שניה של חנוכה על בית המקדש של שלמה. מקשה, שנרות שלמה אינם עניין עיקרי בהפטרה. דווקא העניין של השלמת המלאכה, המזכיר את חנוכה - אינו בהפטרה. עניינה בעבודת האדם. הבנת גדר החנוכה ברוחניות, הפיכת החושך עצמו שיאיר. הארת העולם ע"י עבודת אתנפאי. הפיכת החומריות למצוות אור, ותחילתו שיפסיק לנגד לאלוקות. כללות ההפטרה - מהגזירה התוסף אור. החידוש בהפטרה עצם לקיחת החומרי ולייעד אותו לקדושה. כח העשייה דווקא בחומר הנמוך, וע"י הנמוך שבשבתים. מנהג ההפטרה קשור על ביטול מלכות יוון. חובת פרסום הנס בכל קצווי תבל בימינו אנו.

פרק ח

העלאת הארון, תפילת שלמה, וחנוכת הבית ע"י שלמה ..... קיט
 הפטרת פקודי (ז, נא-ח, כא) | הפטרת יו"ט שני של סוכות (בחול"ל) (ח, ב-ח, כא) | הפטרת שמיני
 עצרת (בחול"ל) (ח, נד-ח, סו)

והתפללו דרך ארעם – הטעם שכל התפילות עוברות דווקא דרך המקדש

להבין מה מיוחד במנורה, שמשה התקשה בבנייתה? היאך מקדש רוחני נבנה מדברים גשמיים?! בקדש הקדשים ראו דבר והיפוכו יחדיו. התפילה דרך קדש הקדשים מאפשרת להתפלל על דברים גשמיים. קושיית שלמה במינוחים חסידיים. רק בכוחם של בני ישראל להוציא מההעלם את קדושת הגשמי. הקושי היאך עושים מזהב אלוקות, וביאורו בעבודת האדם.

וַיִּלְכוּ לְאַהֲלֵיהֶם שְׂמִיחִים וְטוֹבֵי לֵב עַל כָּל הַטּוֹבָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' לְדָוִד עַבְדּוֹ וּלְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ

השמחה הגדולה אינה מהגשמיות, כי אם מהכרת האמת, והידיעה כי האמת משפיעה עלינו לטובה, ומתקנת אותנו.

פרק ט

התגלות ה' לשלמה, קבלת שטח לחים, הפיכת העמים לעבדים ..... קב

גדר עציון גבר ברוחניות

אז יתן שלמה המלך לחירם עשרים עיר בארץ הגליל
 מבאר ההיתר ההלכתי למסירת ערים הללו, ולא לעבור על לא תחנם.

הבתים, את בית ה' ואת בית המלך
 מבאר מדוע ההוכחה שויעש להם בתים סתם, למיילדות העבריות, הוא דווקא בתי נלמדת מפסוק זה.

פרק י

מלכת שבא וכל באי עולם, מגיעים למלך שלמה ומעשירים קופתו, שמהם בונה אוצרות. .... קב

אין כסף לא נחשב בימי שלמה למאומה – ברוחניות

מעלת הגבורה על החסד לעתיד לבוא. עונשו של קרח, על שהפריד בין גבורה וחסד, מה שיהיה רק בעתיד. ברוחניות גם אצל שלמה נפגם שלא עבד בשני הקווים.

ביטול הגויים אל שלמה, ובהשוואה לאחרית הימים

מוות קשור עם חטא עץ הדעת, ברוחניות תערובת הטוב עם הרע. השפעת אור גדול כבימי שלמה - ביטל את הכל כלפיו. לעתיד לבוא לא תהיה כלל יניקה לחיצונים, מרוב האור הגדול. החילוק בין סור מרע למיאוס של הרע. המיאוס לרע הוא בשל אהבתו הבלתי מוגבלת לה'.

מלכת שבא

הבירור הפחות הוא בדרך מלחמה, שיש חשש שיחזור האויב ויתעורר. מעלת הבירור בימי שלמה, דרך מנוחה, ודוגמתו במלכת שבא. מעלת הבירור בימי החנוכה, שאף למתנגדים לקדושה - המציאות משתנה.

פרק יא

שלמה נענש על לוקחו דיבוי נשים זרות, הבונות שיקוצים, שהממלכה תיקרע ממנו, כנבואת אחיה לירבעם בן נבט ..... קבב

שערי בית המקדש דבקו זה לזה, מחמת נשי שלמה

ארון הברית מעלתו נשגבה בחינת הייחוד, המשכת הדעת. שלמה שהלך אחר הטעם - פגם בראשו. במקום שיש חסרון קדושה - עולה הטומאה. פגם שלמה גרם לנעילת השערים, ומעלת יוסף - הבריחה את הים.

יואב מכרית רק את הזכרים באדום

טעותו של יואב היא כתוצאה מהקראה לא נכונה של הפסוק ע"י המלמד. העם דיבר בלשון הקודש לא נזקק לפירוש, והדבר השאיר חורים בהבנת הפסוקים בתנ"ך.

פרק יב | רחבעם מתנשא במסים, הממלכה נקרעת, ירבעם בונה מרכזי ע"ז בדרום ובבית אל ..... **קכג**

כהן גדול ונביא הינם גדולים מהמלך, ומאחר ורחבעם לא שמע לזקנים – חל הקלקול

מלך משול ללב, והוא מהאברים שבהם תלויה חיות הנפש. מעלת המלך אינה קשורה על החשיבות, שכהן גדול עושה באורים ותומים. חובת המלך לציית לדברי הנביאים והזקנים.

ירבעם בן נבט – החילוק בין החטאת הרבים, לאונס לעבוד על דת בדורנו
בדורנו יהודים כפו עקירת הדת על הזולת. ירבעם לא הכריח לעבוד את העגלים, ועשה זאת רק מסיבות שלטוניות, ולא דתיות.

פרק יג | איש האלוקים מתנבא כנגד חורבן הבמות, נביא שקר שמטעו גורם למותו, ירבעם אינו חוזר ממעשיו **קכג**

ותיבש ידו – הקב"ה חס על כבוד העדיקים

פרק יד | אחיה השילוני מתנבא על חורבן מלכות ירבעם, שלא הלך בדבר ה', גם רחבעם חוטא, ושישק המצרי גונב האוצרות **קכד**

ירבעם עם היותו גדול בתורה בעזרה מופלגה, מפני שהיתה בו גסות – נפל
הצדיק אפילו על ביטוש קל, מנצל זאת לפשפש במעשיו. עלייה להתנשאות מביאה אצל הרשעים לבעוט בבורא. היציאה מבחינת ירושלים - הביאה לגילוי הרוע שבו.

פרק טז | אבים הרע, ואסא הטוב – למלכי יהודה, נרב ובעשא, שהכה כל בית ירבעם, למלכי ישראל . **קכד**
לבב אסא היה שלם עם ה'

פרק טז | מלכי ישראל הרשעים בימי אסא: בעשא, אלה, זמרי, עמרי ואחאב, הגרוע מכולם ..... **קכד**

האחדות בימי אחאב

מעלת האחדות היא מעל לימוד התורה, ביכולתה לחבר הפכים. במקום הרחב יוכל לסבול המנגדים לטבעו. אור המוחין העליון יכול לסבול הפכים, בניגוד לתינוק. ריבוי הדעת לעתיד לבוא תשנה גדרי הבריאה.

הכנעת אחאב

גרמה להמשכת חסד עליו.

פרק יז | אליהו מונע גשמים, בורח לנחל כרית וניזון מהעורבים, ולאחר מכן צרפתה בעידון, ומחייה בן האלמנה **קכה**

בן שונמית מהו שיטמא? (וכן לגבי הבן שהחיה אליהו)
מערכה שלמה בעניין שאלת חכמי אלכסנדריא לגבי בנה של השונמית לעניין טומאה.

פרק יח

אליהו בהר הכרמל מוכיח מול נביאי הבעל, כי ה' הוא האלוקים ..... **קבו**
 הפטרת [כ"י] תשא (יח, כ-יח, לט) | הפטרת פינחס (יח, מו-יט, כא)

עד מתי אתם פוסחים אחרי שני הסעיפים!?

מדוע אליהו אינו מתקיף על עבודת ע"ז, אלא שואל על הפסיחה בין שני הסעיפים? ביאור שורש עבודה זרה, ומדוע חמור יותר גדר הפסיחה, בכך שאינו יכול לשוב, ונזקקו לתשובה באיכות מחודשת.

קידוש השם ע"י הוצאת יקר מזולל

החילוק בין בני ישראל ולגבי העם, הערב רב. מעלת השלימות, שלא ויתרו אפילו עד אחרון והפחות ובכך מגיעים לבחינת כפליים לתושיה. מעלת הבעל תשובה, שיכול להפך את הרע עצמו לטוב. עבודת הצדיקים - אין מציאות לרע, או שאף אותו מחייה ניצוץ אלוקי. לאחר חטא העגל יכלו להתעלות יותר ממתן תורה. דווקא הפר של עובדי העבודה זרה - זכה לקדש את שם ה'.

הטעם לקשור את אליהו להפטרת פנחס

הפטרת אליהו בפינחס איננה רק השוואת שני קנאים. הנקודה הפנימית היא תוצאת התשובה שהקנאות פעלה.

פרק יט

אליהו בורח מאיזבל, התגלות ה' לאליהו בהר חורב, ומשימתו למשוח את חזאל, יהוא ואלישע ..... **קבח**
 הפטרת פינחס (יח, מו-יט, כא)

לא ברעש הוי' - מעלת התעמולה, בשעת חירום

יש ליצור מחאה ולא להסתפק בקול דממה דקה, בשעת מחלה. העיקר היא הפעולה, ואף שכעת אין אנו רואים את התוצאה.

לא ברעש הוי' - לימוד העם הלכות פשוטות דווקא, בחיי היום יום

הטעם לכך שמכים עם המטה הקדוש, אף במקום הנמוך ביותר. תפקיד הרבנים דווקא להתעסק עם הפרטים הקטנים. מי ששוכח את עיקרי התורה וההלכות - אינו ראוי להיות רב. לא ברעש - הוא כמשל ללמוד את הפרטים הקטנים ביהדות. מניעת מסירות נפש של סרק.

לא ברעש ה' - אבל לעומת זאת אצל בעלי תשובה יש כן רעש

היאך היו הרימונים לכהן הגדול, בעוד שלא ברעש ה'. הפעמון מסמל את תנועת הבריחה של הנחות, שהכהן הגדול גם מייצגו. העבודה בעולמות הינו ברעש, אך שולית, בשולי המעיל. שולי המעיל - דורנו, וזקוקים לרעש גדול בקדושה. הדרך לבטל את הע"ז - הוא ברעש גדול.

פרק כ

מלחמת אחאב עם בן בדר מלך ארם ..... **קל**

אל יתהלל חוגר כמפתח

החוגר - תחילת המלחמה הרוחנית, והמפתח - מי שאכן הצליח וסיימה. לעולם לא ניתן לדעת בוודאות מי ינצח, גם החלש מסוגל לנצח.

אקטואליה: מלחמת שבעת הימים של אחאב כנגד מלחמת ששת הימים

אחאב ניצח מעל הטבע, אך נוצח - כי דיבר עם האויב, בניגוד לדברי הנביא. ההתרפסות לערבים אחרי נצחון פלאי בימינו במלחמת ששת הימים. סיפור היתולי על הילד שאמר מדוע לא למד יוסף הצדיק לקח.

פרק כא

כרם נבות - הבקשה לקנותו, הסירוב, המשפט המבוים, הרצחת וגם ירשת, והעונש ..... **קל**

כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא.. ואלו שאין להם חלק.. אחאב

היאך רשע גמור יוכל להגיע לעולם הבא, ולכאורה סותר מאמרי חז"ל?! ביאור ארוך המגשר בין מאמרי חז"ל שונים. הטעם לכך שהקב"ה לא מוותר אפילו על רשעים.

פרק כב

מותו של אחאב במלחמה על רמות גלעד, כנבואת מיכיהו בן ימלה מול ארבע מאות נביאי השקר .
קלב.....

ויצא הרוח – רוחו של נבות היזרעאלי

הגזירה היא משמיים, אך המזיק לא היה מחוייב לכך. האדם יכול להימלט מלהיות לשליח ההשגחה בעניין שאינו חיובי. בחירה להוציא את הגזירה בפועל על ידו - תגרום לו להיענש. היצר הרע רוצה להעביר שליחותו - לאדם.

החילוק בין נביאים ראשונים לאחרונים

הנביאים הראשונים דיברו בשפה רכה, והאחרונים - בלשון תוכחה אעפ"כ מחמת הירידה באה העלייה

הקדמת הביטוי "כה אמר ה'" – כבסיס לנבואה

אמירת כה אמר ה' - מורה על דרגת נביאות. באמירה זו - הנביא מתבטל למסור רק את שליחות ה'. נביא השקר בחר לומר ביטוי זה, על מנת שהתחזותו תצליח.

מלכים ב'

פרק א

אליהו מנבא לאחזיה, כי ימות על בקשתו לשלוח בבעל זבוב. שני שרי החמישים למלך ואנשיהם נשרפים מאש מהשמים, כשמנסים להביאו
קלג.....

המופתים וחילוקיהם

חיי השגרה וקשיי הפרנסה מרדימים מאת האמונה. המופת הינו כברק המעורר את האדם. אפנים שונים האם צריכה להקדים תפילת או אמירת הנביא למופת או כלל לא.

פרק ב

אליהו עולה בסערה השמימה, אלישע תלמידו מרפא את מי יריחו
קלג.....

פי שנים ברוחו – בחיצוניות ובפנימיות

מקשה היאך היתה השפעה על יציאת יעקב מבאר שבע בחיי יצחק. ומקדים היסוד, שכפל כוחו של הרב המגיד - היה רק לאחר פטירת הבעש"ט. אפנים שונים לביאור מה שאלישע היה פי שנים מאליהו רבו. ומבאר כי הזכייה לראות כיצד מתעלה אליהו במותו - ממנה יקבל אלישע פי שניים. ריבוי התלמידים מעלה ברב, והחסרתה פוגעת בהוד הרב.

גדרם של בני הנביאים

מקשה היאך רק אליהו נביא לה, ובכל זאת יש בני הנביאים. ומבאר, כי כל כח נבואת בני הנביאים היתה מרבים.

פרק ג

מלחמת ישראל יהודה ואדום כנגד מואב, ונס המים להשקותם ע"י אלישע
קלד.....

אלישע בן שפט אשר יצק מים על ידי אליהו

קשר בין רב לתלמיד הוא פנימי ולא רק העברת חומר. שימושה של תורה עדיף מעצם הלימוד, ונלמד מאלישע. [הקשר הפנימי בין אלישע, בחינת ניצוק - חיבור אמיתי].

פרק ד | נסי אלישע: אסוך השמן, החייאת בן השונמית, והאוכל לבני הנביאים ..... **קלה**
הפטרת וירא (ד,א-ד,לז) | הפטרת תזריע (ד,מב-ה,יט)

טומאת בן השונמית בעת שהיה מת

הרבי המהר"ש: כל רגע פנוי נצל לקריאת נ"ך – הדבר יהיה לתועלת

המהר"ש ללמדן - וכי כל מטרתך היא לומר הללויה על הקרש? לאיש הפשוט ברך שיתמיד בלימוד הנביאים עם התרגום. הלמדן מגלה - כי אכן עדיף להתפלל מתוך הסיפור. הבעל שמת את מעילו על התינוק, אשר נחנק, והאשה הזדעקה להביא רופא. האיש הפשוט זכה ליישם עם בנו את הסיפור על אלישע, אשר החייה את הילד.

ואשה אחת מבני הנביאים צעקה אל אלישע – ביאור ברוחניות

הקשר בין ההפטרה לפרשה [ןירא] בשורת הולדת הבן, ומקשה על הכנסת הסיפור בראש ההפטרה. עצם הכנסת סיפור בתורה עם הפרטים המסוימים - מרמו על סודות ורמזים לאדם. סיפורי התורה אף הם נצחיים באותה קדושת התורה. סיפורי המופתים בתורה על כל ריבוי פרטיהם - הם בסיס באמונה. ביאור בפנימות של הסיפור עם האשה - משל לנשמה. תיאור באריכות מבחינה רוחנית של פרטי הסיפור. אסוך השמן - הוא משל ליציאה מהצרות - מסירות הנפש. לאחר החושך - יש ליצוק ולהמשיך בו אור. יתרון האור הבא מן החושך, לדרגה נעלית יותר. בחינת המילה - ב' דרגות, ועל כן מחולק לשתי פרשיות. עם כל ההסתר - עדיין היא מקורת לבוראה.

פרק ה | המופת של אלישע עם נעמן, הנפא מצרעתו, ועונשו של גיחזי על חמדנותו ..... **קלז**
הפטרת תזריע (ד,מב-ה,יט)

נעמן יכול כאנוס להיות בבית ע"ז, אך לא ישראל אף בהיותו עבד

אפילו ישראל עבד, אינו יכול להיכנס לבית ע"ז של רבו. נעמן עם היות שקיבל לא לעבוד ע"ז - קיבל רשות להיכנס עם בית רבו לע"ז.

דרגת ידיעת אלוקות השונה מנעמן לישראל

שני פסוקים המורים על דרגות באמונה. ארבעת הדרגות באמונה: יתרו, נעמן, רחב ומשה. כל מציאות העולם אפסית ללא הבורא. הנברא איננו נפרד מהבורא, אלא שהקב"ה מצמצם עצמו אליו. ביאור ג' הדרגות ברוחניות. כל הדרגות הללו הינם שלבים בעבודת האדם.

פרק ו | ד' נסים ע"י אלישע: השבת הגרון שטבע, גילוי מחבוא ארם, הכאת שלוחי ארם, וחיסול שליח לרוצחו ..... **קלח**

ביאור הכתוב וישלח איש מלפניו בפנימיות העניינים – וכל מעשה הרעב

מלפניו - בקבלה דרגתה בינה. דרגתו של גיחזי - מצורע בדרגה החמורה מכולם. ביאור הטעם ברוחניות לכך שהמלך רוצה לעקור את ראש אלישע. אלישע אכן הוא הנותן את הברכה בגשמיות למלך. דרגתו של אלישע - וישיבתו עם הזקנים.

פרק ז | נבואת אלישע על ההצלה מהרעב, בריחת ארם, גילוייה ע"י המצורעים, ועונש השליש שזלזל בנבואה ..... **קלח**
הפטרת מצורע (ז,ג-ז,כ)

זהותם של ארבעת המצורעים, וסיבת ישיבתם יחדיו

מצורע יושב בדר, וכאן הארבעה היו בני גיחזי, שמחוייבים לכבדו. עונש המצורע הוא הפרדה, כנגד לשון הרע, וכאן גיחזי קיבל זאת כקללה.

פרק ח | השבת השדה לאשה שהחיה את בנה, נבואת שחזאל ימלוך תחת הדר, מלכי יהודה (יהורם ואחזיהו) וישראל (יורם) מבית אחאב – עושים הרע ..... **קלט**

ההמלכות והמשיחה לנביאים – הכל בהשגחת ה'

חלוקת העולם לעולם ההפסד, גלגלים ומלאכים, ומעליהם המנהיג. במראה ההתגלות לאליהו בחורב - רמזו לו לג' עולמות הללו והבורא שמעליהם. מילות הקוד רוח, רעש, אש וקול דממה - מבטאים ארבע מעלות הללו. תפקיד משיחת חזאל - כנגד עולם ההוויה וההפסד, וגם בו יש משיח מעליו. יהוא מלך ישראל הורה את ההשגחה בתיקון המצב שלעתיים מתחלף לרשע טוב ולצדיק רע. גם הנביא מקבל רק ברצון השם והשגחתו

פרק ט | משיחת והכתרת יהוא למלך, הנוקם על מעשה נבות, ובחלקתו הורג את איזבל ובנה המלך ... **קלט**

מדוע בא המשוגע אליך?!

שטות יש לשלילה (שגורמת לעבירות), ולחיוב (בחינת נבואה). נבואה היא למעלה מטעם ודעת. קשיות עורף של קדושה - מביאה אור גדול.

חומרת עונשו של אחאב דווקא על כרם נבות

גזירת הרופאים בימי סטאלין היתה נוראה. והקשו, מדוע דווקא נענשו גדולי ישראל כדואג ואחיתופל. מדוע אחאב נענש בחומרה דווקא על עונש כרם נבות היזרעאלי. ותירצו, כי בשעה שהעוולה זועקת עד השמיים - הקב"ה לא שותק.

פרק י | יהוא משמיד את שושלת אחאב כנבואת אליהו, ומכה את נביא הבעל בעורמה ..... **קמ**

שמירת הדיבור

ההקפדה של סגנון דיבורו של יהוא, אף שכוונתו ומעשיו היו רצויים. הנהגתו הקיצונית של הרבי בשמירת לשון נקיה. לימוד החובה להקפיד בדיבור מסגנון התורה בפרשת נח. הזהירות בראייה אסורה - בחינת השגחה פרטית. דרך הזולת רואה האדם את נגעיו שלו. החיסרון בשני אינו נועד רק לטובת מי שיוכל לראות זאת. הדיוק של לשון נקיה מצד מניעת השלילה ומעלת החיוב. פסק בתורה חייב להיות ברור, גם אם אומר לשון טמא. גם בדין, אשר הפרט של אי טהרה אינו חשוב - ניתן להאריך בו. כפל הלשון של ערות אביהם לא ראו - להורות כי את הרע לא ראו. החשיבה כיצד לתקן - היא המועילה.

פרק יא | עתליה משמידה כל זרע אחאב ומולכת, יהודיע הכהן מורד בה, ומכתיר את יהואש המוחבא **קמא** הפטרת שבת שקלים (יא,יז-יב,יז)

כל יהודי יש בו בחינת קודש קודשים

יואש שנחבא בקדש הקדשים קיבל כל צרכיו. מיקומו של כל יהודי בקדש הקדשים, ויתגלה לעתיד לבוא.

הטעם שקודש קודשים מכונה בשם חדר המיטות

הכרובים המעורים זה בזה - שיא האהבה. האחדות היא לבשר אחד מבלי העלמות, שבגשמיות זה לבושים.

פרק יב | יואש עושה כדברי יהודיע, יוזם את בדיק הבית, נכשל בנתינה לחזאל מאוצרות ה', ומוצא מותו ממורדים ..... **קמב**

הפטרת שבת שקלים (יא,יז-יב,יז)

גדרו של מלך לפני בר מצוה

ביחס לתפקידו כמלך מול האומות - יכול להיות לפני בר מצווה.

עניינים הנלמדים מבדיק הבית לגבי דיני צדקה

יש גדרים בהן מושווה צדקה לנתינת מחצית השקל. דין נוסף הנלמד מנתינה לבית אלוקינו.

קריאת ההפטרה על בדיק הבית – היא עבור בית המקדש השלישי
 הטעם לקריאת ההפטרה לתקופתנו.

פרק יג | מלכי בית יהוא האחרונים, שלא שמרו דבר ה', וסוף ימי אלישע הנביא ..... **קמוג**

נבואה ע"י פעולה מסייעת – כדוגמת חץ תשועה
 מעשה האבות - אינו מעשה ממשי, כי אם כעין נתינת כח. פעולת הנביא אף היא כמשל, ואינה משפעת כעת בגשמי. חץ התשועה אינו סתם חץ - כי אם משל. השפעת הפעולה של הנביא - יכולה להיות אף לאחר ריבוי שנים.

החייאת הנקבר אצל אלישע
 הכפרה היא גם בקבורה, וחומרת קבורת רשע אצל צדיק.

פרק יד | אמציה מלך יהודה והפסדו ליואש מלך ישראל, בניהם ומעשיהם ..... **קמוג**

הכבד ושב בביתך
 הפרשת אב בית דין שסרח. הכבד - לשון כבוד ולשון משקל, כובד. נתינת כבוד, אך ביטול ההשפעה בפועל, לפוליטיקאים. מניעת התערבות וקלקול, ובו זמנית קבלת כל גינוני הכבוד.

פרק טו | ב' מלכי יהודה העושים הישר (עוזיה ויותם), וכנגדם ששה מלכי ישראל, עושי הרע, שרובם מתים בקשירת קשר ..... **קמוד**

יכול אני לפטור את העולם כולו מן הדין.. ואלמלא יותם בן עוזיהו..
 כח היחיד כה משפיע - עד שבגלל אדם אחד נמנע מישראל טעם המן. חובת ההשתדלות אף לאדם פרטי. מעלת יותם, שעם היות אביו הצטרע, לא לקח כתר מלכות. כל שבחי רשב"י - דווקא מצד היותו בתכלית הביטול.

פרק טז | מלכות אחז מלך יהודה הרשע, בריתו עם מלך אשור, כנגד מלך ישראל וארם, הפקרת כלי בית המקדש, והקרבה על המזבח בדמשק ..... **קמה**

נבואת ישעיה החלה דווקא אצל אחז
 עוצמתו של ישעיה, שאינו מתפעל כלל מאחז.
שיטת הסובייטים וכל המצירים לישראל – מניעת החינוך הטהור
 מניעת לימוד הצעירים - שיטת אחז, וכך בכל הדורות.
אופן הנס של הגנת אחז מפני התקפת רעין מלך ארם ופקח בן רמליהו מלך ישראל
 משל ברוחניות לביטוי "העמק שאלה" או "הגבה למעלה". שפירושו בחר האם ברצונך באות של נס או בדרך הטבע.

פרק יז | גלות אשור של עשרת השבטים, הכותים בשומרון, אשר עובדים הן את ה' והן את פסיליהם .. **קמה**

גיור הכותים – כבסיס לסוגיית הגיור בימינו אנו
 גיור ללא שמירת תורה ומצוות - כאילו לא נעשתה. הוכחה מהכותים, שמאחר ונשארו לדבוק בע"ז - לא הועילה גירותם.
הטעם שנענש דווקא אלה, שלא מנע לעלות לבית המקדש
 שואלים, מדוע דווקא הגלות היא אצל המלך שלא כל כך הרשיע. היסוד למניעה של מלכי ישראל לעלות לירושלים - הינו שמא אחד יעזוב לבית דוד. החידוש שדווקא ההכרזה שמי שרוצה יעלה - גורמת לגלות ישראל. ומבארים, כי מי שלא עלה לירושלים לאחר שביטל המניעה - כעת הוא מזיד. באשר דין בני ישראל השתנה מאנוסים למזידיים.

פרק יח | חזקיה בוטח בה', הורס הע"ז, ומצליח למרוד באשור ולנצח הפלישתים, אך כעת עולה סנחריב, ומזלזל בה' ובחזקיה, שלא יצילום ..... **קמו**

סנחריב הוא הקליפה הקשה ביותר – מזלזל לחלוטין בקב"ה
להבין מדוע הקב"ה עושה צחוק דווקא מסנחריב. והטעם לכך, סנחריב ממש כפר בכל, ועשה עצמו אלוקים.

מכת צפרדע ביחס לג' דרגות הכפירה באומות העולם
מעלת כוחה של הצפרדע שלוחה מאת ה'. להבין את ההשוואה לשליחות הנביאים לשליחות המזיקים. מטרת המכות - ידיעת וגילוי ה', אף במצרים. דרגה נמוכה בכפירה - בלעם. דרגה מעליה - מצרים, קיים אכן כח עליון, אך אינו משפיע עליו. הכפירה וההתנגדות נוסח סנחריב מראה כי יש למי להתנגד. הצפרדע מורה שאף אין בה לכאורה קשר לבורא, ועם כל זאת מוסרת נפשה ומעידה על ה'.

החילוק באופן הלימוד של שבנא וחזקיהו – גרם לחילוק בדעתם להיכנע לסנחריב
חילוק דרכם הלימודית, שבנא בעל הנאה, בעוד חזקיהו מושך ידו מהנאות העולם הזה. מידת הביטחון בה' אצל חזקיהו היתה גדולה, ולכן רק שבנא רצה להשלים.

פרק יט | חזקיהו הופך בתפילתו מאבדון וחירוף אלוקים חיים, לניצחון מוחץ, ובכך יש קידוש ה' ..... **קמו**

אשר גדפו נערי מלך אשור – נבואת ישעיה על רבשקה
הביאור של ביד רמה - הינו על העבירה במוזד. גידוף - הוא לשון חירוף, כשתי ראיות רש"י. הרבי דן על הבאת פסוק זה ודווקא בסדר זה. ופותח ביסוד, שעוצמת הגידוף יכולה להיות כאחת משתי הקצוות. דיוק בסדר של הוכחות רש"י, שהפוך מסדר המקראות.

המהפך אצל חזקיה מקצה לקצה – אני ישן על מיטתי ואתה עושה
הידרדרות העולם מתמיהה כיצד תביא לשינוי ההופכי והמידי של הגאולה. ולהבין זאת יש ללמוד מהסיפור של סנחריב שכמעט כובש את ירושלים, ואף אצטגנינו מבטיחים לו אותה היום. ונמצא כי גם ברוחניות מצבו היה כה חזק, ובפרט שאף חלק מחכמי הסנהדרין רצו להיכנע. המהפך עם חזקיה היה מעל טעם ודעת ובמהירות. אף כיום הנהגת הניצחון היא ע"י השמעת קדושה לילדי ישראל.

מלחמת חזקיה – דווקא באופן ששוכב במיטתו, והקב"ה הורגם
ארבעת מלכי בית דוד ושיטתם - מתבאר בפנימיות התורה. התגברות ברוחניות על אשור - קשורה עם נרות החנוכה. המלחמה היא בדרך ממילא - חיוק הקדושה, כבחנוכה. מול היצר הרע - עבודת מוחין ומידות, בחינת כיבוש שבע אומות. הקב"ה עוזר, ומהשפעת האור - מתבטל היצר הרע מאליו.

פרק כ | רפואתו הנסית של חזקיהו, ועונשו על שהראה האוצרות למלך בבל ..... **קמו**

כוחה של תפילה – נלמדת מחזקיהו
מעלת הצואר הנמשל דווקא לבית המקדש. בית המקדש - הכנה להכנסת אורו בתוך גררי העולם. להבין מדוע בוכים רק על מקדש האחר. ומבארים כי הבכי הינו חסר תכלית לגבי עצמו, אבל על חבירו מורה על שיתוף. כחה של התפילה על עצמו - נלמד מחזקיהו.

פרק כא | מנשה הורס ומכעיס ביותר, והנבואה הקשה על החורבן, בנו אמון ממשיך ברע ורוצחים אותו... **קנו**

מנשה שב לקב"ה רק מחמת הייסורים – בחינות בעבד כנעני
העבד הכנעני עובד את אדונו רק מצד יראת השבט. אפילו בדרגת הבינוני עלולה להיות בחינת עבד כנעני. ויש בזה ריבוי מדרגות עצם זה שעלול לעבור עבירה. מצב של רשעים המלאים חרטות, אך לא מגיע לכלל מעשה. דרגתו של מנשה - אכן שב, אך רק מחמת הייסורים.

מנשה חוזר בתשובה מחמת הייסורים, ושבירתו ע"י שונאו

העיקר והשורש לכל החטאים הוא פריקת העול. הנפילה והביטוש, - מועיל לו, לתקן את לב האבן שלו. ובפרט עד אשר עובד את אויביו, כמנשה.

תיקונו של מנשה בימי הצדיק רבי שמעלקע מניקלשבורג

השמש הזקן רואה את אליהו לומד עם הרב מניקל שבורג. כשראה השמש הזקן כי עם אליהו הגיע גם מלך לפנות בוקר אל הרב שאלו על כך. הרב סיפר לו, כי היה זה מנשה בן חזקיהו המלך, והגיע אליו בשל דין תורה. תיקונו של מנשה היה בשל קידוש ה' של שבירת הצלמים, אף שגלגולו הקריב חייו. סיפור זה לא היה מתגלה, אלמלא רצו אנשים להדיח את הרב.

פרק כב

יאשיהו המלך מתקן בבית המקדש, מציאת ספר התורה ונבואת החורבן של חולדה, לאחר ימיו .....

קנא

אף שחזקיהו ראה בבירור שיוצא ממנו מנשה - הרי סוף כל סוף יצא מזרעו

גם יאשיהו

על האדם לקיים מצוות, אף שהוא רואה ברוח הקודש, כי התוצאה תהיה גרועה. בסופו של דבר, אף שצדק לגבי בנו מנשה, אך לבסוף יצא יאשיהו שהיה מיוחד במינו.

פרק כג

תיקונו המלך יאשיהו: קריאת ספר התורה לעם, ניקוי כולל לע"ז ועשיית הפסח, המשך זרעו לרעה .

קנב

הפטרות יו"ט שני של פסח (בחול"ל) (כג,א-כג,כה)

בשיא הבית הראשון היתה התגברות של הצד השני

ההתנגדות הקשה היא בשיא הקדושה. שאלת השאלות היא בזמן של קדושה כה גדולה והיה מצב כה ירוד. שאלת רב אשי כיצד מנשה שהיה כה חכם, וטעה בע"ז. ומציאותו של היהודי - לצאת מהגלות.

פרק כד

גלות בבל ע"י נבוכדנאצר, ג' מלכי יהודה האחרונים .....

קנב

קריאת שם ע"י המלך

מקשה מדוע רש"י ממתין לבאר טעם קריאת שמו של יוסף ע"י פרעה רק בדברי הימים? מבאר שניתן גם ע"י הגויים לקרוא בשם בלשון הקודש. כי אצל יוסף טעם השם הוא דווקא מתוך שבח, ולא מגדר השלטת מרות. וכאן שמו החדש של יהויקים ממשיך להיות השם בתנ"ך.

פרק כה

גלות בבל ע"י נבוכדנאצר, הגלית צדקיהו, שריפת ירושלים ע"י נבוזארדן, רצח גדליה בן אחיקם, והחזרת יהויכין לטובה ע"י אויל מרודך, ...

קנג

החשבונות מתי הובקעה ירושלים בחורבן הראשון

בחודש תמוז מצד אחד אבל, ומצד שני - גאולת הרי"צ. לא ברור מתי הובקעה העיר בחורבן בית ראשון, בט' או ב"ז. אין הכרעה בשיטת הרמב"ם. שיטות שגם הבבלי סובר שהחורבן הראשון ארע ב"ז, וביאור גדר קלקול החשבונות. ומתוך, שניתן לדחוק שגם בפרקנו התאריך ט' - אינו הולך על הבקעת החומה. או ע"י חילוק נוסף, שהיתה יותר מחומה אחת, ומכאן הפער בזמנים. מבאר מהות חודש תמוז ברוחניות - שמאיר בו התוקף של שמש הוי'. שהרי פנימיות הצומות ימים טובים, ורק בדורות הסמוכים לגאולה מתגלה פנימיות תמוז.

הקדמה

עיקר נתינת השם הוא המהות, ונקודת שמו היא רק ברמז

א. אף שיש לרמז שם הכותב - העיקר בשם היא מהותו

נתינת שם לספר היא בחינת לידה. כידוע שאדם צריך לרמז את שמו בשם ספר. ובשומע עבדך יש את ראשי התיבות של שמי. אולם כאן היה מספיקות שתי מילים. אולם הרגשתי כי דווקא בארבעת המילים הללו יש את מהות וגדרי הנבואה.

ב. תנועת הנביא - קליטת דבר ה'

יש כאן שני מהלכים, מצד אחד הנביא מקבל את דבר ה'. ולא סתם, כי אם לשון דיבורים קשים כגידים, ובפרט בנבואה הראשונה שזוכה לה שמואל - הרי היא נבואה קשה ביותר. מצד שני, על הנביא להכין את עצמו על מנת לקלוט את דבר ה'. עליו להיות בביטול, בבחינת שמוע מזבח טוב, קבלת עול. ועל כן הנביא הוא לשון ניב שפתיים, שכאילו רק שפתותיו נעות - אך הוא אינו אומר דבר מעצמו.

ג. מטרת הקליטה - השפעה על העם

עניין נוסף, שמטרת הנביא היא להשפיע על העם, בעומדו בין הקב"ה ובין העם. ובכך שהנביא אומר דבר - הרי הוא מראה כי הוא כלי לקבל ולהעביר לאחר מכן את דבר ה'. וזה בעצם כל תכלית הגאולה, שתהיה בבחינת מלאה הארץ דעה את ה'. הנביא מלא בדבר ה', ועניינו להוריד זאת לעניינים הנמוכים כולל ארץ, כולל אלו שנדרשים לשינוי המהותי בהנהגתם.

ד. הורדת עניינים אלוקיים בגדרי הארץ - מהות החסידות

רעיון זה מתבטא בחסידות בריבוי עניינים, כולל גם השיחה על החילוק בין הכיבוש של יהושע, קדושה ראשונה, וקדושה שנייה, שהיתה ע"י חזקה. וכפי שהרבי דן על כך, בעבודה הרוחנית והטעם לכך. (הובא בשיחה לפרק י"ח).

נביאים ראשונים בהיבט חסידי

א. ריבוי הנושאים וההרחבות - במיגוון תחומים

יש כאן עבודות מעניינות מבחינה רוחנית, החילוק בין מרגלי משה ויהושע. הגדר המיוחד של ההפטרות, אף לאחר שבטלה הגזירה. עניינים מסויימים באותיות הקבלה, באופן נגיש שניתן להבין ממנו, שיחות בניגלה, הקושרות את הטעם הפנימי שבכל דבר.

ב. גם המומחים והבקיאים בספרי חב"ד התקשו בנושא זה

ידידי הרב שמעון וייצהנדלר, עורך כל שנה יום שכולו תורה בענייני הגאולה, והשנה, תשע"ג, הנושא העיקרי היה הרצאתו על הגאולה בענייני הנביאים (בעיקר עפ"י אחד מספרי האברבנאל). אלא שזה עצמו הוא בנביאים האחרונים, וגופא הוא אמר לי עד כמה היה קשה לו ללקט את הנושאים הללו. אף אני בהביטי לאחור - הרי לפלא הדבר על מאות המקורות שזכיתי ללקטם.

א. נושא הכרת הנביאים זקוק אצלנו לשיפור מהותי

נביאי ישראל מבטאים אמונה טהורה, אך רבים מעימנו לדאבוננו, כלל אינם בקיאים בהם. אימרה זו (של אי בקיאות) הינה בבחינת לשון נקייה, לעומת העזובה השוררת בהכרת דברי הנביא, שלא רק אין יודעים את הפרקים בעל פה, או לפחות ביטויים מיוחדים, כי אם בכלל לא מכירים מה התוכן הכללי ומהלך העניינים.

ב. אף המכירים - אינם יודעים את עושר החסידות בנושא

בחוגים מסויימים אמנם יש שיפור, אך נראה לי כי מעולם לא היה מי שירכז את תורת החסידות מדברי הרבי על כך. בהיקפים הללו, לחפש לכל פרק לפחות רעיון חסידי אחד. לפני שנים רבות העבירה גב' כהן מניו יורק (אשת החזור, הרב יואל כהן) סדרת הרצאות בנושא זה ב"אור חיה", ויש לכך צימאון אדיר. כי אינו דומה הכרת הפשט, לעושר הרוחני העצום אותה מוסיפה החסידות.

אופן עבודת העריכה והליקוט

א. מעולם לא הועברו שיחות המיועדות לבאר קטעי נביא

אלא שמאחר ולא היה כאן מסגרת של שיעורים או שיחות על הנביא, הרי היתה כאן עבודת ליקוט מעניינת בפני עצמה. ועל כן גם רצף הנושאים הינם מעניינים שונים. חלקם דנים על נושא שהוא אכן משמעותי. חלקם על הבנה מיוחדת בחסידות או באותיות הקבלה, וחלקם על עניין שהוא צדדי, מפסוק שנאמר בפרק, חלקם הם ברמת הסיפור, אך כל אחד הוא מרתק.

ב. כותרות הפרקים ותתי הנושאים - העשרת הידיעה

מבנה הספר התגבש תוך כדי העבודה. ומאחר ויש חשיבות עליונה בהכרת הנושאים עליהם מדובר בפרקים, הרי החלטתי, כי לא רק את שורת הנושא עליו מדבר הפרק יש להביא, כי אם גם את החלוקה הפנימית לתתי נושאים. כי לא יתכן שאם על הפרק המסוים יש נושא שהוא ממש צדדי, שהלומד יאבד את הרצף.

ג. מציאת המקורות דרשה עבודה מקיפה ומקורית

בראש ובראשונה, ללא תוכנת אוצר החוכמה לא היה יוצא לאור ספר זה, ועל כך תודתי נתונה להם. היכולת להגיע אל המקורות דרשה מעט תחכום, והכרת הספרות החב"דית. הרבי דיבר ארוכות על חשיבות ספרי המפתחות, שהם היוו את הפתיח לעבודה זו. אולם לעתים החיפוש היה לפי נושא מסוים, או מילות מפתח,

בבחינת חוכמה, ולא רק עבודת ליקוט או ביאור. (לדלג על תתי נושאים, שניתן להשאיר רצף מעניין ומלא של שיחה, אך לא להיכנס לחקירות על נושאים שוליים, שהינם מעניינים בפני עצמם, אך לקורא הממוצע, שיכול לראות מהלך מספיק מלא מחד, ולא להיכנס ללמדנות יתירה מאידך. אמנם מאחר ויש בכל קטע את מראה המקום המדויק, ניתן יהיה לבדוק את הדברים ולהרחיבם למי שיחפוץ בכך). היתה כמובן שהיתה גם עבודת תרגום, תמצות ועריכה.

בפרק המסוים, ולא מעט גם היה בהשגחה פרטית להגיע אל מקצת המקורות. כך שלהגיע בבת אחת אל התוצאה הסופית, המוצגת כאן, לא היתה אפשרות לאף אחד.
ד. העבודה דרשה כתיבה מחדש, ולא העתקת דברים בעלמא הקורא רואה מוצר מוגמר. אולם הדבר היה לאחר לא מעט שיקול דעת. גם הבחירה עד כמה ליקח מהשיחה (האם רק את מה שממש נוגע לפרק, או לראות עניין שלם יותר, שזו היתה הנטייה העיקרית שהתגבשה במהלך הספר), ואופן פישוט הדברים

הטעם לכך שהתורה מגדירה לחוד נביאים ראשונים ואחרונים

הלכתי מבחינת העונש של העובר על דברי הנביא, כי תוקף נבואתם שונה. עד אשר שמואל שקול הוא כמשה ואהרן יחדיו.

(התוועדות תשמ"ב ב' שבת תשא, פרה, עמ' 1002)

א. תוקפם של הנביאים הראשונים היא באיכות שונה מהאחרונים הרבי מדייק, כי מאחר והתורה היא שקוראה לנביאים ראשונים ולאחרונים בשני שמות, הרי המשמעות היא שהחילוק אינו רק לזמנם, כי אם גם שינוי איכותי בדרגת נבואתם. שינוי שיש לו תוקף

פַּלְ הָאוֹמֵר. חָטָא – אֵינוֹ אֶלָּא טוֹעָה – חֲשִׁיבוֹת לַיְמוּד הַתּוֹכַח הַפְּנִימִי בַּנְּבִיאִים.

ה. תפקידו של יהודי לא להגדיל הרע בחברו – ולהכריז קבל עם ועדה שהוא חוטא

וכאן הגמרא מראה לו, כי עד כמה שהוא משוכנע שהוא ממש צודק ומבין, מראים לו, כי אף שיש איזה שורש מסוים לרמה של דבר לא תקין - הרי ההכרזה עצמה שחטא - היא קיצונית ביותר. דומה הדבר לכל העיתונים, אשר רק מגדילים את הרע הקיים. ואחר מכן מצטרפים, שבכל זאת יש את גרעין הרע. הרב מרגלית שעבר אירועים קשים בחייו, פגש אותו רופא, ושאלו האם הוא חולה. וכבר בתור ילד, זכה לענות ולהשיב לו - אני בריא, אלא שיש לי מחלה (שלאחר מכן אכן התרפא ממנה).

ו. לימוד הנביאים ללא הבנת חז"ל (ופנימיות התורה) – גורר מצב של "טועה" ומכאן מאחר וראינו את עצם החובה לשנות קו זה. הרי מפתיע לראות שארבעה מתוך החמישה מקרים הללו נמצאים בנביאים הראשונים. וללא הבנת חז"ל ופנימיות התורה - עלולים אף אנו להיות טועים. בדורנו נכתבו מספר ספרים נאים המראים את גישת חז"ל, ויוצקים עומק חדש בדברי הנביאים, שהקוראם בפשט - עלול להיות טועה. ועל כן מובן עד כמה מאמרי חז"ל נמצאים כבר בפירוש רש"י, הפשטן. וזאת, מאחר ומי שלומד את הנביאים כפשטם, עלול הוא להגיע למצב של אינו אלא טועה. וכינו בדורנו להעמקה יתירה בריבוי העניינים הללו, וכפי שיש שפע אדיר מתורת חב"ד בכלל, ומשיחותיו של הרבי. ובטוחני כי כל הקורא את הספר - יקבל ראייה פנימית ואמיתית על הדברים.

ז. ראיית גדולי ישראל בטעות – עלולה לערער את כל האמונה

שמעתי, כי שאול היה קולע בחניתו ללא כל פספוס, והנה לפלא הוא כיצד דווקא מול דוד הוא מחטיא פעם אחר פעם. והביאו לי שיש על כך פירוש ומקור פנימי בחב"ד, אך לדאבוני לא הצלחתי לאתר זאת. מקור שנתן זוית חדשה לכל העניין. ושהיה זה בכוונה, על מנת שדוד המלך יוכל לעבוד על מידותיו. בקובץ שנערך כאן, בחלק מהעניינים ניתן לראות גם נקודות הללו. (ובכלל ביאור מרתק על החלק של דוד המלך, והאם חטא ובמה, מובא לשמואל ב' פרק ד'). ללא ראייה פנימית אנו עלולים לקבל משמעות שונה על גדולי ישראל. ואם לא נראה נכון את שאול משיח ה', ואת דוד מלך ישראל חי וקיים, ואת שלמה - לאן אנו עלולים להגיע?! הסכנה שאפילו המילה טועה לא תספיק לכך. אבל ראייה פנימית, וכפי שראוי לראות - היא עוזרת לנו להמשיך ולהתפעל מגדולי אומתנו.

א. מדוע אנו אומרים כי הוא הטועה, ולא שיש כאן טעות מאמר הגמרא בשבת (נו, א) אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּרַן נַחֲמָנִי, אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן, כָּל הָאוֹמֵר פְּלוּנִי חָטָא - אֵינוֹ אֶלָּא טוֹעָה. והגמרא מביאה חמש דוגמאות (ראובן, בני עלי, בני שמואל, דוד ושלמה). תמיד הציקה לי סגנונה של גמרא זו. ועוד מספר שאלות. לכאורה ראוי לאמור שזה טעות לסבור כן, כלומר העניין עצמו, ובלשון הישיבתית "ה"חפצא" - העניין עצמו. ומדוע מפנים את החץ על האומר, שהוא הטועה. בלשון הישיבתית - ה"גברא".

ב. הגמרא אכן מודה שיש כאן בכל זאת חטא מסוים עניין נוסף, שהרי לכל היותר יש כאן טעות. ובכלל הגמרא רק מגמדת חלק מהמשמעויות, ורק מלמדת כי בכל זאת היה כאן בעיה, אלא שבוודאי לא הבעיה החמורה שעליה חשבת. כלומר, יש כאן נקודת אמת אפילו, אלא שהיה כאן חטא, אלא שרק עוצמת החטא אינה כפי שהגדרת אותה. ואם כן מדוע הינו כל כך טועה, עד שנאמר בסגנון של "אינו אלא", שאינו מותר כל ספק על כך?!

ג. תפקיד האדם לדרוש לשבח – נלמד מנה תפקידנו הוא לראות את המעלה שבכל דבר, ואת העניין הפנימי שבו. ידוע שלגבי נח - יש מרבותינו הדורשים אותו לשבח, ויש - הדורשים לגנאי. דייק על כך השפע חיים מצאנו, כי רבותינו הם אלו הדורשים לשבח, ותמיד יימצאו גם כאלו הדורשים לגנאי. כלומר, אף אחד לא חלק על המציאות של הטעויות שנח לא ביצע כראוי, אך היו כאלה שראו את כל מכלול התמונה, לעמוד בדור שכזה, והתפעלו ממנו.

ד. כל מהות הרואה שלייה, על מנת לפרסם, ולא לתקן בכך את עצמו - היא "טועה"

ונמצא כי אם הוא מתוך הדברים, לא התאמץ להפך ולמצוא זכות - הרי המום הוא אצלו. האמירה היא מגבירה את החטא בכח הדיבור, ואם בכך הוא עסוק, ואף שלדעתו יש כאן חטא - מה אכפת לך מפלוני לתת לו ציונים?! נצל מה שראית על מנת לתקן זאת אצלך. וכל עוד אתה עסוק לראות את השלייה באחר - יש לך טעות. ולא רק שאתה בסדר, ויש לך טעות כי אם שכל מהותך היא שאתה טועה. כל הבחינה שלך היא שגויה מקצה עד קצה. אדם המנצל את מה שה' נתן לו כה לראות, ולוקח זאת לכיוון הפוך, במקום שיבין, כי היה זה בשביל שהוא יתקן את עצמו - אינו אלא טועה.

מבוא

התייחסות אדמו"רי חב"ד לחובת הלימוד של הנביאים

הרבי הרי"צ מדגיש את החובה בהכרת הנביאים

למעלה משבעים שנה, ועדיין יש כאן עניינים רבים הדורשים תיקון בצורה מבהילה. ספר זה אינו בא למלא אחר גוף התקנה, ועל כן לא הדפסתי את הנביאים עצמם בגוף הספר, כי אם לסייע למי שיחפוץ בכך, ע"י שתתווסף כפית של דבש, ממתק, העוזר למלא אחר גוף התקנה.

ג. הרבי הרי"צ עצמו שינה מתוכנית אביו, להעמקה בניך

אגב כאשר אביו היה חולה, הוא למד פחות ממנת המשניות שאותה היה צריך ללמוד, והעדיף לחזור נ"ך. וכל זאת בהיותו פחות מי"א שנים. כך שמה שהוא דורש בזה, היה כרוך בהקרבה מצדו.

א. כל חסיד לוקח עניין מסויים, ומוסיף, על בחינת במה אביך היה זהיר רבותינו נשיאנו תבעו מעמנו פעמים רבות עניינים חשובים ביותר. לא תמיד אנו זוכים לקיים את כל הדברים מרוב שעניינים הללו הינם בנושאים רבים. אם מישוהו היה מצליח לבצע את כל הוראות הרבי - הרי הוא היה ממש מלאך. ועל כן פעמים רבות קם משוגע לדבר, אשר הוא לוקח עניין מסויים, והולך עימו בעוצמה מרובה. חכמינו מביאים את השאלה במה אביך היה זהיר יותר, והפירוש הפנימי הוא במה הוא היה זהיר ומאיר יותר.

ב. הנושא של הכרת הנביאים - למרות התביעה על כך הוזנחה אחד מהנושאים הללו הוא מכתבו הידוע של הרבי הרי"צ לפני

הטעם לכתיבת ספר זה

ב. משמיים סייעו בידי, כדוגמת נחשון הקופץ, למקום שלא ידע מראש

דבר זה היה בעבורי רעיון מעניין, אשר החלטתי, כי ראוי לבצע כאן לא רק את עצם קריאת הנביא, אלא גם להוסיף פנינים בכל פרק על מנת שיתן טעם חסידי. מסתבר כי כנחשון בן עמינדב, אשר קפץ לים, באומץ לב, הרי בתחילה המים הגיעו לו עד צוואר. וגם כאן ריבוי הנושאים, והחיפוש המיוחד להעביר עניינים הללו, היה מרתק בפני עצמו. ובמרחץ רב זכיתי לסיים את הספר עוד בשנה זו.

א. בישיבת עמנואל, אכן מקיימים סדר זה

ובנימה אישית, מאחר וידוע כי כל אחד מהחסידים מחזק את ידידו, הרי שמעתי לאחר חג השבועות, בשבת בהעלותך, תשע"ג, מידידי הטוב הרב דור פישמן, אשר מנהל את ישיבת תומכי תמימים הקטנה בעמנואל, כי הוא עורך תכנית מיוחדת בעקבות מכתב זה, בו תלמידי הישיבה לומדים כל יום סדר קצר של שני פרקים בנביא לגירסא. (ופעם בשבוע יש להם אף שיעור של שעה עם העשרה).

עניינים שמצויים ב"יום יום" בנוגע ללימוד בנביאים

תנ"ך, באופן אשר במשך שלשה חדשים היו גומרים את התנ"ך.⁽¹⁾ (היום יום, י"ט אדר א')

במסגרת השיעורים היומיים של הרשב"ה היתה אמירת תנ"ך בעל פה כולל מהנביאים. (היום יום ג' ניסן).

מתוך המכתב בעמוד הבא הוציא הרבי את אחד המאמרים ב"יום יום": "החסידים, אפילו הבינונים, היו בקיאים בתנ"ך. ומנהג מסודר היה אצלם, אשר אחר לימוד שיעור משניות שאחרי תפלת שחרית, בשעת קפילת הטלית ותפילין היו אומרים שיעור

מקורות נוספים על חובת הלימוד גם בנביאים

"לימוד נביאים וכתובים מסוגל לאמונה". תורה מ"א, רבי פנחס מקוריץ.

סדר הלימוד בתלמוד תורה "עץ חיים" היה שילוב ההפטרות מהנביא. (אכן בספר הרגשתי בכל פרק שיש בו מההפטרות).

"לימוד התנ"ך נחוץ הוא במאוד⁽¹⁾ צריכים לתת זמן על זה בכל יום ויום." (אג"ק רי"צ ט', אגרת גרנד עמ' ת"ג)

והעיקר שכך נפסק להלכה בשו"ע אדמור הוקן בהלכות תלמוד תורה, ובאריכות בקונטרס אחרון אודות החיוב ללמוד תנ"ך. "מוליכו אצל מלמד תינוקות, לקרות בתורה כל היום כולו, עד שיקרא תורה שבכתב כולה, עם נביאים וכתובים כולם פעמים רבות, עד שיהא בן עשר שנים".

בין שאר השיעורים הקבועים שבכל יום, היה לכל הרביים גם שיעור קבוע באמירת תנ"ך כסדרו. (ליקוטי דיבורים [המתורגם] א-ב: עמ' 312)

הרבי המהר"ש כבר בגיל עשר היה בקי בעל פה בתורה בנביאים ראשונים ואחרונים וברוב הכתובים. (ליקוטי דיבורים ט-ב: [המתורגם] עמ' 312)

הרי"צ כותב לאחת שלומדת כימיה ועליך ועל רעותיך, המתנהגות בהנהגה של יראת שמים באמת, לעשות חבורה מצעירות, שיקבעו להן שיעור מיוחד בתנ"ך. (אגרות קודש הרי"צ ז' (תש"ג), אגרת ב'קמד, עמ' ש"צ)

וכבר צווחו הראשונים השל"ה והמהר"ל על ההכרח של לימוד התנ"ך כמלוקט. (הוא במפתח העניינים בספר "מקורות החינוך בישראל".)

מכתבו של הרי"צ לעידוד נושא לימוד הנביאים

ב"ה ד' דחנוכה תש"ב
ברוקלין

אל הנהלת ישיבת תו"ת יצ"ו

ה' עליהם יחיו
שלום וברכה

כואב מאד הדבר, שהתלמידים הקשישים יחיו, אין להם שום ידיעה במקרא, ורובם אינם יודעים אפילו את החומש עם פרש"י, ומה גם את הנביאים וכתובים, שאין להם מושג בזה כלל. ולמופת נכון הדבר, אשר מי שהוא מועד ההנהלה, ישאל - דרך אגב - בדבורו עם אחד התלמידים, לתרגם לו איזה פסוק בכתובים או איזה מאורע האמור בנביאים.

ומבהיל העדר היכולת שלהם בכתובה. לא רק רוע הכתב ושגיאות בכתובת התיבות, אלא שבקושי אפשר להבין מה הם כותבים.

בזיון הוא לבן תורה, שאינו יודע את התנ"ך בפירוש המלות דבר דבר על אופנו - החסידים, אפילו הבינונים היו בקיאים בתנ"ך. ומנהג מסודר הי' אצלם, שאחר לימוד שיעור משניות אחר תפלת שחרית, בשעת כפילת הטלית ותפילין, היו אומרים שיעור תנ"ך, באופן אשר במשך שלשה חדשים היו גומרים את התנ"ך - וכן בענין הכתיבה בושה היא וחרפה לבן תורה, כאשר הפרוץ הן בכתב והן בלשון מרובה על העומד.

מוכרח הדבר ש[נ]ועד ההנהלה ישים לב לזה, לבחון את התלמידים יחיו גם בזה, לעוררם על זה ולתקן כל מה שאפשר לתקן.

והנה כל זה א[נ]ודות התלמידים הקשישים יחיו, אף שגם אצלם הנה המגרעות האמורות אינם בגדר "אי אפשר לתקן" רק בגדר "קשה לתקן" אבל התלמידים הבינונים הצעירים והקטנים הנה מוכרח הדבר להכניס זה בסדר הלימודים, לימוד תנ"ך, לשון הקדש, קריאת הטעמים, דברי ימי ישראל וכתובה תמה.

א לימוד תנ"ך, הנה בלבד עצם ידיעת תורה שבכתב וקדושתה, הנתונה מסיני והמסורה ע"פ כל כותביה, כמבואר בדרוז"ל הנה המורים שילמדו עמהם, צריכים להשפיע על רוח התלמידים שי' שידעו את עשירות הרוחני' האלקי' שבספרי וכתובי התנ"ך, בכדי שבמשך הזמן ישאפו התלמידים להתעסק בהם ולשאוב רוח טהרה וקדושה.

ב לשון הקדש, להשיג עכ"פ ידיעה שטחית בדקדוק, אשר עי"ז תקל להם ההבנה בכמה ענינים בתורה, וידקדקו יותר במבטא תיבות התפלה וקריאת התורה, ואשר יוכלו לכתוב מכתב בעיון בלה"ק [=בלשון הקודש], ובפרט לכתוב בלי שגיאות.

ג קריאה בטעמים, כדי שידעו לעבור על פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום בטעמי הנגינות המקובלים במסורה, וכדי שיצאו מהם בעלי קריאה שיש בזה תועלת משולשת, להתרגל באותיות התורה, שזהו חוט המקשר לבית הכנסת ולתפלה בצבור, וגם תועלת של פרנסה.

ד דברי ימי ישראל, שידעו עכ"פ ידיעה שטחית מתולדות ישראל בכלל, חכמתו וגדולתו בפרט, אשר מגבורי ישראל בנסיונות רבים ובמסירת נפש בעבר, יש ללמוד גם על ההו[ו]נה.

ה כתיבה תמה, מלבד הכרח הדבר ותועלתו, הנה יהי' בזה גם כבוד בני תורה.

ובזה הנני פונה אל ועד הנהלת ישיבת תו"ת יצ"ו אשר בהתו[ו]נ[ו]עדות הקרובה שתהי' להם ידינו נידון הצעה האמורה ויעבדו את התכנית, להביאה מהכח אל הפועל להצלחה בגשם וברוח.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

נביאים ראשונים – הפירוש

יהושע

פרק א

העברת השרביט ליהושע, העידוד מה' והכנה לכניסה לכיבוש הארץ, כולל שנים וחצי השבטים.
הפטרת וזאת הברכה (שמחת תורה) (א,א-א,יח)

יהושע מקבל את עידודו של הקב"ה לבצע את הכניסה לארץ ישראל, והבטחה כי יהיה עמו, בדוגמת משה.
(א - ז). כו כן יהושע מוזהר על שמירת התורה. (ו - ט). יהושע מכין את העם לקראת מעבר לארץ ישראל, ומזכיר לשנים וחצי השבטים את הבטחתם למשה, שיצאו כחלוצים, ומקבל את הסכמתם המלאה לכך. (י - יח).

בחירת נשיאי חב"ד בעליית המפטיר – עבודת מסירות הנפש בעת העלמות והסתרים

א. קריאת הנביא להפטרה היא מעין הפרשה

הפטרת שמחת תורה היא מעין הקריאה של סיום פרשת ברכה, מות משה. אמנם, יש להבין היאך בזמן של שמחה קוראים בעניינים שהינם היפך השמחה. והנקודה כי קריאת ההפטרה היתה בזמן הגזירה שלא לקרוא בתורה, ועל כן בחרו לקרוא בנביא, בעניינים שניתן לבצע, ומלכתחילה תיקנו בעניינים אשר יש בהם דמיון לתוכן הנאמר בפרשה. והמשיכו בכך אף לאחר שנסתיימה הגזירה.

ב. הטעם לבחירת עליית המפטיר – כי ההפטרה ניתקנה בזמן הגזירה

עד אשר אדמו"רי חב"ד בחרו עליה זו בתור העליה החשובה ביותר. עם היות כי בניגולה העליה החשובה ביותר הינה שלישי, ולפי האר"י ז"ל היא ששי, יש עניין מיוחד בעליית המפטיר, אשר מאחר וניתקנה דווקא בעת גזירה, היה זה בזמן בו היו העלמות

הסתרים, מה שעורר את כח מסירות הנפש. ודווקא בזמן זה מתגלה הפנימיות ביותר ו'אנכי הסתר אסתיר'. שמתוך ההסתרים מתגלה העצמות, "אנכי".

ג. חיוקו של יהושע הוא בכניסתו לגדר של הסתר

בכך מתברר מדוע חיוק הקב"ה את יהושע, ב"חוק ואמץ". שלא רק שלא יחלש מההעלמות וההסתרים, כי אם שיש לו להתחזק ביתר שאת, כי זה עצמו מגלה את כח מסירות הנפש ביותר, עד שבכך לוקחים את העצמות. וכמו כן בדורנו, בו יש העלמות והסתרים כה מרובים, עד אשר אין בעל הנס מכיר בנסו. ואת הכח להסיר כל המניעות הללו, על מנת להפיק מההעלם את התכלית שבו, לוקחים משמחת תורה. ואף שנמצאים בשלב של אחרי מות משה עבד הוי', מגיעים לבחינת נגילה ונשמחה בך.

(ליל שמחת תורה, תשט"ו, תורת מנחם י"ג 55-53).

אמירת חזק חזק ונתחזק נלמדת מיהושע

הטעם לכך, עפ"י הכלל שארבעה דברים צריכים חיוק. ומונים בין השאר תורה ומעשים טובים. חזק - בתורה, ואמץ - במעשים טובים.

(ליקוטי שיחות כה, ויחי חזק, תשמ"ז עמ' 474).

מנהג ישראל כי בשעה שמסיימים את הספר מכריזו הקהל חזק חזק ונתחזק. אחד הטעמים לכך, הוא עפ"י דבר המדרש "לא ימוש ספר התורה הזה מפריך". מלמד שהיה ספר תורה בחיקו של יהושע.. כשסיים יהושע אמר לו הקב"ה חזק ואמץ. מכאן למסיים את התורה, שאומרים לו חזק. האחרונים (הפרי חדש) מבארים את

פרק ב

שילוח המרגלים ליריחו, והצלחתם
הפטרת שלח (לך) (ב,א-ב,כד)

שילוח מרגלי החרש ע"י יהושע, והצלחתם בבית רחב, לגלות כי הכל פוחדים מעם ישראל. (א - יא) * הבטחתם לרחב, כי יצילו את ביתה, באם לא תגלה, וכן לא תתערב עם אחרים, ותתלה את תקות חוט השני. (יב - כא) * חזרתם למחנה ודיווח הבשורה ליהושע (כב - כד)

מרגלי משה אף הם היו טובים, אלא רק בפנימיות

ב. החילוק בין מרגלי יהושע במספרם (ב ולא י"ב) ובמהלכם (יריחו ולא כלל הארץ)

בשני עניינים היו חלוקים מרגלי יהושע, הן שהיו רק שנים ולא כל הי"ב שבטים, והן שרק ביקרו במנעולה של ארץ ישראל, ירחו, ולא תרו לאורכה ולרוחבה. ורק ששמעו 'כי נפלה אימתכם עלינו, וכי נמוגו כל יושבי הארץ מפניכם' - כבר המידע היה מספיק בעבורם.

א. בפנימיות גם מרגלי משה היו טובים

הפטרת השבת אף היא בנושא מרגלים. ואף שממבט ראשון הרי יש חילוק בין הצלחת מרגלי יהושע בניגוד למרגלי משה, הרי חייבים לומר, כי מאחר ונאמר על משה 'בכל ביתי נאמן הוא', שגם בזה היה עניין טוב בתכלית, ורק מכמה מניעים חיצוניים - אכן התוצאה לא היתה כראוי, אבל מאחר והעיקר היא הפנימי, הרי בשניהם היה עניין טוב.

להיות בבחינת מקיף. ומאחר ויהושע לא היה שקול לכלל ישראל, נפעל במרגליו עניין כללי, והכיבוש בפנימיות חל רק ממש בעת הכיבוש. ולכן היה מלכתחילה מקום לכיבוש, וירדו מדרגת ראייה, וכשראה משה שאינו נכנס לארץ אמר 'ועתה ישראל שמע', מאחר וירדו דרגה. וממשיך הרבי ומבאר זאת בעבודה הרוחנית של האדם.

(שבת שלח, מברכים חודש תמוז, תשי"ט תורת מנחם כ"ו 51-53).

ג. עבודת מרגלי יהושע כללית ולכן לא הגיעו לכל פרטי הארץ

ניתן לבאר זאת ע"י יסוד חסידי, כי עבודת מרגלי משה היתה פנימית, ולפיכך היה צורך לפעול בפרטיות, ואילו מרגלי יהושע היו בבחינת מקיף. על מנת להגיע לשלימות המטרה, להפוך את הדברים הגשמיים בארץ שיהיו כלים לאלוקות, נזקקים לעבודה פנימית השונה מאחד למשנהו. אולם תחילת העבודה מוכרחת

ביאור העבודה הרוחנית של מרגלי יריחו, ובהשוואה למרגלי משה

הרי היא נותנת לנו כח. וזה מה שמשייבים כל אדם, תהי צדיק, שחובה עליו להשתדל בעבודת הצדיקים. ולכן הציווי לכבוש את הארץ הוא נצחי.

ז. לבוש ניתן להחליף - עבודת כל אדם

והטעם לכך שיכול כל אחד לנצח בעבודת המחשבה דיבור ומעשה, כי לבוש ניתן לפושטו, ורשאי להחליפם בלבוש אחר, בעוד שהשכל והמידות הינן מהות הנפש. אולם יש בהם גם מעלה, באשר שרש הלבושים הוא מעל הנפש, ועל כן הם מכבדים את האדם. וברוחניות פועלים עליה באדם. ועל כן יריחו הינה מנעולה של ארץ ישראל, כי ע"י שהאדם מצליח בבירור העבודה של סור מרע ועשה טוב, זוכה הוא להגיע לבירור המידות, ועד בירור המוחין, בחינת הקיני הקניזי והקדמוני, בשעה שירחיב ה' אלוךך את גבולך.

(מאמר [מוגה] וישלח יהושע כ"ח סיון, שבת שלח, מברכים חודש תמוז, תשל"ו, ספר המאמרים מלוקט כרך ג' עמ' 380-383).

ד. מעלת מרגלי משה, עבודת הצדיקים, שאינם עבודה הראויה לכולם, ולכן תלאה בדעת משה

החילוק ברוחניות בין עבודת מרגלי משה, שנאמר עליהם שלח לך, לדעתך, כי זו אינה עבודת כל אדם, כי אם בחינת עבודת הצדיקים. אשר נדרשים להפך את ארץ ז' עממים, בחינת המידות. ורק צדיקים ליבם ברשותם. ועל כן נשלחו לתור את כל הארץ, שברוחניות היא עבודת כיבוש המידות בשלימות.

ה. עבודת מרגלי יהושע - עבודת כל אדם, ממש ציווי

ואילו עבודת המרגלים של יהושע היא ע"י ציווי ה', מאחר ויש לכל יהודי ציווי על כך. בהיותה בחינת עבודת הבינוניים, ודנה על מחשבה דיבור ומעשה, שהינם בחינת לבושי הנפש, וכמו שיריחו לשון ריח, הוא בחינת הלבושים, שהינם ברשותו של אדם. כי כל אחד יכול להתאפק אף בשעה שהלב חומד ומתאוה, ולמשול ברוח תאוותו שבלבו.

ו. סיפור התורה על מרגלי משה - נתינת כח לעבודת צדיקים לכולם, אמנם, מאחר והתורה הנצחית מספרת לנו גם על מרגלי משה,

מטרותיהם השונות ומתוך כך אופן פעולתם של מרגלי משה לעומת מרגלי יהושע

הצורך באנשי שבטו. ועל כן כל נשיא צריך היה לספר לבני שבטו, כי ראה זאת מבלי ראשון. כי חלוקת הארץ היתה רק לאחר מכן. כי מאחר וגם הכיבוש אמור היה להתבצע מעל דרכי הטבע - הרי לא פחדו כי יראו אותם.

ד. בניגוד לכך מטרת מרגלי יהושע - כיבוש בדרך הטבע

ממילא אצל משה כבר הושגה המטרה הראשונה, וכעת נדרשה משימה אחרת - כדוגמת הבאים להילחם בארץ נכריה, ועדיף לשלוח שניים, ואנשים סתמיים, בשל הסכנה. והדבר היה בחשאי, על מנת שלא יתפרסם הדבר. ולאחר שקיבלו את המידע מרחב, לא נזקקו לשום פעולה נוספת, ולאחר שנחבאו מיד חזרו ונשלמה משימתם.

ה. המרגלים סללו את עבודת התחנות, שהיא הבסיס לכיבוש הארץ

לכאורה מה שאומרים כי אין למרגלי משה חלק לעולם הבא, כי דרגתם נעלית עוד מעל זה, וכיצד בפועל התוצאה היתה שונה. אלא שלדברינו יובן כי אכן העם קלט את מעלת הארץ, וזה עצמו סייע בזמן יהושע כשבאו לכבוש בפועל. והרמז לכך שהיו כשרים באותה שעה, כי כשר הוא ראשי תיבות של כמוצא שלל רב, והוא היה בירור התחנות על מנת לכבוש את הארץ התחתונה. וכל הנשיאים ביקרו בכל המקומות מצד ערבותם של ישראל. שהיא מעל החלוקה ליי"ב שבטים. וגם בשני מרגלי יהושע, היה זה במנעולה לשל ארץ ישראל, הכוללת את הכל. ומאחר ואחד מהדברים היה פנחס שהוא משבט לוי - בכך סלל לעתיד לבוא את חלוקת ארץ ישראל ליי"ג. שיש בזה בניגוד מרירא אחד, מעל להתחלקות.

(דבר מלכות, שלח תשנ"א עמ' 66-80).

א. החילוקים הבולטים בין מרגלי משה למרגלי יהושע

הפטרת שלח, המספרת אף היא על מרגלים (ששלח יהושע), יש בה מספר שינויים עקרוניים בין מרגלי משה. משה עשה זאת מדעתו, ואילו יהושע לאחר קלקול זה, אלמלא השם ציווהו לא היה שולח. אצל משה כלל אינם נקראים מרגלים כי אם אנשים, ואף פעולתם הינה לתור ולא לחפור או לרגל, כדרך המרגלים, וכמובא אכן ביהושע. כמות המרגלים שונה, וכן אצל משה היו החשובים בעם, נשיאי השבטים, שנתפרשו שמונתם, ואילו ביהושע רק באגדה נרמזו לנו מי היתה זהותם. וכן מעשים היה בפירסום רב, הן בשילוחם והן בהליכתם, שהיא פעולה ההפוכה למהות הריגול. בניגוד לעצות שניתנו למרגלי יהושע, אילמים או כמוכרי חרס.

ב. מטרת מרגלי משה - פירסום טובה של הארץ

הביאור לכך שהפעולות אכן שונות, אבל יש כאן מטרה אחת, הכיבוש והכניסה לארץ. מטרת מרגלי משה כלל לא היתה לצורך כיבוש הארץ, כי אם להורות על מעלת הארץ, בעוד שמרגלי יהושע פעלו על מנת לסייע היאך לכבוש את הארץ. שהרי בשעת משה הכיבוש היה צריך להיות ע"י הקב"ה, אלא עידודו לעם על הארץ המיוחדת, ואף ציווה אותם להשתדלות, כי יקחו מפרי הארץ, להראות פירותיה השמנים והטובים. ואלמלא קלקלו בני ישראל היו נכנסים מיד ובשמחה וברצון. בעוד שבזמן יהושע הפעולות היו צריכות להיות (גם) בדרך הטבע.

ג. רעונם של בני ישראל להיות קשורים עם הכיבוש

הטעם שמשלח את המרגלים לא היה מחמת הצורך במידע, כי אם שהרגיש בהיותו רועה ישראל, את הצורך שלהם לשמוע על טיב הארץ. ולכן שלחו את השגרירים המכירים כל אחד את

הפחד מקריעת ים סוף היה גם ארבעים שנה לאחר מכן בתוקף

ד. פירוש אחר, הרחוקים הם אלו שעם ישראל לא יכנס אליהם, ויישארו מרוחקים ויש לדייק מה שרש"י מביא את הראייה רק בסוף דבריו, והרי לכאורה היה לו להצמידם לחלק הדין ברחוקים ובאימה. אלא שהכוונה היא שמאחר ונתקיים בפועל אצל הרחוקים, הרי זה וודאי שגם היה אצל הקרובים. אולם מאחר ואין זה פשוט הכתובים, יש לחפש הגדרה מחודשת לרחוק וקרוב. שרחוקים הם האומות שישראל נשארו רחוקים מהם בכניסתם, כמו אלופי אדום ואילי מואב. ויושבי כנען שאמרו כי עלינו הם באים, הם הקרובים שנפל עליהם הפחד, וכאן הסדר הוא שבתחילה האימה נפלה אל הרחוקים, ורק לאחר מכן על הקרובים, כסדר של רש"י כאן.

ה. ביאור העניין בעבודת האדם, הריחוק והקירוב הוא סוג השפעת הייצר עניין זה יש לבאר בעבודת האדם. המדות הרעות מחולקות לרחוקים - שמצד טבע נפשו מופרך אצלו להיכנע להם, והקרובים - שהם מידות רעות שקרובה יותר האפשרות שאיש ישראל יכשל בהם. ובזה עיקר מלחמת היצר, להתגבר על תאוות הללו. והקב"ה שעוזרו - הוא המטיל אימתה ופחד על הייצר הרע, והעזרה היא מהקל אל הכבד, בתחילה שלא יהיה שייך לתאוות שהם רחוקים ממנו, ועד שנותן לו אף את הכח לכבוש לגמרי את יצרו הרע, ועוד יותר להפכו לטוב.

(ליקוטי שיחות לו, בשלח א', עמ' 65-69).

א. יש להקשות מהיכן ההוכחה לרש"י, כי האימה הוא על הרחוקים?

בקריעת ים סוף, מפרש רש"י על הפסוק, תפול עליהם אימתה ופחד, כי האימה הוא על הרחוקים, והפחד על הקרובים, כעניין שנאמר כי שמענו את אשר הוביש וגו'. נעמד הרבי לפרש את קושיית המפרשים ואולי להיפך. וכן יש לדקדק בלשונות מהו הפחד והאימה שיש על כך דעות חלוקות בהגדרתם.

ב. החידוש הוא הבקשה שפעולת קריעת ים סוף תפעל עד כניסתם לארץ

ומבאר כי מאחר וכל הפסוקים עד עתה תיארו לשון עבר, מה התרחש, הרי כאן יש חילוק של לשון תפול עתידית. שהוא לשון תפילה או נבואה, והוא עצמו עד יעבור עמך, כלומר שהאימה תמשיך במלוא תוקפה עד כניסת ישראל לארצם. ועל כן ביאר רש"י על הרחוקים. וכראייה מביא ראייה מדברי רחב, שאמרה לשלוחי יהושע, שגם אז לאחר ארבעים שנה, עדיין היתה אימה זו בלבבם. ולכן גם הקדים את הרחוקים, שהם עיקר התכלית.

ג. חשוב שהקרובים יירטעו, וזה מגביר את אימת הרחוקים

ואין להקשות שאם הדבר משפיע על הרחוקים, מה תועלת לומר גם על הקרובים. והמענה לכך, שכאשר הכל יודעים כי מפחדים מדבר מסוים - הרי זה עצמו מטיל אימה על כל אחד ואחד בפרט. ונמצא כי מה שהפחד עדיין בתוקפו אצל הקרובים - זה עצמו מוסיף ברגש האימה אצל הרחוקים.

תקוות חוט השני

ב. הביטחון המושלם - ללא כל תקווה, ועם כל זאת ברוגע ובשמחה עצומה עניין הביטחון הוא שאף זה אין לו. והכל יראו כי דאגה לוחצת את ליבו, ונפשו מרה לו מאד, ותוגה חרישית נסוכה על פניו. וכל מה שיש לו הוא הביטחון בה'. אך אין זה הביטחון לפי שיטת מורנו הבעש"ט, כי האדם עושה כל מה שביכולתו לעשות על פי התורה והשכל האנושי, ולהיות בביטחון מוחלט, ולא להיות אפילו בספק ספיקא כי יעזרה ה'. להיות השגחתו יתברך על כל נברא ונברא, וכל ענייניהם ותנועותיהם היותר קלות. והיא הנותנת חיים ועוז לכל החי בשמים ובארץ.

(ליקוטי שיחות ג' בשלח [המתורגם] עמ' 137, הנתקת מכתב אגרות קודש הרי"צ ז' ע' שצח).

א. הרי"צ מבאר גרדי הביטחון באופן כללי, והטעם לביטוי תקוות חוט השני.

הביטחון הגמור בה' הוא כשאין שום צל מראה מקום ומקור גשמי, מאין יבוא עזרי. כמאמר העולם שהטובע מחזיק עצמו אפילו בקש, אבל עדיין אין זה ביטחון גמור בה'. חוט השני היה סימן לביתה של רחב, שלפיו ידעו חיל בני ישראל, שעליהם להציל את גרי הבית. ונקרא תקוות חוט השני, צכיוון שעם היותו סימן נראה ונגלה - הרי עלול להיות מקרה שיפסק, או רוח יישארו. ויש תקווה שהכל יהיה טוב וחוט השני יהיה במקומו. כי שם תקווה מורה על דבר שישנו במציאות ממש, כמו הקש לטובע בים הגדול.

פרק ג

המעבר בירדן, נס המים הנעצרים בשל ארון הקודש הפטרת יו"ט ראשון של פסח (ג,ה-ו;ה,ב-טו;א,א;ו,כז)

הכנה לקראת מעבר עם ישראל את הירדן. (א - ה). * יהושע מספר לעם כי ארון ה' שיוחזק ע"י הכהנים, בשעה שהם דורכים, והמים יעצרו ויעמדו. (ו - ג). * ביצוע ההבטחה, בשיא מימי הירדן העולים על גדוניהם, ואעפ"כ נעצר בשל ארון הקודש, בינתיים כל העם עבר. ובכך מתפרסם גם שמו של יהושע. (יד - יז).

מרחקם של ישראל מארון הקודש - השפעה לכל השבוע

בשבת ויו"ט נמשכת ונותנת כח בכל ימות החול, של כל השנה, שאף בהם עליו להיות חדור בעבודת ה'.

המרחק שבני ישראל היו צריכים להיות מארון הקודש הוא עד אלפיים אמה, על מנת שגלוי וידוע כי בירחו יבואו ויתפללו בשבת. מכאן לומד הרבי הנהגה ברוחניות, כי המדרגה שאדם מצוי בה

(ליקוטי שיחות י"ג במדבר, עמ' 1-8).

רמז שלעתידי לבוא יהיה קריעת הנהר

מדייק רבנו יואל מבעלי התוס', שיש לפרק את המלה קוממיות בפסוק ואולך אתכם קוממיות, שזה קום [= עומד] מיות [=מים]. ופירושו, שכמו שהיה בקריעת ים סוף, נחלי ארנון והירדן, שנאמר בהם כמו נד אחד, אף לעתיד לבוא המשיח יניף ידו על הנהר,

(ילקוט משיח וגאולה, כרך כ"ה, סימן קמ"ו).

ארון הברית – שילוב של תורה שבכתב ובעל פה

ארון הברית כולל הן את התורה שבכתב (הברית), שמשמעו לוחות הברית), וכמו שהארון הוא מאפשר אחיזה ללוחות, כי על מנת לנושאם, צריכים לקחת את הארון. וכמו כן ברוחניות. רק ע"י התורה שבעל פה יכולים לקיים את התורה שבכתב. כי התורה

(ליקוטי תורה, תורת שמואל תרל"ה ב' עמ' תצה).

פרק ד

בניית י"ב אבנים בגלגל כסמל שבני ישראל זכו לעבור את הירדן באופן ניסי.

ציווי לקחת י"ב אבנים, לזיכרון לדורות הבאים על הנס בירדן (א - ט). * הכהנים עומדים בירדן כל עוד מוציאים את י"ב האבנים. (י - ט). * הקמת מצבת י"ב אבנים בגלגל לסמל לדורות (יט - כד).

הארון המחבר טבע ומעל הטבע, מכניס את ישראל מהמדבר לארץ ישראל

הירדן, שעל ידי זה יוכלו לקבל את הכח גם לאחר מכן.

ג. עלה נעלה – לא רק ירושה, כי אם הנהגת חיבור הנס והטבע יחדיו עפ"י יסוד זה מתבאר לשונו של כלב עלה נעלה וירשנו אותה. כי תהיה עליה נוספת, דווקא בהיותנו בארץ ישראל. ובירושה - היורש עומד במקום המוריש, במלוא עצמותו, ולא נדרשת כל פעולת העברה בדומה לקניין או מתנה. וברוחניות ממש לוקחים את עצמותו, כי רק בכח זה יש את היכולת לחבר את הטבע ומעל הטבע יחדיו.

(ליקוטי שיחות ד', פרשת שלח, [המתורגם] עמ' 26-27).

א. חיבור טבע ונס מתקיים בארון

הטעם לכך שהכניסה לארץ ישראל היתה ע"י הארון, כי ההנהגה במדבר היתה הנהגה נסית בלבד, בחינת דור אוכלי המן. ועל מנת להגיע לדרגה הגבוהה יותר, של חיבור הטבע ומעל הטבע יחדיו היו צריכים להיכנס לארץ ישראל, אלא שבה עצמה היו צריכים לחבר את שניהם יחדיו, שהיא בחינת מקום ארון שאינו מן המדה.

ב. נתינת הכח מהארון לכניסתם לארץ

ולכן נאמר במקדש 'אכן יש הוי' במקום הזה' - בחינת שם העצם. ועל כן תחילת הכניסה היתה ע"י הארון, בהיותם מחוברים בארץ ישראל ובארון יחדיו. ובחינה זו היתה בקריעת ים סוף, וכן בבקיעת

בקיעת הירדן – דווקא לקרע אחד (בניגוד לקריעת ים סוף והנהר לעתיד לבוא)

ג. מה היה צורך לעזוב את המדבר עבור ארץ ישראל?
לכאורה היה מקום לשאול, מה צורך להיכנס לארץ שבעת האומות, המקולקלים במעשיהם, ולערור מולם מלחמה. וכי מה רע במדבר, בשעה שהיו מוקפים בענני הכבוד. וקבלו צרכיהם מן המוכן, למם מהשמים ומים מבארה של מרים. ובאופן ששמלתך לא בלתה. ושאלה זו היא כללית יותר, מדוע יש את כל הנסיונות הללו. וכפי שאכן טען הרב הצדיק מברדיטשוב, שהיה לקב"ה להעמיד לעיני בשר את הגן עדן והגיהנום, וממילא לא היו נמשכים אחר תענוגות העולם הזה.

ד. בכח היחידה כל הנסיונות נעלמים

אמנם יש את עבודת הנסיונות על מנת שלא יהיה הדבר כלחם בושח. וכאשר יש את גילוי בחינת היחידה, מתבטלים ממילא כל המניעות בכניסה לארץ. וללא כל מלחמות ניתן לכבוש את כל ארץ ישראל, וכפי שיהיה בגאולה השלימה.

(תורת מנחם יט, תשי"ז ב', אחרון של פסח, עמ' 292-297).

א. בקיעת הירדן קרע אחד, כי בזה היו ישראל שווים

מבאר כי הטעם לכך שבבקיעת הירדן היה רק קרע אחד, כי לא היו בו עניינים נוספים, מלבד העובדה שהוצרכו להיכנס לישראל. אולם בכל זאת יש כאן הוראה בעבודת האדם. שעם היות בני ישראל בסוגים שונים, החל מכך ששניים וחצי השבטים הלכו תחילה, וכן החילוק בין הכהנים נושאי הארון, שהיה בראש, וממילא נכנסו הכהנים לפני כולם. הרי אין זה חילוק מהותי. וביטול המניעות והעיכובים שווה. כי מאחר ויש את ארון ברית ה' - כל המניעות בטלות.

ב. הארון הוא בבחינת יחידו של עולם, שבוה הכל שווים

ארץ ישראל יש בה השגחה. והכניסה אליו הוא ע"י ארון הברית, שיש בו גילוי אלוקות, שהרי מם וסמך בנס היו עומדים, ואפילו עמידת הארון עצמו, היתה באופן ניסי של מקום ארון אינו מן המידה. חיבור של מקום ולמעלה מהמקום. ובנפש האדם בחינה זו היא היחידה, מאחר ומקבל מיחידו של עולם. ומצד נקודת היהדות הכל שווים עד אחרון העוברים בשבט דן המאסף לכל המחנות.

פרק ה

מילת ישראל, אכילת הפסח והפסקת ירידת המן. מלאך ה' מבקר את יהושע ביריחו. הפטרת יו"ט ראשון של פסח (ג.ה.ז.ה; ב.טו.ו.א; ג.כז)

מלכי האמורי והכנעני נמס לבבם. (א) יהושע מל את בני ישראל בגבעת הערלות ליד גלגל. (ב - ט). (י - טו). בני ישראל אוכלים את הפסח, המן נפסק. (י - יב). ומלאך ה' מגיע אל יהושע, וחרבו שלופה בידו, ויהושע מוריד נעליו, מפני קדושת המקום. (יג - טז).

עיקר קיום המצוות בארץ ישראל, ושתי מצוות העשה שעונשן כרת – לא התקיימו במדבר

ב. דיוק בלשון התפילה, ושם (בארץ הקודש) נעשה לפניך מצוות רצונך. וכן מדייקים מהלשון ושם נעשה לפניך.. כמצוות רצונך. עד אשר כל קיום המצוות בחוץ לארץ אינו כי אם בבחינת הציבי לך ציונים. ואם כי ההכנה היתה במדבר, הרי עיקר קיומם הוא בארץ ישראל, אם כי יש מעלה גדולה מצד הכשר והכנה.

(שיחת ח"י אלול תשי"ג, תורת מנחם ט' 159-160).

א. קיום התורה הוא בעיקר בארץ הקודש, פסח ומילה קיימו רק בכניסה התורה עצמה ניתנה במדבר, על מנת להורות כי התורה הינה הפקר לכל, ואינה בבעלותו של פלוני, שצריכים לבקש רשות ממישהו, אלא בכוחו של כל אחד ואחד לקיים את התורה והמצוות. אולם עיקר קיומה הוא בכניסה לארץ דווקא. והנה ראייה לדבר, ששתי המצוות עשה היחידות שיש בהם עון כרת, מילה ופסח - לא התקיימו במדבר, כי אם דווקא בעת כניסתם לארץ ישראל.

בדברים שאדם חייב לעשות לבנו – הדגים זאת הקב"ה

לך חרבות צורים."

(תורת מנחם יד, תשט"ו ב', שלח, עמ' 151).

בתחילה ביארו, כי בכל מצווה מתכללים גם עם מצווה אחרת. ואז הביאו מדרש שיש בו גם הלכה, להורות שהכל מתכלל. ומביא המדרש, כי הקב"ה שהוא בבחינת האב, נהג עם בני ישראל על פי הלכה. ואחד העניינים הוא שהקב"ה מל אותם על ידי יהושע, "עשה

חרבות צורים

ב. האיסור הוא רק במילה באופן רגיל, וכאן לקחו את חרב המלחמה ומלו בה מן התורה האיסור למול ביום טוב הוא רק במילה הנעשית כדרכה, באמצעות איזמל או סכין, ואפילו חרב המיועדת למטרה זו, כדוגמת חרבות הצורים שעימם מל יהושע את העם. וממילא לא עברו ישראל על האיסור.

(ליקוטי שיחות יז, תוריע א', עמ' 127).

א. היאך מלו בפסח, והרי מילה שלא בזמנה נדחית ביו"ט

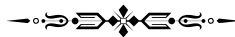
בני ישראל שהריחו ריח גן עדן בפסח ביקשו ממה, אשר אמר להם למול. ונשאלת השאלה והרי מילה שלא בזמנה אינה דוחה יו"ט. ומבארים זאת עפ"י המדרש האומר כי "כולם אחוזי חרב מלומדי מלחמה, איש חרבו על ירכו". בשעה שאמר להם משה, כל אחד מהם נטל חרבו ומל עצמו. שזו החרב המיועדת למלחמה.

כי לא מלו בדרך.. שוב מול את בני ישראל

שהיא גילוי הפנימיות. ומבאר מדוע דווקא בדורו של יהושע התגלה הדבר, והיאך בדור דעה של משה יכלו אף בלא פריעה.

(אור התורה לצמח צדק, במדבר א' עמ' קט, קכז)

לפלא היאך יש סתירה בכך שמצד אחד לא מלו בדרך, ומצד שני נאמר שוב מול, כלומר כי אכן היו כבר נימולים. והתירוץ לכך הוא שאכן היתה מילה אך בלא פריעה. ומאריך לבאר את הקשר של אמירת יהושע על עצירת השמש, ובחינת הפריעה ברוחניות

פרק ו

הכיבוש הניסי של יריחו

הפטרת יו"ט ראשון של פסח (ג.ה.ז.ה; ב.טו.ו.א; ג.כז)

כיבוש יריחו, הקפת העיר שבע פעמים עם ארון הקודש והשופרות. (א - ז). הכיבוש מוחלט פרט לרחב הזונה, האיסור לקחת ממנה שלל. (יז - יט). ביצוע המשימה של הכיבוש והשריפה של העיר. (כ - כד). קיום ההבטחה לרחב, האיסור להקימה, ופרסום יהושע (כה - כז).

קבלת מפתח [העיר] מרמז על שליטה של נעילה ופתיחה

את גודל ההפלאה של בניית עיר בישראל, עד אשר שמי שנאמרו עליו תוארים היותר גרועים, "זכה למלכות, מפני שהוסיף כרך אחד בארץ ישראל".

(כ"ט אלול תשכ"ב, תורת מנחם ל"ד, עמ' 322).

כשקיבל הרבי את המפתח לעיר קרית גת דיבר בשבח המפתח. שפרט שיש דעות ותלוי בהנהגה המקומית, שיכול לקנות את כל מה שתלוי וקשור בו, הרי לכל הדעות יש לו את יכולת הפתיחה והסגירה. הן לפעול נעילה והן לשחרר אף ממצב של 'אין יוצא ואין בא' (שזה מה שהיה במצור על העיר יריחו). תוך שהרחיב

ביאור הטעם ברוחניות, מדוע אנשי יריחו לא אומרים ברוך שם

אנשי יריחו לא היו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. ואדמו"ר הזקן מקשר זאת למאחר שיריחו לא תיבנה. כי ברוחניות זה אינו מחבר את העולם לאלוקות, ובכך אין מטרת העולם של

בניית דירה בתחתונים.

(תורת מנחם כ"ה, עמ' 238, אחרון של פסח, תשי"ט).

נישואי רחב ליהושע

ברוחניות את משמעות האימרה של רבי יצחק דווקא, על כל האומר רחב רחב - מיד הוא נקרי.

אביו של הרבי, מבאר באותיות הקבלה את בחינתו של יהושע, הבא מיוסף, ומעלת רחב, שלאחר שנתגיירה, ועלתה לצד הקדושה יכל לשאת אותה, עד אשר יצאו מהם שמונה נביאים וחולדה. וכן

(תורת לוי יצחק, ש"ס משנה וגמרא, עמ' כ"ב).

מעלת כיבוש יריחו שהיתה בשבת

היו צריכים למחמה עם הצד שכנגד. באופן כזה הפצת המעיינות צריך להיות באופן שאין צורך למלחמה עם הצד שכנגד, כי כללות ההתנגדות בטילה מאליה. וכל עניינו עבודה של קדושה, תורה ומצוותיה, על דרך העבודה של יום השבת.

ד. הנהגה שבתית פועלת השפעה על הזולת בדרך ממילא, ולא ע"י קרבות יהודי יכול להיות בבחינת שבת. וכפי שמסופר בגמרא, שכאשר הגיע תלמיד חכם, הכינו בעבורו את המאכלים של שבת, אף בימות החול. וכשהוא נפגש עם הזולת, אינו צריך להיכנס עימו בוויכוחים ולנסות לשכנע אותו, מאחר והזולת רואה שעומד לפניו "יהודי של שבת" ו"מאור פניו" הוא באופן נעלה יותר, וכל מה שנשאר לו, הוא לשאול אותו כיצד הגיע למעמד ומצב נפלא זה, מה עליו לעשות וממה צריך להיזהר, על מנת שאף הוא יגיע למעמד ומצב זה!

ה. ההתעסקות אכן קיימת, אלא שהיא מתועלת רק בענייני טוב וקדושה ונמצא כי ההתעסקות בענייני ההפצה היא אכן באופן של עבודה ויגיעה, הוא צריך ללמוד עם הזולת, ולהסביר לו. אך כל זה הוא רק בענייני טוב וקדושה. ועבודה זו היא באופן של "עולמך תראה בחיך". וכמו כן העבודה של הדלקת נר חנוכה, הוא רק מדליק, ובדרך ממילא בטל כללות עניין החושך.

(תורת מנחם, תשמ"ב ב' וישב, מברכים טבת, עמ' 566-568).

א. הלימוד משבת בין י"ט כסלו לחנוכה - הנהגה שבתית

הרבי עומד על העובדה, שבאותה שנה היתה שבת בין י"ט כסלו ולבין חנוכה. המשמעות היא שהשבת היא מעלה את י"ט כסלו, וממנה משפיעה על חנוכה. ומכאן הוא לוקח הוראה שכללות העבודה של הפצת המעיינות חוצה (התוכן של י"ט כסלו וימי החנוכה) - צריכה להיות באופן שבת, שהוא נעלה יותר. ואף שיש פעמים בהם אין שבת בין י"ט כסלו לחנוכה - הרי יש ליקח מכך הוראה בעבודת האדם גם לכל השנים.

ב. כיבוש יריחו - התעסקות מצד אחד - אך רק בענייני קדושה

הפצת המעיינות באופן שבת היא שאינו צריך להתייגע, כי אם שההתנגדות מבחוץ בטילה מאליה. ודוגמא לדבר מכיבוש יריחו, שהיה בשבת. כיבוש יריחו לא היה בדוגמת הניצחון על מלך אשור, ע"י מלאך ה', וללא כל פעולה מצידם של בני ישראל. כי אם כאן היתה ממש פעולה. אולם מצד שני לא היתה כאן מלחמה, שצריכים להתעסק ולהילחם עם הצד שכנגד, אלא עצם נשיאת ארון ברית ה' ע"י הכהנים, עריכת "הקפות" מסביב לחומת יריחו, ותקיעת שופרות כו' (עניינים של תורה ומצוותיה). ועל ידי זה "ותפול החומה תחתיה" - בדרך ממילא.

ג. שאר ארץ ישראל נכבשה במאבק ממשי של מלחמה

לאחר כיבוש יריחו אכן שאר העיירות היה הכיבוש באופן של מלחמה, אכל עם כל זאת, כיבוש יריחו נחשב לכיבוש, למרות שלא

שלל יריחו

התחתון, ועיקר היציאה היתה דווקא ע"י עבודת משה ואהרן, שושבין המלך ושושבין המלכה, ורק מכת בכורות היתה ע"י גילוי מלמעלה. אולם מאחר ועבודתם של אנשי יריחו היתה ללא ירידה למטה, הרי גם את השלל היה רק באופן של חרם. (כלומר מכיוון שלא היה ע"י עבודת התחתון - לא יכלו לזכות בו).

(ספר השיחות תשי"ד לר"י צ' [בלשון הקודש] עמ' ק"ג).

א. הטעם לכך שלא יכלו ליהנות מהשלל, קשור בעבודתם הרוחנית של אנשי יריחו

יש מאמר של אדמו"ר הזקן שמפרש ברוחניות מה שהיו אנשי יריחו כורכים את שמע, (ולא אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד) שענייננו הוא ייחוד העליון. אולם עיקר המטרה היא דווקא בייחוד התחתון, ושהייחוד העליון יאיר בתחתון, על מנת שלאחר מכן יצאו ברכוש גדול. וכל ביזת מצרים היא דווקא ע"י הכנת

פרק ז

מעילת עכן בחרם יריחו ועונשו

חטאו של עכן, אשר מעל בשלל יריחו. (א.) * התבוסה בעי. (ב - ה.) * יהושע קורע בגדיו ומתפלל על סיבת התבוסה. (ו - ט.) * גילוי החוטא. (י - יח.) * עונשו החמור, רגימתו באבנים, וקריאת המקום עמק עכור. (יט - כז.)

אלמלא עוון החרם, גם אצל יהושע הכיבוש היה מעל לטבע, שלא נפקד איש

ב. בכך שלא נפקד איש רואים כי יהושע בעל הבית על העולם

שאלמלא כן, היה בדיוק כבזמן משה, שלא נפקד ממנו איש, עם היות שפני משה כחמה ופני יהושע כלבנה. בכך ראו הכל, את בעלותו של יהושע על כל ענייני העולם. בכך שהראה את ספר משנה תורה, ואמר כשם שלא דממתי מזה, כך דום מלפני.

(ליקוטי שיחות כ"ח, ג' תמוז, שבת קרח, תשמ"ה, עמ' 265-263.)

א. המצב שכל אנשי המלחמה חזרו בשלום היא מעל הטבע (והחריג מצד סיבה צדדית)

משווים את עניין שמש בגבעון דום, אשר היה בג' תמוז לגאולה הפלאית של הרבי הרי"צ, שתחילתה וביטול גזירת המוות היתה בג' תמוז. כל הכיבוש היה באופן שלמעלה מדרך הטבע, שכל אנשי המלחמה חזרו בשלום, פרט לאותם שלושים וששה אנשים בכיבוש העי, שיש דעה שהיה זה רק יאיר בן מנשה, שהיה שקול כרובה של סנהדרין. וגם זה היה בשל סיבה חיצונית ובלתי רצויה.

הלשון גניבה בחרם עכן

ד. החומרה בגניבה - העבירה קיימת כל העת בעולם

מאריך לנתח את החילוק בלשונות המשנה והברייתא, שמקצרת חרון ולא חרון אף, עם היות שקיים הכלל שהברייתא מאריכה. ומבאר כי מדובר על רשע שאינו קשור בע"ז ועיר הנידחת. ובכל זאת עדיין יש חרון. ולכן מבאר רב יוסף, כי היות וגניבה היא פעולה נמשכת. וכפי שמדייק הרוגוצ'ובי, שזה לאו הניתן לתשלומים, ולא לאו הניתק לעשה. כי בכל מקום העשה מנתק את הפעולה החד פעמית, והתיקון עוד חל למפרע, בעוד שבגניבה ניתן לתקן רק מכאן ולהבא, אך לא את העבר. וכן לגבי העיר הנידחת, שהיו צריכים לשורפו.

ה. החומרא אינה ענין העבירה בעבר - אלא הימצאותה כעת בעולם

על כן הלשון שכל זמן שיש עבודה זרה בעולם - יש חרון אף בעולם. וזה בדומה לגניבה, שכל עוד לא תיקן את דרכו - הרי זו פעולה נמשכת. מה שאין כן לגבי שאר עבירות, שהחרון הוא לא מעצם העבירה, כי אם מצד שלא תיקן האדם את דרכו.

ו. החומרה בגנב דווקא, ואחריות הסנהדרין הגדולה לבער הנגע

החומרה היא דווקא בגנב ולא בגולן, הוא כשיטת רבן יוחנן בן זכאי, שהתורה החמירה בגנב, שמתעלם מכך שהקב"ה רואהו. ובכך הוא גם מביא בוז וקלון לעולם. ומאחר וכך, יש קשר לתחילת המסכת, ולחיוב של סנהדרין גדולה להסתובב בעיירות ישראל ולהפיץ תורה - על לתקן את הפעולה הנמשכת בעולם. וכאשר הוא עושה טובה - עליו לדעת כי הוא ממשיך ברכה בכל העולם כולו.

(ליקוטי שיחות י"ז, קדושים א', עמ' 214-205.)

א. מהות הגניבה וע"ז יש בהם צד משותף

האזהרה לא תגנובו בפרשת קדושים היא בגניבת ממון, בעוד שהלא תגנובו בעשרת הדברות דן על גניבת נפשות. והכמינו הוסיפו, כי כל הגונב (ממון) הוא כאילו עובד עבודת כוכבים. והכוונה בהשוואה אינה רק לומר כי יש כאן כמות עבירה גדולה וחומרה, כי אם גם מצד מהות ואיכות העבירה, שיש בה דמיון לע"ז. ועל כן יש להבין היאך עבירה שבין אדם לחבירו יש בה בחינת עבודה זרה!?

ב. תשובת הגמרא כי רשעים בעולם קשור דווקא לגניבה תמוהה

דבר זה יובן על סיום מסכת סנהדרין, שאנו מוצאים חומרה מיוחדת לגבי גניבה. המשנה אומרת, 'ולא ידבק בידך מאומה מן החרם. שכל זמן שרשעים בעולם - חרון אף בעולם. אבדו רשעים מן העולם - נסתלק חרון אף שבעולם'. והגמרא מבארת בשם רב יוסף שהרשעים הינם גנבים. הן השאלה מוזרה, וכי אין אנו יודעים מה זה רשעים, בשעה שמוזכר בתנ"ך בריבוי פעמים. וכן התשובה אינה מובנת, והרי כל מי שעובר על לא תעשה ופסול לעדות - נקרא רשע.

ג. עם היות שהמשנה דנה על גניבה מעיר הנידחת - הרי זה לשון של חרם ולא רק סתם גניבה

ועם היות שהמשנה דנה על עיר הנידחת, הרי הדגש היה צריך להיות לא על סתם גניבה, כי אם דווקא על מי שלקח מהחרם של עיר הנידחת. ועם היות שמצינו לשון גניבה לגבי עכן, שלקח מהחרם, הרי עדיין תירוצו של רב יוסף הוא על גניבה באופן הרחב יותר, ולא מצמצמים זאת על החרם בלבד.

הקשר בין לידת זרח ופרץ ולחרם עכן

ב. הקושי מדוע רש"י מפרש רמז שאין לו כל מקום בפשט

מקשים מדוע מביאים כאן רמז, שאין לו קשר עם שיטת רש"י לבאר אך ורק את הפשט. ובפרט שניתן להראות כי כל ארבעת הידות נצרכים (וכפי שמבאר), וממילא לא ניתן לומר כי בזה היה

א. רש"י קושר את ד' הפעמים שמופיעה יד בלידת זרח עם חרמי עכן

בסיפור לידת פרץ וזרח יש אריכות ארוכה עם המילה "יד", המופיעה ארבעה פעמים. שהמייילדת קושרת את השני על ידו של זרח, אשר מחזירה, ולאחר מכן פרץ נולד הראשון. רש"י מקשר זאת לארבעה חרמים שמעל עכן, שיצא ממנו, ומביא דעה נוספת כי כנגד ארבעת הדברים שלקח, אדרת שנער, שתי חתיכות כסף של מאתיים שקלים ולשון זהב.

על שיש כאן ארבעה עניינים שונים, וכמו שבסיפור יש פעולות שונות - הרי אף כאן יש ארבעה מקרים שונים. אלא שיש בכל זאת קושי בפירושו זה, מאחר ובכתוב לא מובאות שאר מעילותיו במקומות אחרים, כי אין מה שאירע ביריחו. ואף שנאמר על ידו כזאת וכזאת עשיתי, מה שמורה שהיו עוד מקרים - הרי אין זה בפשט מה כמות החרמים, ומה פרטיהם.

ה. ביאור כל מהלך העניין ברוחניות

מבואר כי זרח מרמוז על בחינת הצדיקים - חמה, ואילו פרץ על הלכנה - בחינת בעלי התשובה. לכן מפרץ יצא דו, אשר הקים את בחינת התשובה, עד למלך המשיח, שאחד מחידושו, כי אף את הצדיקים יחזיר בתשובה. וזה אף מרומז בשמו, פריצת הגדר, המורה על בחינת התשובה. ומאחר ובחינה זו היא החשובה - אכן יצא פרץ הבכור. אלא שמאחר וזרח מצד היותו צדיק - היה נדרש לצאת תחילה. ורק מאחר ויצא ממנו עכן - הוצרך להתגלות עניין התשובה, ואכן עכן התוודה על מעשיו, ויש לו חלק לעולם הבא. ובכך פרץ מתקנו.

(ליקוטי שיחות ל', וישב ב', עמ' 184 - 189).

הקושי רש"י נדרש לבארו. ובפרט ששאר פשטי המקרא לא נזקקו לכך. וכן יש להבין כי מקור העניין בבראשית רבה, ששם דווקא בפירושו הראשון פורטו ארבעת החרמות, ואילו בפירושו השני אינו מפרט אותם.

ג. מובן בפשט כי סיפור חייב להכיל תוכן, או לפחות כמעשה אבות סימן לבנים

היסוד לכך כי סיפור בתורה חייב להכיל מסר, ועניין זה קיים גם בפשט, ובפרט באבות ובשבטים. או שבא הדבר ללמדנו על חייהם, או שיש כאן מעשה אבות שהוא בבחינת סימן לבנים, וכפי שראינו זאת במספר מקומות, וכפי שגם רש"י פירש. וכמו שהיה דגש גדול על כל אופן לידת עשו ויעקב. ובלעדי רמז זה, נשאר כל מהלך אריכות הסיפור כתמוהה ביותר. ובפרט שכאן שניהם היו צדיקים, ולא ניתן להשוות זאת לאחיות יעקב כנגד עשו הרשע. ולכן נדרש רש"י לבאר, כי אכן המטרה אינה מה שקורה כאן, כי אם סימן לבנים, מכיוון שעכן יצא מזרח. וזו הסיבה שלא זכה זרח לבכורה.

ד. ביאור דיוקים ברש"י, והצורך בשני פירושים

בכך מובן מדוע רש"י לא צריך אף להקדים ורבותינו דרשו, כי כאן לא בא רש"י להפקיע את הכתובים מפשוטם. ואין הוא לומד זאת מעצם ההכפלה בלשון הכתוב. ולכן הוא בוחר בתחילה לספר

פרק ח

כיבוש העי במלחמה השנייה.

ציווי ה' לשים מארב במלחמת העי השנייה. (א - ב). * הכנת המארב ע"י יהושע (ג - יג). * מלך העי רודף אחר יהושע, ויוצא מעירו (יד - יז). * המארב קם שורף העיר, ובתנועת מלקחיים מחסלים את אנשי העי ומלכם. (יח - כט). * יהושע בונה מזבח בהר עיבל, וכורת ברית בקריאת משנה תורה. (ל - לה).

סיבת הניצחון במלחמת העי השנייה הינה אלוקית, ואינה בגלל המארב

פעולת יהושע בכיבושו השני, בכך ששם מארב לעיר (אורב) בכיבוש העי, לא היתה סיבת הניצחון, כי פעולה בדרכי הטבע שרק נועדה להסתיר את הנס. ודוגמא לדבר הוא המקלות שפצל יעקב

(ליקוטי שיחות ל"ה, ויצא ג', עמ' 132).

פרק ט

הגבעונים, הגעתם בעורמה, שבועת הנשיאים, גילוי השקר, והפיכתם לחוטבי עצים ושואבי מים.

הגבעונים באים ומציגים עצמם מארץ רחוקה. (א - יג). * יהושע כורת עימם ברית, והנשיאים נשבעו להם. (יד - טו). * התרמית מתגלה, והם מקבלים את תפקיד חוטבי העצים ושואבי המים, בהסכמה. (טז - כד).

הטעם לכך שהגבעונים זכו לשרת את ישראל בעבודה במקדש

עצם זה שאצל הגבעונים היתה קבלה ע"י שבועה, פעלה בהם עניין של עצם הנפש. דבר זה התבטא ברגל, ועל כן זכו להיות שלוחי כל ישראל במקדש דווקא, בהיותם חוטבי עצים למשכן

(ליקוטי שיחות ב', נציבים [המתורגם] עמ' 103).

חוטבי עצים ושואבי מים - ברוחניות

א. הגדרת חוטב עץ ושואב מימין ברוחניות

אדמו"ר הזקן, שיש לחטוב ולהסיר את העצות (עציך לשון עצה) המבלבלות בבחינת רבות מחשבות בלב איש, ושיש לשאוב את כל המים המצמיחים כל מיני תענוגי עולם הזה. ב. משה יכול להפך את חוטבי העצים לבחינה רוחנית ומחדשים שעבודה נעלית זו אינה רק בבני תורה, יששכר, כי

שיחה על הכנענים שבאו בגלוי להתגייר אצל משה ועשאו חוטבי עצים ושואבי מים, והחילוק בינם ולבין הגבעונים. ומסיים שם בצד הרוחני של הביטוי חוטב עץ ושואב מימין. שמבאר

אם גם אצל זבולון, והראיה כי הדבר היה גם אצל הכנעניים בימי משה, וידוע כי כנען פירושו הוא סוחר. ואף שעניין רוחני זה הינו קשה, הרי לכן דווקא משה נדרש להפכם לכך, וברוחניות זה החלק של משה, המצוי אצל כל אחד ואחד. שבעבורו זה בבחינת

(ליקוטי שיחות י"ד, נצבים ב', עמ' 114-117)

פרק י

הנצחון הפלאי על חמשת המלכים, בבית חורון, ועצירת מהלך השמש, להשלמת הניצחון.

קיבוץ חמישה מלכים להילחם בגבעון. (א - ה). סיוע יהושע לגבעונים. (ו - ט). המלחמה בבית חורון, והניצחון המופלא ע"י שהושלכו אבני אלגביש מהשמים. רק על הנרדפים ולא על ישראל הרודפים. (י - יא). עצירת השמש בגבעון וירח בעמק אילון. (יב - טו). מציאת חמשת המלכים במערה והכאתם. (טז - כז). המשך נצחונותיו של יהושע, בין השאר על מקדה, לבנה, לכיש, עגלון, חברון ודביר. (כח - מג).

עצירת השמש והירח ברוחניות

מכאן רואים, כי עצם עצירת מהלכם הוא בעיקר ברוחניות. השמש והירח מסייעים לבני ישראל, כשהם מתבטלים ליהושע ודבר זה פועל לאחר מכן למטה. עד אשר הם עצמם פועלים סיוע לבני ישראל. ומדייקים גם על הלשון דום, שהוא שתיקה מאמירת שירתם, מאחר ויהושע הראה את מעלת תורתו, הגבוהה משירת המלאכים.

(ליקוטי שיחות כ"ח, קרח ג' תמוז תשמ"ה, עמ' 260-266)

א. עצירת השמש והירח אינו (רק) בשביל המלחמה, אלא שיפסקו את השפעתם הרוחנית הסיבה הרוחנית שיהושע היה צריך לעצור את מהלך השמש וגם הירח, הוא על מנת להפסיק את השפעתם הרוחנית, הנוצרת מכך שהם הולכים, ומשתחווים לקב"ה. ומאחר וע"י כך מבטל את גדר ההשפעה שלהם למטה, וכל גדר העבודה הזורה. שאם היה רק צורך לאור היום, די היה לעצור את השמש. אלא

עצירת השמש מורה על ביטול הטבע לבורא

מעלת העבודה של הטבע, אמירת השירה ע"י השמש, צריך להיות מופסק לעתים באופן של נס. ובכך רואים כי הטבע הוא אכן בטל לבורא. ואילו קרח חלק והפריד את עבודת העליונים והתחתונים. הקשר לתחילת השחרור בג' תמוז. יום בו נאמר שמש

(ליקוטי שיחות ח', קרח ב' [המתורגם] עמ' 118-126)

פרק יא

יהושע כובש כמעט את כל הארץ

מלחמת מי מרום עם יבין מלך חצור ומרעיו. (א - טו). מלחמתו של יהושע היא בריבוי ימים. (טז - יט). העובדה כי ה' נתן בלב כל האומות לצאת להילחם. (כ). הכרתת הענקים, פרט לעזה גת ואשדוד. (כא - כג).

הסיבה החיובית לאריכות כניבוש הארץ – שהארץ לא תהיה שממה

א. אמנם התוצאה של הדחייה – היא גנותו של יהושע בכך מתבארים דברי רש"י, שהיה מתכוון לדחות. כי העיקר היתה הכוונה שלא תהיה הארץ שממה, ורק התוצאה שבאה ממילא היא שהכיבוש נדחה. ובשיחה זו מאריך בהבנת גדר המלחמה של "לא תחיה כל נשמה" שהוא רק על ז' האומות היושבים בארץ ישראל.

ד. מלחמת רשות – ברוחניות היא מלחמה ללא קרב ובדרך החסידות מתבאר כי מה שנקרא מלחמת רשות הוא להורות על מלחמה שלא בדרך קרב, שברוחניות משול לתפילה, כי אם באופן של שלום ומנוחה, שהוא משול ללימוד התורה.

(ליקוטי שיחות י"ד, תצא א', 82-85)

א. כיבוש ללא אפשרות ליישב את הארץ – אינה מצווה

המצווה והחובה להוריש את הארץ (ישראל) מיושביה היא באופן שלא יביא ע"י זה שתהיה הארץ שממה. ומכך מובן שאם כובשים את הארץ באופן שאי אפשר לישבה – הרי אין זה מלחמת חובה. שאף שלשיטת רש"י אין יישוב ארץ ישראל בגדר מצווה, הרי פשוט שהתכלית היא על מנת לישבה, כפי שמוכח בפסוקים שנאמר תחילה וירשת, ולאחר מכן מופיע הפועל וישבת.

ב. אף שיהושע התעכב בכיבוש, הזקנים לא מחו מסיבה זו בכך מתרץ הרבי על דרך פשט את התמיהה כיצד דחו בני ישראל את כיבוש הארץ והאריכו בו שבע שנים. ועם היות שרש"י בפרק זה (יהושע יא, יח) מבאר כי זו גנותו של יהושע, הרי עדיין יש לתמוה מדוע לא ראינו כי הזקנים ימחו על כך. אלא חייבים לומר, שהיתה לו הוראת היתר, על מנת שהארץ לא תהיה שממה.

פרק יב

רשימת שלושים ואחד המלכים, אשר יהושע הכה וניצח.

תיאור על המלחמה ואיזורי הכיבוש. (א - ח). רשימת שלושים ואחד המלכים. (ט - כד).

אף בשעה שמרדו המרגלים – נשארה אצלם האמונה בהעלם

שקצף ה' עליהם ונשבע שלא להביאם אל הארץ. ומה הועיל זה להם אם לא היו מאמינים ביכולת ה' ח"ו לכבוש ל"א מלכי, ומפני זה לא רצו כלל ליכנס לארץ?

ג. היצר הסתיר, וכשיצק עליו – התגלתה האמת הרדומה

אלא ודאי מפני שישראל עצמן - הם מאמינים בני מאמינים רק שהס"א [=סטרא אחרא] המלוכשת בגופם הגביה עצמה על אור קדושת נפשם האלהית בגסות רוחה וגבהות, בחוצפה בלי טעם ודעת. ולכן מיד שקצף ה' עליהם והרעים בקול רעש ורוגז עד מתי לעדה הרעה הזאת וגו' במדבר הזה יפלו פגריכם וגו' אני ה' דברתי, אם לא זאת אעשה לכל העדה הרעה הזאת וגו'. וכששמעו דברים קשים אלו - נכנע ונשבר לבם בקרבם, כדכתיב 'יתאבלו העם מאד' וממילא נפלה הס"א מממשלתה וגבהותה וגסות רוחה, וישראל עצמן - הם מאמינים."

(ספר התניא - חלק ראשון - פרק כט)

א. האמונה כי ה' יכול לנצח את ל"א המלכים היתה בתרדמה

התניא מבאר כי כל כיבוש הל"א מלכים היה מוכרח מצד אמונתם של בני ישראל. ואמונה זו אמנם היתה בהעלם אצל בני ישראל בשעה שחששו להיכנס לארץ, והראייה שאף שאמרו בפיהם במפורש כי אין ביכולתו של הקב"ה כביכול להורישם, הרי רק מעצם זה שקצף עליהם ה' נתגלה מה שכבר היה, שכל העת באמת האמינו בכוחו של הקב"ה לנצח את ל"א מלכי ארץ ישראל. וזה לשונו

ב. התניא מוכיח כי עצם החזרה להילחם, מורה כי אכן בפנימיות האמינו בכח ה'

"וכמו שמצינו דבר זה מפורש בתורה גבי מרגלים. שמתחלה אמרו 'כי חזק הוא ממנו' אל תקרי ממנו כו' שלא האמינו ביכולת ה'. ואח"כ חזרו ואמרו הננו ועלינו וגו' ומאין חזרה ובאה להם האמונה ביכולת ה'? הרי לא הראה להם משרע"ה [=משה רבינו עליו השלום] שום אות ומופת על זה בנתיים, רק שאמ' להם איך

המאיסה בארץ גרמה שנכנסו לגדר הירא ורך הלבב

הירא ורך הלבב.

מדויק הרבי כי מאחר ומאסו בארץ, הרי אף אלו שלא היו אז בגדרי עונש, לא היה ביכולתם להשתתף בכיבוש הארץ, בדוגמת

(תורת מנחם מ"ו, עמ' 452).

פחדם של ל"א המלכים מיהושע – בחינת איכות, פחד שכלל לא יתואר

הרי ממילא מתרחשת התוצאה של ידמו כאבן דומם.

(בונה ירושלים, הובא במאמרי אדמו"ר הזקן הקצרים, לט).

מלחמת יהושע עם ל"א המלכים לא היתה בחרב, כי אם בבחינת פחד גדול בראותם את ישראל, כמו פחד הבהמות מפני אדם. ומבאר כי אכן כלב השתמש בביטוי זה של סר צלם מעליהם, כי לחמנו הם. וממשיך בגדול זרועך, שפירושו הוא עניין של ריבוי ההתגלות,

הביטוי זה' עימנו – הוראה על השגחה פרטית

שתהיה באופן פנימי, תלויה דווקא כשעושים רצונו של מקום.

(ליקוטי שיחות י"ח, שלח ג', עמ' 179).

ומתבאר כי טענת כלב זה' עימנו הוא שבני ישראל פועלים לא מכח השגחה המקיפה על אומות העולם, בבחינת אלקים, כי אם בהשגחה פרטית, שה' עימנו. וזה תלוי באמונה בגילוי. ועל כן אסור שתהיה הנהגה של מרידה בה'. כי השגחה גלויה זו, על מנת

פרק יג

חלוקת הארץ לפי השבטים - פירוט חלוקת הארץ המזרחית.

יהושע זקן בא בימים ולא סיים לבצע את הכיבוש. (א - ו). * אך הצטווה לחלק הארץ בגורל נחלה לכל שבטי ישראל, (ז). * פירוט חלוקת הארץ המזרחית לשנים וחצי השבטים על ידי משה. (ח - יג). * החלוקה היא פרט לשבט הלוי. (יד). * חלוקה לשבט ראובן. (טו - כג). * חלוקה לשבט גד. (כד - כח). * חלוקה לחצי שבט המנשה. (כט - לב). * שבט הלוי אינו בגדרי נחלה - כי ה' הוא נחלתו. (לג).

הביטוי בא בימים - מורה על ניצול הזמן, ולא על אריכות שנים

נגע ללבו. וכפי שרואים אנו במוחש, כי אין כל בני אותו גיל דומים זה לזה, ולפעמים האחד נראה מבוגר מזולתו.

ג. הוזהר אף הוא מפרש שניצל כל ימיו

פירוש זה עולה בקנה אחד עם פירוש הוזהר, שבא בימים הוא שכל ימיו היו שלמים ומנוצלים לעבודת ה'. ושלא החסיר אף יום אחד. ואף כאן היה זה שכל ימיו היו מלאים הן בגשמיות והן ברוחניות. ובכך גם מתבאר הביטוי ויהיו חיי שרה, בניגוד לביטוי של (ימי) שני חיי. שהדבר בא להורות כי בעבודתה הרוחנית היו כל ימי חייה שוים לטובה. עם כל החילוקים והשינויים במעמדה ובמצבה.

(ליקוטי שיחות ל"ה, חיי שרה ב', עמ' 93-89)

א. בא בימים אינו בא לתאר כמות, שהאדם זקן, כי אם איכות

הביטוי זקן בא בימים נאמר באברהם פעמיים בהפרש ל"ז שנה. גם ביהושע נכפל ביטוי זה. ומאחר ויש להוכיח מדוד המלך, כי ביטוי זה נאמר גם בגיל פחות משבעים, שאין הוא בא ללמדנו ריבוי שנים בכמות, כי אם מושג באיכות, המתאר את האופן בו השפיעו הימים על האדם. שהגיע ובה (נכנס) בתוך הימים. שהאדם הכניס את מהותו ונפשו בכל יום ויום, עד שניכר הדבר בתויו פניו.

ב. גם בגשמיות רואים, שבני אדם בעלי גיל שווה, נראים שונה בשל מה שעבר עליהם

לכן ביטוי זה היה גם אצל דוד המלך עם היותו רק בן קרוב לשבעים שנה, כי ריבוי המאורעות שעברו עליו, כדוגמת ריבוי המלחמות ועוגמת הנפש מבנו, הותירו עליו רושם, שהרי כל מאורע

פרק יד

מתן רשות לכלב לכבוש את חברון על ענקיה ועריה הבעורות

סיכום החלוקה בגורל לשנים עשר השבטים, ללא שבט הלוי. (א - ה) * כלב מבקש להכרית את ענקי חברון, ולקבלה כנחלה. (ו - ט).

גדר נתינת חברון לכלב וללוויים

היה בנושא הנתינה לכלב, שחברון ניתנה לו בתחילה במילואה. אלא על מה שנשאר לו לאחר חלוקתה ללוויים. ובכך מתבאר מדוע הגמרא מציינת לפסוק משופטים, שדן על התוצאה, כי מה שמדובר כאן ביהושע היתה נתינה מלאה.

ג. חילוק באופן נחלת שבט לוי הכללי, ולגבי בעלות הבית הפרטי

הרבי מאריך בשיחה שגדרה ההלכתי של חברון שונה משאר ערי הלוויים. בכלל קיימת ללוויים מעלה מיוחדת לגבי שאר נחלות של יהודים. שאין השדה נחלט לקונה ומשתחרר רק ביובל, כי אם 'גאולת עולם תהיה ללוויים'. שניתן בכל עת לגואלם. מצד שני רואים אנו, כי בעלות הלוויים היא חלשה יותר משאר נחלות השבטים, שאין להם בעלות שלימה עליהם, כדיוק הכתוב 'ערים לשבת'. ויש דעת רבי מאיר כי רק לבית דירה ניתנו, עד אשר אינם מתוודים במעשרות, כי אין להם חלק בארץ (רבי יוסי אמנם חולק). והנקודה היא שאת ערי הלוויים נתנו השבטים מאחזותם שלהם. ונמצא כי יש בעלות של כללות השבט על העיר, אבל ללוי פרטי - אין בעלות על בית פרטי בודד.

א. חברון היתה שייכת לארבעה עד שניתנה ללוויים

המקום הראשון שניתן כנחלה לבני ישראל בגלוי ובפועל לעיני כל העמים היה חברון. עד שאמרו חכמינו כי זה אחד משלושה מקומות, שאין אומות העולם יכולים להונות את ישראל ולומר גזולים הם בידכם: מערת המכפלה, ובית המקדש וקבורתו של יוסף. אמנם יש מדרש המציין כי נקראת קרית ארבע, בהיותה שייכת לארבעה: מתחילה ליהודה, ואחר כך לכלב ואחר כך לכהנים ואחר כך ללוויים.

ב. מדייקים כי חברון ניתנה במילואה לכלב, והתוצאה לכסוף רק בחלק של פרברי העיר

ומבאר כי כלב קיבל את חברון במילואה, כפי הבטחת ה', ולו אתן את הארץ אשר דרך בה ולבנינו. וכן מקשה הגמרא כי חברון הינה עיר מקלט, ולכאורה לא עירו של כלב. ועל כך עונה אב"י, שזה רק החלקים החיצוניים של העיר, הפרברים, שדה העיר וחצריתה, שעדיין נושאים את שמה. ומדייקים שאין לומר כי החילוק

ד. רק הבעלות הפרטית של כלב עברה ללויים

כעת מתברר כי חברון היתה שונה, בכך שהבעלות הכללית של שבט יהודה עברה לבעלותו הפרטית של כלב. וכאשר לאחר מכן עברה ללויים, קיבל בה כל אחד בעלות פרטית.

ה. מעלת הלויים הפנימית היא המתקנת את הרוצח בעיר מקלטו

בפנימיות העניינים הרוצח גרם לפירוד בין האדם למקומו וכן בין האדם לחברו. ואילו לוי הוא לשון קישור וחיבור, 'הפעם ילווה'. ומאחר והם כל העת קשורים ומחוברים לבורא, ועל כן הובדלו לעבוד את ה' לשרתו. ועליהם להורות דרכיו הישירים ומשפטי

הצדיקים לרבים, דבר המתבטא באחדות ישראל.

ו. כל התפילות עולות דרך חברון ובה פתח דוד המלך מלכותו

בחברון בפרט יש מעלה נוספת, באשר האבות והאמהות של כל בני ישראל קבורים בה, ולכן התפילות עולות דרכה. עד אשר היה דוד המלך לפני היותו מלך על כלל ישראל למלך שבע שנים קודם בחברון. שהרי גדרה של התפילה אף היא בחינת חיבור וקישור יהודים לבוראם. ועניין זה מתגלה בשמה של חברון, לשון חיבור.

(ליקוטי שיחות כ"ה, חיי שרה א', 91-98)

פרק טו

טטחו של שבט יהודה שעלה בגורל, ושמות עריו.

גורל וכיבוש בני יהודה. (א - יב). * כיבוש קרית ספר ע"י עתניאל בן קנו, וקבלת בת כלב לאשה. (יג - ט). * פירוט נחלת יהודה. (כ - טב). * ירושלים לא נכבשה (לא יכלו להורישיה). (סג).

כיבוש ירושלים

א. להבין הטעם שרש"י מביא ראייה על האיסור לאכול בירושלים דווקא מהנביאים

בציווי "לא תוכל לאכול בשעריך, מעשר דגנך וגו' מדויק רש"י כי יש אמנם יכולת, רק יש איסור הרובץ על מעשה זה. ומביא ראייה מיהושע, שלא יכלו להוריש את היבוס, שאף שם אי הורשה לא נבע מחוסר כח, אלא מחמת האיסור. הרבי עומד על כך שרש"י יכל להביא ראיות מהתורה, ומה היה לו להזדקק דווקא מדברי נביאים.

ב. יושבי יבוס כתבו שבועה ובכך מנעו כיבוש ירושלים

רש"י מאריך בטעם האיסור לכיבוש היבוס, עוד יותר מהמקור בספרי, לפי שכרת להם אברהם ברית, כשלקח מהם מערת המכפלה. ולא יבוסיים היו אלא חתיים, אלא על שם העיר ששמה יבוס. ומפרש בפרקי רבי אליעזר, כי אם הסירך את העיוורים והפיסחים, שזה הצלמים, אשר כתבו עליהם את השבועה. הרבי מדייק מספר שאלות על כך.

ג. אי הכיבוש נבע מסיבה צדדית זו

יסוד הביאור כי יסוד האיסור אינו מחמת המצווה, כי אם מחמת סיבה צדדית. יש ציווי לכאורה לכבוש את ירושלים, במסגרת הציווי הכללי 'והורשתם את כל יושבי הארץ.. וישבתם בה.. והתנחלתם את הארץ'. ואם כן יכולת הכיבוש היתה הן מצד הגבורה הגשמית שהיתה להם, ויתירה מזו, אף מכח מצוות ה' היה להם. ועל כך מבהירה התורה, שרק בשל השבועה מלכתחילה לא חל הציווי לגבי היבוס. (בדומה לפסוק המגלה, כי בשעריך אין מצוות אכילת מעשר).

ד. רק לפי הבנתם הכוזבת לא כבשוה, ולא מינד שהשבועה אכן חלה

מקשה הרבי על תירוצו, שמצד הסברא היה מקום לומר בדיוק להיפך. שציווי ה' לאחר מתן תורה יבטל את ההתחייבות של השבועה שהיתה לפני כן. ומתוך, שהשאלה במקומה עומדת. ואכן

מצד הדין אין כל מקום לשבועה זו. אלא שרק מאחר ודעתם הכוזבת של היבוסים שלשבועה יש תוקף, ייגרם חילול השם בטעות. וכל התוקף של השבועה היא מחמת סיבה צדדית זו. ובדומה להתחייבות כלפי הגבעונים, שלא חלה על כך השבועה כלל, ורק מחמת קדושת השם לא הרגום.

ה. לא רצו להוציא לעז על האבות, אף שהדבר הינו בטעות

בכך מובן מדוע מוסיף רש"י שהשבועה ניתנה בזמן קניין מערת המכפלה. כי דבר זה יגרום שלדעת היבוסים קניינו של אברהם אבינו במערת המכפלה יהיה בטל למפרע, ואז האבות והאמהות יהיו קבורים בקבר שאינו שלהם. ורק על מנת למנוע מחשבה כוזבת זו - לא יכלו להורישם.

ו. הביטול לא היה על ענש השבועה, אלא על שכתבו זאת על צלמיהם

כמו כן לא ניתן לתרץ כי היה זה מחמת השבועה של אברהם בימי אבימלך, מאחר שמאז כבר עברו הדורות שהוזכרו בשבועה. ומדייק רש"י שכל מה שנותר להסיר הוא רק את העוורים והפיסחים, שהם הצלמים. כי אכן בשבועה לא היה כל תוקף, וכל מה שהיה צריך לבטל הוא את הצלמים, בחינת הע"ז, בחינת פסילי אלקיהם תגדעון.

ז. בכל אופן דוד קנה, ובכך התבטלה טענתם

בפרקי רבי אליעזר מבואר שלאחר שבועת אברהם קנה דוד את עיר היבוס לישראל בכתב עולם לאחוזת עולם בשש מאות שקלים. ובכך הוא ביטל את טענתם לקניין.

(ליקוטי שיחות כ"ט, ראה ב', עמ' 79-87).

פרק טז

גורל בני יוסף, נחלת שבט אפרים.

גדרי הגבולות והמובלעות בשטח בני אפרים. (א - י).

בית חורון הינם שתי מקומות, (תחתון ועליון), ובהשוואה לתמנתה

הרי לא ניתן לומר שהיו סמוכות, כי אז נדרשים להוסיף עליון ותחתון על מנת להפריד ביניהם. והדיוק שרש"י בא לפרש מדוע נאמר לשון יורד או עולה ולא לשון הליכה.

ד. בנייה באמצע ההר - אינה הגיונית

ויש כאן חידוש שהעיר היתה בשיפוע ההר, כי כאשר בונים עיר יש מעלה לבנותה בתחתית ההר, מצד ריבוי תנועה ומסחר, ויש גם אפשרות נוספת לבנותה במעלה ההר, שלמרות הקושי בשעת הבניה להעלות את כל החומרים, יש בה מעלה בהיותה מוגנת יותר. אולם לבנות בשיפוע כאשר חלקי העיר הינם זה על גבי זה - אין תועלת. ולכן היה צורך להאריך בלשון, על מנת לגלות לנו את המיוחד בעיר זו.

ה. שיפוע מסמל סכנת ירידה

ברוחניות יש את המשל מי יעלה בהר קדשו, שעניינו כי בשיפוע לא ניתן לעצור, ורק מי שסיים בעליה, וכן כל אחד עם העליה הפרטית שלו, מגיעים לקיום היעוד ועלו מושיעים בהר (ציון, לשפוט את הר עשו, והיתה לה' המלוכה).

(ליקוטי שיחות י', וישב ב', עמ' 128-122).

פרק יז

שטחם של בני מנשה ואפרים, והוראת יהושע כי בכוחם יפרצו ובתוך היער יעשו להם נחלה.

הגורל לבני מנשה. (א - ב). נחלתן של בנות צלפחד. (ג - ו). גבול בני מנשה. (ז - י). המובלעות אשר לא הצליחו מנשה לכבוש. (יא - ג). טענת אפרים כי נחלתם קטנה ביחס לריבוי מספרם. (יד). יהושע אומר להם, כי יש להם שטחי יער גדולים, ושיצאו ויפריחו אותם. (טו - יח).

סדר בנות צלפחד - יש משמעות הן לגיל והן לחוכמה

אותו הביטוי במדבר, ובקשתם תנה לנו אחוזה אכן מורה על חוכמה.

ג. שקילות האחיות כי גם לריבוי השנים יש משמעות חוכמה

הרבי מדייק כי מאחר ומצד שני נאמר כי כל האחיות היו שקולות, הרי יש לחלק כי יש ב' דרגות של חכמה. מה שרוב שנים יודיעו חוכמה, ומה שאדם מתייגע. ומבאר כי ההתייגעות אצל הצעירה נועה היתה גדולה, ואכן היא טיפסה במעלה, אך מצד שני עדיין בראייה הכללית, יש עדיפות מהסוג השני בשאר האחיות.

(ליקוטי שיחות ח' מסעי ב', [המתורגם] 211-205).

א. הקדמת נעה עם היותה צעירה הוא בשעת טענתן המורה על סדר חכמה

סיפורן של בנות צלפחד אשר זכו לנחלה - מורה על חוכמה רבה. וכאשר הוא מונה את שמותם, שהוא רק כהקדמה לטענתם, הרי אז הוא משנה מסדר הולדתן, ומקדים את נעה שעם היותה צעירה ביותר, למקום השני. כי הקושי הוא מדוע התורה לא רק מספרת, כי אם ממש מונה את שמותם בפרוטרוט.

ב. ראייה על כך שנעה ביהושע שוב שנייה

הרבי מביא ראייה שגם בפרקנו ביהושע הסדר הינו כחכמתם, ונועה היא שנייה, כי גם כאן זה כהקדמה ל'זיתקרבנה'. שהוא אכן

ביאור הביטוי 'לא ימצא לנו ההר' - שהשטח לא יספיק למחיית בני אפרים

וסיפק צרכי עמו במדבר. רש"י אמנם מביא פירוש זה כפירוש שני, ונוקט דרך אחרת 'אותם מצא לו נאמנים בארץ מדבר, שקבלו עליהם תורתו מלכותו ועולו, מה שלא עשו ישמעאל ועשו, שנאמר וזרח משעיר למו, הופיע מהר פארן'.

א. פירוש המילה ימצא - לשון סיפוק, בשירת האזינו ואצל בני אפרים

הביטוי של בני אפרים לגבי ההר, הוא 'לא ימצא לנו ההר', כלומר לא יספיק לנו. ואכן אונקלוס מביאו כראיה לביאורו בשירת האזינו לפסוק 'ימצאו בארץ מדבר' כי הכוונה שהקב"ה המציא

שלא בסדר והדרגה. ומה שמצא הקב"ה הוא על עצם היותם נאמנים, בהיות האמונה למעלה מחכמה, וכפי שהמציאה היא כזו, שאינה באה כתוצאה ממה שהאדם טרח בה, אלא בהיסח הדעת.

ד. התבטלות בני ישראל לקב"ה היא בכל מציאותם

בזה יובן מה טעם נקט רש"י, לא רק שקבלו תורתו, בחינת החכמה, כי אם גם מלכותו ועולו, ביטול שהוא מעל סדר והדרגה, בשלימות. וגילוי זה בשעת ארץ מדבר היה לפי שעה, אך לאחר מכן בגילוי לעתיד לבוא, יהיה עיקר הגילוי בביאת דוד משיח צדקנו, שנאמר 'מצאתי דוד עבדי'.

(לקוטי שיחות ל"ד האזינו 206-210).

ג. לכאורה יש מקום לתרץ שמצא הוא לשון בחירה

הרבי מבאר גם מדוע לא נקט רש"י את הפשט שהקב"ה מצא את עמו, לשון בחירה בהם במתן תורה במדבר. (וראה השיחה באריכות, שהיסוד לכך הוא תחילת השירה יעקב חבל נחלתו, וכעת הוא ממשך כי לא רק שיעקב היה משולש במצוות, וקיבלו עליהם תורתו ומלכותו ועולו, שיש בזה לא רק מצד ההבנה, ולא רק מצד גזירותיו, כי אם שעבוד של כל מציאותם. ורש"י לא מסתפק במעלת יעקב, כי אם בא לשלול את מעשי האומות).

ג. מציאה באה להורות על מעלת יוקר הדבר, המגיע בהיסח הדעת

ומיינה של תורה מבאר הצמח צדק, שמציאה הוא דבר יקר הבא

פרק יח

הטלת גורל לשבעת השבטים שלא נחלו, ותחילתו בשבט בנימין.

הקמת אוהל מועד בשילה. (א). * שבעה שבטים אינם מצליחים לכבוש. כותבים חלוקה לשבעה מקומות ומטילים גורל. (ב - י). * הטלת הגורל. שטח גורל שבט בנימין. (יא - כח).

ארץ ישראל – כיבוש וחזקה (הצורך של יהושע לחלק את ארץ ישראל לשבטים)

הכיבוש, באשר זה היה ציווי ה'. ולפיכך גם מקומות בהם החזיקו, מאחר וכל הקדושה חלה עפ"י ציווי ה' דווקא במלחמה, לא היה לה כל תוקף עצמי. ומיד כאשר כבשו את מנעולה של ארץ ישראל, יריחו, כבר הושלמה החלוקה של קדושת הארץ. (בכך מובן באופן נוסף, כי אין כל חילוק לגבי הגבעונים). ואילו בעליית עזרא רצון ה' היה דווקא ע"י עלייה והתיישבות בה.

ה. לאחר שנלקח מהם - הרי זה מבטל את הכיבוש, שהוא הלקיחה הנגדית

לפיכך מובן ההבדל. כל מהות כיבוש היא לקיחה בכוח נגד רצון המחזיק. וממילא כאשר בטילה התגברות זו - מתבטלת הקדושה שנבעה מכך. חזקה לעומת זאת מראה על שייכות. הלקיחה אינה גורמת את השייכות. ונמצא כי קניין הממון הוא שפעל את קדושת הארץ, והיות והקניין נצחי הוא - לפיכך גם לאחר החורבן, ושנלקחה מעימנו, לא היה בכך כוח לבטל את פעולת החזקה.

ו. הבנה ברוחניות כיצד בכיבוש ראשון בני ישראל היו כעדיקים, אשר כיבושם לא תיקן התחתון

הפלא כי פנימיות העניינים ממש הולכים בד בבד עם אופן הקניינים. עבודת הצדיקים היא בחינה של מלמעלה למטה. הצדיק גורם לתחתון להתעלות, באמצעות הורדת קדושה, בכוח תורת ה'. ונמצא כי היות ועיקרה הוא המעלה, יכול להיות בה שינוי והפסק. ואכן בקדושה הראשונה בני ישראל היו בבחינת צדיקים. הצד המנגד עם כל זאת שכובשים אותו - עדיין נשאר מציאות בפני עצמו. וגם בעבודת היהודי, רק כאשר יורד למטה בעולם, יוכל להיות בטוח כי הוא יעמוד בניסיון בכל מצב.

ז. קדושה שניה - עבודת בעלי התשובה, ולכן הגילוי האלוקות ממשיך ללא הפסק

לעומת זאת עבודת הבעל תשובה, היא בדרך מלמטה למעלה. התחתון מזדכך והופך כלי לקדושה. ולפיכך גילוי האלוקות הוא ללא כל הפסק. ומאחר והוא התקרר אל הקב"ה גם לאחר שנכשל

א. כיבוש יהושע, לאחר שנלקחה מהם ארץ - בטלה קדושתה, בניגוד לכיבוש שני

הרמב"ם מציין כי קדושה ראשונה (בימי יהושע) הינה בחינת כיבוש, וממילא בשעה שנלקחה הארץ מידיהם - בטל הכיבוש ונפטרה ממעשרות ומשביעית, שהרי אינה ארץ ישראל. ואילו קדושה שניה (בימי עזרא) קידשה בחזקה שהחזיק בה, ולפיכך כל מה שהחזיקו הוא מקודש היום, ואף שנלקחה הארץ. אמנם מקדש וירושלים קדושתם הינה מפני השכינה אשר איננה בטילה לעולם - ועל כן כבר בקדושה ראשונה - לא בטלה.

ג. לכאורה אין כל מעלה בחזקה של קדושה שניה מהכיבוש בקדושה הראשונה הכסף משנה מקשה בכפליים. במה עדיפה החזקה לגבי הכיבוש? והיאך יכולה להיות מציאות של כיבוש ללא שמחזיקים בו? ואף שהתוספות יו"ט ניסה לבאר כי קדושה שניה היתה באישור מלך פרס. הרי בכל אופן אם יש לכיבוש נוכרים כוח, מה זה משנה שקיבלו את הקרקע ברשות? וגם בכיבוש יהושע לפחות את ערי הגבעונים קיבלו במסירה מדעת בעליהם. ומאחר והרמב"ם אינו מחלק בדינו - משמע כי לא זו הסיבה, וחזרה הקושיה למקומה.

ג. נתינת הארץ מהקב"ה לבני ישראל פעלה

מבארים כי נתינת הארץ לישראל פעלה שני עניינים. העניין הראשון הינו קניין ממון, שהיא מראה את הבעלות, הבעלות החלה מכך שהקב"ה נתנה לאברהם אבינו. הדבר זה נלמד מהלשון לזרעך נתתי, לשון עבר, שאף שטרם היה הכיבוש ב"פעול", הרי היתה נתינה ב"כוח" ולעולם. ומאחר וארץ ישראל מוחזקת היא, הרי בנות צלפחד זכו לקבל אף את חלק הבכורה של אביהם, עם היות שהכלל הוא שאין הבכור נוטל פי שניים בראוי כמו במוחזק. וחיובים לומר, כי מאחר וארץ ישראל מוחזקת, יכלו לקבל לא רק את חלק פשיטותו.

ד. קדושה ראשונה שנעשווינו להילחם - בטלה בשעה שנכבשה מידם

העניין השני הוא קדושת הארץ, ובפרט לעניין התחייבות במצוות, שחל רק על ידי בני ישראל בכניסתם לארץ. הכניסה הראשונה היתה ע"י מלחמה, ולפיכך גם הקדושה נוצרה ע"י

יתרחש רק בעתיד.

ט. בירושה לא ניתן לנתק את האדם מהקרקע - כי המוריש והיורש מציאות אחת

ירושה היא מצד היותו קרובו של המוריש, כאשר היורש הוא "עצם המוריש", עד אשר אין כאן כל שינוי רשות. ומכיוון שיש להם שייכות אמיתית לארץ, בהיותם בעלי הארץ, וללא כל צורך בפעולה כלשהי בדוגמת כיבוש. וכאן הביטוי הוא לזרעך נתתי, לשון עבר. שרק גילתה את הבעלות שמקודם, עקב הנתינה לאבות.

(ליקוטי שיחות ט"ו, לך לך ה' [המתורגם] עמ' 117-107; הובא בחידושים וביאורים על הש"ס חלק ב' סימן מ' בשינוי השיחה, עם פתיחת מראי מקום, ובהוספות עמ' רמ"ו - רנ"ה).

רחמנא ליצלן בעניינים הופכיים - הרי זה עצמו מוכיח כי הוא חסין כנגד כשלונות, התקשרותו הינה תמידית וללא כל הגבלות. והרי בקדושה השניה מפני חטאינו גלינו מארצנו, וכעת חוזרים אל הארץ, כארץ הנצחית בעבורם.

ה. הכיבוש האמיתי, ולא ע"י נתינה יהיה רק לעתיד לבוא

בכך יובן הקשר בין הקדושות ולאופן הבעלות. קדושה ראשונה היא בחינת מתנה, ואילו קדושה שניה היא בחינת ירושה. כי המתנה ניתנת בעיקר מצד רצון הנותן, ולא מצד מעלות המקבל. עם היות שלפחות נזקק שיעשה נחת רוח. כיבוש ראשון היתה מצד נתינה מלמעלה, ולא מצד תביעת המקבל. ולכן נאמר בה לשון עתיד, לך אתננה, לזרעך אתן. מכיוון שנוקקים לכיבוש מרשות אחרת, שהוא

פרק יט

גמר חלוקת הגורל

המשך החלוקה לפי הגורל : שמעון, הגורל השני (א - ט). * הגורל השלישי זבולון (י - טו). * הגורל הרביעי יששכר. (זו - כג). * הגורל החמישי לבני אשר. (כד - לא). * הגורל הששי, נפתלי. (לב - לט). * הגורל השביעי לבני דן. (מ - מח). * נחלת יהושע תמנת סרח, אף היא בגורל על פי ה'. (מט - נא).

חלוקת הארץ בג' אופנים: גורל, רוח הקודש ועפ"י שכל

הגשמיים, שיש בארץ ישראל.

ג. הביאור לנפש הבהמית מדוע יש את עבודת הגלות

אולם מאחר והירידה לגלות היא עפ"י ציווי השם, הרי דבר זה ניתן להסבירו אף לנפש הבהמית. ומבארים לה, כי לא יכולה להיות דרך אחרת, על מנת שיהיה כזה עילוי, עד אשר הדבר גורם שאף הנפש הבהמית תהיה במנוחת הנפש, עד אשר גם בהיותו בגלות הוא יכול לברר בבחינת הבנה והשגה בתורה, עד לברר את השמועה לפי ההלכה. וממשיך ומבאר במאמר עניינים אלו עפ"י עבודת האדם. ומקשר את עבודת י"ב י"ג תמוז, כהכנה לגאולה.

(מאמר [מוגה] דיבור המתחיל אך בגורל יחלק הארץ, ט"ז תמוז, ד' פנחס תשל"ה, תורת מנחם, 99 המאמרים מלוקט כרך ד' עמ' צד - קב).

א. חלוקת הארץ בג' אופנים קיימים בעבודתו הרוחנית של האדם

הארץ נתחלקה במספר אופנים, הן בגורל (אך בגורל יחלק את הארץ) הן עפ"י רוח הקודש (על פי ה', שזו המשמעות), והן עפ"י שכל (לרב - תרבה נחלתו, ולמעט - תמעט נחלתו). וחייבים לומר שכל העניינים הללו מצויים אצל האדם, אף בגדר הנשמה.

ב. מטרת הנשמה הברורה, בדוגמת הנחלת הארץ הגשמית

דרגות הללו נמצאות בנשמות ישראל, הן כמו שלפני שירדו למטה, וכמו שלאחר שירדו למטה ומלוכשת בגוף גשמי, שע"י העבודה למטה, הנשמה מתעלה עוד יותר מקודם ירידתה. ועיקר העילוי הוא לא בהיות ישראל במדבר, עם היותם דור דעה, בהיותם נשמות מעולם המחשבה, כי אם עיקר המעלה הוא בברור הדברים

פרק כ

חלוקת ערי המקלט

הציווי החוזר לחלוקת ערי המקלט. (א - ו). * חלוקת ששת ערי המקלט, לכל מכה נפש בשגגה. (ז - ט).

חלוקת ערי המקלט בעבר הירדן המזרחי היתה אף היא על פי יהושע.

ב. לדייק מהי חרדתו של משה על ערי המקלט

אלא שיש להבין מהו הדיוק להיות חרד דווקא. ומהו הביטוי אז, המצוין על אירוע שהתרחש, ובסיבתו גרם לכך שמשה הבדיל (בין במחשבה או במעשה). וכן יש להבין מה טעם קשר רש"י באותו דיבור המתחיל הן את הפירוש המילולי של התיבות, והן את ביאור

א. הבדלת משה, אף שכעת אינו קולטות בפועל

בפסוק "אז יבדיל משה, שלש ערים בעבר הירדן וגו'" מצוין רש"י שמשמעו שנתן לב להיות חרד לדבר שיבדילם, ואע"פ שאינן קולטות. ויש לדייק כי לשון יבדיל - הינו על העתיד, ולפיכך פירשו שזה אינו הולך על המעשה, כי אם על המחשבה.

יהושע חל עליהם שם עיר מקלט. ואם היינו מרחיקים לכת, הרי אף אם היה נכנס לפני כן לשם, הרי אם היה זה למפרע - אינו צריך לחזור ולהיכנס אליה, כי הרי הוא כבר מצוי שם.

העניין. וכן ממשיך רש"י ונותן הטעם למעשהו, 'אמר משה: מצווה שאפשר לקיימה - אקיימנה'.

ג. חרדת משה - האם רק נאסרה עליו הכניסה לארץ, או כל פעולה הקשורה בה

ח. מחלוקת באחרונים במהות המצווה - מצד ה'גברא' או ה'חפצא' יש לדקדק בשינוי הלשונות בין רש"י לרמב"ם. לשון הש"ס במכות וכן הרמב"ם - שהיא הלשון באה מצווה לידי, מורה כי יש חיוב מצד ה'גברא'. ואילו שינויו של רש"י, שאפשר לקיימה - הרי הדגש הינו על המצווה "חפצא". כאשר הדיון הוא על הגברא, הרי הוא היה עסוק בהכנה לקראת דבר המצווה, אף שמצד ה'חפצא' - לא נפעל דבר. ואילו כאשר מדגישים את ה'חפצא', הרי כן נפעל במעשהו (מצד ה'ב"כוח' - רק שמצד החלות, ב'פועל', המתין הדבר).

לא רק שחלות הדין של היותם ערים קולטות - חל רק לאחר שיעברו את הירדן, כי אם שאף העיקר הם ערי המקלט בארץ ישראל, ומאחר וגם גרים בעבר הירדן, הרי בדרך טפל יש גם ציווי להפריש גם באיזור זה ערי מקלט. ובפרשת ואתחנן כבר היה ידוע למשה כי לא יעבירם את הירדן. וחרדתו היא האם רק נאסר עליו לחצות את הירדן, או שמא כל פעולה הקשורה עם מעבר הירדן - אף היא נאסרה עליו.

ט. ערי עבר הירדן המזרחי לא קלטו ממעלת משה

ד. להבין מה טעם צרף הרמב"ם טעם להבדלת משה, ומה הלכה בדבר?

לכאורה יש להבין מדוע אכן ערי המקלט בעבר הירדן לא קלטו, והרי בני גד ורואבן וחצי שבט המנשה - כבר ישבו בפועל שם. ומדוע לא זכו להגנת ערי המקלט? אלא שמאחר ומשה רבינו העלה אותם לדרגה של 'אתם הדבקים בה' אלוקים חיים כולכם היום', שמאחר והיו כה דבוקים, לא היו שייכים כלל לגדר של מיתה, שמאחר ואפילו ההורג נפש בשגגה צריך כפרה, מובן שחסר אצלו בדביקות.

יש מקום לדקדק בדברי הרמב"ם. בתחילה הוא פותח על מצוות העשה להפריש ערי מקלט, והראייה מהפסוק הוא רק על השלוש ערים בעבר הירדן המזרחי. וכל זאת למרות שבהלכה הבאה כתב 'ושש ערים היו, שלש - הבדיל משה רבינו בעבר הירדן, ושלש - הבדיל יהושע בארץ כנען'. ובפרט בהלכה שלאחר מכן כתב מפורשות כי מאחר ונאמר 'שש ערי מקלט תהיינה לכם' - הרי אין אחת מערי המקלט קולטת עד שיובדלו כולם. וכל מה שהזכירו משה, הוא מטעם של מצווה הבאה לידי - אקיימנה. ויש להבין מה הלכה יש בנתינת טעם זה, שהרי ספרו של הרמב"ם הינו הלכות הלכות.

י. חקירה לגבי מהות עיר המקלט - טלילה או ממש חיוב

ה. רק לאחר הבדלת הערים כולה - משתנה דינם לערי מקלט

יסוד זה מבאר את המחלוקת לגבי מעשיו של משה בהבדלת ערי המקלט. עיר המקלט איננה רק בחינת טלילה, הגנה מגואל הדם, כי אם גם פעולה חיובית, גדר של הצלה - עשה דבר שיהיה לו חיות. ובפנימיות העניין, אם הגיע למצב של הריגת נפש בשגגה - בא הדבר ללמד כי הוא בשליטת המוות והטומאה, ואילו הגיעו לעיר המקלט - היא בחינת חיי קדושה הבאים ממקור החיים.

הרבי מדייק כי השלוש ערים תבדיל לך הינו על הערים שבארץ ישראל דווקא. שכולם הינם בבחינת "חפצא" אחד. ולכך מוסיף ואומר כי העיקר הם ערי ארץ כנען, עד אשר לא רק שלא היו קולטות ב'פועל', כי אם אף ב'כוח' לא נקראו הג' ערים שבארץ ישראל ערי מקלט כלל, עד לא נבדלו אותם הערים בארץ כנען. ומודד ההלכתי לכך הוא שאף היה אדם נודר מערי מקלט קודם שנכנסו לארץ.

יא. ביאור מחלוקתם ברוחניות

ז. חידוש כי בשעה שיהושע הפריש - חל שם ערי מקלט למפרע

שתי הסברות נחלקו ברוחניות העניינים. לשיטת הסובר שכל מעשיו היו רק בגדר הכנה, אבל לא היה כל גדר עיר מקלט כלל, הרי זה מחמת שלא שייכת כל נגיעה של בחינת מוות עם מדרגת משה. ומלכתחילה אפילו להשפיע חיים להורג נפש בשגגה היא למטה מדרגתו. וכל מעשהו לשיטה זו היה לגרום שגם לאחר מכן יישאר אותו הגדר שאין צורך בעיר מקלט, מצד מיעוט המצטרפים אליהם.

אלא שהסבר זה מעורר חקירה מה כן היה התוכן של מעשהו של משה בהפרשתו. דרך אחת לבאר זאת היא מצד הכנה והכשר, אף שלא היה להם גדר של תוקף ערי מקלט, ואפילו לא היה חלות שם עיר מקלט. הדרך השנייה היא יהושע פעל בהן אמנם את החלות מעצם הפרשתו העתידית, בדרך ממיילא. ועד שניתן להרחיק לכת בסברה זו, ולומר כי אפילו שם העיר מקלט חל למפרע, בעת הפרשת יהושע.

יב. פעולת משה בערי מקלט קשורה עם עניין החרדה

ז. לפי ההבנה שהפרשת יהושע היתה למפרע - מי שכבר מצוי, לא צריך להיכנס מחדש

מצד שני, הטעם שמשה אכן כן פעל חלות שם עיר מקלט, בהיותו הרועה הנאמן, שאכן הוריד את עצמו, להמשיך חיות גם לבני ישראל שיצטרפו לאחרי זמן את ערי המקלט. ובכך יובן לשון הזהב של רש"י - חרד. כי חרדה מסלקת הדמים, ועצם זה שירד למדרגת טומאה, נפעלה בו חרדה. אולם בו זמנית הוא נתן לב על זה, בהיותו רועה נאמן המוסר נפשו עבור צאן מרעיתו. וכן תהיה לנו בגלותנו זה המר. שלא רק זה שיש בחינה של ערי מקלט הקולטין, אלא שלכל אחד ואחד נמשכת בחינת חיים אמיתיים. בחיים הנצחיים, ע"י משיח צדקנו.

החילוק ההלכתי לכך הוא האם יהושע נזקק למעשה הפרשה מחודש. וכדבר הספרי 'מניין שציוה משה את יהושע להפריש להם ערי מקלט. שמשמעו שעד שלא הפריש יהושע את כל ששת הערים - לא היו קולטים. ואילו להבנה השנייה, לאחר שהפריש

(ליקוטי שיחות ל"ט, ואתחנן א' 14-21).

פרק כא

הלווים מקבלים מ"ח ערים בכל גבול ארץ ישראל, כולל המזרחי.

בני לוי מבקשים ערים לשבת ומגרשים לבהמותיהם. (א - ב). * הקדמה היאך השבטים נותנים לכל קבוצה, בני קהת גרשון ומררי בגורל. (ג - ח). * חלוקת בני יהודה שמעון ובנימין, לבני אהרן הגורל ראשונה. (ט - יט). * החלוקה לבני קהת הלויים, ממטה אפרים דן ומחצית מטה המנשה. (כ - כו). * חלוקת בני גרשון, מחצי המנשה, יששכר נפתלי ואשר. (כו - לג). * חלק בני מררי גד (לד - לח). * סיכום הנתניה ללויים. (לט - מז). * סיכום הנחלה שכל בני ישראל זכו, כולל המנוחה. (מא - מג).

גדרי שבט לוי במלחמות בכלל ובמלחמת מדין.

א. מלחמת נקמה במדין, ומלחמת הנחלת הארץ

השלל אינו בגדרי ביזה, כשאר כל הארצות שכובש המלך, ששם הכהנים והלוויים משתתפים בביזתם ככל ישראל. כי אם יש לו שם מיוחד - תרומת המכס.

שתי מלחמות מוזכרות בפרשת מטות, הראשונה מלחמת מדין שהיא מלחמת נקמה, בעוד המלחמה השנייה בה עתידים הם לכבוש את ארץ ישראל הינה על מנת להוריש את האויבים. ועל כן מבטיחים בני ראובן גד וחצי המנשה, 'ואנחנו נחלץ חושים לפני בני ישראל, עד אשר אם הביאנום אל מקומם.' ולאחר מכן ההדגשה שהמטרה היא נחלה ממשכים ואומרים 'לא נשוב אל בתינו, עד התנחל בני ישראל, איש נחלתו.'

ב. מלחמת מדין בה קיבלו הלויים נחלה היתה בחינת נקמה, ולא מלחמה רגילה

ו. עינם שילובם של בני לוי במלחמת מדין - מורה על גדר נקמה שהרי יש דין מיוחד למלחמת מדין, כי כל המטות שמהם יישלחו למלחמה כלל את שבט הלוי, לדעת רבי עקיבא. וכפי שהרוגוצ'ובי תולה שהמחלוקת חוזרת האם היה כאן מלחמה או נקמה. שהרי הטעם לכך ששט הלוי אינם בגדרי מלחמה בהיותם מובדלים מדרכי העולם, ונועדו לשרתו ולהורות דרכיו הישירים ומשפטם הצדיקים לרבים, בהיותם חיל ה'. ומלחמת כיבוש הינה דוגמה למלחמה בדרכי העולם. אבל בנקמת ה' שהוא כנגד מי שעומד כנגד הקב"ה, וודאי שחיל ה' משתתף. ומי שמקבל את המכס הוא אכן חיל השם.

בהבנה זו מתורץ הרמב"ם מקושיית הראב"ד. באשר הרמב"ם מחלק את האזהרה של נחלה עבור בני לוי, ומצמצמה שהיא רק לגבי ארץ כנען. מקשה הראב"ד, שהרי הלויים לא נטלו חלק גם בביזת מדין, שהיתה בחוץ לארץ. אולם, לפי יסוד זה, מובן כי יכולתם של הלויים לקבל נחלה בשאר הארצות היא כאשר המלך כובש ארץ זו, ואילו כאן מלכתחילה לא היה גדר זה, כי אם נקמה.

ג. להבין כיצד ניתן ללמוד דין ממלחמת נקמה למלחמה רגילה

ז. היאך יהיו הלויים בגדרי מלחמה בשאר הארצות אמנם מכך ששני הדינים קשורים זה בזה, שמאחר ולא עורכים שבט הלוי מלחמה, בהיותם מובדלים, וממילא אינם נוחלים, יש להבין היאך יהיו הלויים שייכים בגדרי מלחמה בשאר הארצות, והרי הטבע שאינם בגדרי מלחמה נשאר.

אולם ניתן להקשות שהרמב"ם מבאר כי במציאות שצרים על עיר לתופשה, הדין הוא שצריך להקיף מג' כיוונים, ולהניח מקום לברוח - והטעם לכך הוא שנלמד ממלחמת מדין. ואם כן, מלחמה לתופשה הוא גדר של כיבוש. ויתירה מזו, אם הכוונה היתה נקמה, היאך הם מניחים אותם לברוח? ואכן הרוגוצ'ובי מבאר כי המחלוקת האם בפירוש המילה ויצבאו, הקיפו אותם משלוש או מארבע רוחות - קשור בשורש סוג המלחמה, האם היה לה גדר מלחמה או נקמה.

ד. היאך יכול שבמלחמת נקמה נותנים אפשרות להימלט?

ח. המלחמה מחוץ לארץ היא הגדלת כבוד ה', שלכך שייכים גם שבט לוי התירוץ לכך טמון באריכות לשון הרמב"ם, שלא אומר רק בארץ כנען, כי אם "בארץ שנכרתה עליה ברית לאברהם ליצחק וליעקב, וירשנה בניהם, ונתחלקה להם." ארץ ישראל שייכת לעם ישראל אף בלא מלחמה, כי אם מצד הברית, ואז מה שמקבלים הוא בגדרי ירושה. ואילו שאר הארצות, שכובש מלך ממלכי ישראל, כארץ ישראל שכבש יהושע לכל דבר, אינה נובעת מצד הכרח לבני ישראל, על מנת שתהיה להם פיסת קרקע להתיישב עליה כדוגמת כל ארץ בעולם, שהיא מצד נחלת שדה וחרם, כי אם כדי להרחיב גבול ישראל, ולהרבות בגדולתו ושמעו. וממילא מלחמה זו שייכת גם לשבט לוי בהיותו חיל השם.

אולם אפשר לומר כי מצד שני עצם זה, שהלשון שמניחים לכל מי שירצה להימלט על נפשו, שזו מלחמת נפשות, כי בשאר מלחמת שהמטרה היא כיבוש, בכלל לא היה מטרה להרוג. וכל מה שמשחררים את החבל, הוא לא מצד שאין כאן נקמה, כי אם לפעול שלא יתחזקו כנגדנו, ויהיה קורבנות אצל היהודים. אולם על כל פנים יש גם במלחמת מדין צד שווה של מלחמה - וממילא חוזרת קושיית הראב"ד.

ה. מלחמת מדין - שני מרכיבים

ט. מלחמה של כל יהודי היא בעד הרוחני של מלחמת מדין יש הוראה בעבודת ה' של כל יהודי. שהנהגתו של שבט לוי אינה שייכרת רק להם. כי אם כל יהודי - "כל איש ואיש וכו', אשר נדבה רוחו אותו, והבינו מדעו להיבדל לעמוד לפני ה' לשרתו ולעבודו." הרי מה לו לעולם ולסביבו בכלל? אולם כאשר באים למלחמת מדין, הרי בעבודת האדם עליו לשלול עד הקצה לשלול את הפירוד ושנאת חינם בין יהודים. והראייה שעניין זה הינו כה חמור, באשר היא מביאה לכל הגלות הארוכה. ולכך בא חיל השם, שכל תפקידו הוא להביא לאהבת ישראל, אהבת חינם בין יהודים ולקשרם אל הקב"ה. וברוחניות המלחמה של הרחבת הגבולות הינה להרבות גדולתו ושמעו. עד שעתידיה ארץ ישראל שתתפשט בכל העולם כולו, בביאת משיח צדקנו, בקרוב ממש.

התשובה לכך, שבניגוד למלחמת עמלק בה החרימו הכל, כאן במלחמת מדין לקחו שלל, והם ירשו את ארץ מדין, ועל כן היה במלחמה זו גם כעין מלחמת כיבוש. אולם מאחר והעיקר בה היה מלחמה של נקמה - היה להם להרוג את הזכרים, וכל אשה יודעת משכב, לא מצד הכיבוש וזכייה ברכוש, כי אם מצד נקמה. וכל דין

(ליקוטי שיוח"ת כ"ג, מסות, עמ' 206-213).

פרק כב |

יהושע מברך ונפרד משנים וחצי השבטים, הבונים מזבח כעדות, ולא לשימוש הקרבות מחוץ למקדש

ברכת יהושע לשבטי ראובן גד וחצי שבט המנשה. (א - ח). * בניית המזבח ע"י שבטי ארץ הירדן המזרחי. (ט - י). * בני ישראל יוצאים עליהם למלחמה, כי בכך מזכירים את עון בית פעור. (יא-כ). * בני ראובן גד וחצי המנשה מרגיעים שבניית המזבח אינה על מנת להקריב קרבנות, ולעשותו כחוצץ, כי אם בתור עדות וסימן לבניהם. (כא - כט). * עם ישראל מקבל את מעשיהם. (ל - לד).

עניין בית פעור

בהיותו מדמה אשר הצלחתו בפרנסה, תלויה בכוחו ועוצם ידו, ובתהלוכות סדרי הטבע. ושוכח כי הקב"ה, הוא הנותן לו את הכח לעשות חילל, וכל ענייני הטבע הינם רק בחינת לבושים לברכת ה'. אלא שברצונו היה שהאדם יעשה, ואז תבוא הברכה.

ד. בכניסה לארץ שהנהגה הטבעית היה את המקום לטעות

כל עוד היו במדבר, וראו את המן, וכיצד לא העדיף המרבה, והממעט - לא החסיר, לא היתה בכלל נתינת מקום לגדר הגשמיות. ורק כאשר התחילה ההכנה והכניסה לארץ, הנהגה טבעית. היה מקום לטעות של פעור.

ה. עבודת המסירות נפש - שממנה מכירים כי אף הטבע הוא אלוקות

הדרך לנקות עוון זה הוא בקנאו את קנאתי - עבודת המסירות נפש, אשר באה מכוחו של משה, אשר אמר לו שקורא האיגרת יבצע זאת, וכן ברוחניות בכל דור, עניינו של משה שבכל דור, שתוצאותיו היראה וקבלת העול. כי השכל יכול לבלבל מאחר ורצון העליון כי הברכה תשתלשל בלבושי הטבע, שזה הסתר אמייתי, אשר מכח הבורא. ורק ע"י עבודת מסירות נפש וקבלת עול, מכירים את האמת, שהטבע הוא עצמו האלוקות.

(ליקוטי ש"ח ד' פנחס (הוספות) 1327-1328; [המתורגם] 309-311).

א. המושמעות הרוחנית של בית פעור - היא עשיית הפסולת לעיקר מדייקים חכמינו כי פעור הוא עון כה גדול, עד אשר לא זו ומכפר, עד שיחיו המתים. ויש להבין שלא מצינו כן בכל הנסיונות שניסו אבותינו את הקב"ה במדבר. (פרט לחטא העגל והמרגלים, שהיו להם השפעה לדורות). והביאור בכך שעבודתו היא שפוערים לפניו פי הטבעת ומוציאים רעי. וברוחניות הכוונה היא שעושים את הפסולת לחשוב ועיקרי.

ב. החשבת הגשמיות, והיותו שקוע בזה - היא בדקות (ברוחניות) בחינת פעור

באכילה - בירור האוכל הינו ע"י הקרביים, והמובחר נהיה דם בלב, ומחיה את הגוף, ואילו הפסולת נדחית החוצה. כמו כן ברוחניות המלאכים נקראים קרביים, מהמובחר עולה התענוג לגן עדן, ואילו מהפסולת שבו, השתלשלו התענוגים של העולם הזה, עד לתענוגים הגשמיים של כסף וזהב. ונמצא כי כאשר מחשיב האדם את ענייני הגשמיות שהם הפסולת, הרי בדקות זו בחינת עון פעור, שממנה משתלשל עון פעור כפשוטו. ונמצא כי עד היום לא השתחררו מעון פעור, עד אשר הוא נעשה מושקע בעניינים הגשמיים.

ג. בית פעור יושב במעבר מרוחניות המדבר לגשמיות הכניסה לארץ

בכך מובן העיתוי של פעור, שהיה זה בסמוך לכניסתם לארץ,

פרק כג |

יהושע מבקש מהעם לקראת מותו, שישמרו לקיים את התורה

יהושע קורא לכל ישראל ואומר להם לזכור את הנפלאות והמלחמות. (א - ה). * בתחילה פותח כי אם לא יסורו ימין ושמאל, ה' ישיעם. (ו - יא). * ומסיים, שאם יידבקו בגויים, אזי ה' יסור מעליהם, ויסבלו מהגויים. (יב - יג). * הפנייה, שראיתם כי לא נפלו מהבטחות ה' לטובה, ואם יעזבוהו, רע ומר יהיה גורלם. (יד - טז).

למה לא נמשח יהושע? גדר המלכות אצל משה ויהושע

במלחמה, ואין ראוי שיהיו שני מלכים, הרי דווקא יהושע, אשר טרח, הוא יהיה המלך היחיד. אלא שיש להשיב על כך, שמצינו הגדול בחוכמה משאר חברי הסנהדרין, הנקרא נשיא, והוא עומד תחת משה רבינו, ומאחר שאלו הם שני סוגי שררה, הרי אין האחד נוגע בשני.

ג. חלוקה זו החלה רק לאחר זמנו של יהושע, שהיה כדוגמת משה

בהקדמת הרמב"ם בציון סדר מעתיקי השמועה, מוצאים אנו כי הכל קבלו הוא ובית דינו, כלומר רבים מרבים. שונה הדבר שהוקנים קיבלו מיהושע כיחיד, מבלי לציין הוא ובית דינו. ואכן גם יהושע לא היה בבחינת מקבל משה, כי אם שממש משה מסר את התורה שבעל פה כולה. ובכך מובן כי מעמדו של יהושע לא היה כשאר הנשיאים, כי אם שכל התורה כולה עברה דרכו, ונשיאותו בתורה היתה בדרגת מלך. וכל החלוקה בין שני התפקידים הללו החלה רק בשלב מאוחר יותר.

א. משה סומך ידיו על יהושע, ויש להבין מדוע לא נמשח למלך ע"י שמן המשחה

מובא בפרשה היאך סומך משה את ידיו על יהושע. בגדר מינוי המלך מביא הרמב"ם הוכחה ממעשה זה של משה, שמינהו הוא ובית דינו, שכל מלך מעמידים אותו ע"י בית דין של שבעים זקנים ונביא. ומכך מוכח כי הרמב"ם רואה את מינויו של יהושע כמלך. ואם כן יש להבין מדוע לא נמשח יהושע בשמן המשחה, כפי שראוי לעשות כן, ואין להקשות זאת ממה, שמלכותו היתה עוד לפני גדרי דיני המלוכה. כי הוכחת הרמב"ם היא ממשחת שאלו, עם זאת שמלכותו איננה לדורות.

ב. שני סוגי מלכים - הנהגה ובתורה

מבאר המגלה עמוקות כי בקשת משה שבניו ירשדו, היא לעניין גדר המלוכה, מצד מלך אשר יצא ויבוא לפנייהם, שהוא אכן בגדרי ירושה. אלא שמאחר ונדרשים ב' סוגי מלוכה, הן בתורה והן

ד. המטרה הפנימית של מלחמות המלך הינם להרים קרן התורה

והטעם לכך כי מטרת המלך וכל מגמתו ומחשבתו היא להרים את דת האמת, ולמלאות העולם צדק, ונמצא כי כל מטרת מלחמותיו ביסודן הינם עבור התורה, עד אשר הם נקראות מלחמות ה'. וסתם מלך חייב לכבד את הסנהדרין וחכמי ישראל, וכן הכהן הגדול, בשעה ששואל במשפט האורים. וגם בשליטתו על העם, הרי אין על גביו, אלא ה' אלוקיו.

ה. מלכות יהושע היתה בעיקרה התורה

בכך מובן מדוע יהושע התמנה ע"י סמיכה ולא ע"י משיחה. במלך רגיל המלכות היא תוצאה מהנשיאות של התורה. אולם מלכותו של יהושע היתה בעיקרה של תורה, שעליה נאמר סמוכים איש מפי איש. בכך מובן היאך מצד אחד נקרא שאל המלך הראשון, עם היות שגם למשה רבנו וליהושע היה דין מלך.

(ליקוטי שיחות כ"ג, פנחס ב', עמ' 190-197).

פרק כד

יהושע כורת ברית עם העם בשכם על שמירת המצוות, וקבורתו.

נאום כריתת הברית של יהושע לעם לפני מותו בשכם. (א - טו). * העם עונה שהוא מסכים, כורתים ברית, ומניחים אבן עדות. (טז - כז). * יהושע משלח את העם, מותו, וקבורת יהושע ועצמות יוסף. (כח - לג).

היאך שכם היא מקום פורענות, בעוד יהושע כורת את הברית עם כל ישראל על קיום התורה והמצוות?!

שאירעו בשכם, שקבלו ישראל את שבועת התורה, ששם כרת יהושע ברית עם ישראל על קיום התורה והמצוות, וכן שאברהם שמע שם את בשורת הזרע ובשורת ארץ ישראל. עד אשר שזה המקום הראשון שנאמר בו וירא ה' אל אברם.

ג. מדייקים, כי הפורענות היתה ביחס ליוסף

מבאר הרבי כי אכן רק לגבי יוסף היתה שכם מקום פורענות. ומדייק כי כל ג' העניינים שאירעו לגבי קשורים אודות מה שדיבר כנגד השבטים.

(ליקוטי שיחות ט"ו [המתורגם], וישב ג', עמ' 350-344).

א. להבין סדר המאורעות השליליים בשכם רש"י מביא

יעקב אבינו שולח את יוסף לראות את שלום אחיו, והוא מגיע לשכם, ורש"י מבאר כי זה מקום המוכן לפורענות. רש"י מביא ששם קלקלו השבטים, עינו את דינה, ונחלקה מלכות בית דוד, שנאמר וילך רחבעם שכמה. ויש לדייק כי מכירת יוסף (קלקול השבטים) היה בסדר הזמנים לאחר מעשה דינה, ויש להבין את סדר דברי רש"י.

ב. ממשיך ומקשה על מאורעות נוספים שאירעו בשכם - לחיוב ולשלילה

כמו כן יש להבין, מדוע רש"י משמיט מהנביאים, את מעשה אבימלך בן ירובעל, שהורג שם את אחיו. וכן שמצינו דברים טובים

שופטים

פרק א

מלחמתו של שבט יהודה, ושבט אפרים.

כיבוש יהודה עם שמעון בתחילה מול בזק. (א - ז). * המשך מלחמתם בירושלים ובחברון. (ח - י). * הכאת קרית ספר ע"י עתניאל בן קנו, ומקבל את עכסה בת כלב. (יא - טו). * המשך כיבושי שבט יהודה, הענקת חברון לכלב, והיבוס בירושלים לא הורישו. (טז - כא). * מלחמתם של בני יוסף בבית אל. (כב - כו). * מקומות שלא הורישו, אבל נתנו מס לישראל. (כז - לו).

החילוק ברוחניות בין כיבושו של יהושע, ביחס למשה (באם היו נכנסים על ידו)

ממושכת, הדורשת ריבוי זמן.

ג. הבריר הארוך מרומז בפרשה ובהפטרה, ומסמל עד הבריר של הגלות האחרונה

כל זמן הגלות עד לגלות האחרון - גם הוא הינו בריר ארוך יותר, מכיוון שמעלים גם את ניצוצי הגרים. בחינת לעשות מחוץ לארץ את בחינת ארץ ישראל. ומאחר ועבודה זו היא כה ארוכה, הרי בפרשת ואתחנן יש ריבוי תפילות של משה, וכן י"ז פעמים שהכניסה לארץ וירושתה נכפלה בפרשה. עד אשר גם ההפטרה היא כפליים, נחמו נחמו עמי. ודווקא מהירידות שלקחו זמן רב, תהיה לאחר מכן עליה גדולה יותר.

(ספר השיחות תשנ"א חלק ב' ואתחנן, שבת נחמו, עמ' 742)

א. הכניסה לארץ ע"י משה היתה מביאה גאולה נצחית, ואעפ"כ נבחר לכך יהושע

מעלה גדולה היתה אם דווקא משה היה נכנס לארץ, מכיוון שהיתה זו גאולה נצחית שאין לאחריה גלות. אולם הקב"ה בחר שדווקא יהושע הוא יהיה זה שינחיל את בני ישראל. כי יש גם מעלה בכניסה לארץ דווקא ע"י יהושע.

ב. מעלת יהושע היא בריר התחנות, שהוא באריכות הזמן

עבודתו של יהושע, היא בחינת התחנות, ולכן גם הכיבוש לא היה מייד, אלא ריבוי זמן של שבע שנות כיבוש ושבע שנות חלוקה, וגם לאחר זה, אפילו אחר מות יהושע, כמובא בהתחלת ספר שופטים היו חלקים מישראל, שעדיין לא נכבשו. וזאת מאחר וכפי שהתבאר בתורת החסידות שבריר התחנות הוא ע"י עבודה

מצוות ביכורים – מיד עם כניסתם לארץ

וירשתה וישבת בה אינו תנאי חיובי, הגורם חיוב, כי אם רק הסרת מניעה. מכיוון שלא ניתן לקיים מצווה זו בפועל, אלא כשהשדה היא שלו וברשותו. וכפי שאומר 'הבאתי את ראשית פרי האדמה אשר נתת לי ה', ולשם כך הוא נדרש לחלק מבורר עבורו.

ד. ניתן היה מיד לקיים את המצווה – הוכחה מבני יתרו ההוכחה שניתן לקיים מיד את המצווה, כלשון הספרי הוא מבני יתרו, אשר זכו לדושנה של יריחו עד הקמת בית הבחירה. הרי לשיטת הספרי החיוב אכן חל מיד. (שיטת הש"ס היא שונה). אלא ברוחניות יש מקום אף לשיטות המנוגדות בהלכה. והסברה של הביכורים הינה שבח והודיה לקב"ה על הטובות שנעשו עימו.

ה. ביאור שתי השיטות ברוחניות, ובסמוך ליום ההולדת של שני המאורות נמצא כי שתי הדעות מכוונות כל אחת לשלב אחר ביום בו צריך האדם להודות. או מיד שניעור משנתו, ואומר מודה אני, ללא כל התבוננות שכלית, או בעת התפילה. ומקשרים זמן אמירת פרשה זו ליום הולדתם של שני המאורות. הבעש"ט, אשר עורר את האמונה הפשוטה, רק על עצם שיגידו ברוך ה'. ואילו שיטת אדמו"ר הזקן היא התבוננות, בחינת התיישבות, ברוחניות בשכלו.

(ליקוטי שיחות ל"ד תבא א' עמ' 145-152)

א. ההתחייבות לביכורים לשיטת הספרי מיד כשנכנס ומכיר חלקו והיה כי תבוא אל הארץ - לומדים כי מיד נצטוו בביכורים, ואף שבהמשך הפסוק נאמר וירשתה וישבת בה. אלא למדים כי כיבוש וחלוקת הארץ אינם תנאי במצוות הביכורים. בניגוד למצוות התלויות בארץ, שההתחייבות היתה רק לאחר שקנו כולם את חלקם בארץ. ומיד כאשר הוא מכיר את חלקו - הרי הוא מחויב בכך.

ב. החובה לא להביא ביכורים לבמת יחיד – רק מאז הקמת שילה מסלק הרבי סברא, שביכורים מביאים בית ה' אלוקים. והספרי בפרשה מדייק כי 'זהלכת אל המקום אשר יבחר ה' - זה שילה ובית עולמים. והיה מקום לסבור כי רק מומן שילה זה הותחל. וכאילו הדעה היא לשלול במת יחיד. אולם מאחר ובני יתרו, אשר זכו לדושנה של יריחו מיד עם כיבושה, כי אכלוהו ארבע מאות וארבעים שנה, מספר השנים מראשית כניסת בני ישראל לארץ עד בניין בית המקדש. חייבים לומר, כי דברי הספרי הינם רק לאחר שכבר היה בית עולמים נאסר להביא ביכורים בבמה פרטית.

ג. החלות בביכורים לשיטת הספרי – עצם הכניסה לביכורים חלות החיוב הוא בביאה לארץ בלבד. והתנאי של

פרק ב

מות יהושע, בני ישראל עובדים ע"ז ומכניעים את ה'.

מלאך ה' מאשים את בני ישראל, שעובדים לאלילי הארץ, והעם מתעורר בבוכים ומקריב קרבן. (א - ה).
 בימי יהושע חזרו בתשובה, וקברו אותו בתמנת חרס. (ו - ט). * קם דור חדש, אשר עושה הרע בעיני ה', ועובד לבעל ולעשתורת. (י - יג). * ה' מעניש את העם, ומושיעים ע"י שופטים, אך במות השופט חוזרים ומשחיתים. (יד - טז). * ה' כועס על עמו, והגויים נשארו לנסות את ישראל. (כ - כג).

מעובדי הבעל לא נשאר מאומה, ורק מאמיני ה' יש להם קיום

ב. הטענה שכיום לא רואים נסים אינה אמיתית, מאחר וגם אז הנסים לא היו מעצור הרבי סותר טענה, שאז ראו נסים גלויים, כקריעת ים סוף, שאינם בדורנו אנו. ואומר הבו נפתח ספר ונראה. בדברי ימי ישראל רואים מה אירע בסופם של עובדי הבעל, עובדי הבעל והעשתרות, לאחר שנכנסו לארץ ישראל, עובדי עגלי הזהב בימי ירבעם בן נבט, ומה נשאר מהם בימינו אנו. וזאת בניגוד לאלו שנשארו נאמנים לקב"ה, תורתו ומצוותיה.

(תורת מנחם תשמ"ה ב', עמ' 1046).

א. כל מי שסטה לאורך הגלות מהתורה – לא נשאר להם קיום הרבי מתאר את חשיבות המחיצה בין ישראל לאומות העולם, בגיור כהלכה. ומביא הוכחה ניצחת כי במשך ניסיון של שלושת אלפים ומחצה שנים, כל מי שניסה ללכת לא בדרך התורה ומצוותיה לא החזיק מעמד יותר משלושה דורות, לכל היותר.

ההשחתה של העם לאחר מות יהושע

ב. החטאים לאחר מות יהושע היו לחלקים גדולים מהעם ומתרחץ, כי אף שהיו חטאים בימי משה ויהושע היה זה רק חלק קטן מהעם. ואילו כאן בפרקנו אנו רואים עד כמה נהפך הדבר להמוני. וזה מה שנאמר למשה - 'הנך שוכב עם אבותיך, וקם העם וזנה אחרי אלקי נכר הארץ'.

(קובץ הערות וביאורים, נצ"י תשמ"ז, עמ' כ' - כ"א, אהלי תורה)

א. מה אומר משה כי אחרי מותו ישחית העם, ובימי יהושע שמרו על הברית התמים מ"מ פרוס מקשה כי ידעתי אחרי מותי כי השחתת שחיתון, וסרתם מן הדרך וגו'. רש"י מפרש כי מה שלא השחיתו בימי יהושע, כי מאחר ותלמידו של אדם חביב עליו, הרי כל עוד התלמיד חי- הרגיש משה כי הוא חי. ואם כן היאך אומר הפסוק שמיד יחטאו, ומה עוד שלפני כן חטאו?

פרק ג

עם ישראל נענש על חטאיו, וזוכה הוא לישועת השופטים עתניאל בן קנו, אהוד בן גרא, ושמגר בן ענת. ולאחר מכן שקט של עשרות שנים.

הפלישתים הינם כניסיון עבור עם ישראל החוטא. (א - ז). * כושן רשעתיים והצלת עם ישראל ע"י עתניאל בן קנו, אחיו הקטן של כלב בן יפונה. (ח - יא). * שעבוד לעגלון מלך מואב, ועורמתו של אהוד בן גרא ההורגו. (יב - ל). * שמגר בן ענת שהכה את הפלישתים במלמד הבקר. (לא)

מלמד הבקר ברוחניות

של הבקר, הבהמה. ולהדריכה על מנת לכופה, שלא תמשך אחרי הדברים החומריים, שהגוף והנפש הבהמית מחמדת אותן. הן במחשבה והן בדיבור ובמעשה. כי אם להיות כפוף ובטל. וכל זה מאמת את אמיתות לימוד תורתו.

(אגרות קודש הרשב"ב, כרך א' איגרת פ"ד, עמ' רה; תוכן התוועדות תשמ"א, עמ' 23).

א. מלמד הבקר - מלמד את הבהמה מעיני ראיית השוט

הביטוי מלמד הבקר - שילוב של לימוד הבהמה, קבלת עול. אף מי שחש את צליפת השוט - לא יתחכם יותר. ולא זו בלבד, אלא אין כל צורך להכותה שוב, כי אם די להראות לה את השוט, כדי ש"תבין" שיש ללכת בדרך זו ולא אחרת.

ב. לימוד נפשו הבהמית של האדם, שלא ייגרר אחר חומריותו

בעבודת האדם - לימוד לנפשו הבהמית (ועל כן זה נקרא מלמד

הלימוד לעמידה בקדיש, מאהוד האומר דבר ה' לעגלון, ומכבדו בקימה

מלך מואב שהיה עובד פוכבים ומזלות, קם לדבר ה', כל שכן אנחנו עמו, וכן יש להקמיר:

(קיצור שו"ע - סימן טו - דיני קדיש, אות ו')

יש אומרים שאין צריך לעמוד בקדיש, אף כל קדיש שתפסו בעמידה, כגון אחר הלל יש לעמוד עוד בו, עד לאחר אמן יהא שמה רבא. ויש אומרים שיש לעמוד תמיד לקדיש ולשאור דבר שבקדשה, דיש ללמד בקל וזמיר מעגלון מלך מואב דכתיב, ואהוד בן אלו ויגו' ויאמר אהוד דבר אלקים לי אליך, ויקם מעל הפסא, ומה עגלון

פרק ד

מלחמת דבורה הנביאה מול סיסרא, והניצחון ביד יעל הפטרת בשלח (ד-ה-לא)

ישראל החוטאים נמכרו ליבין מלך חצור ולשר צבאו סיסרא, אשר לוחצים אותם. (א - ג). * דבורה הנביאה מצווה על ברק בן אבינועם, שיאסוף העם למלחמה וינצח. (ד - ז). * ברק מסכים רק עם סיוע דבורה, אולם בכך מפסיד תפארתו. (ח - ט). * ברק קורא אל השבטים העורכים מלחמה בהר תבור ומביטים אותם עד נחל קישון. (י - טז). * נצחונה של יעל על סיסרא, משקוהו חלב המרדים וכורתת ראשו. (יז - כב). * יבין מלך כנען מוכרת לחלוטין. (כג - כד).

מעלת יעל לגבי האמהות, שאף שירדה בפועל עם סיסרא, יצאה בשלום

רשעים, אינה אלא רעה אצל הצדיקים. ומביאים ראיה נוספת, שהיו שלושה שכולם היו מצד למדנותם ראויים לחבר את השולחן ערוך. אלא שדבר זה היה רק ב"כח", ואילו הבית יוסף, מעלתו שזכה לבצע זאת אף ב"פועל".

(תורת מנחם ד', תשי"ב פרשת בשלח, י"ג שבט, ליארצייט של הרבנית שטרנא שרה. עמ' 319)

א. מעלת שרה, שיצאה בפועל ממצרים

על יעל נאמר מנשים באוהל תבורך, מכיוון שמעלתה היתה גבוהה אף מהאמהות, שרה רבקה רחל ולאה. הוזהר מבאר מדוע רק בשרה נאמרו גם הימים וגם השנים. ועונה על כך, שהטעם לכך הוא מאחר ושרה ירדה למצרים ואעפ"כ נשארה בשלימותה. אמנם וודאי שגם שאר האמהות אם היו יורדות היו יוצאות בשלום, אך רק היא עשתה זאת בפועל ממש.

ב. מעלת יעל שלא נהנתה כלל מסיסרא

כמו כן יעל, שלא נהנתה כלל מסיסרא. כי הרי טובתן של

רמזים מההפטרה לגאולה העתידה

מכל שבעת המינים שנשתבחה בהם ארץ ישראל (דבש תמרים) ורומז על גילוי פנימיות התורה לעתיד לבוא. וכמו שדבורה,

א. ישיבת דבורה תחת התומר

ההפטרה היא סיום וחזרת הפרשה, אילן תמרים הוא המובחר

על השלימות לעתיד לבוא, שנאמר לסרבה המשרה, מ' סתומה באמצע תיבה, הרומזת לגאולה. וכן בפרוע פרעות בישראל, הוא בדוגמת פרעה בקדושה, שתהיה פריעה וגילוי של כל מיני אורות.

(ספר השיחות תשנ"ב, חמישה עשר בשבט אות ד' עמ' 328-329).

המסמלת את עם ישראל צריך להיזהר מייחוד, וישבה תחת התומר שענפיו גבוהים, וניתן לראות - הרי זה מרמז לעתיד לבוא, שאז יהיה הייחוד עם הקב"ה בבחינת נישואין.

ג. גילויים וגאולה מההפטרה.

בסיום וחותם ההפטרה ותשקוט הארץ ארבעים שנה, והמ' הוא

פרק ה

שירת דבורה

הפטרת בשלח (ד-ה, לא)

תיאור המצוקה, נחסמו דרכי הגישה. (א - ו). דבורה קוראת למלחמה. (ו - יג) שובח לשבטים המגיעים לקרב, וביקורת לאלו שכלל לא השתתפו. (יד - יח). הנס הגדול של המלחמה שהגיע משמים. (יט - כג). שובח ליעל על הכרעת סיסרא, שכל עמו מחכה לו. (כד - לא).

מעלת שירת דבורה, ובחירתה כהפטרת שבת שירה

ואז צריך לשמור על הבית מפני אויבים ואורבים, ובוהו יפה חלק האשה מהאיש, אשר לדבורה משפט הבכורה, וברק בן אבינועם היה טפל לה.

(ליקוטי שיחות ל"ו, עמ' 233-234)

ג. טעם נוסף לבחירה, ששמחת הנשים היתה בתופים ובמחולות הצמח צדק ביאר בשם אדמו"ר הזקן פירוש נוסף לכך ששירת דבורה היא זו שנבחרה, והביאור לכך הוא שבין שתי השירות שהיו בפרשת בשלח, הרי דווקא שמחת הנשים עם מרים היא זו שהיתה בשמחה גדולה בתופים ובמחולות. [יש להעיר כי מנהג חב"ד ששני הפרקים הינם ההפטרות].

(ליקוטי שיחות ב' הוספות בשלח [המתורגם] עמ' 221).

א. בחירת שירת נשים, אף שכפרשה יש גם שירת גברים, מצד מעלת הדרכת הבית

במכתב לבנות כתה מבית רבקה, מביא את פירוש אדמו"ר הזקן, שהרי בפרשת בשלח יש שתי שירות, של הגברים ושירת מרים, שכל הנשים אחריה. ובחרו דווקא את שירת דבורה הנביאה, להורות כי יש עניינים שבהם נשי ישראל יש להם שליחות מיוחדת. שהיא הדרכת בני הבית בדרך התורה והמצוות, עד אשר נאמר 'חכמת נשים בנתה ביתה'.

ב. לאחר שבני ישראל היו על אדמתם, הרי זה כבית, שהאשה עדיפה בשמירתו יש להדגיש כי בעת ההפטרה היו כבר בני ישראל על אדמתם.

מעלת נשות ישראל, הן בעבודת מרים, והן בשירת דבורה

ד. ההפטרה קשורה לגלות, שניתקנו בצל הצרות של מניעת קריאת התורה אולם מעלה זו מודגשת עוד יותר בהפטרה. שנבחרה שירה ע"י נשים. ומאחר וכל ההפטרות קשורות לגולה, שהרי גזרו שמד על ישראל שלא יקראו בתורה, וקראו בנביאים מעין הפרשה. הרי למדים אנו כי ברכה מיוחדת יש בזמן הגלות, שבזכות זאת יוצאים מהגלות.

ה. אשת לפידות - תפקידנו להאיר הבית, הסביבה והעולם כולו בתחילת ההפטרה מרומזים העניינים העיקריים שבעבודת נשי ישראל, שבזכות זו באה הגאולה. דבורה היתה אשת לפידות, שהיתה עושה פתילות למקדש, כעין עבודת הדלקת הנרות כיום, להאיר את הבית כולו וכל הסביבה והעולם, כדוגמת המקדש, שממנו יוצאה אורה לכל העולם.

ו. מעלת צניעותה של דבורה, היושבת תחת עץ ללא ענפים למטה עניין נוסף היא הצניעות, אשר ישבה דווקא מתחת לתומר, שהוא גבוה, ואין לו ענפים למטה. המעלה של כל כבודה, בת מלך פנימה, וכמודגש בשירת דבורה. מנשים באוהל תבורך, שדווקא על היותה נשענת על בחינת הצניעות של האימהות. ומוסיף כותב הספר, שלאחר שירת דבורה, כי ותשקוט הארץ ארבעים שנה. ואף כיום, לקראת הגאולה עם היות הנשים עם מרירות עד מתי, הרי בו זמנית מצד גודל הבטחון שהנה זה מלך המשיח בא, זה בא לידי ביטוי בשירה, עד שזוכים לשירה העשירית, לעתיד לבוא.

(תורת מנחם תשנ"ב ב' עמ' 187-192)

א. דרגת בטחון הנשים, בניסי ה', הביאה למעשה ממושי - הוצאת תופים ממצרים בפרשת בשלח מודגשת מעלת נשי ישראל, ששירתן היתה מתוך שמחה יתירה, ועד כדי כך שמובטחות היו צדקניות שבדור, שהקב"ה עושה להם נסים, והוציאו תופים ממצרים.

ב. במרים יש דבר והיפוכו, קושי הגלות ומרירותו הוא המנוף לתשוקה לגאולה מרים נקראת על שם קושי השעבוד. והמדרש אומר כי העמיד הקב"ה גואל - זו מרים. והרי לכאורה יש כאן דבר והיפוכו, שכל שמה הוא מאחר וימררו את חייהם. אלא בכך שמרים חשה וכאבה ביותר את מרירות הגלות - זה היה המפתח לישועה. שמאז שנבואתה היתה בהעלם, עד אשר טפח אביה על ראשה, הרי זה עצמו הגביר שהיתה מצפה בכליון עיניים, מתי תתקיים גאולתה. דבר זה דומה עם רחל, אשר דווקא מאחר ומבכה על בניה, עד אשר ממאנת היא להינחם, משיבה הקב"ה, כי יש שכר לפעולתך.

ג. הגשמת הנבואה - שיא השמחה

וכגודל המרירות והצער - כך גודל השמחה. כי דווקא בשעה שראו כי אימת מצרים סרה מעליהם, נתקיימה נבואתה בשלימות, וממילא השמחה אף היא היתה בשלימות.

פרק ו

התגלות המלאך אל השופט גדעון, בקשתו שיושיע, נס האש משמיים, וניתוח המזבח ע"י גדעון.

בני ישראל חוזרים ועושים הרע בעיני ה', ונענשים ע"י מדין. (א - ט). מלאך ה' מתגלה אל גדעון, ומבקש שיושיע, וגדעון אשר עונה לו היכן הקב"ה אשר סיפרו לנו עליו. (י - טו). גדעון מבקש אות, ויורדת אש מהשמים ואוכלת את הקרבן. (יז - כד). גדעון מנתץ את מזבח הבעל, ועונה לאלו הבאים להורגו, כי הבעל צריך לנצחו. (כה - לב). מדין נאספים אלי קרב. בקשתו האחרונה של גדעון לאות, עם הגיזו והטל. (לג - מז).

ההסתמכות על הקב"ה נתנה כוחות מיוחדים לגדעון

הם נחשבים כך.

א. התגברות מזל רבים, שאין להם ערך אלא כאיש אחד

ג. כוחו של גדעון הוא יותר מבני יעקב, שאנשי שכם היו בשיא חולשתם ובפרט שכל מלחמתם של שמעון ולוי היה דווקא כאשר היו הם כואבים, ובשיא הכאב, של היום השלישי למילה, שאף לגבי אנשים רגילים הם נחשבים בכוחם לאיש אחד. ועם היות שהיו בטוחים בכוחו של זקן, הרי עשו את מלחמתם בפועל, רק בעת שהיו אויביהם כואבים. ועל כן מדגיש רש"י והן הוא אומר בגדעון, על מנת להורות כי כוחם היה כן מעצם הכאתו. ומה שהיה שגדעון הכה, מאחר ונאמר בתחילה כי אהיה עימך, דומה הדבר לבטוחים היו בכוחו של זקן, ולא מחמת היותם של אנשי שכם כואבים. ומאריך שם הרבי בפירושי רש"י השונים, בפשט ובמדרש. כי הקדמת פירוש זה שהינו על דרך הדרש, אף שיש גם משמעות של פשט, הוא בדומה לגדעון, שבכוח הקב"ה, מגיעים למציאות של כח שהוא ממש מעל כל גדר הטבע.

על הפסוק 'כי באפם הרגו איש' מבאר רש"י אלו חמור ואנשי שכם, ואינן חשובין כולם אלא כאיש אחד. ממשיך רש"י בפירושו, וכן הוא אומר בגדעון 'והכית את מדין כאיש אחד'. וכן במצרים 'סוס ורכבו - רמה בים'. רש"י מביא שתי הוכחות, ועוד מקדים את ספרי הנביאים לתורה, מאחר שאצל אנשים, ואף גיבורים גדולים, אשר כוחם מוגבל, הכרח לכאורה שיהיה הבדל בין הגבורה הדרושה כמלחמה כנגד רבים, ובמיוחד נגד עיר שלימה, ולבין גבורה הנזקקת נגד אדם אחד. כלומר, לא שהם היו כאיש אחד, אלא הכוח הנדרש להם במאבקם הוא ככח הנדרש להרוג אדם בודד.

ב. ההוכחה מגדעון על מציאות גבורה שכזו, ומהתורה - דיוק בלשון

לשם כך נדרש רש"י להוכיח שישנה מציאות של גבורה כזו אצל אנשים. ומשום כך מביא את גדעון, שמדיין היתה חשובה לגביו כאיש אחד. ורק לאחר שרש"י מביא הוכחה על כך, הוא מסתייע מהתורה שאכן רבים נקראים בלשון יחיד, אם

(ליקוטי שיחות ה' יחיד א' [המתורגם] 251-260).

כי אהיה עמך, והכית את מדין כאיש אחד

ד. אף לא נזקקו לכבד את אביהם, הן שהיה לפני מ"ת, והן מצד עומק הקנאות בנפש

הרבי מדייק כי כל האיסור היה מצד מצוות כיבוד אב, שהיו צריכים ליטול עצה הימנו. אמנם מאחר והיה זה על קנאות שנוגעת בעומק הנפש, ידע יעקב כי אינם נזקקים אף לכך. ומאחר ובאותו זמן עדיין לא התחייבו בני נח במצוות כיבוד אב בפני עצמה, כי אם רק כחלק מיישובו של עולם (וכאנשי סדום, שלא נענשו על חוסר צדקה, כי אם על מניעת קיום העולם) הרי מאחר וכל מעשי אנשי שכם היה נגד קיום העולם, אף לא נזקקו לכבד את אביהם בכך.

ה. מקור ללימוד הבר מצווה - מסירות ללא כל חשבון

ואכן דווקא מכאן למדים את הנהגת הבר מצווה, אשר עליו ללכת במסירות נפש. ובהרחבה על כל מצווה אשר אתם זונים, הרי הוא מתנתק מהקב"ה, בדומה לזונה, שנאסרת על בעלה. וכאן אסור להתחשב בשום הגבלות.

(ליקוטי שיחות ה', וישלח א' [המתורגם] עמ' 151-162).

א. קנאות הקדושה העלתה את שמעון ולוי לדרגת כוחו של הקב"ה

שמעון ולוי נקמו את חרפת דינה אחותם, ומדייק המדרש על הפסוק 'כי באפם הרגו איש', אשר מאחר ולפני הקדוש ברוך הוא היו כל אנשי שכם כאיש אחד, כן היה גם בעבורם, מאחר ופעלו מתוך קנאות קדושה. ועל כן זכו לקבל כח זה מאת ה'.

ב. גדעון מקבל מכה ה', בהיותו עימו

מביא הרבי ראייה מגדעון, שמאחר ואומר לו מלאך ה', כי אהיה עימך, הרי ייתן לו הדבר כוח להכות את מדין כאיש אחד. ראייה נוספת הוא בכי תצא למלחמה וראית סוס ורכב, לשון יחיד, שאף כאן מאחר והיציאה למלחמה זו היא עפ"י רצון ה', על כן בעיניו הם כאחד, ואף לפניכם.

ג. כיוון מחודש במעשי שמעון ולוי - היה להם להורגם ישירות וללא עורמה

ומאחר ואכן כך היה, חייבים אנו לומר כי עשו את מעשיהם כראוי. ואף את דברי יעקב שלא קיבל את דבריהם, ניתן לפרש שאדרבא, היה עליהם להורגם בריש גלי, ולא להזדקק לעורמה כלל, שיש בה מימד של חילול ה'. ומאחר וחשובים הם אצל הקב"ה כאיש אחד, יכלו להורגם כבר בתחילה כן.

חובת לימוד הזכות, והאם דרכם של הנביאים היא מוסר או אהבת ישראל?

א. מעלת גדעון - מדבר בחריפות על הקב"ה שאינו מגן על עמו הרבי מדבר על מעלתו הידועה של גדעון. בדוגמת משה רבנו, אוהבם של ישראל, בפרשת שמות, אשר כביכול מתלונן על מעשי הקב"ה בשליחותו. ואומר במלים חריפות, והצל לא הצלת את עמך.

[שיחה יסודית ביותר יש על כללות דברי המוסר המצויים בנביאים, בעוד שהחסידות ואהבת ישראל רכה יותר. ואף שיש בזה אריכות, הרי הבאנו את עיקרה, מאחר והיא חשובה ויסודית ביותר.]

ב. ודווקא דיבורים אלו גורמים שיהיה בחינת לך בכוחך זה והושעת, ובהרחבה לימינו

הרי גם גרעון פונה למלאך ואומר לו וְלִמָּה מִצְאָתָנוּ כֵּן זֹאת? וְאֵיךָ כֵּן נִפְלְאָתָיו, אֲשֶׁר סָפְרוּ לָנוּ אֲבוֹתֵינוּ לְאִמֹר, הֲלֹא מִמְצָיִם הֵעֲלָנוּ ה' וְגו'. והנה לא רק שזה לא מעורר כעס מלמעלה, כי אם דווקא בשל זה פונה אליו מלאך ה' ואומר - לך בכוחך זה (וכפירוש מדרש תנחומא, בכח זכות שלמדת על בני) והושעת את ישראל.

ומכאן מסיק הרבי, שראוי לבקש ולצעוק לקב"ה על אריכות הגלות "עד מתי", שבכך מזרזים עוד יותר את הגאולה האמיתית והשלימה. ובפרט לאחר כל הגזירות והשמדות, שעברו כל בני ישראל, בכל הדורות.

ג. לכאורה יש הלומדים כי ראוי לדבר מוסר, ותומכים יתדותיהם בדברי הנביאים אלא שכאן עורך הרבי דיון נוקב על מהותם של ספרי הנביאים, וכטענת שיטת המוסר, וכדרכם של המגידים לפני השואה ר"ל, שכל דברי הנביאים מלאים בדברי תוכחה ואיומי עונשים.

ד. חילוק בין הדור הזה שאינו מועיל, וכללי התורה

עונה על כך הרבי, שפרט לכך, שהוכח בדורות הראשונים כי זו השיטה, כפי שרואים במוחש, שזו הדרך לקרב ליבם של ישראל לאביהם שבשמיים, ובפרט לגבי תינוקות שנשבו, שדיבור בסגנון הפכי מרחיק אותם עוד יותר, וביותר. הרי גם אמירת דברי המוסר צריכה להיות לפי כללי התורה, וכפי שנהגו בפועל גדולי ישראל שהלכו בשיטת המוסר.

ה. אהבה - היא המפתח לקבל, וחלק מאופן מסירת הדברים

תנאי ראשון הינו אהבת ישראל, שהרי נאמר לגבי אמירת מוסר שמע בני מוסר אביך, כפי שהבן שומע מאביו האוהבו, תמיד. וכנאמר ואוהבו - שוחרו מוסר. ואף בשעת אמירת התוכחה ניכרת אהבתו האמיתית לבנו, שהיא ללא השוואה לגבי אהבת עצמו, וכפי שרואים במוחש.

כמו כן הוכח תוכיח את עמיתך, ובפרט כאשר מוכיח לבנו בכורו של הקב"ה. וידוע כי יש מצווה לאהוב מה שהאהוב אוהב. וניתן לבדוק זאת בקלות, כשהשומע אכן מרגיש שהדברים נאמרים אך ורק מתוך אהבה.

ו. הצער הגדול ממה שהוא נדרש להוכיח את הזולת, ולא להתנשא מעליו תנאי נוסף שמונה הרבי הוא הענווה והשפלות. שהאשימו את מי שנאמר עליו ויעמוד מעל העם, שראה את עצמו גדול מעל כולם, ועל כך נענש. ומביאים דוגמא ראויה את יחזקאל, שנאמר עליו בתוך הקהל, שהשווה עצמו לקהל. ושייראה כי הוא מצטער וכואב לו מצבם הירוד של הקהל, אשר הוא מוכיחם. עד אשר ניכר שהוא כולל באמת את עצמו עם הקהל, וכל זאת על מנת לתקן את עצמו בעניינים דוגמתם, אף שלגביו החיסרון הינו בדברים יותר דקים. ושלא יהיה השומע מסוגל לומר לו טול קורה מבין עיניך. שהרי מבואר שכאשר האדם רואה רע בזולתו, הרי זה עצמו מהווה הוכחה, כי דוגמת אותו העניין מצוי בו בעצמו, כאדם המביט במראה, וכציווי החכמים, קשוט עצמך, ואחר כך קשוט אחרים.

ז. הקב"ה לא ייחד שמו על נבואות קשות

מכאן עובר הרבי לדון בדברי הנביאים. שהם העברה של דברי ה', בבחינת גלה סודו אל עבדיו הנביאים. וכן רוח ה' - דיבר בי, ומילתו - על לשוני. ומדייק הילקוט שמעוני, כי אפילו אז לא ייחד הקב"ה את שמו על דברי תוכחות. כי כאשר ירמיהו מדבר בטובתם של ישראל, נאמר כה אמר ה' זכרתי לך חסד נעוריך. אולם בשעת התוכחה נאמר דברי ירמיהו. וכן במשה, על כל דיבור ודיבור נאמר וידבר ה'. ואילו כאשר בא להוכיח נאמר אלה הדברים (אשר דיבר משה).

ח. אפילו שדיברו כנגד ישראל - נענשו

גם הנביאים שדברו כנגד ישראל לשון הרע, נענשו. ועד ששואלת הגמרא מה לה לחלדה להתנבא, בשעה שקיים ירמיהו. ועונים, כי מאחר והנשים רחמניות הן, הרי היא תבקש רחמים על מנת לשנות את המציאות, שתתהפך לטובה. וגם ניתן את אותה הנבואה לומר בניגון ובהטעמה שונה ורכה יותר. ובכך יכול היה הנביא לעורר את רחמי העליון.

ט. כשהמגיד היה איש טוב כל הניגון וההטעמה היה שונה

וכפי שמצינו במי שהפטיר נבואת רוגז, שלא בשעתה, אלא שהוא בחר לקרוא נבואה זו. ועד שזה עצמו גרם למצוא בו שמץ פסול. וכידוע שגם דברי המוסר של המגידים היה נשמע שונה, בשעה שהמגיד עצמו היה בעל מידות טובות, בעל רחמים וטוב עין, הרי אפילו דברי המוסר הקשים נאמרו בעדינות, ובנימה של רחמנות.

(ספר השיחות תשנ"א א', שמות י"ט טבת, עמ' 255-251).

פרק ז

ניצחון גרעון עם שלוש מאות לחמים בחצי הלילה מול מדין

בחינת שלוש מאות המלקקים בלשונם בעין חרוד, שלא כרעו, בדוגמת הכריעה לבעל. (א - ח). * הציווי להילחם בידיעה שינצח, והסימן שישמע מה מדברים. (ט - יב). * החלום ופתרונו, שחרב גרעון תנצח. (יג - טו). * החלוקה לשלושה ראשים, עם שופרות, לפידיים בתוך הכדים ריקים, פושטים בחצי הלילה. (טז - כב). * כל בני ישראל רודפים אחר מדין, והורגים את שרי מדין עורב וזאב. (כג - כה).

ההיתר להיכנס למלחמה אבודה מראש, השוואה בין המלחמה של גרעון לחנוכה

שביטלום מילה שבת וחודש, הרי אמרו כתבו לכם על קרן השור, שאין לכם חלק באלקי ישראל. אולם יש לדייק ולצמצם, שכל ההיתר למסור את נפשם, אף בשעה זו, הוא רק כאשר כופים אותו, אולם לכאורה מהיכן יהיה חיוב לצאת באופן יזום למלחמה נגד

א. היאך יצאו בני חשמונאי למלחמת התאבדות מיזמתם? יש לדון על היתרם של בני חשמונאי לצאת למלחמה. אמנם, ידוע כי בשעה של שמד, כאשר עומדים לבטל דתם, או מצוה מן המצווה - הרי הדין הוא יהרג ואל יעבור. ובפרט כאשר פרט לכך

כי ראוי לכל מי שפותח במלחמה יזומה, עם מי שתקיף ממנו, שיעשה דבריו בחוכמה. כלומר, שבמציאות שאם לא יתבאר לו שינצח, הדין הוא שלא ימסור עצמו לסכנה. שהרי גדעון שאל אות שינצח את אויביו, קודם שיתיר עצמו להילחם עמהם.

ד. מעלת בני חשמונאי – כהנים גדולים, ולפיכך התחייבו מעבר לרגיל אמנם לגופם של דברים, עונה הרבי כי מסירות נפשם של בני חשמונאי היתה בלי מדידה ושיעור. בפרט שיש דעה שמצמצמת את ההיתר ליהרג ולא לעבור, הוא רק כאשר דורשים ממנו ממש לעבור ולבצע איסור. אבל אם רק מונעים ממנו לקיים מצוות עשה - לא ניכר שיש כאן מציאות שהעבירו אותו על דת, והרי הוא עושה פעולות הפוכות. ואעפ"כ מסרו נפשן, בהיותם ככהנים קדושים וגדולים, למעלה מגדרי הטבע.

(ליקוטי שיחות ל"ה, וישב - חנוכה, עמ' 174 - 173).

המלכות הרשעה שגזרה את הגזרות הללו?!

ב. ההיתר ליציאה למלחמה, אף שיש בו התמסרות היא באפשרות הגיונית

קושיא נוספת יש להקשות שהיו גם מעטים מול רבים, וגם חלשים נגד חזקים, שעל פי טבע אין כלל מקום שינצחו. כי עם היות שכל מהות המלחמה היא עוקרת גדר של מסירות נפש, מאחר ומעמיד עצמו בסכנה. ונמצא כי בשעה שהתורה מתירה הליכה למלחמה, הרי יש לצמצם ולומר, כי זה דווקא בכל מלחמה רגילה. אולם כאן, כאשר מלכתחילה אין כל מקום בטבע כי ינצחו, הרי אנו נכנסים למציאות של סכנה וודאית, שלכאורה אין היתר לצאת למלחמה זו.

ג. אלמלא האות - לא היה יוצא גדעון להילחם

מביא הרבי ראייה מגדעון, וכפי שכותב הרלב"ג בתועלות שלו.

השוואת "בלילה ההוא" שנאמר ארבע פעמים

וביד בניה היו הנסים שלא היה יוצא מטבעו של עולם.

מובא כי ארבע פעמים נאמר בלילה ההוא, שתיים ביד בניה של לאה, מכת בכורות ומפלת סנחריב, ושתיים ביד בניה של רחל, גדעון והמנן. וכולם היו בלילי פסח. וממשיך ומבאר כי רחל היא הקטנה,

(אור התורה לצמח צדק, בראשית ב', וישלח, עמ' 472).

פרק ח

נצחנו של גדעון במרדפו על מלכי מדין.

אנשי אפרים תוקפים את גדעון שלא קרא להם למלחמה, וגדעון משיבם בשפה נעימה ומרגיעם. (א - א). אנשי סוכות ופנואל אינם מסייעים לגדעון במרדפו אחרי זבח וצלמונע מלכי מדין. (ד - ט). גדעון מנצח ולוקח בשבי את זבח וצלמונע. (י - יג). גדעון נפרע בחזרתו מאנשי סוכות פנואל. (יד - יז). גדעון הורג את מלכי מדין בעצמו. ומסרב להיות לעם למנהיג, וכן שלא ימשול בנו. (יח - כג). גדעון עושה מהשלל אפוד, אשר יוצא ממנו מכשול. (כד - כז). הארץ שוקטת, גדעון נפטר ובני ישראל שוכחים ממנו וממשיכים לזנות אחר הבעל. (כח - לה).

פנואל או פניאל?

א. שם העיר פנואל משתנה ע"י יעקב לפניאל וחוזר שם המקום בתחילה היה פנואל, ואילו יעקב קורא לו פניאל. ולאחר מכן כאן נקרא הוא שוב פנואל. ואף שיש את שיטת האבן עזרא כי השמות אינם נשמרים כמו הפעלים, הרי לכאורה סרה הקושיא. אולם מאחר וכאן הכתוב מפרש טעם, כי ראיתי אלוקים פנים אל פנים, הרי לא ניתן להתעלם מכך. ואחרי שינוי כה מהותי הפלא גדל היאך נשאר דווקא השם פנואל.

ב. החילוק בפנימיות פני - עבודת האדם למעלה, ופנו עבודה בגדרי העולם לכאורה היה מקום לומר כי שינוי בין האותיות יוד לוויו אינו מהותי, כי האותיות הללו מתחלפות זו בזו. הרי מדוע לשנות דווקא לשם שאינו מדויק. והביאור כי ברוחניות הלשון 'בקשו פני' הוא לשון שהקב"ה מבקש את הפנימיות של האדם, ואילו 'את פניך ה'

(ליקוטי שיחות לה, וישלח א' עמ' 142-137).

פרק ט

משל יותם

המלכת אבימלך בכוח, תוך שרצח כמעט את כל שבעים אחיו. (א - ו). * משל העצים המבקשים מלך, ובמקום זית תאנה או גפן הם זוכים לאטד הקוצני, והנמשל אבימלך. (ז - ט). * בעלי שכם תוקפים את אבימלך בראשות געל בן עבד. (כא - כט). * זבול שר העיר שכם כועס על געל ומגלה לאבימלך, ששם מארב לעיר, ומביס את געל, המגורש מהעיר. (ל - מא). * אבימלך כובש את שכם שורפה וזורעה מלח. (מב - מד). * בעלי מגדל שכם נקבצים, ונהרגים גם הם. (מו - מט). * מצור על מגדל עוז, ואבימלך כמעט שורפו באש. (נ - נב). * אשה מהמגדל זרקה אבן ריחיים ורצצה גולגלתו, ומשרתו הורג אותו. (נג - נז).

פעולת היין היא לשמח למטה ולמעלה

ב. פעולת ההתנתקות מהעולם אינה לאורך זמן - פורים ויום כיפור - אחת בשנה

ובשניהם הוא רק יום אחד בשנה, בחינת "אחת בשנה", מכיוון שברוחניות הוא בדרגה זו של אחת, המורה על נקודת המסירות נפש, לקב"ה הנקרא אחד, וממשיכים עניין זה לכל השנה כולה. הן לפעול שלילת העניינים הבלתי רצויים (ארור המון). וכן שעליו לדעת שגם בשעה שעוסק בעניינים הגשמיים אכילה ושתייה ובענייני העולם, אין הוא נאלץ להתנתק מאלוקות, אלא אדרבא, אף שם הוא באופן של למעלה ממדידה והגבלה.

(תורת מנחם י"ט, פורים תשי"ז, עמ' 190-191).

א. יין גשמי פועל גילוי של מעל הדעת - המשכה ממקור עליון ביותר

במעלת הגפן נאמר המשמח אלוקים ואנשים. אחד הביאורים לכך הוא שהיין הגשמי פועל הן אצל אנשים, אצל האדם למטה בחינה של עד דלא ידע. ומאחר והנס בפורים היה דווקא במשתה היין, אף כאן יש חובה להתבסס דווקא ביין. אולם במקביל הוא משמח גם אלוקים, שגם למעלה תהיה בחינת ה"לא ידע", שברוחניות הינה המשכה עליונה, ממקום ודרגה שהוא מעל הדעת של התורה והמצוות, שמשם נמשכת התשובה של יום הכיפורים, אשר פועלת סליחה ומחילה וכפרה ללא חשבונות. אלא שבפורים נפעל עניין זה ע"י קו השמחה, ביין גשמי.

ביאור משל העצים באותיות הקבלה

מלכות של עשייה.

(אור התורה לצמח צדק, בראשית ה', וישב עמ' תתקו)

הצמח צדק מבאר, כי המשל של העצים - יש לו משמעות פנימית. העצים הינם עשר הספירות של נוגה, והם מבקשים דווקא מהגפן בהיותה מלכות של אצילות, שתשפיע עליהם, על מנת שתהיה מקור חיותם. ועונה להם הגפן, שעדיף האטד, שהוא בחינת

פרק י

שופטים מתחלפים, עובדים ע"ז, ובני עמון נאספים למלחמה

השופט תולע בן פואה (א - ב). * השופט יאיר הגלעדי (ג - ה). * בני ישראל עוזבים את ה', ופלישתים ובני עמון מרוצצים את עם ישראל. (ו - ט). * בני ישראל מנהלים דו שיח עם ה', חוזרים בתשובה וזורקים את אלהי הנכר. (י - טז). * בני עמון נאספים בגלעד להילחם, ולישראל אין כל ראש. (יז - יח).

שאילת חברו בשם ה' נתקן לגרום ששם שמיים יהיה שגור בפי כל

ב. התקנה היתה על מנת לגרום כי שם שמיים יהיה שגור, ולא כל הפסלים והאלילים

והמענה לכך הוא, שהתקנה היתה על מנת לגרום, כי שם שמיים יהיה שגור בפי הכל. וכפי שאנו רואים בתנ"ך, הרי היה ריבוי בענייני העשתרות והבעלים, עד אשר היה שם עבודה זרה שגור, וכנגד זה היו צריכים לתקן, שבכל פעם שאדם פוגש את חברו, יזכיר את שם ה'. ולכן פונה המלאך לגדעון ה' עמך גבור החיל (שופטים ו, יב).

(שיחות קודש תשל"ז א, שבת חנוכה אות כ"א).

א. המשנה שתיקנה לשאול בשם ה' - נהגה עוד לפני תיקון המינים

הרבי מבאר מה שתיקנו במשנה שיהא אדם שואל בשלום חברו בשם, וכפי שמוצאים אנו כאשר הקוצרים עונים לבעוז יברכך ה', שזו הנהגה אף לאנשים פשוטים (רק ההנהגה להקדים להם שלום, היא הנהגה של תלמידי חכמים). ומקשה הרבי, והרי קלקול המינים היה סמוך לנוצרים, בתקופה הרבה יותר מאוחרת.

פרק יא

יפתח הגלעדי
הפטרת חקת (יא,א-יא,לג)

מגרשים את יפתח, ומתחברים אליו אנשים פוחזים. (א - ג). * קוראים ליפתח להיות להם לראש ולהילחם עם בני עמון. (ד - יא). * יפתח קורא למלך בני עמון לשלום, אך הוא דוחהו. (יב - כח). * יפתח נודר להקריב לעולה את הדבר הראשון שיצא מביתו, ומביס במלחמה. (כט - לג). * בת יפתח יוצאת ראשונה, ולאחר שנתיים אכן מקריבה. (לד - מ).

התוקף ההלכתי לנדרו של יפתח לגבי מות בתו

לחלוטין) מחוייב מיתה. ויש לכך תוקף על פי דין. ועל כן ראובן האומר, 'את שני בני תמית, אם לא אביאנו לך', אין עונה לו יעקב, כי יש איסור בדבר, אלא דוחהו בנימוק אחר. 'וכי בניו הם ולא בני?'!

ד. זה העיצמה בדברי יפתח - מעצם אמירתו, ולקשר מעשה תמר בכך רומז הרבי בהערה, לתוקף דבריו של יפתח בנדרו. וגם מתרץ כי העונש של תמר לא היה מצד הדין התורני בפרשת אמור, בהיותה בת כהן. כי אם מאחר וקיבלו על עצמם עונש שריפה על זנות. שמשמעותה הפקרות, ולכן אצל דינה היה זה רק בכף הדמיון, כי היה זה אונס. ומרגע שנודע ליהודה כי ממנו היא מעוברת, על כן לא הגיע לה עונש.

(ליקוטי שיחות ה', וישב ב', [מתורגמן] עמ' 190-191).

א. הריגת בני שכם לכאורה סותרת איסור שפיכות דמים הרבי שואל מדוע דנו את תמר לשריפה, שהרי לא היתה מצוות ייבום באותו הזמן. מקדים הרבי ומבאר היאך יכלו שמעון ולוי להרוג את כל הזכרים בעיר שכם, והרי הדבר סותר איסור שפיכות דמים, אשר גם בני נח מצווים בו.

ב. התוקף של גדרי האומות שיווה לכך כוח של דין מבארים יסוד, אשר האומות גדרו עצמן מן העריות, עד אופן כזה, שמי שיחרוג מכך, מגיע לו עונש מיתה. ומאחר ולהגבלות הללו היה תוקף של דין, המיתה הגיעה לבני נח עפ"י דין.

ג. אם ראובן היה מתחייב להמית בניו - מעד הדין היה בכך אפשרות ראייה לדבר, שאף יתירה מכך, שאם אדם יחיד קיבל על עצמו דבר מה, שאם לא יקיימו - יהיה הוא (או מי שנמצא ברשותו

מעלת יפתח, שבקול ברור אומר כי הניצחון הוא מאת ה'

לי את החיל הזה.

יפתח השולח שליחים אל מלך בני עמון, מזכיר את מלחמת סיחון בלשון 'יתן ה' אלקי ישראל את סיחון' ואילו בחומש נאמר הלשון ונכם ונקח, מבלי להזכיר שהיה זה מאת ה', שיש בו חשש לזחיחות הדעת, עד בחינה של כוחי ועוצם ידי עשה

(ליקוטי שיחות י"ד, תבא ב, עמ' 104).

בת יפתח באותיות הקבלה

יש יניקה והשפעה לאומות העולם, מטעם של גלות, חורבן בית המקדש והריגת הצדיקים. ומאריך על כך מספר עמודים!

המקובל הרב לוי יצחק שניאורסאהן, אביו של הרבי, מבאר מה טעם בנות ישראל מקוננות על בת יפתח ארבעה ימים בשנה. כי בנות ישראל הכוונה היא ברוחניות לנשמות ישראל. בת יפתח בקבלה היא בחינת המלכות. ארבעת הימים הינם ד' הצומות, שבו

(ליקוטי לוי יצחק, תני"ך ומאמרי חז"ל, עמ' לח - מ).

פרק יב

יפתח נלחם עם בני אפרים המערערים עליו, ושאר שופטים קטנים

אנשי אפרים יוצאים נגד יפתח, אשר מאשימם מדוע לא סייעוהו בשעת סכנה. (א - ג). * אנשי יפתח מנצחים ושוחטים ארבעים ושנים אלף במעברות הירדן, במבחן אמירת שיבולת. (ד - ז). * השופט ישראל אבצן לשבע שנים. (ח - ט). * השופט אילון הזבולוני לעשר שנים. (יא - יב). * השופט עבדון בן הלל הפרעתוני לשמונה שנים. (יג - טו).

ואשימה נפשי בכפי

זה, המורה על מסירות נפשו, במה שאינו מוסר את ילדיו לבית הספר הקומוניסטי, אלא מלמד אותם תורה ויהדות. וזה נחשב בעיניהם כי שמאגד אגודות מורדים בממשלה. וכבר התרו בו פעמים רבות על כך, והוא מרגיש כי האדמה בוערת, ומוכרח להסתלק.

(ארבעה חסידים, לרב שניאור זלמן ברגר, עמ' 79).

א. לימוד התורה ברוסיה הסובייטית היתה בחינת ששם נפשו בכפו מבאר המצודות, כי משל זה ששם נפשו בכפו הוא להורות, כי כמו שהמחזיק דבר מה בידו, כאשר יפתח אותה הוא עלול להישמש, כך סיכן את עצמו. הרב שמואל נוטיק מגולל במכתבו לרב גייקובסון מארה"ב, שיסייע לו. ובין השאר הוא משתמש בביטוי

פרק יג

הקדשת שמשון לנזיר ע"י המלאך בטרם לידתו
הפטרת נשא (יג,ב-ג,כה)

מלאך ה' מתגלה לאשת מנוח העקרה, ומבשרה כי תלד בן, שיהיה נזיר ויושיע את ישראל. (א - ה). * מנוח מבקש מדה שהמלאך ישוב וייתן להם הוראות לנער היולד. (ו - ט). * מנוח ומפגשו עם מלאך האלוקים. (י - כ). * לאחר עליית המלאך בלהב המזבח, ובאי חזרתו מבינים כי היה איש האלוקים, ואכן שמשון נולד. (כא - כה).

נזירות שמשון (ונזירות שמואל)

ד. סיפורי הנביא שונים כאן מההלכה שרק האב מדיר את בנו (וחבילי תירוצים לא נגמרו, בין אם שמשון קיבל על עצמו את הנזירות לאחר מכן, או שמנוח יצווה על בנו, אלא שעל כל אחד קושייתו שלו, שהרי כשמשון כלל לא נדר בנזיר, כי אם שהמלאך רק הפרישו מן הטומאה). ונקודה מעניינת כי הלכה למשה מסיני, כי האב מדיר את בנו לנזיר, כלומר שאין לו סמך בכתוב ולא רמז, בשעה שמוצאים אנו כאן סיפור מפורש בנביא.

ה. קבלת הנזירות היתה רק בעת שהגדיל ועל ידו - והקדושה היתה למפרע הנקודה שבדומה לקטן שמטבילין אותו לגירות, ורק בהיותו גדול יש לו נקודת החלטה, האם לקבל או לא, כעין זה אירע כאן ע"י המלאך או חנה. אלא שבכך שגדלו ולא מיחו, חל הנזירות אף למפרע. וכל אחד מהם על אופן הנזירות בה היה. כלומר, שזו נקודת ההשוואה ביניהם, ולא אופן הנזירות. וכל הגזירה שווה אינה באה ללמד כאן דין, אלא שהוא בא ללמד על קדושת נזירות למפרע. ולכן מובן גם סיום מהלך הגמרא, מי עדיף הפותח (המברך) או החותם (העונה אמן). כי הכל כאן הלך אחר החיתום, בהיותם בגיל בר המצווה.

(ליקוטי שיחות י"ח, נשא ג' עמ' 63-75).

א. נזירות יכולה להיות לזמן או לעולם - ונזירות שמשון בעלת גדרים שונים מצינו שניזירות יכולה להיות לזמן קצוב או כנזיר עולם, אשר אחד החילוקים ביניהם הוא הזמן של התספורת, או בתום נזיר, או כל י"ב חודש, בשעה שהכביר שכרו, ונזירות נוספת שאינה מוזכרת בתורה, כי אם בנביא - היא נזירות שמשון.

ב. מחלוקת תנאים האם גם שמואל הנביא היה נזיר המשנה בסוף מסכת נזיר דנה, האם אף שמואל הנביא היה נזיר, ולפי רבי נהוראי נלמד הדבר מגזירה שווה שבשניהם נאמרה המילה מורה. הסובר כי אכן היה לומד זאת כי מורה הוא לשון תספורת, והחולק (רבי יוסי) לומד, כי מורה - פירושו מורה בשר ודם, וכדברי שמואל שחשש לילך להמליך את דוד.

ג. כיצד דיניהם של שמשון ושמואל בנזירות שונה, אף שנלמדים בגזירה שווה? אולם לפלא כיצד הרמב"ם לומד כי נזיר שמשון מטמא למתים, וגם אינו יכול להקל את שערו או להישאל. ואילו על שמואל, עם היות שנלמד בגזירה שווה, פוסק שהיה נזיר עולם, שדיניו כאמור שונים. שהרי הרמב"ם אומר כי שמשון - לא היה נזיר גמור, שמשמעו כי כן היתה לו קדושת נזיר, ולא רק הנהגת פרישות. ותמוה היאך הגיעה אליו הנזירות, שהרי המלאך לא היה יכול לפעול בו בגופו קדושת נזירות.

מדוע לגויים אין גדר נזירות?

א. הנזירות הינה רק בעם ישראל, הנודרים בדרך קדושה השאלה היא מכיוון הפוך. היאך היה עולה על הדעת, כי גם לגויים יכולה להיות נזירות. והביאור כי יש שני יסודות בנזירות הפרשה וקדושה. אמנם מאחר ועיקר עניין הנזירות בתורה הוא הקדושה, הרי הפרשה שייכת גם לבני נח, באשר מחוייבים הם לפרישות מתאוות העולם. ובעיקר אצלם, בהיותם כה משוקעים בכך. ואילו אצל יהודי דייך במה שתורה אסרה עליך, ומדייק הרמב"ם רק "הנודר לה" דרך קדושה - הרי זה נאה ומשובח, ועל זה נאמר נזיר אלוקיו על ראשו - קדוש הוא לה', ושקלו הכתוב

(ליקוטי שיחות ל"ח, נשא ב', עמ' 26-32).

א. הנזירות הינה רק בעם ישראל, הנודרים בדרך קדושה

השאלה היא מכיוון הפוך. היאך היה עולה על הדעת, כי גם לגויים יכולה להיות נזירות. והביאור כי יש שני יסודות בנזירות הפרשה וקדושה. אמנם מאחר ועיקר עניין הנזירות בתורה הוא הקדושה, הרי הפרשה שייכת גם לבני נח, באשר מחוייבים הם לפרישות מתאוות העולם. ובעיקר אצלם, בהיותם כה משוקעים בכך. ואילו אצל יהודי דייך במה שתורה אסרה עליך, ומדייק הרמב"ם רק "הנודר לה" דרך קדושה - הרי זה נאה ומשובח, ועל זה נאמר נזיר אלוקיו על ראשו - קדוש הוא לה', ושקלו הכתוב

לו חפץ ה' להמיתנו.. ולא הראנו.. לא השמיענו כזאת

א. הפסוק על הגילוי שראו מנוח ואשתו, קשור עם הדין על הגילויים במתן תורה באמצע דיון על מחלוקת תנאים בהבנת כל גדר מתן תורה מביא הרבי דיון על הפסוק. (שופטים יג, כג) וַיִּתְאַמְרְ לוֹ אֱשֶׁתוֹ: לוֹ חֶפֶץ ה' לְהַמִּיתֵנוּ, לֹא לְקַח מִיָּדֵנוּ עֶלְהָ וּמִנְחָהּ, וְלֹא הִקְרָאנוּ אֶת פֶּל אֶלְהָ.

[מרתק לערוך שיחה הבנויה על יסוד מסוים, ואגב כך מביא הרבי דיון שלם בהערה, לגבי מה שנאמר בנביא. ולא זו בלבד כי אם בהערה 37*, מה שמורה כי כל תוספת זו ייתכן שנכתבה רק בתור הגהה והרחבה. ואילו כאן נערוך את המסע מתוך הנביא, וכך נגיע ליסודות השיחה].

מעלה בשמיעה, שתופסת גם עניינים רוחניים כמו קול, בניגוד לראייה שהיא מוחשית בלבד. וגם ברוחניות באה השמיעה השכלית לבטא קליטה של עניינים דקים יותר. והטעם לשני הבדלים הללו, כי האדם הינו חומרי וגשמי, וזו הקליטה הראויה לו, ואינו כלי לקלוט דברים רוחניים, כי אם רק מקצתם ע"י השכל, הרחוק יותר ממצויאותו.

ח. פעולת מתן תורה גרמה לזיכוכ בקליטה

בכך מתבאר כי בעת מתן תורה עברו בני ישראל זיכוכ, שאפילו את הדברים הרוחניים הם ראו, ראיית אלוקות. וגם את הדברים הגשמיים - הרי זה נקלט אצלם בבחינה של שמיעה. וגם אז כל מציאות העולם המגושמת אבדה, והם רק ראו אותה מצד העולם קיים מפני שבתורה הוא נאמר בראשית ברא אלוקים. בניגוד לסברא, שאם הכל אלוקות - כל העולם הגשמי הינו דמיון.

ט. כל אחד רואה את המציאות בהתאם לעניינו

דוגמא לכך יש כאשר שני בעלי דין באים לדין תורה כגון שנים אחוזין בטלית. יש כאן דיין, בעלי דין ושטר. ומצד שני יש כאן מצד הדיין הסברות (שמתוכם הוא מגיע לפסוק כן). עצם פסק הדין, ולבסוף השבועה וכתוצאה מכך חלוקת הטלית. בעולם בעלי הדין יש רק שבועת וחלוקת הטלית. רק אם הם יחקרו, יבינו כי היה כאן פסק דין שהועבר לשטר (שזה כל עולמו), ונבע מהדעות והסברות השונות (שזה כל עולמו של הדיין), אך כל זה אצלם הוא בחינה מרוחקת.

י. שיטת רבי ישמעאל - האלוקות היא בגדר היעדר

החידוש של רבי ישמעאל הוא שהאלוקות יורדת לגדרי העולם. שדווקא בשעה שהעולם נשאר בגבולותיו הטבעיים, ואעפ"כ מורגש ע"י התורה ונותן התורה - אלוקות. ובכך גרמה לבני ישראל דרגת ביטול מוחלטת.

יא. ביאור לשיטתו, כי ר"י - כהן גדול, ור"ע - בעל תשובה

החילוק ביניהם נובע כי רבי ישמעאל היה כהן, המרמוז על עבודת הצדיקים. שעבודתם היא המשכת אלוקות בגדרי העולם. ואילו רבי עקיבא היה בבחינת בעל תשובה, בהיותו ממשפחת גרים. והוא עצמו זכה ללמוד תורה רק בגיל ארבעים. וכל ימיו של רבי עקיבא השתוקק למסור את נפשו, ונמצא כי עיקר המעלה עברו היא דווקא יציאה ממגבלות העולם.

יב. הבנת מהותם, ופרטי הסוגיה

מאחר והעיקר לשיטת רבי ישמעאל הוא העבודה בגדרי העולם, לזכך עצמו ע"י כל מצווה ומצווה. הרי כאן יש הבדל בפרטי המצוות, האם מדובר על מצוות עשה או לא תעשה. ואילו אצל רבי עקיבא העיקר הוא מי כאן המצווה לעשותן, ומאחר בכלום יש ציווי כללי אחיד מאת הקב"ה, הרי כלפיו תמיד אומרים הן, חפצים אנו לקיים את רצונך, ולא משנה לנו דרך איזה צורה.

יג. ביאור נוסף בדרכו של ר"ע - אין צד המנגד לאלוקות

דרך נוספת לבאר את שיטתו של רבי עקיבא, שבכל דבר ראה רק את הטוב, אין כאן "לאו", דבר המנגד לאלוקות, כי אם רק מסייע, בבחינת "הן". ולשיטתו אפילו השועל היוצא מבית קודש הקדשים - הוא רואה זירו וקיום הנבואות.

יד. סדר העניינים בעבודת האדם

הרבי לומד כי תחילת העבודה היא רואין את הנשמע - שיויתי ה' לגדתי תמיד, וכפי שמתחיל השולחן ערוך. כי עדיין תופסים אצלו ענייני העולם מקום, ואינו יכול להגיע למצב של מציאות בהתחדשות, "שומעין את הנראה". אצל ה"בן חמש" וודאי ופשוט לו, כי צריך ללמוד תורה, ולקיים מצוות. אולם גם העניינים הגשמיים אכילה ושתייה, קיימים אצלו בו זמנית בפשטות. הוא אינו

יְכַעַת לֹא הַשְׁמִיעֵנוּ פְּזָאֵת: הרבי מעיר כי פסוק זה הינו מהפטרות נשא, הנאמרת בסמיכות לחג השבועות זמן מתן תורה, או לפניו או לאחריו. ובכך אנו רואים קשר נוסף כי זמן אמירת ההפטרות, יש לה קשר פנימי לתוכנה.

ב. ההוכחה לכך שה' אינו חפץ להמיתם נובעת מיחס החיבה המיוחד

הרבי מדייק כי ההוכחה לכך שה' אינו חפץ להמיתם, איננה רק כפשוט הדברים, שאז היאך תתקיים הנבואה (כפירוש המצודות), כי אם שעצם זה שה' השמיעם - מורה על יחס של חיבה. ובפרט לאחר שקיבל ברצון את מנחתם. כי אם היינו רק רוצים ששמשון ייוולד, יכול היה מנוח למות לאחר שתתעבר, וגם אשתו שתמות לאחר שהיא תלד. אלא מאחר וה' בחר לשתף אותם, ולהשמיע להם בשורה זו, הרי אינם ראויים כלל למות (אפילו ב"כוח"), ולא רק שב"פועל" הם לא ימותו, ואפילו לא לאחר הלידה.

ג. הבנת התוכן הפנימי של דברי אם שמשון

מקשה הרבי על סדר דברי אם שמשון, שאומרת לאחר ראייה את השמיעה. והרי ראייה עדיפה על שמיעה. ומבאר, שראייה כאן - היא ברוחניות בחינה של ראיית אלוקות, בדוגמת "רואין את הנשמע". והשמיעה היא בענייני העולם, בדוגמת "שומעין את הנראה". ועוד שהיו "כזאת" שהוא כמו "הראנו את כל אלה", שכל מציאותם היתה מצד אלוקות. (ואף שיש המפרשים שזה הולך על שמיעת הבשורה, 'הנך הרה ויולדת בן' - הרי עם היותה גשמית, מיד הוא אומר את ההדגשה כי מדובר בעניין רוחני "נויר אלוקים יהיה.. והוא יחל להושיע את ישראל גו"). [שזו שיטת רבי עקיבא וכפי שיתבאר].

ד. מחלוקת רבי ישמעאל ורבי עקיבא כיצד ענו ישראל על הדברות

ועל מנת להבין את הדרגות הללו, אנו חוזרים לתחילת השיחה. מובא במכילתא מחלוקת תנאים היאך ביטאו בני ישראל את קבלת הדברות. שיטת רבי ישמעאל שהיו אומרים על הן - ועל לאו - לאו. כלומר היתה התאמה לפי סוג הציווי. ואילו רבי עקיבא לומד כי בכל מצב ענו הן, העיקר הוא הציות לדבר ה'. אלא שיש לחקור מה שורש ותוכן מחלוקתם, שהרי לפועל התנהגותם של בני ישראל לגבי קיום המצוות - הינו זהה.

ה. מחלוקת נוספת ביניהם לגבי וכל העם רואים את הקולות

להבנת מחלוקת זו, יש להקדים מחלוקת נוספת בין שני התנאים הללו, שאף היא בנוגע למתן תורה. וסביר לכורכם יחדיו. כל אחד מהתנאים הללו, מפרש אחרת את הפסוק "וכל העם רואים את הקולות". שהרי יש קושי היאך ניתן לראות קולות, הנתפסים בחוש השמיעה. רבי ישמעאל מסביר כפשוטו, וכאילו הפסוק מסודר באופן לא רגיל. כי הראייה שייכת ללפידים, המוזכרים לאחר מכן. (שמות כ, טו) וְכָל הָעָם רְאִים אֶת הַקּוֹלֹת וְאֶת הַלְּפִידִים וְאֶת קוֹל הַשֹּׁפָר וְגו'. ואכן עם ישראל לא ראה את הקולות. לעומתו רבי עקיבא לומד כי אעפ"כ ראו את הקולות, ואף שמעו את הלפידים.

ו. נס זה היה כחלק ממהות מתן תורה

ומדייק הרבי על פי הכלל שאין הקב"ה עושה נס לשווא, הרי תופעה זו לא היתה בנוסף למתן תורה, כי אם חלק ומהותה של מתן תורה. שמה שפעל מתן תורה אכן השתקף בתוצאה זו. וכן יש לבאר כי רבי ישמעאל מבין שאף שהיה הדבר טבעי - הרי זה עצמו הגילוי של מתן תורה.

ז. הבנת גדר ראייה ושמיעה בעבודת האדם

לשם כך יש להקדים ולבאר את החילוק בין מהות הראייה ומהות השמיעה. הראייה חודרת באמיתות כה גדולה, עד אשר הדבר מתבטא בהלכה, שאין עד (שראה) נעשה דיין. כי כעת כבר לא ניתן לו לתפקד כדיין, השומע ומברר. מצד שני יש

ישמעאל והן לרבי עקיבא, ומסכם, כי אמנם לאחר שהאדם יגדל הרי הוא צריך להגיע גם לדרגה השנייה. ומאחר ושתי השיטות מצויות בתורה, הרי עליו לקיים את שניהם, מה שניתן לבצע ברוחניות.

(ליקוטי שיחות ו', יתרו ב' [המתורגם], עמ' 125-136).

יכול לקיימם רק לשם שמיים. [וכאן הרבי הביא את האמור בשמשון, שהיו הוריו בדרגה השנייה הנעלית, והשמיענו כזאת, וכפי שהדגשנו בתחילת השיחה].

טו. על האדם לשאוף שבעבודתו תהינה שתי השיטות

הרבי מבאר דיוקים ברש"י (והיאך בדבריו זיכה שטר הן לרבי

פרק יד

שמשון נושא פלישתית, הורג ארי שבא ממנו דבש, ונוקם בפלישתים שרימוהו

שמשון יורד תמנתה, וחפץ לשאת אשה מבנות הערלים. (א - ד). * שמשון משסע את האריה, ולאחר ימים רואה כי יש שם עדת דבורים שיצרו דבש. (ה - ט). * שמשון במשתה מציע חידה, ותחרות על פרס, תוך שבוע. (י - יד). * אנשי פלישתים מאיימים על אשת שמשון, שאם לא תפתוהו, ישרפוהו ואת בית אביה. שמשון מגלה לה (טו - יז). * מאחר וגילו את החידה בעורמה מכה מהם שמשון שלושים איש, ולוקח את פרס החליפות מהם. ומשחרר את אשתו לחברו. (יח - כ).

חידת שמשון של מעז יצא מתוק

לאחר שידלגו על משוכה זו, אכן או הפער לגלות את הנמשל קל בהרבה מאשר בחידה.

ג. התורה היא משל הקדמוני - ודורשת מעימנו לחפש את הנמשל

בשיחה עצמה מבאר הרבי, מדוע הצמח צדק באומרו, כי התורה הינה משל הקדמוני, ששולח לדרוש פורים, בשעה שתמיד הכותרת של כל מאמר הינה על דיבור המתחיל. [אף זה הוא בדומה למשל, כי הלומד עלול שלא לשים לב כלל לכך, ולהסתפק כי יש כאן רק מראה מקום. ואכן לאחר שיתבונן קמעא, ויבין כי יש כאן העלם, הרי הוא יבין שעליו לגלותו, וזה כבר בגדר האפשרי. ואכן הרבי ממשיך עד כמה חייבים להתעמק בדברי רבותינו, שיש בהם דיוקים נפלאים]. והטעם לכך עונה הרבי כי מהות הפורים היא בחינת העבודה הרוחנית של "לא ידע", שהוא התבטלות השכל מתוך מטרה של הפיכת ארור המן לברוך מרדכי.

(ליקוטי שיחות ז', ויקרא ג' [המתורגם], עמ' 20-30)

א. החידה עניינה הסתר - והמשל עניינו גילוי

הרבי מבאר את החילוק בין משל ולבין חידה. ויש כאן ב' קצוות. מצד אחד, החידה עצמה כל כולה אומרת דרשני. ברור לכל כי מעז - לא יוצא מתוק. לא רק שאין בחידה כל הגיון פנימי ורעיון שכלי, כי אם שהיא ממש סותרת להיגיון. [ואכן כל פלישתים המנסים לפענח את החידה, אף בידועם כי אין כוונת החידה היא כפשוטה, לא מצליחים במשך שבוע ימים]. כלומר הקושי לגלות את מה רוצה החידה להביע הוא קושי הרב מהמשל. כי כל עניינו של המשל הוא שעל ידו יבינו ויגלו את עומק הנמשל.

ב. המשל הינו כיחידה עצמאית

לעומת זאת המשל הינו יחידה עצמאית. מי ששומע את סיפור המשל, יכול ליהנות ממנו בפני עצמו, מאחר ויש לו תוכן והגיון עצמיים. ולא להבחין כי בכלל מסתתר נמשל מאחוריו. כלומר, יש כאן הסתר, מעצם זה שבכלל לא מבינים כי יש כאן הסתר. ורק

פרק טו

שמשון מעולל צרות לפלישתים: עם שלוש מאות שועלים שורף שדותיהם, ומכה אלף מהם בלחי החמור

אבי אשת שמשון מסרב לשמשון להיות עם אשתו, מציעה את אחותה הקטנה. (א - ב). * שמשון נוקם בפלישתים, בלקיחת שלוש מאות שועלים והבערת שדותיהם. (ג - ה). * הפלישתים שורפים אותה ואת אביה, שמשון נוקם עוד ומכב פעם נוספת. (ו - ח). * אנשי יהודה הפוחדים מהפלישתים, מוסרים את שמשון כאסיר אל הפלישתים. (ט - יג). * שמשון קורע האזניים, והורג אלף מהם בלחי החמור. (יד - טז). * שמשון הצמא מתפלל לאלוקים, ונבקע לו מעיין. (יז - ט). * שמשון שופט את ישראל עשרים שנה. (כ).

הסתירה בין זמן שיפוט שמשון עשרים או ארבעים שנה

לאחר חייו. ועל כן את אותו ספר תורה לקראת פני משיח צדקנו, שהחל הריי"צ עוד בזמן השואה, הרי מסיימים אותו בתש"ל עשרים שנה לאחר הסתלקותו. ומכאן רואים שיש קשר בין זמן הסתלקותו גם למעלה.

(התוועדות שבת וארא, ג' שבט, תש"ל)

א. יכולת ההשפעה אף לאחר ההסתלקות (בשמשון ואצל הריי"צ)

ישנם שני כתובים הסותרים כמה זמן שפט שמשון את ישראל, עשרים או ארבעים שנה. שמשון הגן על ישראל, כי שמו הוא על שם הקב"ה, שמש [הולך על הקב"ה] ומגן הוי' אלוקים. חז"ל במדרש למדו כי יש לחלק זאת לשתי תקופות נפרדות. ארבעים שנה הוא שפט בפועל את ישראל, ועשרים שנה נוספות עדיין נפלה חיתתו

פרק יח

בני דן כובשים את ליש בצפון, ולוקחים את פסל מיכה ואת הנער הלוי עימם

שבט דן תר לו נחלה ברחבי הארץ, הגיעו לבית מיכה, ושואלים התצלח דרכנו, והנער עונה, אכן. (א - ו). © הם מאתרים את ליש בצפון, וקוראים לאחיהם לכובשה. (ז - יב). © בני דן משתלטים על הנער הפסל האפוד התרפים והמסכה, והולכים עמו. (יג - כא). © האנשים הצמודים לבית מיכה מאיימים על מיכה, שיוזהר מאנשים מרי נפש, ומיכה מתקפל אחורנית. (כב - כה). © בני דן כובשים את ליש, ומקימים שם מרכז ע"ז, עד זמן החורבן. (כו - לא).

בני ישראל מבלעדי נושא פסל מיכה – לא היו יכולים לקבל התורה

ולטהביעו בים. הרי לא רק זה שהנס הוא גם בעבורו, הרי בלעדיו התורה לא היתה ניתנת כלל לכלל כללות בני ישראל. ומכאן רואים אנו עד כמה איכותו של כל יהודי, בלי הבט על איזה מעמד ומצב הוא נמצא.

(תורת מנחם, התוודעויות, תשמ"ג ג', יום ב' חג שבועות 1565).

שמו של הבעש"ט הוא ישראל, המציין יש ששים ריבוא אותיות לתורה. ואם היו בני ישראל בשעת מתן תורה פחות מאחד, לא היתה ניתנת התורה לבני ישראל, ואף לא למשה רבנו. כולל נושא פסל מיכה. ויש להתבונן, כיצד יהודי שהיה במעמד ומצב כה ירוד, עד אשר נמצא הוא בקריעת ים סוף, בו אף שפחה רואה מה שלא ראה גדול שבנביאים, ולא מוצא לנכון להשליך מידיו את הפסל

כל האזרח ישובו בסוכות כולל נושא פסל מיכה

שאיש ממולא בו - הרי זה מצוות. ואם יש אצלו עבירה - הרי זה רק מה שנדבק בחיצוניותו. וזה מה שמאחד, בהיותם בנים אתם לה' אלוקים, ואע"פ שחטא - ישראל הוא.

ג. יהודי מקבל זעזוע על מנת להוציא ממנו את הטוב

ועל מנת שדבר זה יבוא לא רק בהעלם כי אם בגילוי - מזמן לזמן נותנים ליהודי נענוע וזעזוע, כפי שנוהגים בארבעת המינים, עד שמתגלה שכולם הינם אגודה אחת לעשות רצונך בלבב שלם. ומטרת הנענוע להסיר את כל העניינים החיצוניים. ומבקש הקב"ה מהו הצורך בנסיון לנענע אתכם - עשו זאת מתוך שמחה וטוב לבב, ומתוך הרחבה! כי אמנם נאמר כי גדולה הסרת הטבעת (של הגזירה בפורים) יותר מארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות, שנתנבאו להם לישראל. אלא מוטב שרק ידעו זאת, אך לא יודקו לך. וכשתפול הקליפה, יביטו כי כל ישראל - הם מנורת זהב

(תורת מנחם, ואו תשרי תשכ"ח, בהכנה לד'1908).

א. להבין היאך נכללו כל ישראל כולל מיכה עם משה תחת אותם ענני כבוד מצוות סוכה מאחדת את כל ישראל, שנאמר 'כל האזרח בישראל ישובו בסוכות' - מלמד שכל ישראל ראויים לישב בסוכה אחת. בהיותה מקיפה ומאחדת את כל בני ישראל, מהפחות שבפחותים עד לגדול שבגדולים. ואכן כל היה ביציאתם ממצרים, שהיו תחת ענני הכבוד - כולם יחדיו. אלא שיש לתמוה מהו ההסברה והשכל בכך, שמכהן גדול ועד לנערה אחת שנשאת לנכרי (השיחה מקודם היתה על מרים בת בילגה). וכמו בענני הכבוד, שמייכה שנשא עימו פסל, היה מוקף באותם ענני הכבוד יחד עם משה ואהרן, נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר, ויחד עם המשכן - בה בשעה שהם הפכים מן הקצה אל הקצה!?

ב. העבירה היא החיצונית, ולכל אחד יש מצווה בפנימיות

ההסבר לכך שאפילו פושעי ישראל - מלאים מצוות כרימון. ומה

פרק יט

מעשה פילגש בגבעה

הפילגש ברחה אל אביה בבית לחם, ואישה מנסה להחזירה, ולאחר מספר ימים רוצה לחזור. (א - ט). © האיש ונערו אינן רוצים להיות ביבוס הנוכרית, ומחפשים מקום ללון בגבעה, ואין איש אוסף אותם. (י - טו). © איש זקן הכניסם לביתו, מאכילם ונותן גם לחמורים. (טז - כא). © אנשי העיר בני הבליעל, רוצים לשכב את האיש, והוא מציע להם את ביתו הבתולה. (כב - כד). © למרות שלא רצו זאת, האיש מוציא את פלגשו, שעוברת מסכת התעללות מינית קשה, עד מוות. (כה - לו). © מי שהיה צריך להיות נשוי עם הפילגש רואה אותה מתה בבוקר, מנתח גופה ל"ב חלקים, ושולח זאת לכל גבול ישראל, על השערוריה הזו. (כו - ל).

סנהדרי גדולה הם אלו שהיכו את אנשי בנימין – אחריות ברוחניות של עגלה ערופה

לחשוב עליו שלא יישאר לבד ללא סביבה של שומרי תורה ומצוות, של זקנים ובית דין. ומי שצריך ליקח על כך אחריות אלו זקניך, המיוחדים שבזקנים, סנהדרי גדולה. ולראות שלא פטרוהו בלא מזונות ובלא לווייה. שזו תורתך בתוך מעי, וכן לבושים של מצוות.

א. הוראת חלל נופל בשדה ברוחניות

ההוראה של חלל נופל בשדה ברוחניות היא שלאדם יש שייכות לעשו איש שדה, והוא מרוחק ממקום יישוב אדם, שהוא אדם העליון הרוחני, כי אם במקום המרוחק מתורה ומצוות - הרי צריכים

וגם מצד רגשות, בהיותו אדם מבוגר, שיש לו כבר ילדים מבוגרים, הרי בדרך כלל - ב"הוזה", אין רגשותיו כלפי אימו באופן כזה של התקרבות חזקה, שתוכל לשכנעו למצב של עבודה זרה. בשונה מבת או אשה, שאיתם הוא חי כל העת, ושקור אליהם באופן שתתכן השפעה בעניין זה.

ו. בפסל מיכה - לא מיצד אמירת האם עשה את הפסל

מתייחס הרבי לקושיא שהיתה יכולה לעלות מפסל מיכה, שהאם אומרת לבנו לעשות הפסל. אך יש לדחות זאת משתי סברות. כבר מקודם היה עובד עבודה זרה, כמבואר "והאיש מיכה - לו בית אלהים". וכן שיש כאן מקרה בלתי רגיל, שגנב בתחילה מאמו.

ז. חששו של רבן יוחנן בן זכאי באיזה דרך מוליכין אותי - בעצם הנפש

מסיים הרבי בהוראה בעבודת האדם. שנמנו כאן כל הגדרים בנפש האדם, הן שכל והן מידות. ונמצא כי בכל מקום יכולה להיות בחינה של נגיעה אישית, כנפשך, ואפילו אז ניתן שיהיה יסיתך. ואפילו רבן יוחנן בן זכאי, אמר איני יודע באיזה דרך מוליכים אותי, למרות שלא הלך ארבע אמות בלא תורה ובלא תפילין, ושמונים שנה למד ולימד תורה. ומה שאמר זאת הוא מחמת פנימיות ועצם נפשו, שבהם היה לו ספק.

ח. עבודת מסירות נפש - לבטח מתקנת גברי הסתה

והדרך היחידה להשתחרר מהספק של חשש יסיתך, חייבים עבודה של מסירות נפש, מסירת הרצון הנעלה מהחוכמה. שאז זה משפיע גם על הכוחות למטה. החל ממדרגת האב, החוכמה, ולא רק שיישמרו מיסיתך, אלא אדרבא מגיעים לעבודה של 'אחרי ה' אלוקיכם תלכו, ואותו תיראו ואת מצותיו תשמרו, ובקולו תשמעו ואותו תעבדו, ובו תדבקו'.

(ליקוטי שיחות י"ט ראה ג', [המתורגם] 159-163).

ג. המסיתים - אדם מבוגר ובעל השפעה

כלל ידוע ברש"י, המבאר כי הכתוב מדבר בהוזה, כפי הרגילות. ואם כן ממילא ידוע כי כל פעולת הסתה הינה בסתר. ויוצא כי ביטוי זה הינו מיותר. ובפרט שמי שיכול להסית הוא אדם מבוגר ובעל השפעה.

ג. גורמי ההסתה - השקפה דתית, או עסקי שכנות וידידות

שני גורמי ההסתה יכולים להיות. סיבה אחת מצד סמכות תורנית ואמונה. שההסתה היא 'נלכה ונעבדה אלקים אחרים'. והסיבה השנייה היא בשל עסקי שכנות וידידות גדולה של האחד לשני בחייהם. ואז הוא יעבוד עבודה זרה ללא כל סיבה של היגיון ואמונה. אלא שגם בגורם הראשון - חייב להיות מרכיב של קירבה משפחתית, המאפשרת הסתה לדבר חמור כל כך.

ד. עפ"י היסוד מבאר מהלך סדר הפסוק

ונמצא כי התורה נותנת את שני הסוגים הללו בפסוק. הגורם השכלי הוא אחיך מאב או בן אמך מאם. ואילו מי שהוא מתחתיו כמו ילדיו "בנך" או בתך" ואפילו "אשת חיקך" כאן ההשפעה היא מצד קירוב ורגילות. אמנם גם באחיך מהאב (דוד) שיש לו משפחה, הרי בהיותו קשור בירושה של האב, קיים קשר ביניהם. והגורם השני בן אמך מהאם (האח החורג, הגדול), אשר מאחר ויש להם אם אחת - הקשר הינו חזק יותר. וכך הפסוק ממשיך לעלות בדרגת הקשר של בן ובת עד לקירבה של אשת חיקך. ומעליהם רעך כנפשך.

ה. השפעת האחות - איננה משמעותית

לפיכך לא מנתה התורה את האחות, שהרי בהיותו מבוגר ובעל משפחה, וגם לאחותו יש משפחה - הרי הקשר הרציף ביניהם בפועל אינו גדול. וגם מול אמו, אין לה השפעה עליו בענייני אמונה.

הביטוי פְּיָמִים הָהֵם אֵין מְלֻךְ בְּיִשְׂרָאֵל, אִישׁ הַיִּשָּׁר בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה - הפוך להנהגה הרעויה לעבא

א. שלילת הנהגה של איש הישר בעיניו יעשה

הרבי במכתב מאלף לארגון נכי מלחמת השחרור וצה"ל, בו הוא מודה על שנתנו לו כשי את סמל ארגונם. דן על ענייני הצבא, מרחיב לשלול הנהגה זו, של איש הישר בעיניו יעשה, ומקשרה בענייני צבא, ומוצא בה דרך בעבודת ה', מתורתנו תורת חיים (המורה סדר בחיים, על מנת שיהיו חיים ראויים לשמם) ותורת אמת (שהוראתה היא אמת, השוללת פשרות).

ב. יסוד הצבא - משמעת וקבלת עול

הצבא מבוסס על שתי נקודות עיקריות: הא' - משמעת, ובלשון חכמינו קבלת עול, נעשה ונשמע. שהמשמעות היא שאיש צבא מקבל פקודה, הרי הסדר הוא למלא אותה בזריזות ובאופן הכי טוב. מבלי לשאול בתחילה מה הטעם, או אם הוא מסכים לכך, או אם אפשר לעשות אחרת, אלא לכל לראש חייב הוא לקיים את צד ה"נעשה" ורק לאחר שיקיים הפקודה, ויש לו זמן פנוי ואפשרות וכו', יכול לחקור ולהתעמק ולהבין, היינו ה"נשמע" בחינת הבנה.

ג. הביטול הוא אף אם בחייו האזרחיים הוא עולה על מפקדו

הנקודה הב' - שכלל אינו נוגע איך יחסי המפקד ומקבל הפקודה בשטחים אחרים. עד אשר יכול להיות מצב שבעולם האזרחי הוא הפוך, בין אם היה החייל מורו בחכמה מדע או כלכלה, ועד לריחוק הערך, שהחייל בחייו האזרחיים הינו עשיר גדול בנכסים, גשמיים או רוחניים. אולם מכיוון שבמסגרת הצבא, יש למפקד ידע יותר, ונסיון יותר, והקדיש את חייו ללמוד את גיוני הצבא, הרי הוא מקיים את הפקודה מבלי להרהר אחריה כלל.

ד. הביטול הוא מוחלט, ואינו יכול לטעון שזה עניינו הפרטי

מוסיף הרבי נקודה נוספת, שאין כלל מקום לטענה שפעולתו בצבא - הינה עניין פרטי שלו, ואין לאיש להתערב, כי פעולה אחת של חייל אחד - יכולה להיות גורלית לכל היחידה הצבאית שלו, או לכל החזית, ועד לגורל כל המדינה והעם הדרים עליה.

(אגרות קודש כ"ז, ערב חנוכה תשל"ב, אגרת י"רצד עמ' 290-291).

פרק יח

בני דן כובשים את ליש בצפון, ולוקחים את פסל מיכה ואת הנער הלוי עימם

שבט דן תר לו נחלה ברחבי הארץ, הגיעו לבית מיכה, ושואלים התצלח דרכנו, והנער עונה, אכן. (א - ו). * הם מאתרים את ליש בצפון, וקוראים לאחיהם לכובשה. (ז - יב). * בני דן משתלטים על הנער הפסל האפוד התרפים והמסכה, והולכים עמו. (יג - כא). * האנשים הצמודים לבית מיכה מאיימים על מיכה, שיוזר מאנשים מרי נפש, ומיכה מתקפל אחורנית. (כב - כה). * בני דן כובשים את ליש, ומקימים שם מרכז ע"ז, עד זמן החורבן. (כו - לא).

בני ישראל מבלעדי נושא פסל מיכה – לא היו יכולים לקבל התורה

ולהטביעו בים. הרי לא רק זה שהנס הוא גם בעבורו, הרי בלעדי התורה לא היתה ניתנת כלל לכל כללות בני ישראל. ומכאן רואים אנו עד כמה איכותו של כל יהודי, בלי הבט על איזה מעמד ומצב הוא נמצא.

(תורת מנחם, התוודויות, תשמ"ג ג', יום ב' חג שבועות 1565).

שמו של הבעש"ט הוא ישראל, המציין יש ששים ריבוא אותיות לתורה. ואם היו בני ישראל בשעת מתן תורה פחות מאחד, לא היתה ניתנת התורה לבני ישראל, ואף לא למשה רבנו. כולל נושא פסל מיכה. ויש להתבונן, כיצד יהודי שהיה במעמד ומצב כה ירוד, עד אשר נמצא הוא בקריעת ים סוף, בו אף שפחה רואה מה שלא ראה גדול שבנביאים, ולא מוצא לנכון להשליך מידיו את הפסל

כל האזרח ישוב בסוכות כולל נושא פסל מיכה

א. להבין היאך נכללו כל ישראל כולל מיכה עם משה תחת אותם ענני כבוד מצוות סוכה מאחדת את כל ישראל, שנאמר 'כל האזרח בישראל ישוב בסוכות' - מלמד שכל ישראל ראויים לישוב בסוכה אחת.

ג. יהודי מקבל זעזוע על מנת להוציא ממנו את הטוב ועל מנת שדבר זה יבוא לא רק בהעלם כי אם בגילוי - מזמן לזמן נותנים ליהודי נענוע וזעזוע, כפי שנוהגים בארבעת המינים, עד שמתגלה שכולם הינם אגודה אחת לעשות רצונך בלבב שלם. ומטרת הנענוע להסיר את כל העניינים החיצוניים. ומבקש הקב"ה מהו הצורך בנסיון לנענע אתכם - עשו זאת מתוך שמחה וטוב לבב, ומתוך הרחבה! כי אמנם נאמר כי גדולה הסרת הטבעת (של הגזירה בפורים) יותר מארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות, שנתנבאו להם לישראל. אלא מוטב שרק ידעו זאת, אך לא יודקו לכך. וכשתפול הקליפה, יביטו כי כל ישראל - הם מנורת זהב

(תורת מנחם, ואו תשרי תשכ"ח, בהכנה לדפוס).

בהיותה מקיפה ומאחדת את כל בני ישראל, מהפחות שבפחותים עד לגדול שבגדולים. ואכן כל היה ביציאתם ממצריים, שהיו תחת ענני הכבוד - כולם יחדיו. אלא שיש לתמוה מהו ההסברה והשכל בכך, שמכהן גדול ועד לנערה אחת שנשאת לנכרי (השיחה מקודם היתה על מרים בת בילגה). וכמו בענני הכבוד, שמיכה שנשא עימו פסל, היה מוקף באותם ענני הכבוד יחד עם משה ואהרן, נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר, ויחד עם המשכן - בה בשעה שהם הפכים מן הקצה אל הקצה?!

ב. העבירה היא החיצונית, ולכל אחד יש מיעוה בפנימיות ההסבר לכך שאפילו פושעי ישראל - מלאים מצוות כרימון. ומה שאיש ממולא בו - הרי זה מצוות. ואם יש אצלו עבירה - הרי זה רק מה שנדבק בחיצוניותו. וזה מה שמאחד, בהיותם בנים אתם

פרק יט

מעשה פילגש בגבעה

הפילגש ברחא אל אביה בבית לחם, ואישה מנסה להחזירה, ולאחר מספר ימים רוצה לחזור. (א - ט). * האיש ונערו אינן רוצים להיות ביבוס הנוכרית, ומחפשים מקום ללון בגבעה, ואין איש אוסף אותם. (י - טו). * איש זקן הכניסם לביתו, מאכילם ונותן גם לחמורים. (טז - כא). * אנשי העיר בני הבליעל, רוצים לשכב את האיש, והוא מציע להם את ביתו הבתולה. (כב - כד). * למרות שלא רצו זאת, האיש מוציא את פלדשו, שעוברת מסכת התעללות מינית קשה, עד מוות. (כה - לו). * מי שהיה צריך להיות נשוי עם הפילגש רואה אותה מתה בבוקר, מנתח גופה ל"ב חלקים, ושולח זאת לכל גבול ישראל, על השערוריה הזו. (כז - ל).

סנהדרי גדולה הם אלו שהיכו את אנשי בנימין – אחריות ברוחניות של עגלה ערופה

לחשוב עליו שלא יישאר לבד ללא סביבה של שומרי תורה ומצוות, של זקנים ובית דין. ומי שצריך ליקח על כך אחריות אלו זקנינו, המיוחדים שבזקנים, סנהדרי גדולה. ולראות שלא פטרוהו בלא מזונות ובלא לוויה. שזו תורתך בתוך מעי, וכן לבושים של מצוות.

א. הוראת חלל נופל בשדה ברוחניות ההוראה של חלל נופל בשדה ברוחניות היא שלאדם יש שייכות לעשו איש שדה, והוא מרוחק ממקום יישוב אדם, שהוא אדם העליון הרוחני, כי אם במקום המרוחק מתורה ומצוות - הרי צריכים

ב. האחריות מוטלת דווקא על הגדולים שבעם

ומי שהיה לו ליקח אחריות אלו הם סנהדרי גדולה. שהיה להם לקשור חבלים של ברזל במתניהם, ולהגביה בגדיהם למעלה מארכובותיהם, ויחזרו בכל עיירות ישראל, יום אחד ללכיש כו', וכן בכל מקומות ישראל, וילמדו את ישראל כו', כדי שיתגדל ויתקדש שמו של הקב"ה בעולמות. שהרי תנא דבי אליהו אומר על אלו שנהרגו בגבעת בנימין, שמי שהרגם היה סנהדרי גדולה, מאחר ולא באו במעשה של פילגש בגבעה.

ג. הוראות ענלה ערופה - מותאמות לחודש אלול

זו הוראה גם לזמן זה, שפרשת שופטים הינה בחודש אלול, וכאשר המלך מצוי בשדה, ומקבל כל אחד בסבר פנים יפות, ומראה פנים שוחקות לכולם. וזה מה שפועל, כי בלכתו העירה - הרי הם הולכים אחריו. ומאחר וכולם ממליכים את הקב"ה, מתמלאת בקשתם, כפר לעמך ישראל, ביום הכיפורים - סלחתי כדברך.

(ליקוטי שיחות כ"ד, שופטים ד', עמ' 121-131).

פרק ב

בני ישראל נלחמים עם שבט בנימין, שלא ניאותרו להעניש את הפושעים

כל בני ישראל נקהלים ושומעים את העובדות היאך היו. (א - ז). בני ישראל מציעים לבני בנימין להוציא את אנשי הבליעל ויהרגום, ויבערו הרע מישראל. (ח - יג). בני ישראל עורכים מלחמה עם בני בנימין, ביומיים הראשונים בנימין מנצח. (יד - כה). אך ביום השלישי בתחילה שבט בנימין מכה. (כו - לב) בני ישראל מביסים עם האורב, ושורפים את העיר. (כו - מח).

"כל איש ישראל.. כאיש אחד חברים" - האחדות לביעור הנגע

של אהבה, ואף שנדמה לו כי היא בגדר של אהבת חנם. שמה בכלל דורשים ממנו להניח את עצמו, ולעשות טובה ליהודי שמעולם לא ראה אותו.

ג. הרעון לשנות את העוולה - פעל אהבת ישראל וחיבור ואכן יש להוסיף, שהרקע בנביא היה שכל ישראל התכנסו יחדיו בעצה ובהסכמה אחת לבער את הנגע, ולקנא על הנבלה שנעשתה, ולהינקם מהעושים אותה. שהיה בהם חיבור כה גבוה מצד אהבת ישראל שם.

(תורת מנחם ג' כף מנחם - אב תשי"א עמ' 262)

א. הסוכה מקיפה את כל האדם

מעלת הסוכה היא שמקיפה את כל מציאות האדם. ולא זו בלבד, כי אם שנכנס אליה עם כל הערדלים (נעליים מגומי שלובשים על הנעליים, כלבוש המגן מפני הבוץ). ונמצא כי הסוכה מקיפה אותו אף עם הבוץ. ומאחר ויש לנו את המקיף שהרבי נתן לנו, הרי זה פועל שישבו כל ישראל בסוכה אחת, לאחדים כאחד, כאיש אחד חברים.

ב. אהבת חנם מקדמת את הגאולה

זוה עצמו יהיה בחינת ההכנה וההקדמה לביטול אריכות הגלות, שתמורת שנת חנם, שהיא סיבת אריכות הגלות, תהיה ההנהגה

מידת האחדות בניגוד למידת המדון

ב. העיקר למינצוא את נקודת השיפור, ולא את השלילה בזולת והרבי מורה להם, כיצד שבשעה שאם באמת ובתמים היו מחפשים את התועלת לשיפור בכפר, הרי כל אחד היה יכול למצוא כר נבחר למצוא לעצמו פעילות, אשר תרחיב את הכפר בכמות ואיכות, ותחת זאת, רק מוצאים חסרון ומגרעות בעבודתו של הזולת. הרבי קורא לצדדים הנצים להסתכל בתורה שנברא העולם, וללמוד ולעשות את דברי קונטרס החלצו (מהרבי הרש"ב שנת רנ"ט), המדבר על תיקון מחמת מדיין, לשון מדון, כדרך לאהבת ישראל.

(אגרות קודש כ"ה, תשכ"ח, אגרת ט"ז עמ' 138-141)

א. צריכים לדאוג למינצב בו כל איש ישראל חברים

הרבי מאריך במכתב לרב כפר חב"ד אודות הבחירות. ובין השאר מדגיש עד כמה נהיה מצב הראוי לתיקון, כי במקום להיות כאיש אחד חברים וכו' וכו'. [שהוא ביטוי המורה לא רק על השלמת הפסוק או העניין, כי אם הפרזה לאין ערוך בנושא] אשר הרבי הריי"צ, שאף עתה עומד ומשמש, והדרישה היתה בתוקף הכי גדול, ותבע במפגיע ובחוזק הגדול ביותר, שכל אנ"ש יגיעו לדרגת אחדות זו.

אהבת ישראל - ואהבת לרעך כמוך

א. להבין גדר מעוות ואהבת לרעך, ומה הוסיף רבי עקיבא בהגדרתו כלל גדול בתורה רש"י מפרש על הפסוק 'ואהבת לרעך כמוך', בשם רבי עקיבא, שזה כלל גדול בתורה. ויש להבין מה התוסף לנו בפירושו, שעניינו הוא לבאר את פשט הפסוקים, ומה תורמת לנו העובדה של שם

[השיחה הבאה אינה קשורה במישרין באחד הפסוקים, כי אם בתוכן הכללי של אהבת ישראל. מה שנדרש במיוחד במהלך פרק זה, ובא לידי ביטוי באחדות ששררה בין השבטים, על מנת לטפל באירוע המצער שאירע עם פילגש בגבעה.]

ה. היאך אוהב מיצד היותו את, ומיצד שני מקרבו לתורה?

ידוע מאמרו של הלל הוי מתלמידיו של אהרן, אוהב שלום וכו' אוהב את הבריות ומקרבן לתורה. וידועה התמיהה, מדוע הוא מצמצם את האהבה רק לגבי התורה, בעוד שהיא הן על עניינים רוחניים, והן על עניינים גשמיים?! והתשובה לכך שהמשנה מבהירה, כי על מנת לעשות אהבת ישראל - לא יכולה להיות פשרה בענייני התורה. וכלשון התניא, שאף יש לקרב את הרחוקים מתורת ה' ועבודתו.. למשכן בחבלי עבותות אהבה...ורק אם לא - לא הפסיד שכר מצוות אהבת רעים. והקושיא היא אף על דברי התניא, שכל הטעם לכך בתחילתו הוא מצד נשמתן המאוחדת, שאב אחד לכלולה, לכל נפש מישראל למגדול ועד קטן. ואם כן מדוע תולה הכל לגדר של ומקרבן לתורה (ורק אם לא הצליח וכו').

ו. החילוק בין העצם (ישראל מעל התורה), ולבין הנשמה (דרך התורה)

התיווך בין שני מאמרים בהם יש סתירה האם ישראל הינם מעל התורה או שע"י התורה הם מתקשרים לקב"ה נפתר ע"י חילוק. אכן בשרשם, ישראל נעלים, אף מהתורה. אולם באופן בו ירדו בנשמותם למטה, ההתקשרות של הנשמה לקב"ה היא דרך התורה. ועל כן שתי קצוות בדבר. מצד אחד ישראל אינו בגדר שינוי אף שיעשה עבירות. אך דבר זה הינו רק בשורשו, ובגדר הנשמה מחוייב הוא לקיים תשובה של תורה ומצוות.

ז. ר"ע מדבר על נשמות כפי שהן בגוף

שתי הקצוות הללו קשורים גם עם העניין של ואהבת לרעך כמון. אכן יש קשר עצמי בין יהודים, אולם הקירוב הוא דווקא ע"י התורה, על מנת שקירוב זה יבוא לידי ביטוי, ושיתגלה המעלה של עצמיותו של היהודי. ועל כן רבי עקיבא, שדן על אהבת ישראל, כפי שהן מתגלות נשמה בגוף גשמי - הרי יש בדבר עבודה של מדידה והגבלה, כפי התורה. ממילא לא שייך לומר, שזו כל התורה כולה, כי אם אדרבא, הכלל הינו בתוך ובמסגרת התורה. הלל לעומתו מדבר כפי שישראל קדמו לתורה. וברגה זו בה הכל אחים ממש - הרי מצד העצם - זו היא כל התורה כולה.

(ליקוטי שיחות י"ז, קדושים ב', עמ' 224-215).

בעל המאמר. ואם זו המצווה, מה צורך לפרוט מצוות נוספות על גניבה, גזלה, לא תיקום וכל שאר המצוות שבין אדם לחבירו. שהרי אם יקיים כראוי את המצווה של ואהבת לרעך כמון, הרי לא רק שלא יבצע את הרע - כי אם שגם יבצע טוב ממש. על כך מבהיר רש"י, כי כלל צמוד לפרטים, אולם כאן הפרטים הינם מרוחקים ביותר, ומצויים בכל התורה כולה.

ב. היאך ניתן לצוות לאהוב יהודי, אף לא בנושאים בהם חיינו אינם קודמים

עולה כאן השאלה הידועה, וכי ניתן לצוות על מידה שבלב? אדם אחראי למעשיו, אך איך ניתן לצוותו על הרגשה? ועוד לכל יהודי? ולבאר שרבי עקיבא בעל המאמר אמר גם חיך קודמין. כלומר, שבנקודה בה הדבר בא כנגד חיינו - הרי הוא עדיף. וזה בדוגמת הפירוש כמון כפרעה, שנאמר על יוסף. לגבי השאר - אכן בלעדיך איש לא ירים את ידו. אולם לגבי הכסא - המהות של פרעה, בזה אכן הוא יגדל ממנו. אבל עדיין נשאר השאלה לגבי שאר התחומים, כיצד הוא יכול לאהוב את הזולת כמותו, בכל שאר העניינים שאינם סותרים את חיינו?!

ג. אהבת רשע - מיצד היותם בנים

השאלה מתחזקת, היאך עליו לאהוב רשע? שתורת אמת אומרת שהוא ראוי לעונש. אך שאלה זו ניתן לתרצה ע"י מאמרו של רבי עקיבא 'חביבין ישראל - שנקראו בנים למקום'. ונמצא כי הכל אחים המה. וראוי לאהוב כל אחד באופן זה. ואפילו מצוי מצב של מלך שכועס על בנו - הרי בסופו של דבר - בניו המה.

ד. החילוק בלשונות אהבת ישראל בין הלל ורבי עקיבא

יש להתבונן בשתי הלשונות בנוגע לאהבת ישראל. מאמרו של רבי עקיבא שביארנו כאן - 'זה כלל גדול בתורה'. ומאמרו של הלל הזקן, כמה דורות קודם 'הו' היא כל התורה כולה, ואיך - פירושא הוא'. ולפיכך רש"י נדרש להביא רק את מאמרו של רבי עקיבא, שהיא רק כלל במצוות בין אדם לחברו. (ולכן רש"י בגמרא מפרש את מאמרו של הלל, שאינו רק בין אדם לחברו, כי אם גם בין אדם למקום. ואכן זה כל התורה כולה. ומאחר וכל מאמר בתורה הוא בבחינת אלו ואלו דברי אלוקים חיים, יש להבין מה בא רבי עקיבא לצמצם, את דברי הלל, ומה עניינו בעבודת האדם?

הסכם הסגרה על פושעים

א. הרחבת העיקרון של מסירת נפש לענייני הסגרה

הרב לוקח את דבריו הידועים של הרמב"ם על ההיתר להסגיר לנוכרים, תוך איום שיהרגו את כולם, ופוסק שאם היה מדובר באדם החייב כשבע בן בכרי, אכן יתנו אותו, אלא שאין מורין כן לכתחילה. ואם אינו חייב מיתה - יהרגו כולם, ואל ימסרו להם נפש אחת מישראל. ומנסה להרחיב את העיקרון לגבי אפשרות הלכתית לחוקי הסגרה.

ב. ג' סיפורים מהנביא הקטורים להסגרה

הרעיון המעניין הוא שנושא ההסגרה קיים בכמה מסיפורי הנביאים. הן מצד שבני יהודה הסגירו את שמשון, ובשני שבני בנימין לא אבו להסגיר את פושעי הגבעה. הסיפור השלישי הוא על שבע בן בכרי שמרד בדוד, הוכרע בקרב ונמלט לאבל, וכשצר יואב על העיר, נאמר כיצד האשה החכמה דאגה שיכרתו את ראשו וישליכו אותו אל יואב מהחומה, ובה נסתיימה המערכה.

(כבודה של תורה ד', חידושים וביאורים ברמב"ם, הרב חיים דוד הלוי, עמ' נ"א - נ"ד)

השבועה שלא יתנו בנותיהם לשבט בנימין, חטיפת הבנות במחולות

פרק בא

עם ישראל אבל על שירד שבט מישראל, באשר נשבעו שלא להתחתן עם שבט בנימין. (א - ו). * מענישים את בני יביש גלעד שלא הגיעו למצפה לשבועה, והביאו ארבע מאות בתולות לשילה. (ז - יב). * בנות יביש גלעד היו מועטות מבני בנימין, ולא יכלו לתת להם בנות, כי נשבעו. (יג - יח). * בני בנימין חוטפים להם נשים במחולות. (יט - כד). * ספר שופטים מסתיים שאין מלך - וממילא איש הישר בעיניו יעשה. (כה).

ברכתו של יעקב לבנימין, והקשר לפילגש בגבעה

הירוד ביותר, עד שנצרכו ליתן עצה, כיצד ישיג נשים בחטיפה, כאשר שאר השבטים עשו כנגדו מלחמה. והברכה היא על יכולתו לצאת ממצב כה ירוד, וזה ע"י החטיפה. ועל כן העתיק את הלשון ירשיע, בהיותו חוטף את הרשע ומנצחו. וכן לגבי שלל המן, היה זה ע"י חטיפה, כי היה זה לא רק באופן שאחשוורוש נתן, כי אם הנה בית המן נתתי לאסתר, שהוא ממש הפיכה בתכלית.

ד. מהותו של בנימין - צדיק תחתון, העובד דווקא עם הנמוך ומעלהו, דוגמת פילגש בגבעה

בנימין נקרא צדיק תחתון, שתפקידו הוא לזכך את התחתון ולהעלותו. שהיא מלחמה עם הלעומת זה, ולהפוך את הרע לטוב, בבחינת זדונות נעשו לו כזכויות. ונמצא כי הביאור הפנימי לברכת יעקב היתה באופן זה. לחטוף את ניצוצות הקדושה, אשר היו ברשות הקליפה, ולהעלותם לקדושה. ולשם כך נדרש כח נפשי עצום מהבעל תשובה, אשר צריך בכוח רב להתמודד מול המנגד. ועניינו הוא להפוך את החושך לאור. ובכך מובן כי מה שנעשה בפילגש בגבעה הורה על תשובה ותיקון בתכלית. עד שאפילו מול האשה היא באופן שלא כסדר הרגיל.

(ליקוטי שיחות כ"ה, יוחי ב' 275-284)

א. בברכת יעקב לבנימין אנו מוצאים את גדר החטיפה, בדוגמת הזאב יעקב אבינו ברח את בנימין בלשון 'בנימין - זאב יטרף, בבוקר - יאכל עד, ובערב - יחלק שלל', ורש"י מפרש על כך, שניבא על שיהיו עתידים להיות חטפנים, וחטפתם לכם איש אשתו בפילגש בגבעה. וניבא על שאול, שיהיה נוצח באויביו סביב, שנאמר 'ושאול לכד המלוכה, וילחם במואב ובאדום וגו' ובכל אשר יפנה ירשיע.

ב. ע"פ חטיפה ובפרט בנוגע לאשה הוא שלילי - ומה ברכה יש בזה? אלא שיש להתפלא, וכי ברכה היא זו?! חטיפה הרי איננה דבר רצוי, ובפרט שלגבי אשה נאמר כי יקח איש אשה, שיהיה הדבר מדעתה, ועצם הזכרת המאורע, הוא הפוך בתכלית ממעשים טובים. ומדוע רש"י מזכיר כאן שהיה זה בפילגש בגבעה, בפרט שאין דרכו בכך. ועיקר הנבואה הוא על זה, וכל הנבואה על ניצחונות שאול, הם הבאים מאוחר יותר, וכאילו בדרך אגב. וכן יש להבין כי נתן לפרש את הנבואה באופן אחר, וכפי שפירשו כי בית המקדש הוא יהיה בחלק נחלת בנימין, והשלל הוא הקדשים בקדשי המקדש. (הרבי מאריך בדיוקים של השונה מדברי רש"י לגבי המדרש).

ג. החטיפה מורה על יכולת לצאת ממצב בלתי רצוי ביותר, והפכוהו למעלה בימי המן

חטיפה הינה מצב של בעל כורחו. וכאשר שבט בנימין היה במצב

שמואל א'

פרק א

תפילת חנה העקרה, ולידת שמואל הפטרת יום א' של ראש השנה (א,א-ב,י)

אלקנה עולה כל שנה, לחנה אין ילדים, וצרתה מכעיסה אותה על כך. (א - ח). * חנה מתפלל, ונודרת שתתן את בנה כנזיר לה' לכל חייו. (ט - יא). * הדו-שיח בין עלי לחנה, שחשדה שהיא שיכורה, ולבסוף מברכה. (יב - יח). * חנה זוכה לבן ומגדלת אותו עד גמילה. (יט - כג). * חנה מעלה אותו, ומפצירה בעלי, כי זה בנה אשר התפללה עליו. (כד - כח).

כיום לא שייך להקדיש בן לרבי בדוגמת חנה אם שמואל

"אלא שתשאל רב מורה הוראה, האם צריך להיות מעין היתר נדר וכו'."

(אגרות קודש כרך כ"ז אגרת יחי, עמ' 494)

עד כמה שעניין הקדשת בנה לקב"ה הוא עניין חריג במינו, רואים אנו מתשובה לבני זוג, ששנתיים לאחר חתונתם לא היה להם זרע חיה וקיימא (ילדים), והאשה כתבה לרבי ועל כך עונה לה הרבי. "במענה למכתבה בנוגע לבנה יוסף יצחק שי' האם לשלחו לכאן, אין זה ענין כלל וכלל" [ההדגשה במקור]. אמנם מוסיף הרבי

העילוי המיוחד בתפילת חנה, שניתן ללמוד ממנו הלכות רבות

בשפתיו. 'וקולה לא ישמע' - מכאן שאסור להגביה קולו בתפילתו. ולפלא הדבר שלאחר שכל התורה מלאה בתפילת האבות ומשה, ומדוע למדים את ההלכות המרובות דווקא מחנה?!
ב. בקשת ילד בשל עקרות - כבר היתה אצל האבות לכאורה היה ניתן לתרץ, כי החידוש כאן הוא נושא התפילה,

א. התורה מלאה בתפילות האבות ומשה, ומדוע נזקקים ללמוד הלכות מרובות דווקא מחנה?!

הגמרא בברכות מביאה בשם רב המנונא כי מתפילת חנה ניתן ללמוד דינים רבים. 'חנה היא מדברת על לבה' - מכאן למתפלל שצריך שיכוון ליבו. 'רק שפתיה נעות' - מכאן למתפלל שיחתוך

מעל גדרי התורה, כפי שקבע הקב"ה בתורתו. באשר המלאך הממונה על ההריון אינו אומר על הטיפה מה תהיה יראת השמיים, שהרי הכל בידי שמיים - חוץ מיראת שמיים. ויסוד הבחירה - עיקר גדול הוא, והוא עמוד התורה והמצווה.

ז. על מנת שנדרה על שמואל יתפוס, היה צריך להסכים בגדלותו

דבר זה מתבטא גם בהלכה. ידוע כי שמואל הרמתי היה נזיר עולם. ולפלא הדבר בכפליים, שהרי בעת נדרה של חנה לא היה בעולם, והיאך הנדר חל עליו. ואפילו היה - הרי דווקא איש מדיר את בנו, אך לא האם. אמנם התבאר כי אכן הנדר חל מכך ששמואל המשיך בהנהגת הנזירות בשעה שגדל, וע"י הסכמה זו נפעלה חלות זו למפרע. ונמצא כי בטחונה בתפילתה היה כה רב, עד אשר ידעה, כי שמואל לא יסרב להיות נזיר כל ימי חייו.

ח. ריבוי הפעולות אינן חנה מעידיים על עויצמת כוונתה, שהיא לב התפילה

מהות המצווה של התפילה היא הכוונה. שונה הדבר ממצווה אשר מתווספת אליה גם כוונה, כי כאן עצם מעשה המצווה היא כוונת הלב. שהרי מהות התפילה היא לפעול רצון חדש אצל הקב"ה, וזה יכול להיות רק דרך כוונת הלב, שיפנה את לבו מכל המחשבות, ויראה עצמו, כאילו הוא עומד לפני השכינה. כי ע"י שהוא מבטל את כל מחשבותיו ורצונותיו, והרי הוא כעבד לפני אדונו, הרי כמים הפנים לפניו, נפעל רצון חדש, שהוא למעלה מהגבלות סדרי העולם. בתפילת חנה הפסוקים מעידים על תהליך זה אותו עברה בתפילתה. 'והיא מרת נפש, ותתפלל על ה', ובכה תבכה, וכן ו'אשפוך את נפשי לפני ה'".

ט. ייחודיות תפילה זו - הבסיס לעבודת ראש השנה

בכך מובן מדוע נבחרה הפטרה זו לראש השנה. שזה הזמן שנפעל רצון חדש מאת הבורא לכללות הבריאה. שכל ישראל מכתירים את הקב"ה ביום זה, עד אשר דבר זה מעורר אצל הקב"ה את הרצון למלוך. ובכך שאנו מתבטלים כעם, הרי אנו פועלים שהקב"ה עם היותו מרומם לחלוטין מכל גדרי העולם, נוצר אצלו רצון חדש למלוך. ודבר זה נפעל על ידי השופר, הבל הלב, שהיא הצעקה הפשוטה של היהודי מפנימיות לבבו, בבחינת "צעק ליבם אל אד" - עד אשר בגילוי 'והיה ה' למלך על כל הארץ'.

(לקוטי שיחות כ"ט, ר"ה - ו' תשרי, עמ' 182-188).

ונתת לאמתך זרע אנשים' - שהוא אחד מג' המפתחות שבידי הקב"ה, ולא נמסרו לשליח. ועניין זה הוא עניין כה בסיסי, עד אשר רחל אומרת שבלעדיו - הרי היא בבחינת מתה. אלא שיש לדחות זאת, שגם יצחק ורבקה התפללו על כך. עד אשר אומרים ויעתר יצחק לה' לנוכח אשתו, שהרבה והפציר בתפילה.

ג. מאחר וכל מהות התפילות ניתקנו ע"י האבות, אין זה קשור טלא למדים מלפני מ"ת

גם לתרץ ולומר כי לא למדים מקודם מתן תורה לא ניתן לתרץ, שהרי פרט לכך, שאין זה דין חדש שצריך להיות נלמד, אלא הנהגה הראויה בתפילה. הרי העיקר הוא, שתפילות - אבות תקנום. ומאחר והמהרש"א מפרש כי את גוף ההלכות שומעים אנו גם ממקום אחר, חייבים לומר שאנו מוצאים חידוש מיוחד רק אצל חנה על כללות גדר התפילה.

ד. תפילה בעת צרה ויצרת רצון חדש, ולכל הדעות זה חיוב מהתורה

קיימים שני גדרים בתפילה. הגדר הרגיל הינו עצם חיובו של האדם להתפלל ולהתחנן בכל יום. שגדר זה הוא רק מדרבנן (לחלק ממוני המצוות). ואפילו הם מודים כי יש גדר מהתורה, והוא תפילת מצוקה בעת צרה, כאשר נזקק הוא לדבר מיוחד. והטעם החסידי לכך שהתפילה מורידה עניין שמעולם לא היה, עד שהלשון הוא יהי רצון, שנוצר רצון חדש, ובניגוד לברכה שהיא רק להמשיך דבר קיים, על מנת שיתגלה למטה. והחידוש שאכן כאן נוצר דבר חדש הינו בפרט כשנדרש רוח ישועה והצלחה. דבר שרואים בעקרה, שיש כאן שינוי עד היפך מסדרי הטבע, שבכך מתבטא תוקפה ומעלתה של התפילה.

ה. בקשת חנה ייחודית - צדיק ב'פועל', ואף נדרה

תפילת חנה היא מיוחדת עוד יותר מכך. חנה אינה מבקשת סתם ילדים, כי אם צדיקים, זרע אנשים. שלא רק שיהיה כאן צדיק ב'כח', שתהיה לו נשמת צדיק, כי אם ממש צדיק ב'פועל', ומאחר והוא נתון ומחובר לה' כל חייו, בהיות צדיק, ולכך נתנה תוקף של נדר.

ו. בקשתה היא אף מעבר למה שהתורה נותנת בחירה

דבר זה לא רק שהוא מעל מגבלות הטבע, כי אם שהוא אף

פרק ב

שירת חנה וחטא בני עלי, ולעומתם שמואל פורה כלפי ה' וכלפי ארם הפטרת יום א' של ראש השנה (א-א,ב,ג)

שירת חנה. (א - י). * בני עלי חוטאים ולוקחים בכח לעצמם. (יא - יז). * שמואל משרת ה', וחנה מתברכת בילדים נוספים. (יח - כא). * עלי מוכיח את בניו. (כב - כה). * שמואל לעומתם נוהג יפה כלפי השמים וכלפי הבריות. (כו). * איש האלוקים (אלקנה, אבי שמואל) מוכיח את עלי, ונותן לו אות כי שני בניו ימותו ביום אחד. (כז - לו).

תפילת חנה - בקשת צרכיו בתפילת ראש השנה

א. עבודת היהודי בראש השנה. ועיקר עבודת חנה היא התפילה, ובפרט שלדעת השל"ה, אף תפילתה דיתה בראש השנה.

ב. הקשיים בהבנת פרטי הסיפור, וכי עד כדי כך טעה עלי?

יש להתבונן בסיפור תפילת חנה, שלפלא הוא היאך טעה עלי

א. חייבים לומר, כי בחירת ההפטרה אינה רק בשל המקורות שחנה ילדה בראש השנה

מטרת קריאת ההפטרה היא בדומה לקריאת התורה, לשון הוראה, שעליו ללמוד לגבי עבודתו בחג זה. שאין זה רק מחמת שחנה נפקדה בראש השנה, כי אם שיש כאן בנוסף עומק לגבי

קשורים עם עצם הנשמה. שהרי עבודת הבירורים לעשות את העולם דירה בתחתונים היא על תאוה, הנובעת בשורשה מעצמותו יתברך.

ז. עדיין קשה לסבור שכל בקשותיו אין בהם נגיעה אישית אמנם, כל אדם יודע על עצמו, שבקשת הצרכים אינה נובעת רק מתוך הכוונה לבצע את רצון ה', אלא מתוך הימצאות במיצר בפשטות. יש לו משאלות שלו, והוא אכן מעוניין שהקב"ה ימלא זאת. אם היתה רק עבודה מסוג אחד, הרי היתה כאן תנועה אחת, התקרבות הניצוץ אל המאור. אולם היאך דורשים מכל יהודי שיהיו בו שתי התנועות יחדיו.

ח. שיטת הבעש"ט – האלוקות שבגשמיות מוחייה אותו היסוד לכך הושתת ע"י הבעש"ט, שפירש את הפסוק 'רעבים גם צמאים, נפשם בהם תתעטף'. שמה שיהודי מחפש במאכל ובמשקה הוא כי רצונה האמיתי של הנפש, שהיא רוצה לברר ולזכר את ניצוצות הקדושה, שהם שייכים אליו. אמנם מתבטא הדבר בתחושה של רעב גופני, אך לאמיתו של דבר זה רעב של נשמתו, החפצה לברר את ניצוצות הקדושה במאכל זה.

ט. בפנימיותו, אף בלא מודע, רצונו לגשמיות נובע מהרוחניות שבכל דבר בכך מובן, שאמנם היהודי זועק ומתפלל לדבר הגשמי, ונראה עד כי כל רצונו היא רק החשבת מציאותו העצמית, בבנים חיים ומוזן. אולם האמת היא שכך טבע בו הקב"ה, שמאחר וכל רצונו ותאוותו היא דווקא לדירה בתחתונים, נמשך האדם ללא מודע לדברים הגשמיים, כי בפנימיות יש השתוקקות של עצם הנשמה להגשים את הכוונה העליונה, בכך שיהפוך את העולם כולו, לדירה.

י. מבחינת עלי – הוא חושב שהיא מבקשת רק את עצמה בכך יובן מדוע הפטרה זו נקבעה בראש השנה. יש כאן שתי תפיסות עולם. עלי הטוען כי מול קודש הקודשים קיימת רק מציאות ה', וכלל אין מקום לבקשות גשמיות של ילדים, ובוודאי לא באופן בו הרבתה להתפלל. מבחינתו זו שכרות, של רצונה, בכך שהיא שוכחת את ה' וחושבת רק על עצמה.

יא. מבחינת חנה – כל מציאותה מילוי רצון ה', ועל כן גם הקדישה את בנה תפיסתה של חנה היא שאין זה כלל רצונותיה שלה, יש כאן השתפכות של פנימיות הנפש, אשר אין לה כל רצון עצמי, בהיותה חבוקה ודבוקה בך. ובכך יובן כי אכן אינה זקוקה לילד בעבורה, לצרכיה שלה, כי אם רק לה'. ומאחר ותשובת חנה תירצה לחלוטין את טענת עלי, עד אשר הוא מברכה, כך הקב"ה ממלא את בקשתו של היהודי לשנה טובה ומתוקה כפשוטה, בטוב הנראה והנגלה.

(ליקוטי שיחות י"ט, ד"ה - ו' תשרי, [המתורגמים], עמ' 319-313)

הכהן מקצה אל הקצה בהערכת מהותה של חנה, שחשבה לשיכורה, בעוד היא שופכת נפשה לפני ה'. ואף אם נכון הדבר - הרי התורה לא מוכנה להוציא גנאי על בהמה טמאה, ומפרסמת זאת על עלי? ואם אכן היא שיכורה, מדוע הוא ממתין עד גמר תפילתה, שהיה לו לשיטתו להפסיקה מיד, ולדאוג אף להוצאתה מבית ה'?

ג. חנה חידשה גדר "שיכרות בתפילה" מתוך כך חובה לומר, כי עלי לא חשבה לשיכורה במובן הרגיל, אלא מכיוון שהרבתה להתפלל, הרי היא כשיכורה בעניין התפילה. ועל כך עונה חנה, שמאחר והדבר כרוך בהשתפכות הנפש - הרי זו דרגה נעלית בתפילה. ובכך נשפך אור גם לגבי מהות תפילת ראש השנה.

ד. הכתרת המלך, שהוא בטל לה' - היא העיקר, וכיצד בו זמנית יש גם בקשת צרכיו?

בראש השנה מצויים שני עניינים הפוכים. מצד אחד, זה יום הדין על כל צורכי האדם בגשמיות וברוחניות. אולם מצד שני, עיקר העבודה בראש השנה היא הכתרת הקב"ה למלך. הנפעלת ע"י התבטלות מוחלטת וכניעה, עד אשר אין חשים כלל ברצון ה"עצמי", וזה עצמו מוכיח וגורם למלך לקבל את ההכתרה. עד אשר הזהר הקדוש (בתיקונים) אומר מלים חריפות על המבקש על עצמו, שהוא בדוגמת הכלבים הצועקים הב. אולם מצד שני נקבעו הבקשות על צרכי האדם בנוסח התפילה, שלשם כך יש צורך ביישות ומציאות גשמית. ועם כל זאת בקשת 'תמליכוני עליכם' דורשת התבטלות מוחלטת של היישות והמציאות העצמית.

ה. הסתירה מי כאן - אני או המלך? ואף שבחינה זו קיימת בכל השנה, הרי בראש השנה היא באיכות אחרת, שכאן נדרש להכתיר את המלך. כי אלמלא שהמלך רואה כניעה מוחלטת, כך שלא תורגש כל מציאות זולת המלך עצמו. והכיצד ניתן לבקש בעת כזו צרכים אישיים?

ו. בקשת צרכיו אינה בעבורו, כי אם לממש את המלכת המלך אלא חייבים לומר, שמאחר וכל תפקידו של היהודי הוא להפוך את העולם למכון שבתו יתברך, שזה דווקא ע"י התעסקותו בענייני העולם, הרי מובן כי בקשותיו אינם לתועלתו שלו, על מנת שתהיה לו רווחה, בין בעניינים גשמיים, ובין ברוחניים, כי אם שהיא המשך וחלק מעבודת ההמלכה. כי הוא נזקק לדברים גשמיים על מנת לזככם. ונמצא כי בקשותיו אינם עבורו, כי אין כאן הרגשת יישות עצמית, אלא דווקא מתוך ההתבטלות המוחלטת, כי ניצוצות הללו

פרק ג

שמואל משרת ה' זוכה לחזיון הנבואה, עלי מכריחו לגלות את הנבואה, על אשר יענשו בני עלי.

שמואל חושב כי עלי קורא לו, ועלי מבין לאחר הפעם השלישית כי זה דבר ה'. (א - ט). התגלות ה' לשמואל, והבשורה הנוראה. (י - יד). עלי מאמץ את שמואל לגלות לו מה היה דבר ה'. (טו - יח). כל עם ישראל רואים כי שמואל אכן נביא ה'. (יט - כא).

התיקון לגילוי עריות חייב להגיע מכח עצמות הנפש

התניא הביא דווקא מקרה זה, על מנת להורות כי יש תשובה עליונה יותר, הקשורה לתורה. וכאשר התשובה נעשית עם עצמות הנפש בכח ובתוקף, הרי הדבר יכול להיות.

(אגרת התשובה עם ביאורי הרבי, עמ' 233).

בביאורים על אגרת התשובה מבואר, כי מאחר שעוון בני עלי היה קשור בגילוי עריות, ועל כך אינו מתכפר בזבח ומנחה, אולם הגמרא מדייקת, כי אמנם בכך אינו מתכפר, אולם מתכפר הוא בתורה ובגמילות חסדים. באותיות החסידות, מבאר הרבי כי בעל

דבר – כי שומע עבדך

מההשכלה לבודה, שמשיג הדבר, וכידוע כי כל השגה נקראת שמיעה, כמו שכתוב און מילין תבחן, דבר כי שומע עבדך.

(אגרות קודש ג', הרש"ב, אגרת תקפ"ח עמ' נד).

גם כאשר מדברים על דבר המושכל במוח - הרי עיקר הרגשת עצם הדבר הוא בלב. וכמו שכתוב ולבי ראה הרבה חוכמה. ומובא על כך בזוהר, בעין השכל, כי בלב רואים הכל, והכוונה בעין השכל דווקא שבלב, כי ברגע שיש גם את ההרגשה, הרי כמה שמדובר על דבר מושכל - הרי ידיעת הדבר הינה באופן הנעלה הרבה יותר

אין חזון נפרץ – מעלת נבואת שמואל

ג. תיקונו של שמואל, אשר השיב את הנבואה שמואל תיקן בחינת הנצח, ועל כן הוא אומר 'וגם נצח ישראל - לא ישקר'. ומאחר ושמואל היתה בו בחינת מסירות נפש, ונאמר עליו ששמואל בקוראי שמו. שהיא בחינה שבה ממשיכים מדרגה גבוהה ביותר את העונג העליון. שהמשיך בבחינת 'כי לא אדם הוא'. וזאת מאחר וחנה התפללה וקראה לקב"ה צבאות, ובכך גם שמואל בנה פותח נבואתו בכה אמר ה' צבאות (פרק ט"ו). ששם צבאות הוא שיומשך גילוי אור אינסוף גם בעולמות בי"ע, שהיא בחינת נצח והוד, כידוע ששם צבאות הינו בנצח והוד. ומזה נמשך להכרית את זרעו של עמלק, שהיא הבחינה המנגדת לנצח והוד. כי פקידה אף היא ממקור עליון.

(אור התורה, לצמח צדק, נביאים וכתובים ב', עמ' תשנ"ג)

א. פגימת הנבואה ע"י שרו של עשו, שהכה את יעקב בכף ירכו

במלחמת הס"מ עם יעקב, בבחינת ויאבק איש עמו, מבואר כי לא יכול לו, ויגע בכף ירכו, ונפגם בחינת הנצח. ולכן עד שמואל נאמר, ודבר הוי' יקר בימים ההם, אין חזון נפרץ. כי הנבואה היא מדרגת נצח והוד, ולאחר שהוא נפגם - ממילא לא היתה יכולה להיות נבואה.

ב. מעלת נבואת משה רבנו, שלא נפגמה

משה ניבא בבחינת אספקלריא המאירה, שהיא בדרגה מעל כל הנביאים, כי נבואתו היתה בעולם האצילות. בעוד ששאר הנביאים נבואתם היתה באצילות ע"י התלבשות גמורה בבבריאה. ולכן אף במצב זה היה יכול לנבא.

פרק ד

ההפסד לפלישתים, עד שאף ארון הקודש נופל בשבי

ההפסד במלחמת פלישתים. (א - ב). ארון הברית יורד למערכה. (ג - ה). פלישתים מתחזקים מרוב הפחד. (ו - ז). בני ישראל מובסים, שני בני עלי מתו וארון הברית נלקח. (יא). עלי נפטר מעצם הבשורה המרה. (יב - יח). כלתו יולדת את אי כבוד, על כך שגלה כבוד מישראל. (יט - כב).

ארון יושב הכרובים

ג. שורש מחלוקתם הוא ביחס למהות הננת הארון מחלוקת זו נובעת מהטעם הפנימי של הארון, שאף בו הם חלוקים. הרמב"ן סובר כי עיקר המשכן הוא מקום מנוחת השכינה, שנאמר 'ונועדתי לך שם, ודיברתי אתך מעל הכפורת, השילוב של שניהם. כי הכפורת והכרובים הינם לבוש וכלי לעדות. בעוד שרש"י לעומתו סובר כי 'ונתת אל הארון את העדות, אשר אתן אליך' - שזו התורה. והכפורת נזכר לאחר מכן והוא עניין בפני עצמו.

ד. הבנה שונה גם לגבי הכרובים

ומתוך ראייתם השונה לגבי הכפורת, הרי גם לגבי הכרובים ניתן לומר שתי סברות. האם הינם פרט בכפורת. וכך סובר רש"י ותומך יתדותיו שהכרובים הינם "מקשה.. משני קצות הכפורת." וכל מה שהם סוככים בכנפיהם זה על הכפורת.

א. מחלוקת ראשונים האם הכפורת הינה חלק מהארון או בחינה עצמאית מחלוקת ראשונים היא מה נקרא ארון. לשיטת רש"י דווקא ללא הכפורת, ומה שאומר שעל הארון יש לשים את הכפורת, דינה ככלי שרת, שמיקומו הוא על הארון. ובלשון הרוג'וזובי, שאינו בשביל כיסוי, אלא מציאות בפני עצמו, רק שיש לו דין שצריך להניחו על הארון. לאידך סובר הרמב"ן, כי הארון עם הכפורת יחדיו הנקראים ארון.

ב. מחלוקת זו יש לה ביטוי גם לגבי ההלכה

קיימים עוד חילוקים בהלכה לשתי הסברות הללו. לשם מה צריך לכוון בעשיית הכפורת, לשם ארון? או לשם הכפורת? וכן באיסור עשיית תבנית המקדש וכלי המקדש, שאם הכפורת הינה מציאות של הארון, הרי רק אם יתקן תבנית הכוללת גם ארון עם הכפורת - יעבור על איסור זה.

ה. שיטת הרמב"ן - הארון יושב הכרובים - מיקשה אחת רוחנית

ולעומתו הרמב"ן סובר, כי הכרובים אשר ראה יחזקאל, ולכן נקרא הארון יושב הכרובים, כבשמואל כאן. ותכונה זו היא בהיותם כסא העליון, וסוככים על העדות, שהוא מכתב אלוקים. ולכן חוזר הפסוק ומדגיש, 'ונועדתי.. ודיברתי אתך מעל הכפורת, מבין שני הכרובים, אשר על ארון העדות' עם היות שמידע זה כבר קיים, וזה להורות כי הינם דבר אחד עם הארון. עד כדי כך, נחשב הדבר מקום השכינה, שמכאן התואר לקב"ה הוא יושב הכרובים.

ו. שיטת רש"י בכרובים לעומתו - מציאות תינוק ואהבה בפני עינים

בכך מתבארת מחלוקת נוספת בין הרמב"ן, הסובר כי הכרובים הוא כדוגמת המרכבה אשר ראה יחזקאל, כלומר כדוגמת המרכבה העליונה. בעוד רש"י לומד, שדמות פרצוף תינוק להם, בהיותם עניין בפני עצמו. ובכך באים הם לבטא כי נער ישראל ואהבהו, פרצוף תינוק, שמורה עד כמה ישראל חביבים הם. וכדוגמת הפירוש שהיו זכר ונקבה, שהוא משל על הפלגת הדביקות בין ישראל לבורא.

ז. בפנימיות לשיטת הרמב"ן ישראל והתורה - מיקשה אחת

הביאור לכך בפנימיות העניינים הוא שהארון ובתוכן הלוחות מסמלים את התורה, ולפי הרמב"ן כל ישראל משתתפים בעשיית הארון, על מנת שיוזכו לתורה. בהיות הרמב"ן דרכו להכניס את הנסתר לתוך הפירוש, ובכך מובן סוד התורה כי ישראל מתקשרים בתורה והתורה בקב"ה.

ח. שיטת רש"י התקשרות ישראל היא מעגם מהותם, וללא צורך להיתלות בתורה

בעוד שלשיטת רש"י תורה וישראל הינם שני עניינים שונים. וטעמו כי התקשרות של יהודי היא עצמית, וגבוהה מאשר התקשרותו דרך התורה. ועל כן צורתם כתינוק להורות את הקשר הפנימי בדוגמת אהבת אב לבנו, שאין לה כל הגבלות. ואינה קשורה עם כבודה דרך התורה והמצוות. ועל כן הכפורת היא מעל הארון, והעדויות שבו, ובכך מגן הדבר על הארון. ולשון כפורת הוא כפרה, המורה על קשר עצמי של שורש נשמות ישראל, לכפר לפני הקב"ה להיות נחת רוח לקונו.

(ליקוטי שיחות כ"ו, תרומה ב' עמ' 175-182).

המצווה בעשיית הארון, והטעם שלא גנזו אותו בשעת המלחמה

מחשש שמא הפלישתים ישבוהו, וכפי שאכן היה. ומה שגנזו יאשיהו את הארון במקומו, לא בא להוסיף קדושה, מצד ששכינה לא זזה ממקומה, אלא להוסיף בדרגת הקדושה.

המצווה היא שכל זמן שישנו, וכן לאחר שיתגלה לעתיד לבוא נצטוו לשאתו בכתף. ולכן לא נמנית כמצווה לדורות, כי מה שהיה - היה. ומאז בניין בית המקדש, לא היה בזה כל ציווי. כי מקומו של הארון העלה את משכן שילה מדרגת במה גדולה לקדושת משכן. ורק במקום פיקוח נפש כמיתת אנשי בית שמש ומיתת עוזה הותר שלא להחזירו למקומו. ובכך מתורץ מדוע לא גנזו את הארון.

(אגרות קודש כרך כ"ג, תשכ"ד, אגרת ח'יתכת עמ' קצ"ד - ר"א).

פרק ה

ארון הקודש מטטה בפלישתים ובדגון אלילם, באשדוד גת ועקרון.

ארון האלוקים מוצב בבית דגון באשדוד, ודגון נופל וראשו ושתי כפות ידיו נכרתו. (א - ה). * אנשי אשדוד מוכים בטחוריהם, ורוצים להיפטר מהארון. (ו - ז). * ארון אלוקי ישראל מכה בטחורים בתחנה הבאה - גת. (ח - ט). * ארון האלוקים מכה פעם שלישית בעקרון, ורוצים המה להחזירו למקומו. (י - יב).

היתכן לקחת את ה' בשבי?!

הצדדים צדקו. אלא חייבים לומר, שמלכתחילה איפשר הקב"ה מצב, של 'והשימותי את מקדשכם' וכתוצאה מהחטא התקיים 'וימאס באהל יוסף, ויטוש משכן שילה'.

ניתוח מרתק מביא ידידי הרב אורי ליפשי, ממלחמת ישראל עם הפלישתים. גם הפלישתים הבינו שאין אפשרות לנצח את ה', באומרם 'מי יצילנו מיד האלוקים האדירים האלה?' ואף בני ישראל הבינו כי לא היה ניתן לנצח את המלחמה בדרך הטבע. אלא היאך נוצר מצב בו נפל הארון בשבי, עד אשר הביאוהו הפלישתים לבית דגון אלילם להודות לו? אמנם לא היתה כאן כל טעות, ושני

(הערות התמימים ואניש, ק. שמואל י"ג, תש"ע)

האליל של פלישתים שיינאו ממצרים הוא דג

אך מכיוון שהיה בו עדיין בחינת רע, במה שהטעה את חוה, באומר כי תאוה היא לעיניים, על כן אף הוא אמר כי ישרה היא בעיני. ולכן המטה נהפך לנחש והנחש למטה, לרמז לו זאת - אך פרעה לא שת ליבו לכך.

מאחר וכל האומות באו מישראל, הרי כל חיות של אומה ואומה היא מישראל. וזה מה שאמר משה אל העם. החלצו מאתכם אנשים לצבא, ויצבאו על מדין, על מנת לברר אנשים שהם כנגד מדין. ופרעה נקרא תנין הרובץ בתוך יאוריו. וכן פלישתים נקרא עבודה זרה שלהם דגון - לשון דג. וזה שאמר יעקב יהיה דן נחש עלי דרך - המדבר על שמשון, שהיה מהחלק שהנחשים יונקים ממנו.

(מגיד דבריו ליעקב, המגיד ממעריש, תורה כ"ה, עמ' ח')

פרק ז

ארון ה' מוחזר לישראל לכיוון בית שמש, ומכה באנשי בית שמש

הפלישתים מתייעצים היאך לטפל בארון ה', ומחליטים להחזירו. (א - ח). * נותנים לעצמם סימן, שאם יעלה לבית שמש, אין זה מקרה, ואכן כך היה. (ט - יב). * אנשי בית שמש פורקים את הארון ואת כל עכברי הזהב. (יג - יח). * אנשי בית שמש המוכים, מעלים את ארון ה' לקרית יערים. (יט - כא).

הטעם לכך שהרמב"ם אינו מונה את עשיית הארון כמצווה

ממקומו התבטלה קדושת המשכן, אשר הפך רק לקדושת במה גדולה, שכעת הינו בבחינת עראי. ורק במקום פיקוח נפש, כמיתת אנשי בית שמש, ומיתת עוזה הותר שלא להחזיר את הארון למשכן.

(ליקוטי שיחות ד' 1347).

מוכיח כי מה שאין הרמב"ם מונה את עשיית הארון כמצווה, מאחר וכל מטרתה היתה רק להכניסו לקודש הקדשים, על מנת לקיים ונועדתי לך שם. ומאז בית המקדש הראשון אין כל ציווי בזה, ולא נדרש כמצווה לדורות. בכך מתורץ שבמלחמת פלישתים לא גנוז את הארון עד שתסתיים המלחמה, כי בשעה שנטלוהו

וישרנה הפרות: מעלת שירת הפרות – גדר הגילוי לעתיד לבוא

פי הוי' דיבר, שדיבורו יהיה בתכלית הגילוי.

(תורת מנחם י"ט 15-16, 107).

וישרנה הפרות, מלמד שאמרו שירה. מכיון שאז היה כעין הגילוי לעתיד לבוא, לכן שירתם היתה 'שירי להוי' שיר חדש' - לשון זכר, כלומר שיש לדבר קיום. שהרי לא תהיה לאחר מכן גלות, ויגיעו לגילוי באופן של וראו כל בשר, גם בהמות וחיות, כי

פרק ז

בזכות שמואל המעורר את העם לתשובה, זכו בניצחון על פלישתים במצפה

ברכה בקרית יערים בזכות ארון ה'. (א - ב). * שמואל קורא לעם לתשובה, ומקבצם למצפה. (ג - ו). * פלישתים נאספים, ושמועל מעלה טלה חלב עולה, וישראל מביסים את הפלישתים. (ז - יא). * שמואל שופט את ישראל כל ימיו, והפלישתים נכנעים. (יב - יז).

הסירו את אלהי הנכר מתוכם

א. גדר טומאת ע"ז הנלמד מהפסוק הסירו אלהי הנכר (בושילח)

יכולה להיות מציאות הופכית המנגדת לגמרי לה'. ונמצא כי הכל הוא בבחינת דמיון. ומצד שני יש לה דין על פי תורה, כלומר שהתורה יצאה מבחינה דינית את המציאות הזו. עד שמבחינה הלכתית פועל הדבר גם בעולם המעשה, בכך שאינו רשאי להיכנס אל הקודש במצב זה. כלומר רק רצונו של הבורא הוא שתהיה מציאות שכזו. והטעם לכך הוא שרצונו של הקב"ה אשר תהיה מציאות שכזו, כדי לבטל את מציאותה ע"י האדם העובר בכח עצמו. על דרך כללות העניין של כי תצא למלחמה על אויבך. (בניגוד לטומאת נבילה, שהיא מצד טבע העולם, שסוף בהמה למיתה, ואין זה מנגד לאלוקות).

ג. מדייק שהטומאה דווקא מדברי סופרים – לגלות אחדות ה', גם במקום המנגד לאלוקות

בעומק יותר, אכן כל מציאות טומאת ע"ז היא מדברי סופרים, שהיא למעלה מדברי תורה. וגם הרמז בפסוק הינו דווקא מפסוק שלפני מתן תורה, שגם זה הוא למעלה מציווי התורה. וכל זה הוא על מנת לגלות את אחדות ה' גם במקום שיש מציאות הפכית.

(תורת מנחם תשמ"ח ד', שבת שופטים ד' אלול, עמ' 245).

הרמב"ם לומד בהל' אבות הטומאה, כי טומאת עבודה זרה הינה מדברי סופרים ויש לה רמז בתורה. שנאמר (יעקב לבניו לאחר שנלחמו בשכם) 'הסירו את אלהי הנכר אשר בתוכם, והטהרו והחליפו שמלותיכם.' [כאן בפרקנו יש את דברי שמואל שעל מנת שה' יושיע אותם מפלישתים, שיבטלו את הע"ז. ואף הוא משתמש בסגנון זה של הסירו את אלהי הנכר. (ג) וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר, אִם בָּקַל לְבַבְכֶם אֲתֶם שֹׁבִים אֶל ה', הֲסִירוּ אֶת אֱלֹהֵי הַנְּכָר מִתּוֹכְכֶם וְהַעֲשִׂיתֶם אֵלַי כְּכֹל אֲשֶׁר אָמַרְתִּי לָכֵן, וְעָבַדְתֶּם אֶת ה' וְיִצַּל אֲתֶם מִיַּד פְּלִישְׁתִּים: וְכִפִּי שֶׁהָעַם אֲכֵן שָׁב בְּתִשְׁבֹּה, וְה' מִצִּיל אוֹתָם]. לכאורה מטרת הבאת החיזוק מהתורה הוא להורות שדרגה זו הינה מעל דברי סופרים. ויש להבין מה השייכות דווקא לטומאת ע"ז.

ב. רצון ה' שאף שמבחינה מעשית אין לע"ז כל ערך, שדווקא התורה תתן לה חשיבות והאדם יבטלה

מבארים כי בטומאת ע"ז יש דבר והיפוכו. שהרי אין לעבודה זרה כל מציאות מצד עצמה, שהרי אין עוד מלבדו, ובוודאי שלא

ותשובתו הרמה כי שם ביתו – הפעת התורה בכל פינה בעולם

להישאר רק בד' אמותיו שלו. אלא להפוך שכל הסביבה תתעלה למצב בדומה לד' אמותיו.

(תורת מנחם ל"ז, תשכ"ג ב' שבת תבא, ח"י אלול, עמ' 240)

הדרישה להפעת המעיינות בכל מקום ומקום הינה בנוגע לעבודה בפועל ממש. הרבי הקודם דייק מהנהגתו של שמואל הנביא, שנאמר עליו 'כי תשובתו הרמתה - כי שם ביתו, ודייקו חז"ל שכל מקום שהלך שם - ביתו עמו. שיהודי נדרש להפיץ אלוקות בעולם, ולא

פרק ח

רוצים מלך ככל הגויים, שמואל מזהירם ואומר משפטי, ומקבל אישור מה'

בני שמואל לא הולכים בדרכיו. (א - ג). * בני ישראל מבקשים מלך, שמואל אינו מרוצה ומתפלל לה'. (ד - ח). * ה' מתגלה ואומר כי מאסו את ה', ושיאמר להם את משפט המלוכה. (ו - ט). * שמואל אומר להם את משפט המלך, ואומר שאו תועקו ולא תיענו. (י - יח). * העם מתעקש למלך ככל הגויים, ה' אומר לשמואל שימליך להם מלך. (יט - כב).

מיצוות מינוי מלך – ומה טעם לא רצה שמואל למנות לבני ישראל מלך?

ה. כשישראל עולים בדרגת הביטול – הם מפיקים יותר ממלכם כרוחניות כאשר בני ישראל כבר מצויים מצד עצמם בדרגה זו, הרי הם יכולים לקחת עומק נעלה יותר מהמלך. כי מאחר והוא מעל השגתם - וממשיך בהם דרגה נעלית יותר בביטול - שהוא למעלה מהבנתם והשגתם, וכפי שמצינו שיש לכאורה סתירה אם אין יראה - אין חוכמה, ואם אין חוכמה - אין יראה. והנקודה היא שיש כאן ב' דרגות ביראה. בתחילה היראה הנמוכה פועלת את החוכמה, אך רק בזכות החוכמה, התורה לאחר מכן - ניתן להגיע ליראה עילאה. וכמו המשה שהיה המלך הראשון, ויהי בישורון מלך - שהוא משפיע בבני ישראל עניינים שמצד עצמם לא יכלו לקבל זאת.

ו. המלך משפיע הכל על העם, ולכן אף הבשר הגיע דרך משה רבינו בחינת השפעת היראה היא שגם השפעת הגשמיות נמשכת על ידו. מאחר והתורה היא ה"צינור" שעל ידו נמשכים כל ההשפעות בעולם. שהרי 'אם בחוקותי תלכו' - שתהיו עמלים בתורה - ונתתי גשמיכם בעיתם. ולכן בדורו של משה, אפילו השפעת הבשר היתה צריכה להיות דרכו.

ז. שמואל התאכזב שהעם רוצה רק את דרגתו הנמוכה של המלך בכך יובן ששמואל רצה שמצבם של בני ישראל יהיה באופן שיעמדו בביטול, כבר מצד עצמם. ואז המלך יפעל בהם את הדרגה הנעלית יותר של ביטול ויראה. אבל הם ביקשו רק את הדרגה הנמוכה, ככל הגויים - שלילת העניין של איש את רעהו חיים בלעו. (ויש כאן רמז כי האיש שדה של השלילה לא יבלע את רעהו, האיש של הקדושה). ומאחר והיתה חסרה אצלם הדרגה של יראת שמים, אמר על כך הקב"ה, שאותי מאסו.

ח. עדיף לקבל ביטול נמוך מהמלך, על מצב בו לא יקבל כל ביטול אולם בכל מקרה, אע"פ שהיהודי היה נזקק להגיע לדרגת היראה הנמוכה כבר בכוחות עצמו, וללא השפעת המלך, הרי הוא יכול למנות עליו מלך, שיפעל בו את שני העניינים. ולא להיות כבהמה מדברית, שאין עליה כלל בעל הבית.

(תורת מנחם ט', תשי"ג א', חול המועד סוכות, עמ' 68-73, הובאה בליקוטי שיחות כ"ד שופטים א' 104-106).

א. יש מיצוות מינוי מלך – ומדוע גם שמואל וגם הקב"ה אינם מרועים מבקשתם המלך הוא הקורא בהקלה את פרשיות התורה, ונאמר עליו שום תשים עליך מלך. ויש להבין מאחר ויש כאן מצוות עשה, מדוע הן שמואל הנביא, בשעה שביקשו תנה לנו מלך, והן הקב"ה, האומר לו כי אותי מאסו - לא היו מרוצים מכך. והקושיא מתחזקת שהיא אחת מג' המצוות שנצטוו בכניסתן לארץ, כלומר שחשובה היא יותר אף מהמצוות התלויות בארץ. ולאידך, אם אכן אין זה רצוי, מה טעם מצווה הקב"ה לשמואל הנביא לוותר לבני ישראל ולמנות מלך.

ב. הטעמים למינוי מלך – הנהגה גשמית ורוחנית החסידות נותנת שני טעמים למצוות מינוי המלך, האחד על גבהו. הטעם הפשוט, לשמור כי הנהגת המדינה תהיה כראוי. כי אף שהשכל מבין כי ראוי לנהוג כראוי, אזי עדיין העין רואה והלב חומד, ונדרשת יראת המלך, על מנת להבטיח כי ילכו בדרך הישר. כאשר המצב הוא שהמוח שליט על הלב, נדרשים למעלה הפנימית של המלך ברוחניות, בהיותו מצד מעלתו יודע כיצד להוביל ולהנהיג את העם.

ג. מינוי מלך בשר ודם גורם אצל כל העם ביטול מול הקב"ה, המלך האמיתי ברוחניות - המלך הינו הקב"ה, ואילו המלך בשר ודם שנתמנה - הוא הממוצע שמגלה את מלכותו לבני ישראל. כי עם היות שבני ישראל הינם מצד עצמם מאמינים, וחשים שחיותם נמשכת ממלכותו של הקב"ה, זה פועל עליהם ביטול. אך בשעה שחסר אצלם ביטול - זקוקים הם למלך בשר ודם, שע"י מורא מלכותו נפעל אצלם יראה וביטול למלך מלכי המלכים, הקב"ה.

ד. שתהא אימת המלך מהקב"ה - עליך המלך, עם כל תוקף מציאותו, נרגש אצלו ביותר הביטול לקב"ה, בהיות כעבד לפני אדונו, עד אשר אינו מציאות לעצמו כלל, וכפי שהגמרא מדיגישה כי יש חילוק בין המלך, שכיוון שכרע - שוב אינו זוקף. וספר התורה שלו צמודה עימו בכל עת ובכל שעה, עושה אותה כקמיע ותולה בזרועו. ונמצא שתהא אימתו עליך, היא לא הפחד מהמלך, אלא בדיוק להיפך, האימה שיש למלך מול הקב"ה, היא זו שתומשך, ותפעל על בני ישראל - שגם להם יהיה ביטול לקב"ה.

היאך רשאי המלך לקחת את הילדים והרכוש ולהשתמש בהם כרעונו?!

א. כל העם מאבדים את מציאותם ביחס למלך

לפני שיש מציאות של מלך, הרי לכל אחד מאנשי המדינה, יש מציאות נפרדת, עד שאיש הישר בעיני יעשה. אך לאחר שנהיה מלך, הן בדרגה שהעם מתבטל אליו, בבחינת ומלכותו ברצון קיבלו עליהם, או אפילו באופן של ממשלה (בכפייה), הרי אז עפ"י תורה המלך פורץ גדר, ואף ביכולתו לעקור הר. ואז כל מציאות אנשי המדינה הינם בדומה למלך מלכי המלכים ללא כל מציאות עצמית, על דרך שכל הנמצאים בו לא נמצאו אלא מאמיתת הימצאו.

ב. עוצמת הביטול למלך, בהשוואה לביטול הבן לאביו

הבן עם היותו בבחינת רגל אביו, הבטל אליו, ומחוייב לכבדו

וליראה ממנו - יש לו מציאות בפני עצמו, עד שהדין הוא שאבירתו קודמת. יש לו מציאות, ולכן יש לו אבידה, ובוזה גופא - היא קודמת.

ג. מאחר ואין לעם כל קיום - רשאי לקחתם לעבדים, ביאור בנוסח המצוות

בניגוד לכך גרדי המלך שונים, וביכולתו ליקח את הבנים והבנות לעבדים ולשפחות. וכן את שדותיהם. ומכך יש את גדר המסירות נפש - שהרי אין לו מציאות בפני עצמו. וכל המצוות נקראות מצוות המלך, עד אשר הנוסח הוא בכל הברכות מלך העולם. ונוסח זה הינו אחיד בכל המצוות, וממילא הוי זהיר במצווה קלה כבחמורה.

(שיחות קודש תשל"ה א' עמ' 345).

פרק ט

שאל מאבד האתונות ונפגש עם שמואל, ה' מגלה לו כי ישלח לו את המלך הראוי

שאל מחפש את אתונות אביו, ורוצה לחזור. (א - ה). * הנער שעומו ממליצו לשאול את איש האלוקים. (ו - יד). * שמואל פוגש בשאול, קורא אותו לאכול, ונותן לו המנה המשובחת. (טו - כד). * שמואל קורא לשאול לומר לו את דבר ה'. (כה - כז).

הליכת שאול אל שמואל הנביא לשואלו על אבידה

ג. הלבוש העיד כי הוא בבחינת כהן גדול, ויתירה מכך, שכמה יכולים לשמש בזה

ועל כן שאול המלך, כשאבדה לו אבידה, ונדרש למצוא את מקומה, ובהיותו מקטני שבטי ישראל, ואף משפחתו היא הצעירה מכל המשפחות, לא היה יכול לשאול בכהן גדול באורים ותומים, אלא הלך לנביא. והידיעה ששמואל הינו נביא, היא מלבשו. כי מעלת הנביא מצד עצמה גדולה יותר לאין ערוך, ממעלת כהן גדול, שהרי נאמר על מי שראוי להיות במדרגת נביא, מתקדש והולך ופורש מרכי כלל העם, ההולכים במחשכי הזמן. ומאחר שהגיע למעלה זו יכולים להיות שמונים וחמישה איש יחדיו בלבוש זה, כי אין כאן איבה כדוגמת כהן גדול, אשר יכולים למנות אחד ויחיד.

(תורת מנחם תשמ"ז ד' עמ' 46-53; ואחר עובדה כשיחה בליקוטי שיחות ל"א, תצוה א' 156-164)

א. האפוד בד אצל הנביא סימן שניתן לשואלו בדוגמת הכהן הגדול

הרבי מאריך לבאר מדוע הרמב"ם מביא בסוף הלכות כלי המקדש על כך שהנביאים היו חגורים באפוד בד. ומבאר הטעם שהגיע למעלת כהן גדול המדבר ברוח הקודש. וכי הרמב"ם שכל ספר הוא הלכות הלכות נדרש להביא ביאור בספרי הנבואה! ומתוך עפ"י יסוד שיש כאן הלכה, שיש חיוב על הנביא להיות לבוש כן, שניתן לשאול אותו, בדוגמת הכהן גדול.

ב. הראייה היא משמואל, ולא מדוד, כי אצל דוד החגור היה קשור בהעלאת הארון

ומעיר הרבי מדוע נזקק הרמב"ם להביא ראייה משמואל הנביא, שעם היותו לוי, נאמר בו 'נער חגור אפוד בד'. שהרי לכאורה היה יכול להביא ראייה מדוד המלך, שלא היה כלל משבט לוי. ומחדש, כי אדרבא בכך מתורץ העניין, כי חגירת אפוד הבד של דוד היתה קשורה עם העלאת הארון, ולא לנבואה.

תיקון הביטוי אנכי הרואה - הוא ע"י ביטול של אין עם כ' כפופה.

א. דווקא הכלי הריק והבטל - הוא המחזיק

החסידות מדגישה כי על האדם להיות בטל לאלוקות. וכמו שבשעה שהוא שומע את דברי הרב, הרי נדרש הוא להתרכז לקבלם, ולא לחשוב עליהם, הרי גם בענייני אלוקות צריכים להגיע לביטול גמור. הביטוי של כלי ריקן - שדווקא הוא מחזיק, מורה כי עבודתו של כל יהודי להפוך את ה"אני" שלו, מציאותו, המסתירה על אלוקות ל"אין". החסידות אינה מדברת על עניין פשוט ביותר שלא יהיו לו פשעים, ואף לא על רצונות של איסור, אלא על

עניינים דקים בהרבה, שגם בשעה שעובד בענייני קדושה - לא יחוש את עצמו. כי אף שהוא יכול לקבל אורות וגילויים בהיותו מציאות קדושה - הרי על מנת להתחבר לעצמות נדרשת עבודה של ביטוי מוחלט.

ב. אמירת "אנכי הרואה" עריכה להתעלות לאני עם כ' כפופה

דוגמא לכך אנו מוצאים, כי שמואל הנביא נענש על אמירתו "אנכי הרואה". הרב חיים ויטאל מבאר כי בשעת הנבואה הרי ממש שכינה מדברת בתוך גרונו. כי הנביא התעצם עם אלוקות. אולם

היא מהי העבודה הנעלית יותר. האחד סובר שהוא ראוי להיות מופשט מכל ענייני העולם, ואילו התנא השני סובר, וכך היא אכן ההלכה, שהמעלה הינה דווקא כשהוא כפוף, שאכן יש לו רצונות שבחלקם הם אפילו רצונות זרים. אלא שהחידוש שהוא כופה ומבטל את עצמו. ובכך הוא מורה היאך הוא מתנהג אף בעיתות מצוקה. ובסופו של דבר אף יגיע בכך למעלה השניה. (ספר המאמרים תשי"ט, וילך שבת שובה, עמ' יז - יח).

מדגישה החסידות, כי בסופו של דבר, עם היותו מציאות של קדושה באופן הנעלה ביותר, הרי על כל פנים הוא מציאות כלשהי, ודבר זה הוא בגדר העלם והסתר. הדרך הראויה לכך היא להגיע לבחינת אני כ', כף כפופה, המורה על אתכפיא וביטול.

ג. מעלת השופר הכפוף - עבודת האדם

ובכך ממשיך ומבאר את עניין השופר של ראש השנה שנחלקו תנאים האם הוא צריך להיות פשוט או כפוף. שברוחניות מחלוקתם

פרק י

משיחת שאול, נבואת שמואל מתגשמת, שאול מתנבא, והכתרת שאול ברבים

משיחת שאול בפך השמן. (א). שמואל נותן אותות לשאול, עד אשר יזכה להתנבא. (ב - ח). כל נבואותיו של שמואל מתקיימות בשאול, עד שנהפך לשנינה כי הגם שאול בנביאים. (ט - יב). שאול מסתיר מדודו את דבר המלוכה. (יג - טז). שמואל מכתיר במצפה את שאול למלך בעיני העם. (יז - כז).

אופן גילוי הנבואה - היותו איש אחר, הדבק ומאוחד עם ה', אולם יתכן בה הפסק

תוכן התפילות. על גילוי שכינה בעולם (תפילת שלמה על בית המקדש), בבני אדם (תפילת אליעזר בקשר לנישואי יצחק ורבקה) ותורה (תפילת משה עם קרח על שליחותו בעולם, תורת משה, ששלוחו הוא ממש כמותו). ונמצא כי בחלק של גילוי השכינה לבני אדם מביאים את מעלת הנבואה, כפי שהקדמנו מאחר ודנה על המדובר בשמואל.

ד. מעלת אליעזר על גדרי הנבואה, מיצד יכולת הפסק

אלא שמאחר ועם היות שיש חיבור מדהים בין הנביא לנבואה, אלא שמאחר ונתחדשה מציאות שכוז, יכולה להיות כאן בחינת הפסק, לא רק בנביא עצמו, קודם שנתנבא, בשעת הנבואה ולאחריה, עד שיש מציאות שהנבואה פסקה. הרי בתורה - ההתאחדות היא באופן שמלכתחילה לא יכולה להיות מציאות של הפסק. ועל כן נענה אליעזר בתפילתו, כי כל מהות הנישואין הוא חיבור העליון והתחתון, שעליה מושתת העולם כולו.

(ליקוטי שיחות כ', חיי שרה ג', עמ' 99-91).

א. הנבואה פועלת שינוי מהותי על הנביא

גילוי השכינה לבני האדם באופן של התאחדות הוא עניין הנבואה, בבחינת דברי הנביא עמוס, גלה סודו אל עבדיו הנביאים. עניין זה הינו עניין עיקרי באמונתו, ונבחר ע"י הרמב"ם כאחד מ"ג עיקרים, שמיסודי הדת לידע שהא-ל מנבא את בני האדם. גילוי הנבואה הינה באופן בו הנביא ממש דבוק ומאוחד עם דבר ה', אשר מתלבש בשכלו והשגתו במראה הנבואה, וגם במחשבתו ודיבורו. והראייה לכך היא מכך שהנביא מעיד על שאול המלך, ונהפכת והיית לאיש אחר.

ב. הדגש - כי הנבואה היא שינוי עיקרי דווקא ב"גברא"

[כלומר, יש לדייק מדברי הרבי כי הנבואה אינה בבחינת "חפצא" בלבד בלשון הלמדנית, כי אם שעל מנת שהיא תחול חייב להיות שינוי בסיסי ב"גברא", אשר אלמלא הוא הופך להיות אדם אחר, וראוי לכך, לא יוכל להגיע אל קבלת ובחינת הנבואה.]

ג. הצלחת מהירות תוכן תפילת אליעזר קשור בתוכן התפילה

הרבי דן על תפילתו של אליעזר, אשר טרם כילה לדבר ומיד נפעל מענה מאת הקב"ה, ומקשר את דברי חכמינו כי שלושה נענו מייד. הרבי מבאר כי הדגש אינו רק מצד המתפלל, כי אם גם מצד

פרק יא

שאול מושיע את בני יביש גלעד מפני נחש העמוני, שמואל קורא לעם בגלגל לחדש המלוכה הפטרת קרח (יא, יד-יב, כב)

אנשי יביש גלעד מאוימים ע"י נחש העמוני, שינקר להם עין ימין, ממתנים שבוע. (א - ג). שולחי יביש גלעד מספרים מצוקתם לשאול. (ד - ה). רוח ה' צלחה על שאול, והוא מלקט צבא עצום להצילם. (ו - ח). אנשי יביש עם היות ששמעו בשורת שאול, מודיעים לאויב, כי מחר יצאו שיעשו בהם כרצונם. (ט - י). שאול מנצח בהתקפה חזקה, העם רוצים להרוג את אויביו, (יא - יב). אך שאול מנצל יום תשועה זה רק להודות לה'. (יג). שמואל קורא אל העם לבוא לגלגל ולחדש המלוכה, העם מגיע ומעלה זבחים. (יד - טז).

מהלך הפרק אצל שאול - ביאור ברעון המלך למלך בכח ובפועל

אין בכך התעוררות בפועל. שהרי שאול לאחר ההכתרה - הלך לביתו גבעתה, מכיוון שטרם היתה בו התעוררות הרצון למלוכה.

א. הכתר פועל מלוכה, אך עדיין המשכה נעלמת

על ידי ההכתרה בכתר מלכות, מעוררים וממשיכים במלך את מידת המלוכה, אלא שזו בחינת המשכה נעלמת. ועדיין

לאחר מכן הוא לוקח צמד בקר ומנתחו ושולחו לכל ישראל, שזו בחינת ההתנשאות וההשתררות על העם.

(מאמר שמח תשמה, לדש"ב, ספר המאמרים תרנ"ז עמ' 40).

ב. שלבי התגלות התנשאותו של שאול

רק לאחר ששמע על מעשה יבש גלעד, אז צלחה עליו רוח אלוקים, ואז נתעורר ברצון למלוכה. ומשום כך נאמר ויחר אפו. שיש את בחינת ההתנשאות, אלא שהיא עדיין אצל עצמו. ועל כן

ונחדש שם המלוכה

המעשים. כי יש שתי דרגות רצון, וכמו שבקריעת ים סוף נאמר ומלכותו ברצון קבלו עליהם, בכך שאמרו ה' ימלוך לעולם ועד, וע"י קבלת רצון זו, ברצון ובשיר, המשיכו את גילוי פנימות מלכותו, שהעול יהיה בשמחה, ולא למשא, כי אז זה בחינת ממשלה.

(ספר המאמרים תרנ"א, הרבי הרש"ב, עמ' ג).

א. אמירת המלכויות היא כלפי מעלה – חידוש המלוכה

בראש השנה יש לקבל מחדש עול מלכות שמים, ואמירת המלכויות היא על מנת שתהיה קבלת המלכות ברצון פנימי ועצמי, ובכך ימשיכו גילוי פנימיות מלכותו. וצריכים לקבל זאת מחדש, על דרך ונחדש שם המלוכה, שכבר היתה.

ב. קבלת המלוכה מתוך שמחה – היא פנימיות המלוכה

וזה מה שנאמר תקעו בחודש שופר, שיש לחדש את

פרק יב

הקב"ה הצליח להושיע עד היום ללא מלך, הורדת המטר בימי קציר חטים, העיקר שלא יסורו מה' הפטרת קרח (יא, יד-כב).

שמואל מעיד את העם, כי לא לקח ממנו מאומה טובת הנאה. (א - ה). * עד עתה שלח הקב"ה מושיעים לכל צרה, שבאה על עוונותיהם. (ו - יא). * מי שמושיע אינו המלך, כי אם היותם שומעים בדבר ה'. (יב - טו). * שמואל עושה מופת בכך שבאמצע קציר חטים מביא קולות ומטר. (טז - יח). * שמואל מסביר כי לא עצם הבקשה למלך היא הפטולה, אלא שהיותם סרים מעל ה', שאז גם מלכם לא יועיל. (יט - כה).

משה ואהרן אשר עשו את ה'

ממים דם, וכן שאר מכות מצרים, באותו הכח הכירו משה ואהרן את עניין האלוקות בעולם. כלומר, שמאותו הכוח שהם קיבלו - הרי זה עצמו נתן להם את היכולת לגלות אלוקות בעולם.

(ספר השיחות תש"ג עמ' 62).

א. החוקרים לא הבינו משמעות המדרש, האומר כי אהרן ומשה שעשו את ה' כשישב אדמו"ר הזקן במאסר אחת השאלות ששאלו אותו היתה על מה שכתוב במדרש על הפסוק בפרקנו "ה' אשר עשה את משה ואת אהרן" והמדרש מהפך "משה ואהרן אשר עשו את ה'". ומוח מגושם של החוקרים הבינו זאת כפשוטו, וממילא יש כאן כפירה.

ב. המענה – בכוחות ה' פעלו אלוקות בעולם

ההסבר היה שבאותם הכוחות הקדושים, שבהרמת יד ייעשה

אשר לא יועילו ולא יעילו כי תהו המה

יעילו - כי תהו המה. ואכן מביא בפרקי דרבי אליעזר שלא היה זה מחמת קמצנות, כי נתנו בראשונה לנדרבת המשכן.

(ילקוט נשיח וגאולה י"ח עמ' 260-262).

מובא בפרקי דרבי אליעזר כי שיטת אהרן שלא יתנו התכשיטים היתה לבקש מהנשים. הנשים טענו כי אין הם מעוניינות ליתן לדבר שאין בו כל תועלת, שהוא שיקוף ותועבה. ומדייק הרד"ל שדבר זה רמזו ביחזקאל, כספם וזהבם - לא יוכלו להצילם, וכן מהמשך הפסוק. וכן מביא מפרקנו (לגבי ערכה של ע"ז) אשר לא יועילו ולא

פרק יג

שאלו אינו מחכה לשמואל ומקריב, ונענש, כעת המלחמה במצב שעפ"י טבע לא שייך לנצח

שאלו מכנס את העם למלחמה בגלגל, הפלישתים נאספים, ושמואל לא מגיע, והעם מתפזר. (א - ח). שאלו מעלה העולה, שלא כהוראת שמואל, ומסביר את דבריו לשמואל. (ט - יב). שמואל אומר כי הממלכה תיקרע מעל שאלו, והולך. (יג - טו). הפלישתים תוקפים בשלושה ראשים, ולישראל אין כלל חרב וחנית. (זו - כג).

בן שנה שאלו במלכו

ג. קישור ענייני החתונה עם יום הכיפורים

בשיחה עצמה מביא הרבי ג' דעות לאופן המחילה ביום החתונה, ומקשר זאת עם ג' הדעות של מחילת יום הכיפורים. אך למעשה לוקח הרבי כי דווקא הדבר נלמד מעשו, שעם היותו כה ירוד, הרי הוא מתעלה ממצבו הקודם, ומתגלה אמיתית מהותו, שרוצה לקיים את כל המצוות ולהתרחק מהעוונות, וממילא נמחלו ונמחקו כל עוונותיו.

ד. תפקיד המעלה היא הולדת השפעה, תולדות ברוחניות

ונרמזו דווקא בשלושה אלו של חתן חכם ונשיא, שעניינם להעמיד תולדות, פריה ורביה ברוחניות, ובפרט נשיא, שעניינו הוא להרים את דת האמת, לכופף כל ישראל לילך בדרך התורה והמצוות ולחזק בדקה.

(ליקוטי שיחות ל', וישלח ג', עמ' 161 - 169).

פרק יד

יונתן עם נושא כליו מנצה את פלישתים, ואוכל בשוגג מיערת הדבש, ונפרה ע"י העם

יהונתן יוצא עם נושא כליו אל הפלישתים, ולפי הסימן מכים בהם. (א - יד). הבהלה שמעשהו של יהונתן פעל גרם לרדיפה של הפלישתים ע"י ישראל. (טו - כג). קללת שאלו שאסור לאכול כלל כל היום. יהונתן טועם מיערת הדבש ואורו עיניו. (כד - לא). העם חוטא ואוכל על הדם. (לב - לד). שאלו מפיל גורלות ועולה כי יהונתן בנו עבר על דבריו, בלא יודעים. (לה - מז). העם לא נותן לשאלו להרוג את בנו. (מח). מלחמות שאלו, ותיאור משפחתו. (מו - נב).

בכל אשר יפנה ירשיע

רשע. ומאחר שמחפשים אנו למצוא זאת למעליותא - הרי וודאי שרופא או מוהל המקיזים דם ועושים חבלה - יש בכך תועלת.

ג. הרמת יד היא בפנימיות השפעת חסד - ועד חלוקת צדקה

אולם צריכים למצוא בכך גדר על עצם הרמת היד. כי החיסרון נבע שעשה פעולה הפוכה מתפקידה של היד. יד מסמלת את כח ההשפעה, וכאשר הוא מרים על חבירו, הרי אף כאן זה בשונה מהרגילות, רק לכיוון הנכון, השפעת החסד ללא גבול. כי יש נתינה לחבירו די מחסורו, כפי שהוא נדרש, ויש בחינה על מנת לעשרו. עד אשר כל מציאות היד תתהפך, להגיע לבחינת יד המחלקת צדקה.

(ליקוטי שיחות ל"א, שמונת א' עמ' 7).

א. אף כשנכתב שלילי - בפנימיות יש פירוש חיובי

על שאלו המלך נאמר ברכה מופלאה, שבכל מקום שיפנה הרי הוא מצליח וינצח, שפירושו היא הצלחה שלא על דרך הרגיל, שהיא מעל טעם ודעת. כידוע החסידות מצליחה להפך את הדברים הגרועים ביותר, ולמצוא בהם שורש טוב באופן מיוחד. שהרי התורה קדמה לעולם אלפיים שנה, ואז לא היה שייך עניין של חטא. ומכאן חייבים אנו לדייק ולומר, שיש בכל עניין ותיבה שבתורה גדר של פירוש פנימי ורוחני, שעל פיו הכל טוב.

ב. הרמת יד על חברו לטובה יכולה להיות לצורך, כרופא או מוהל

ידוע הכלל שכל המרים ידו על חבירו נקרא רשע. ולמדים זאת מדברי משה לניצים רשע למה תכה רעך, שתכה הינו לשון עתידי, ומאחר וטרם היכה, הרי כבר מעצם הרמת היד - הרי הוא בבחינת

אין מעצור להושיע ברב או במעט

את ידיו והחליש את תקותו לרפואה שלימה של בנו. ומביא את מאמרי רבותינו כי רופא ירפא, משמעותו כי כל הכח הניתן לרופא

א. עידוד בנושא רפואה, אשר הקב"ה יכול להושיע בריבוי דרכים הרבי מעודד לאדם שקיבל חוות דעת יחידה של רופא, שהרפה

מעצור לו להושיע ברב או במעט. ועל ידי תוספת כחב בטחון הן מצדו והן מצד זוגתו, ימהר הדבר הטבת בריאות בנו.

הינו רק לחיוב. ובפרט שיש עוד רופא נוסף, שהוא אינו מסכים לחוות דעת שלילית זו. ועוד שבזמננו מתחדשות בכל יום ריבוי תרופות ודרכי טיפול חדשות. ופרט שמזכירם על ציון חותנו, הרי עליו לחזק בטחונו בשם יתברך, אשר הוא הרופא חולים, ואין

(אגרות קודש ד', תשי"א, אגרת א"ס, עמ' רפח).

פרק טו

שאל נלחם בעמלק וטועה שמשאיר את אגג והצאן, ה' מואס בשאול
הפטרת שבת זכור (טו,ב-טו,לד)

שאל מקבל הוראות להרוג את עמלק ולא להשאיר לו כל שריד, כולל בהמותיו. (א - ג). * שאל אכן כובש את עמלק, אך משאיר לו שריד על אגג מלכם ועל הצאן. (ד - ט). * ה' מואס בשאול, ושמואל מוכיח את שאול על טעותו, בתחילה שאול מצטדק, ושוב מוכיחו שמואל. (י - כג). * שמואל אינו מוכן לסלוח לשאול, וקורע את כנף מעילו, ולאחר מכן משסף את אגג. (כד - לג). * שאל ושמואל הולכים לביתם, ולא נפגשים עד יום מותו של שמואל. (לד - לה).

חטאו של שאול, עבודה אחר טעם בלבד

ד. עבודת שאול אחר הטעם - הולידה את גזירת הפורים
אלא כאשר האדם עובד עפ"י שכלו - חסרה לו ההתבטלות וההתמסרות לקב"ה הבאות מקבלת עול. ומה שיצטרך לעבוד עם השכל - הרי זה עצמו הוא מכיוון שכך ציווה הבורא. כי קבלת העול הינה השער לקדושה. ומכך ששאל הלך לפי הטעם, ולא הרג מיידית את אגג, יצאה הגזירה להשמיד להרוג ולאבד (ח"ו היל"ת) את כל היהודים.

א. הקשר בין הפטרה הוא פנימי, ומתבטא בכל הפרטים
הקשר בין פורים להפטרה זו הוא מאחר וחמל שאול על אגג, ולא הרגו מיד, נולד המן האגגי. מאחר וכל העניינים בתורה הינם מדויקים, מובן שלא רק עצם המאורע, כי אם שגם כל הפרטים בהפטרה, כמו טענת שאול הקימותי את דבר ה', ולמען זבוח לה' אלוקיך, וכן תשובת הנביא שמואל הנה שמוע מזבח טוב, ומאסת את דבר ה' - הרי הם קשורים לפורים.

ה. היציאה מפורים - תיקון בהליכה מעל טעם ודעת
דווקא מאחר ובני ישראל עברו במסירת נפש שלמעלה מטעם ודעת - נקראים בני ישראל בכל המגילה יהודים. כמאמרם שכל הכופר בעבודה זרה - נקרא יהודי. ורק מאחר שעמדו בהודאה והתבטלות לקב"ה באה הצלת וגאולת פורים. כי בכך הם עצמם תיקנו את בעיית שאול, באשר הם קיימו את הוראת שמואל - 'שמוע מזבח טוב, להקשיב מחלב אילים'. ומאחר וניצחו ברוחניות את קליפת עמלק, התבטא הדבר גם בגשמיות 'והרוג בשונאיהם', שכך נפטרו מגזירת המן.

ב. שאול סבר כי הקרבת הבהמה תוציא אור גדול
מאחר ולומדת הגמרא מהפסוק 'בן שנה שאול במולכו', שלא טעם טעם חטא, כתינוק בן שנה. הרי מובן שלא עשה זאת להכעיס, שהרי לדעתו הוא ממש קיים את הרצון העליון. שאול ידע כי נטילת בהמה גשמית והקרבתה לקב"ה, הופכית את הגשמיות לרוחניות. וסברתו היתה כי כאשר יש את שיא החושך, ויקריבו אותם לה' - יצא מכך האור הגדול ביותר.

ו. שיא הפורים, משתה בכחינת עד דלא ידע - ששיאו אמונה פשוטה
ועיקר מצוות הפורים הוא המשתה, שיש בו החיוב להגיע למצב של עד דלא ידע. אמונה פשוטה שלמעלה מטעם ודעת. ומכך ממשיכים אמונה פשוטה לכל השנה, שאף ענייני ההשגה יהיו בנויים על יסוד האמונה. 'טוב טעם ודעת למדני - כי במצוותיך האמנתי'. הבסיס הינו האמונה, ורק עליו ניתן לבנות לאחר מכן את הטעם ודעת.

ג. שמואל חלק - עבודה בכוחות רק לאחר התבטלות
אמנם מה שהיה עפ"י שכלו, ואכן היה לזה בסיס הגיוני, היה מנוגד להתבטל בתכלית לרצון העליון, שציווה והחרמתם כל אשר לו. וזה מה שענהו שמואל, כי זבח וחלב, מסמלים עבודה שעפ"י טעם ודעת, עבודת השם בשיא הכוחות, חלב ושומן. אלא שעבודות הללו צריכות להיות לאחר הקבלת עול. כי אסור לעבוד את ה' רק בכוחותיו הנחותים.

(ליקוטי שיחות ג' [המתורגם] 9' זכור עמ' 168-171).

מדוע נענש שאול דווקא על אגג, ולא על מעשה נוב עיר הכהנים

בשתיים, שחמל על אגג ועל מיטב הצאן, וכן המעשה של נוב עיר הכהנים. על שאול נאמרו שני ביטויים, אל תהי צדיק הרבה, כי על פי הגיונו, הציווי להכאת עמלק - כלל לא נראה לו. והוא אף הביא הוכחה למדנית לדבריו. שהרי על נפש אחת אמרה התורה

א. על חמלתו במעשה אגג, יצאה הבת קול ואמרה שלא יהא צדיק הרבה
השיחה התמקדה בפרקי אבות, באל תרבה לעשר אומדות, ובעניינה בעבודת האדם. בה הודגש הנקודה של תנועת הקבלת עול, אשר גם חודרת בכל הפרטים. ויש להבין היאך שאול שחטא

ג. הטעות היא על הבסיס של הטעות, שלאחר מכן מגיעים למעשים חמורים בהרבה

הנקודה היא אינה חומרת המעשה עצמו, כי אם השורש וההתחלה, אשר מביאה לאחר מכן לתרשע הרבה. והנקודה הכללית שחסרה היא העדר התנועה של קבלת עול, למלא את כל הציוויים של הקב"ה. וזו משמעות המשנה אל תרבה לעשר אומדות, כי השלילה איננה כנגד עצם האומדות, אלא על ריבויין. כי בתחילה אכן נדרשת עבודת הקבלת עול, המקבילה לאומדות, אך לאחר מכן צריכה להיות התבוננות פרטית, על כל פרט ופרט. ובכך מובן הקשר למשנה הקודמת, עשה לך רב, והסתלק מן הספק.

(התוועדות שבת שמיני, תשכ"ד).

להביא עגלה ערופה, וכל שכן ריבוי נפשות, ובוודאי מה בהמה חטאה, ואף אם חטאו הגדולים - במה חטאו הקטנים. ועל כך יצאה בת קול ואמרה אל תהי צדיק הרבה.

ב. ואף שבמעשה נוב נאמר אל תרשע הרבה - הרי הוא נענש רק על היותו צדיק הרבה

אך הפלא הוא שאף שכאן היתה לשאול הצטדקות, ועוד טען הקימותי את דבר ה', וכל חטאו היה בכך שהשאיר את אגג חי. וגם את הצאן והבקר, השאירם למורה נעלית לזבוח לה', וכפי שאכן מצינו שאף יעקב שלח מנחה לעשו. ויש כאן קורבנות של עולם התורה, שהרי גם הקריב גמלים. ועם היות שאנשי נוב היו מורדים במלכות - לא היתה לו כל הצטדקות. ואכן דווקא כאן הבת קול אומרת אל תרשע הרבה. ודווקא על מעשה אגג נאמר נחמתי כי המלכתי את שאול למלך.

פרק טז

דוד נמשה למלך, רוח ה' עוברת משאול אליו, ונלקח לנגן מול שאול המלך, להסיר הרוח הרעה

ה' שולח את שמואל למשוח מלך מבניו. (א). שמואל חושש, ונשלח לזבוח זבח, והקב"ה יודיעו הראוי, כל שבעת בניו אינם ראויים. (ב - י). מביאים לו את דוד הקטן, ומושחו למלך, ורוח ה' צלחה על דוד. (יא - יג). רוח ה' סרה משאול, ומבקשים איש יודע נגן, להסיר את הרוח הרעה משאול. (יד - יז). מאתרים את דוד אל המלך, שאכן מצליח. (יד - כג).

יודע נגן

ב. הלוויים ידעו לחבר הפכים בניגונים - שמחה ומרירות וזה מה שהלוויים המשוררים גם היו יודעים לכוון את מתיקות הניגון שאע"פ שהוא רק קול גשמי, הרי הוא מורכב מקולות הפכיים, שמחה ומרירות. כי השופר שהוא רק מרירות נקרא קול פשוט. וכל גדר ערב במאכל הוא התכללות של שני דברים, שברוחניות היא האהבה והיראה.

(אור התורה, בראשית ה' וישב, לצמח צדק, עמ' 1807-1808).

א. ידיעת הנגינה אינה מוזיקה, כי אם המשכת התענוג העליון

ידיעת הנגינה הינה היכולת להמשיך את התענוג העליון שהוא שלימות הכל, לתנועות הניגון. ויודע האם זה בא מצד ריבוי השמחה או להיפך. וכפי שמצינו אצל החזנים המשוררים, אשר בראש השנה ויום הכיפורים אומרים ניגונים, שיש בהם הרבה תנועות וקולות מחרידים, שהם רבים יותר מהקולות המשמחים, ואילו בסוכות העיקר הם הקולות המשמחים ומגביהים את הנפש.

האדם יראה לעיניים - זהו יראה ללבב

של הפסוק ניתן לנו. השתק השוחט וקיבל דבריו.

(אוצר פתגמי חב"ד א' עמ' 230-231).

אחד מחסידי חב"ד, שכיהן כשוחט - יצאה מחלוקת כנגדו והרבי פסק שעליו לעזוב את השחיטה. הוא נכנס אל הרבי וטען, מה פסול מצא בו, מכיוון שלא היה נראה לו כל סיבה מוצדקת. ענה לו הרבי, שנאמר האדם יראה לעיניים, זהו יראה ללבב, והחלק השני

פרק יז

מלחמת דוד וגולית

פלישתים נערכים למלחמה בין ישראל ויוצא איש הביניים ומזמינם לרו קרב. (א - יא). שלושת אחיו הגדולים של דוד, יצאו למלחמה, ודוד ממשיך לרעות צאן. (יב - טו). הפלישתי מתייצב ארבעים יום מולם. (טז). דוד נשלח להביא אוכל לאחיו, (יז - כב). כשרואה את גלית יוצא שואל מה יעשה למי שיכדו. (כג - ל). שואל מנסה להלביש את דוד בגדי מלחמה, דוד בורר לו חלוקי נחל. (לא - מ). הפלישתי מזלזל בדוד, ודוד משיבו, שיכה אותו על מנת לגרום קידוש ה'. (מא - מז). דוד קולע באבן אל מצח הפלישתי, מפילו, שולף את חרבו והורגו. (מח - נא). הלם במחנה הפלישתים, מרדף וביזה. (נב - נג). שואל פוגש את דוד המנצח. (נד - נח).

מלחמת דוד וגולית

אלקים, בעוד הפלישתי הינו ברוחניות בחינת מבו המפולש, אשר יוצא לחרף מערכות אלוקים חיים. ועם היות ששאל הכלב אנוכי,

א. הפלישתי הוא ככלב, ללא מוחין, שיצריך לרדותו במקל דוד מלקט חמש אבנים, שהם בחינת חמשת האותיות של שם

הבינה והשכל, רחובות הנהר, שהוא עניין הבינה, ואילו דוד בהיותו מלכות, עבודת הקבלת עול, שמעלתה גבוהה מעבודת ההשגה וההתבוננות באריכות. וביאר לו כי כאשר באו ליקח את השנה, שהוא בחינת המידות, הרי דוד הכה את הארי ואת הדוב, ולכן לא היה יכול לקבל את הלבושים של שאול, אם היות כי המלכות מקבלת מהבינה.

שהינך בא אלי במקלות, אמנם זה נכון. כי בכך שזה מפולש, הרי זה מורה כי אין לו כלי קיבול, ואינו חפץ לידע את אלוקיו, מאחר ונטמא המוחין שלו ואינו יכול לקבל השגה אלוקית, וכל מהותו היא מידות אחר העניינים החומריים, ומאחר שכולו לב, הרי הוא בחינת כלב, אשר רודים אותו במקל. שהיא בחינת ספירת מלכות, המבררת את העניינים האחרונים ביותר. ובכך הוא ניצח אותו.

ב. דוד לא יכל לקבל את לבושי שאול ברוחניות, וממילא לא בגשמיות ובתחילה ביאר כיצד היה הדו שיח בין שאול שהוא מבחינת

(ספר המאמרים תרפ"א לדי"צ, עמ' רעח - רעט).

מלחמתו של דוד ע"י שם

כי ה' נלחם להם במצרים. שזה היה ע"י ויהם את מחנה מצרים, ויסר את אופן מרכבותיו, וינהגהו בכבודו. ומאחר ומטרת המלחמה היא לבטל לכלות ולהרוג את האויב, ואילו כאן לא נתבטלה עדיין מציאותם. כי אם מהומה, אשר היושבים בהם נעים ואיבריהן מתפרקים.

ג. מעלת הראייה מדוד, ולא ואנחנו בשם ה' אלוקינו נזכיר כמו כן מתבאר מדוע ההוכחה אינה מהפסוק בתהילים אלה ברכב ואלה בסוסים, ואנחנו בשם ה' אלוקינו נזכיר. שהרי לא מובאת התוצאה בפועל לאחר אמירה זו. לעומת זאת אצל דוד, רואים כי הדבר גם חדר בגדרי העולם, שהרג את גלית הפלישתי.

(תורת מנחם, תשמ"ב ב', בשלח, עמ' 840-830).

א. מלחמותיו של הקב"ה ע"י שמו

על הפסוק ה' איש מלחמה - ה' שמו, מפרש רש"י, כי מלחמותיו אינן בכלי זיין, אלא בשמו הוא נלחם, וכדברי דוד 'ואנכי בא אליך, בשם ה' צבאות'. וכאן שואל הבן חמש למקרא, והרי מצינו בתחילת הפרשה שבפסוק וחמושים עלו בני ישראל מארץ מצרים, שהיו מזוינים, וכן אברהם, שהיה אצלו וירק את חניכיו השתמש בכלי זיין, ולכך צריך רש"י להביא ראיה על מלחמה בשמו של הקב"ה. ובפרט שכאשר נאמר רמה בים, ירה בים טובעו בים סוף - הרי מה זה משנה האם המלחמה היתה ע"י כלי זיין או ע"י הים.

ב. הראייה הינה לא מההטבעה, אלא מלפני כן

אלא שמאחר וכבר לפני כן ויאמר מצרים אנוסה מפני ישראל,

פרק יח

שואל עוין את דוד, מנסה להורגו, ולהכשילו בנישואי בתו מיכל

יהונתן אוהב את דוד, וכורת עמו ברית. (א - ד). * הצלחת דוד, ואמירת הנשים כי לשאול האלפים ולדוד הרבבות, הופכת לב שואל כנגד דוד. (ה - ט). * רוח אלוקים רעה על שאול, המנסה להרוג פעמיים את דוד, הרואה בחוש כיצד רוח ה' עברה אליו. (י - יב). * שואל ממנה את דוד לש האלף, והצלחתו מפחידה את שאול. (יג - טו). * שואל רוצה להכשילו, ושהפלישתים יכוחו, ועל כן מבקש עבור בתו מיכל מאה ערלות מהם. (זו - כה). * דוד עומד בתנאי, ושואל נהיה שונאו עוד יותר, אך נותן לו את מיכל בתו. (כו - ל).

הכה שואל באלפיו ודוד ברבבותיו

לגמרי. 'יוראו הפלישתים כי מת גבורם'. ועל כך אמרו הנשים כי עם היות ששואל הכה באלפיו - הרי דוד הכה ברבבותיו.

(תורת מנחם תשמ"ב ב' בשלח עמ' 840-839)

יש חובה לעשות פעולות בדרך הטבע. ועל כן דוד המלך לוקח חמישה חלוקי נחל. שם אותם בכלי, לוקח אבן וקולע למצחו של הפלישתי. פעולה זו הינה טבעית, אך התוצאה הפלאית היא שלא רק שמבטל את גבורת גלית הפלישתי, כי אם שנתבטלה מציאותו

זהו עמו

מקום ההלכה נמשכת משם הוי', שהוא למעלה מבחינת שם אלוקים. ואלו ד' אמות של הלכה. כי יש כאן ב' הליכות, שונה הלכות, שמלמטה למעלה - זה בחינת י"ה, ואילו ו"ה זה ההילוך מלמעלה למטה.

(אור התורה לצמח צדק, בראשית ה', חנוכה, עמ' 1834).

ג. הפער בין יהונתן לדוד היתה רק בלכוון ההלכה לאמיתתה אף כי נאמרו דרגות רבות על דוד, הרי רק בדרגה זו נתקנא שאול, כי כאן כבר לא היתה בחינה זו ביהונתן בנו. כי הלכה בהיותה אמת לאמיתו יכולה להיות רק במקום יחיד.

(תורת שמואל, תרכ"ז, עמ' דש).

א. היכולת לכוון הלכה - דורשת ביטול

היכולת לכוון את ההלכה היא רק למי שיש לו את בחינת הביטול, על מנת שיוכה לכוון אל האמת. שהרי ניתן לדעת לפלפל ולהשיב במלחמתה של תורה, על מנת להבין דבר מתוך דבר, ולהראות לו פנים בהלכה. אולם לכוון שתהיה ההלכה כמותו דווקא, הוא דווקא בשעה שהוי' עמו, אשר רק את דכא ושפל רוח ישכון.

(אגרות קודש כ' תשכ"א, אגרת ז'תשנה עמ' שלט - שמו).

ב. ההלכה היא רק משם הוי'

עם היות שאמרו חכמים שאלו ואלו דברי אלוקים חיים, מכל

פרק יט

שאלו מצד אחד נשבע ליהונתן כי לא יומת דוד, אך בעת הצלחת דוד מבקש המיתו

יונתן בודק עם שאלו מדוע חפץ להמית את דוד, ושאלו נשבע שלא יומת. (א - ו). * דוד חוזר לנגן אצל שאלו, אך הוא שוב מבקש המיתו, אחר נצחון נוסף שלו מול פלישתים. (ז - י). * מיכל מבריחה את דוד דרך החלון, ומואשמת ע"י אביה, מדוע שילחה את אויבו. (יא - יז). * דוד בורח אצל שמואל בניית ברמה. (יח - ט). * וכל שלוחי שאלו, כולל הוא עצמו, בראותם את להקת הנביאים מתנבאים - אינם מביאים את דוד, כי אם מתנבאים גם המה. (כ - כד).

על גדרה של הנבואה – כמיצות עשה מהתורה

א. השמיעה לנביא – ציווי התורה, ולא מחמת איתותיו ומופתיו

מה שאנו מצויים לשמוע אל הנביא, אינו מחמת האותות שעושה, כי אם מצד שמושה ציווה כן ודווקא נכתב בתורה. ואין זה רק מצד אי יכולתנו לדעת האם האות הינו כישוף, אלא אף היה לנו את הידע המלא בוודאות, שאינו מכשף, הרי מה שפועל את היותו נביא הינו חוקי התורה. הנביא רק מוסר את דבר ה', אך אין בכוחו ליצור תוקף של מצוות לדבריו. ועל כן התוקף של משה אינו מחמת אותותיו, כי אם שמעמד הר סיני הוא הראייה. ועל כן הדגיש הרמב"ם, שמה ששומעים למשה אינו מחמת היותו נביא, כי אם שזו מצווה מדברי תורה.

ב. הכחשת נבואת משה יש לה מעלה בפני עינמה, ולא רק מענין הכחשת התורה

ש מספר חילוקים בגזרות ובתקנות והמנהגות, שיש מצוות עשה לשמוע להם, והעובר - הרי זה בלא תעשה. כי נבואת משה גם היא לא היתה מחמת אותותיו. שאז יש בליבו דופי. ולכן אף לא ניתן להכחיש את נבואת משה, שהתוקף שלה אינו מצד האותות, כי אם שה' פנה לכל אמר ודיבר מולו. ועל כן כל גדר בו יהיה צמצום של נבואת משה, שמצווה מסויימת מוגבלת לזמן או שיש היתר זמני לעבירה, הרי הוא מכחיש את נבואת משה. אלא שיש לשאול, שהרי הוא מכחיש את התורה, ומדוע הרמב"ם אומר שההכחשה היא דווקא של נבואת משה.

ג. החילוק בין מהות המצווה (הם המטרה), לדברי נבואה (ציווי על פעולות)

מצוות התורה אינן אמצעי לקבלת שכר, או אפילו לצרף את הבריות, ולהיות בבחינת עם סגולה - כי הם עצמם מטרה. ועל כן בדיברה הראשונה נכתב אנכי, שהוא נתתי את עצמי בתורה, ועל כן אין בהם כל גדר של שינוי וגירעון. ואילו כל דברי הנביאים הינם על פעולות. לכו למקום פלוני, או אל תלכו למקום פלוני. הם נאמרו רק לצורך מטרה שתושג על ידה, ועל כן במהותם הינם ציוויים זמניים. וכל שכן כאשר הוא אומר עתידות, הרי אין הוא אומר ציווי ורצון ה' לעולם.

ד. גם נבואות שהוצרכו לדורות - אינן בדרגת הנצחיות של התורה, אלא לצוות עליה

בכלל זה אף נבואות שהוצרכו לדורות, וכפי שהרמב"ם מציין שנביאים וכתובים אינם נצחיים כתורה. שהרי תורת משה ניתנה לדורות, ואילו של נביאים נקראים בשם אחר, דברי קבלה, שקבלו מרוח הקודש, כל נבואה ונבואה לפי צורך השעה הדור והמעשה. החידוש הוא שאפילו ציוויים על דברי תורה, שהעם ייזהר שלא לעבור עליה, הרי אין בהם מטרה עצמית מצד עצמם, כי אם רק לצוות על דברי התורה. בעוד שדברי התורה משקפים את רצון ה'. ובקבלה מבואר כי הנבואה היא בחינת נצח והוד, שהם מחוץ לגוף, ועל כן בגלל שייכותם לזולת יש בהם גדר של שינוי. בעוד התורה עצמה היא בחינת תפארת - הגוף עצמו.

ה. בטעם שהרמב"ם מוכיח שנביא אינו יכול לחדש, מהפסוק לא בשמיים היא וזו הסיבה שנביא אינו יכול לחדש דבר בתורה, כי דבר ה' בתורה הינו נעלה מדבר ה' כפי שהוא בנבואה. ומדייק הרבי, כי הרמב"ם נקט את הוכחתו לעניין שאין נביא רשאי לחדש, דווקא מהפסוק לא בשמיים היא, בניגוד לדרשת חז"ל אלה המצוות. כי הפסוק הינו אלה המצוות אשר ציווה ה' את משה. ועל מנת למנוע טעות כי רק נבואת הנביאים היא למטה מנבואת משה, אבל נבואת משה היא בדרגת התורה, הביא הרמב"ם את הכתוב לא בשמיים היא, שאינה שייכת לגדרי הנבואה כלל, גם לא לנבואת משה.

ו. הנבואה הינה ממוצע, מאחר והיא קרובה לנבואים

אמנם מעלה יתירה יש בדברי הנביאים אף לגבי התורה, לגבי הנבואים. דווקא מאחר והתורה הינה כה נעלית מהנבואים. אולם הנביא הוא גדר של נבואה, והקב"ה גילה את סודו בדרגתם, כאשר קיימים בו התנאים של חכם וגיבור. וכל זה מתלבש בשכלם והשגתם במראה הנבואה, וגם במחשבתם ודיבורם.

ז. האמונה בנבואה היא ללא דופי, ולא ניתן להכחיש הנבואה

בכך מתבאר כי דברי הרמב"ם על אופן האמונה בנבואת משה ובתורת משה אינם סיפור דברים, כי אם גדר הלכתי. שאמונה זו צריכה להיות שלימה, באופן שאין בו דופי. וצריכה להיות לא מפני האותות, אלא מפני שענינו ראו ולא זר. וההלכה היא שלא ניתן להכחיש, ויש בה גם שני גדרים. האחד - שיש וודאות כה גדולה, שאפילו אותות ומופתים גדולים לא יערערו אותה כלל, אפילו לא בבחינת ספק. והיהודי צריך להזכיר לעצמו כל העת, שהטעם הוא כי היות וזה בא להכחיש את נבואת משה. ורמו לזה בדוגמת שאין עד נעשה דיין, מאחר ולאחר שראה אין אפשרות של הצלה, מה שאין כן כאשר רק שמע מעדים כשרים.

ח. משה בחינתו ממוצע - קרוב יותר למעלה, ולכן הוא נותן התורה

נבואתו של משה יש בה דרגה הגבוהה משאר הנביאים, שהיא באופן הנעלה של מראה ולא בחידות, והוא נשאר עומדו שלם. מה שבא לרמוז, כי ההתגלות היתה כפי שהוא למטה. ותכלית הנבואה היא שישראל יחוש, לא רק באמיתות הקב"ה, כי אם גם באמיתות התורה. ועל כן דווקא משה הוא הכלי להורדת התורה אל הנבואים, ולחיווק האמונה באמיתות התורה.

ט. נבואת משה היא דרגת תורה, ומעל לכל שאר הנביאים

ועל כן כאשר יבוא נביא להוסיף מצוה, הרי הוא סותר את נבואת משה דווקא, כי היא זו המאמתת לנו את התורה. שאין בה כל גדר של שינוי, ואין נביא רשאי לחדש בה דבר. ועל כן כל הוודאות שבשליטת האות והמופת של נביא השקר נובעת דווקא מנבואת משה.

י. הבנת סדר הפרקים ברמב"ם בענייני נבואה

בכך ניתן להבין מה סדר תוכן פרקי הרמב"ם בהלכות יסודי התורה בעניין הנבואה. בפרק ז' דן הרמב"ם על עניין הנבואה בכלל, ושנבואת משה היא בדרגה הנעלית. בפרק שלאחריו בהמשך למעלת נבואת משה, מתווסף הפרט של מעמד הר סיני,

יא. עבודה זרה מכחישה את כל מעמד הר סיני
הבדל גדול יש בדבר, שעבודה זרה היא הכחשת מהות הבסיס של מעמד הר סיני, ובכך הוא מכחיש את נבואת משה. ואילו שינוי בדין פרטי - הרי אינו יוצא חוצץ כנגד כל התורה, הרי הוא מכחיש את התורה עצמה, שכך נפסק בה, ומאחר ומכחיש רק דין ולא את עצם המעמד הר סיני בכללותו, מדויק הרמב"ם כי מכחיש את התורה.

שנבואה זו היא באופן של ראינו ושמענו. ובפרק לאחר מכן בהמשך לכך שנבואת משה הינה קשורה עם מעמד הר סיני, ולכן היא מאמתת את התורה, שהיא מעל לנבואה, בכך שהתורה עומדת לעולם ולעולמי עולמים. וממילא אם יבוא נביא ויאמר שה' שלחו להוסיף מצווה, הרי הוא מכחיש את נבואת משה. ופרט זה מונה הרמב"ם רק לגבי הוספת מצווה. ואילו כאשר בא לדבר על עבודה זרה - הרי אז משתמש הרמב"ם בביטוי של להכחיש את התורה עצמה.

(ליקוטי שיחות י"ט, שופטים ג', [המתורגם] עמ' 191-201)

פרק ב

יונתן מברר בסעודת רש החודש, כי כלתה הרעה על דוד, ומגלה לו זאת ע"י יריית החיצים
הפסרת מחר חודש (כ"ח-כ"ט)

דוד פוגש ביהונתן, ושואלו מדוע אביו חפץ להורגו. (א - ג). * דוד מציע כי יונתן יראה את תגובת שאול המלך על היעדרו של דוד מסעודת ראש החודש. (ד - ז). * דוד ויהונתן יוצאים לשדה וכורתים ברית, יהונתן מבטיח להוגיע לדוד התשובה. (ח - יז). * יהונתן מציע כי הוא יירה חיצים, ולפי דבריו אל הנער - ידע דוד האם שאול מבקש המיתו אם לאו. (יח - כג). * שאול ביום השני של היעדרו של דוד, מבקש להמית אף את יהונתן, ומקללו. (כד - לג). * יהונתן קם בחרי אף, מהסעודה. (לד). * למחרת יורה החצים ואומר את הקוד על הסכנה לדוד, ושולחו העירה. (לה - מ). * דוד ויהונתן מתחבקים ונפרדים, והפעם דוד הגדיל. (מא - מב).

מחר חודש ונפקדת כי יפקד מושבך

בה ביטול. ומסיימים ורוד הגדיל, שפירושו לא רק שהוא עצמו נהיה גדול, כי אם שיש בו כוח הריבוי לפעול בזולת. כי כל ירידה היא לצורך עליה.

ג. משמעות רמזי המשל בחיצים, והקשר הפנימי ברוחניות של הפסרה לערב ראש חודש

ובזה יובן מדוע בחרו בהפסרה זו לערב ראש חודש, והרי זה קשר שנראה ממבט ראשון כקלוש ביותר. אלא זו עבודת הביורורים אשר קשורה באופן משמעותי בכללות עבודת האדם. ולכן נתן לו את המשל מיריית החיצים. כי החץ נמשך אחורה ולמטה, ואז הוא עף למעלה ורחוק יותר. ואם החצים ממך והנה, פירושו שכבר סיים את עבודת הביורורים, ואז שלום לו. וסיומה שנשקו יהונתן ודוד זה לזה. כי יהונתן הוא בחינת העבודה של השגה וגילוי, ואילו דוד היא עבודת התשובה, שהקים עולה של תורה, קבלת עול דווקא, עד שממש מאיר את החושך, גילוי ההעלם העצמי.

(מאמרי הרבי על הפסרת מחר חודש, ליקוט ועריכה ממספר שנים).

א. החיסרון של דוד - הוא עצמו יעורר את הזיכרון

שתי התיבות ונפקדת ויפקד - הינם משורש אחד, מה שמורה על קשר ביניהן. אולם מצד שני, הפירושים הינם הפכיים, ודווקא ע"י שיהיה מושבו חסר, יגרם עניין הזיכרון. וכן יש ב' הפכים בגדר של מחר חודש. כי חודש עניינו חידוש, כזה ראה וחדש, המורה על קיום, עד שיכולים להצביע באצבע עליה. ואילו מחר פירושו כי כעת הלבנה לגמרי בהעלם. ויש בכך עבודה של האדם, וכן מה הטעם שדווקא יהונתן אומר לו זאת.

(ספר המאמרים תשל"ט עמ' קט"ה).

ב. נשיאת ההפכים בפרק, מבחינת הביטול יש ריבוי וחיודש

יש אריכות גדולה בריבוי מאמרים על כך. שהגדר של יפקד היא בחינת הביטול, ונפקדת הוא עניין הלידה והריבוי, שזו המשכה חדשה. וכן שישראל שהם בטלים, מונים ללבנה, שיש

פרק כא

דוד בורח משאול, מקבל לחם הפנים בנוב עיר הכהנים וחרב גולית, ומשתגע בגת

דוד מקבל בנוב מאחימלך הכהן את לחם הפנים לו ולנערי, שנשמרו מטומאה. (א - ז). * דואג האדומי מעבדי שאול נמצא בנוב. (ח). * דוד מקבל מאחימלך גם את חרב גולית. (ט - י). * דוד בורח לגת, ומתוך סכנה משתגע, והמלך מצווה לגרשו. (יא - טז).

אביר הרועים - דואג האדומי, ומחלוקתו עם דוד לגבי לחם הפנים

הפוסקים נחלקו בדבר. ומובא כי הרד"ק, וילקוט שמעוני ביארו כי על כך נחלקו דואג ודוד. והמחלוקת היא מקצה לקצה, כי הסובר שאפייתו דוחה שבת, הרי הוא חייב לאפות דווקא בשבת, שאם לא כן - ייפסל בלינה. ואילו הסובר שאינו דוחה, הרי הוא מחויב

א. דואג ודוד המלך נחלקו בדין דחיית לחם הפנים את השבת בגדרו של לחם הפנים מצינו, כי יש מחלוקת האם הוא דוחה את השבת אם לאו. וכן לגבי הדעה שדוחה את השבת, הרי יש דעה שמצמצמת את ההיתר, ולגבי לישא ואפייה אינה דוחה. וגם

ג. הטעם שסוגיה זו אינה נמנית במחלוקות בית שמאי ובית הלל הרבי מסלק קושיה אפשרית, מה שאינו מונה מחלוקת זו בדברים שנחלקו בית שמאי ובית הלל. והנקודה היא שבסמיכה - מעולם לא הכריעו בדין, ונשאר במחלוקת, ואילו כאן כן דיתה הכרעה, ונפסק כל פעם על פי הרוב.

(אגרות קודש ב' אגרת ש"ע, עמ' שנא).

לאפות קודם השבת. ולכאורה מאחר ומציאות זו קיימת בכל שבוע מימות משה רבנו, היאך הסתפקו בכך.

ב. שתי סברות בהלכה אפשריות - וההכרעה היתה מחוייבת מהמפגש הביאור הוא שתמיד היתה מחלוקת בזה, וכל דור פסקו כשיטת הסנהדרין באותו הדור, שהרי אין לך אלא שופט בימך. אלא שדואג היה אב בית דין, ומצד שני אצל דוד הלכה כמותו בכל מקום. ולכן השאלה התעוררה מעצם זה שהיו בבת אחת בנוב.

עונש לשון הרע שהורגת שלושה

על כך. (תהילים נב, א) למנצח משכיל לְדוֹד: (ב) בְּבֹא דוֹאֵג הָאֲדָמִי, וַיִּגְדֵּל לְשֹׂאֵל וַיֵּאמֶר לוֹ, בָּא דוֹד אֶל בֵּית אַחִימֶלֶךְ: (ג) מִה תִּתְהַלֵּל בְּרַעְיָה הַגִּבּוֹר, חֶסֶד אֶל כָּל הַיּוֹם: (ד) הַזֹּאת תִּחְשַׁב לְשׁוֹנֵךְ, כְּתַעַר מְלֻטֵשׁ עֲשֵׂה רְמִיָּה: (ה) אֲהַבְתָּ רַע מְטוֹב, שָׁקַר מִדְּבַר צֶדֶק סֵלָה: (ו) אֲהַבְתָּ כָּל דְּבָרֵי בָלַע, לְשׁוֹן מִרְמָה: (ז) גַּם אֶל יִתְצַף לְנֶצַח, יִחַתֵּךְ וַיִּסְתַּךְ מֵאֲהֵל, וְשִׁרְשַׁף מֵאֲרֵץ חַיִּים סֵלָה: (ח) וַיִּרְאוּ צַדִּיקִים וַיִּירָאוּ, וַעֲלִיו יִשְׁתַּקּוּ: (ט) הִנֵּה הַגִּבּוֹר לֹא יֵשִׁים אֱלֹקִים מְעוֹזוֹ, וַיִּבְטַח בְּרַב עֲשָׂרוֹ יַעֲזֹ בְהִנְתּוֹ: (י) וַאֲנִי בְּזֵית רַעַנָּן בְּבֵית אֱלֹקִים, בְּטַחְתִּי בְּחֶסֶד אֱלֹקִים עוֹלָם וָעֶד: (יא) אוֹדֶךָ לְעוֹלָם כִּי עָשִׂיתָ, וַאֲקַוֶּה שְׁמֶךָ, כִּי טוֹב נִגְדַּת חֶסֶדֶיךָ:

(ישעי' כל תהילתו ב', הרב הבר, עמ' 150).

א. חומרת לשון הרע, שאחמלך שאול ודואג נהרגו בגללה

המדרש תנחומא מצרע ד' מביא כיצד שפיכות דמים הורגת רק את הנפגע ואילו המספר לשון הרע הורג את האומר, והמקבלו והנאמר עליו. אחמלך נהרג, ומדייק המדרש לגבי מיתת שאול, עמוד נא עלי ומתתני, כי אחזוני השבץ', שהוא רמוז למשבצות זהב, בגדי הכהונה, הריגת אחמלך וכל הכהנים. ומביא המדרש את לשון דוד המלך לגבי דואג, שנשתרש לא רק מהעולם הזה, כי אם גם מהעולם הבא.

ב. דוד המלך מבטא את כל צרותיו בשירה

מאחר וחשוב לראות כיצד השתקפו חייו הסוערים של דוד המלך בבכייה ובמזמורים אל ה', בחרתי להביא את כל המזמור

פרק כב |

שאלו ביאושו מנסה לאתר את עוזרי דוד, והורג ע"י דואג את אנשי נוב, עיר הכהנים

דוד נמלט משאול, בתחילה למערת עדולם, ולאחר מכן אל מצפה מואב במצודה. (א - ד). * דוד מקשיב לגד הנביא ועובר ליער חרת. (ה). * שאול פונה לעבדיו, מדוע אינם מגלים לו היכן דוד המלך. (ו - ח). * דואג האדומי מלשין על מעשי אחמלך ודוד בנוב. (ט - י). * שאול מצווה להרוג את הכהנים אשר בנוב. אנשיו אינם מוכנים לשלוח בהם יד. (יא - יז). * דואג האדומי הרג שמונים וחמישה מכהני נוב. ואת כל העיר. (יח - יט). * אביתר בנו של אחמלך מגלה הכל לדוד, אשר אומר לו שיהיה עימו. (כ - כג).

הריגת הכהנים בנוב

חלישות המידות מתאפשר גם מציאות של המידה ההפוכה. וזה על דוגמת גדול שיכול לקבל ההיפך גם כן, מה שאין כן לגבי הקטן. וזה מה שנקרא מוחין דגדלות.

ג. בגילוי אור העליון - כל הקטנים נרתעים

דרך נוספת היא גילוי אור עליון, שאז נעשה בחינת ביטול במציאות של המידות, כאילו אינן הופכים כלל. ועל דרך עושה שלום במרומיו, ששר של אש ושר של מים אינם מכבים זה את זה.

(ספר המאמרים תרס"א, עמ' ריז - ריח).

א. להבין היאך נתנה הגמרא שני טעמים סותרים לבעורת בימי דוד

הגמרא מביאה שתי סיבות מדוע היה בצורת בתקופת דוד המלך. מצד אחד היא על העבירה שאול הרג את נוב עיר הכהנים. ומצד שני הסיבה שאול לא נספד כראוי. והרי לכאורה הגמרא מזדעקת, או ששאול צדיק, ואז מובן עד כמה חמור שלא ספרוהו. או ששאול הינו רשע. עונה על כך הגמרא על פי הפסוק 'באשר משפטו פועלו' כי בשעה ששופטים את האדם מזכירים גם את זכויותיו.

ב. התכללות המוחין נמצאות דווקא במוחין הגדולים

מבאר על כך הרשב"ב, באותיות החסידות, שיש שני סוגי התכללות המידות. האחת שמאחר ויש גילוי אור המוחין, ע"י

פרק כג

דוד מציל את בני קעילה, ושאל הרודפו בקעילה ובמדבר זיף

שמואל מציל את יושבי קעילה, מעסקי הקש ותבן של הפלישתים. (א - ה). * שאל אוסף העם למלחמה ברוד, השואל האם לברוח, ואכן דוד עזב. (ו - ג). * דוד עובר למדבר זיף, ויהונתן בן שאול כורת עימו ברית. (ו - יח). * בני זיף מגלים לשאל מיקומו של דוד, אשר כמעט נתפס. (ט - כו). * מלאך מודיע לשאל כי פלישתים באים, ושאל עוצר מהרדיפה. (כו - כט).

חובת היציאה למלחמה בעיר ספר אף לחלל שבת, ואף כנגד שבאו רק על עסקי קש ותבן

הסמוכה לספר [וכאן מעיר הרבי, כי המצב בהווה בימינו שרובם ככולם של העיירות בארץ ישראל שהינם במציאות זו של עיר הסמוכה לספר]. הרי הדין הוא 'שאפילו אינן רוצים לבוא, אלא על עסקי קש ותבן - מחללין עליהם את השבת'.

ה. היהודי נוקט בכלי הזיין, אך יודע שהדבר שגורם את פעולתם הוא התפילה וכאשר מקיימים את ציווי השו"ע כפשוטו, שיוצאים עליהם בכלי זיין - הרי בפועל לא נזקקים להם, כי אז נפעלת מציאות של 'תפול עליהם אימתה ופחד, בגדול ורועך - ידמו כאבן'. שהרי על מנת שאכן החרב והקשת כפשוטם - יפעלו את פעולתם להטיל אימה על אומות העולם, חייב היהודי לדעת, שלא 'כוחי ועוצם ידי' ח"ו, כי אם רק שאנחנו בשם ה' אלוקינו נזכיר, וכן 'בשם אלוקינו נדגול'.

ו. הפנימיות כל הנשק אינו כוחי ועוצם ידי - כי אם התפילה וזה מה שהתורה שבעל פה מגלה ליהודי, כי כל הפנימיות של חרבי וקשתי שנאמר בתורה שבכתב, הרי הפירוש הפנימי הוא אינו החרב והקשת כפשוטם, הוא החיבור, שהרי תפילה היא לשון חיבור, עם הקב"ה, בשם ה' אלוקינו. ובשעה שיודעים, כי זה לא 'כוחי ועוצם ידי', כי אם רק 'בגדול ורועך', שזו הזרוע שלך - זה מוביל למצב של 'ידמו כאבן'.

ז. בשעה שיודעים כי זו זרוע ה' - הגויים נהפכים לאבן, אשר מסייעת ובונה וזה כולל את הפירוש שהגויים יהיו כאבן דוממת, שלא שייך בהם תנועה, ורק ישראל הם הקרויים אדם. ועד הפירוש שעי"י אבנים בונים את החומה. וכך מהמצב שהגויים הטילו מצור על היהודים, נהפך הדבר שסמך, הוא גם לשון עזר וחיווק, שהם הגויים עצמם מסייעים לחזק את חומת ירושלים. וזה עצמו הוא הכנה לקיום הייעוד 'ואני אהיה לה'.. חומת אש סביב', כפי שיהיה בביאת משיח צדקנו, בקרוב ממש ובימינו אנו.

(ליקוטי שו"ת כ', עשרה בסבת תשל"ט, עמ' 524-525).

פרק כד

דוד כורת את כנף מעיל שאול במערה, ומוכיחו מדוע רודפו שאול מתחרט על מעשיו

שאל הרודף אחר דוד נכנס למערה לשירותים, בעוד שרוד ואנשיו שם. (א - ג). * דוד אינו מנצל ההזדמנות להרוג את שאול, אלא רק כורת כנף מעילו, ומגן עליו מאנשיו. (ד - ז). * דוד מוכיח את שאול, שממנו לא יצא כל רצון לפגוע במלך, וה' ישפוט ביניהם. (ח - טו). * שאול מהלל את דוד שגמלו טובה תחת רעה, ומשביעו שלא ייגעו ברעו. (טו - כב).

מזמורים שחיבר דוד המלך על היותו במערה

המזמור השני הינו קמ"ב - "תפילה נוראה ונפלאה, כשהיה במערה וכרת כנף המעיל. וכן היה אומר, אנה אפנה ואנה אברח - אין לי אלא לזעוק אליך".

(תהילים אוהל יוסף יצחק, כותרות למזמורי התהילים).

א. הכרעת השו"ע שחובה ליצאת בשבת לקרב - מבוססת על פרק זה בקעילה [פרק זה הוא הבסיס ההלכתי לסוגיה המפורסמת שהרבה הרבי להביא על מצב הבטחון בארץ הקודש. שהפלישתים "רק" שוסים את הגרנות. כנפסק באורח חיים סימן שכ"ט, שיש חיוב לחלל עליהם את השבת ולצאת כנגדם. ומה ששאל באורים ותומים מבארים, כי היה זה להקנות בטחון לאנשיו שחששו, כי עצם חובת ההלכה ליציאה למלחמה היתה ברורה. בקטע שברחתי להביא יש מימד נוסף].

ב. יעקב אשר לקח מהאמורי בחרבו ובקשתו (כפשוטו), ואילו התורה שבעל פה מפרשת זאת לתפילה

הרבי נעמד על החומש שהלימוד היומי בו הוא על דברי יעקב "אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשתי". שזה הולך על שכם, וכן יש לו שייכות לחברון (מערת המכפלה). הפירוש הפנימי לחרב ולקשת כפי שחז"ל ביארו הוא בתפילתי ובבקשתי, אמנם בתורה שבכתב נאמר בפשטות חרב וקשת. מאחר והתורה שבכתב היא אף שייכת לאומות העולם, ויש ללמוד מכך רמזים לימינו אנו.

ג. ההלכה מחייבת בעת מלחמה לקחת כלי זין, והיאך יעקב מתפלל?

בשעה ש'רגשו גויים, ולאומים יגו'. ועומדים המה להיכנס לשכם או לחברון, וכן הדבר בנוגע לכללות ארץ ישראל. הרי הפסק דין שבתורה הוא שאין סומכים על הנס, ולא ניתן להסתפק רק בתפילה ובקשה, כי אם שממש לוקחים כפשוטו חרב וקשת, ודווקא זה עצמו פועל עליהם הלב, וגורם שמלכתחילה לא יגיעו לכלל מלחמה.

ד. ההלכה הברורה היא אפילו טרם הגיעו מחויבים להשתמש בנשק כפשוטו

שהרי פסק דין ברור הוא 'שנכרים שצרו על עיירות ישראל.. ואפילו עדיין לא באו, אלא ממשמשים לבוא, יוצאים עליהם בכלי זיין, ומחללים עליהם את השבת' וכאשר מדובר בגדר של עיר

השבת טובה תחת רעה

ה. לימוד השבת טובה תחת רעה נלמד דווקא מהפרטים הללו

גדר זה בא לידי ביטוי בלימוד ההלכה, שכאשר מובא מעניין מסוים כי הוא המקור לדין או הוראה זו, הרי מאחר והתורה היא מדויקת בתכלית הדיוק, החידוש אינו רק על עצם הדין הנלמד, כי אם זה שהתורה בחרה ללמוד אותו מכאן. ולענייננו שההוראה לגמול לחייבים טובות נלמדת מיוסף, ודווקא מהסיפור שכלכל את אחיו בשנות הרעב. ומאחר וזו מהותו של יוסף, נמצא כי כל יהודי שייך להנהגה זו, מפני שיוסף פועל בו. כי העיקר מה שנתן יוסף לעם ישראל אינו האוכל עצמו הגשמי, כי אם קבלת כח ומידה טובה זו.

ו. השבטים נוכחו לדעת את התוכן הפנימי של מעשיהם

בכך יוסף מגן עלינו לא רק במידה זו, כי אם שהוא כנס לנו משנות הרעב אל שנות השבע, וכמו כן שהקב"ה יכנס לנו מעבודתנו בזמן הזה אל גילוי העצמות בעולם הבא. והחידוש שהמדרש אומר כלכל לפי מעשינו, שאין הכוונה על מה שבמעשיהם גמלוהו רעה תחת טובה, כי אם להסתכל שמעשה זה עצמו פעל טובה. וכפי שיוסף אומר להם, אתם חשבתם לרעה, ואילו אלוקים חשבה לטובה, למען עשה כיום הזה, להחיות עם רב. ושם ראו בגילוי היאך הקב"ה חשבה לטובה.

ז. פעולת הצדקה יכולה להפוך את האדם

ועל כן פונים אנו לקב"ה שיתחשב רק במעשינו, והרי אפילו פושעי ישראל מלאים מצוות כרימון. וכפי הגמרא שהאומר סלע זה לצדקה, בשביל שיחיה בני - הרי זה צדיק גמור. ונמצא כי מאחר ובפנימיות כל יהודי הינו טוב - הרי לא רק שיש כאן חידוש שהמעשה עצמו הינו טוב, אלא שהיהודי עצמו הופך גם את האדם.

ח. אנו מבקשים כי הקב"ה יגמול לנו טובות על הפשעים - ומכך תהיה תשובה נעילה

וכאן החידוש שאפילו בשעה שהאדם עובר עבירה, הרי בסופו של דבר תהיה כאן תשובה, שהיא בחילא יתיר. ולכן מבקשים מהקב"ה שייגמול לנו טובות, כאילו שמלכתחילה אפילו בעת ביצוע העבירות היתה הכוונה לחזור בתשובה נעילה. ואם נלמד לראות את היהודי מצד עצמותו, ולא לפי חיצוניותו, הרי אז הוא יחזיר לנו לפי מעשיו. וכאשר יהודי אחד מתבונן באופן זה על רעהו, הרי הוא מעוררו שהנשמה אכן תאיר גם אצלו. ובכך מתקיימות שלושת בקשות המדרש. כנס לנו, כלכלנו לפי מעשינו, גמלנוך רעות - גמול עימנו טובות.

(ליקוטי שיחות ה, ויגש ב', [המתורגם] עמ' 250-239).

א. השבת רעה תחת טובה, נלמדת מיוסף הצדיק (ובפרק מבוזעת ע"י דוד לטאול הרודפו)

[הדוגמא הנאה ביותר על השבת טובה תחת רעה היא מיוסף הצדיק. וכפי שיתבאר בשיחה. ומאחר וכאן שאל המלך רודף אחר דוד, והוא עצמו מתוודה בלשון זו. (שמואל א כד, יז) וַיֹּאמֶר אֶל דָּוִד, צָדִיק אַתָּה מִמֶּנִּי, כִּי אַתָּה גִמַּלְתָּנִי הַטּוֹבָה, וְאֲנִי גִמַּלְתִּיךָ הַרְעָה: (יח) וְאַתָּה \{וְאַתָּה\} הַנְּדַתָּ הַיּוֹם, אֶת אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֵתִי טוֹבָה, אֶת אֲשֶׁר סָגַרְנִי ה' בְּיַדְךָ, וְלֹא הִרְגָתָנִי: (יט) וְכִי יִמְצָא אִישׁ אֶת אִבּוֹ, וְשָׁלַחֻ בְּדַרְךָ טוֹבָה, וְה' יִשְׁלַמְךָ טוֹבָה, תַּחַת הַיּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר עָשִׂיתָ לִּי:]

ב. מדוע יוסף זוכה ששמו נקרא על כל עם ישראל? זה לא רק הפרנסה

התורה מקפידה לספר 'ויכלכל יוסף... את אחיו... לחם לפי הטיפ'. כל היהודים בכללותם נקראים לנצח בשם יוסף, וכפי שמפרשים זאת על הפסוק 'נוהג כצאן יוסף'. אולם יש להבין כי קריאת שם בא לציין את תוכנו ומהותו, וכי בשם אירוע צדדי, שהתרחש מזמן ולזמן קצר ביותר, נקראים כל ישראל לכל הדורות בשם זה? ובפרט שקריאה בשם קשורה עם השם עצמו, ולא מעניינים הנובעים מהתוכן של משמעות השם, ואילו כאן יוסף הוא לא הפרנסה, כי אם שהפרנסה שהיא עניין חיצוני הגיעה ממנו.

ג. סיפורי התורה הם נצחיים - ומתרחשים ממש כעת

על מנת לבאר שסיפורי התורה הינם נצחיים, יש להקדים תחילה ולבאר, כי לא שהמעשה של המצוות ניתנו לפני שנים מרובות, במתן תורה, ועדיין לא נחסרו, אלא בלא שינוי. כי אם שהציוויים הללו כעת עומדים קיימים, ומאחר והם קורים כעת, פשוט הוא שהם ללא כל שינוי. ובסגנון הגאון הרגוצ'ובי "הוא דבר הנמשך ופועל תמיד." וכן כל דברי הנבואה, ודבר אלוקינו, הכולל גם נבואות שלא נכתבו בתורה, שהרי גילוי רצונו של הקב"ה הינו נצחי. ובסגנון בעל התניא, בתחילת שער הייחוד והאמונה, שתיבות ואותיות הדיבור עצמן עומדות וניצבות כל העת.

ד. הנהגת יוסף - איננה אירוע היסטורי, כי אם הוראה נצחית

על פי זה יש להבין, שכמו כן גם הסיפורים, אינם שיש ללמוד מהוראתם גם במרחק הזמן, אפילו לדור שלנו, כי אם שתוכנם הרוחני של הסיפורים היא הוראה שקיימת לעד. וכפי שבעל התניא מביא מספר הזוהר, שכשם שיוסף היטיב עם אחיו למרות כל מה שעשו לו - כך צריך כל יהודי לנהוג כלפי כל הגורמים לו עוול בו, שלא זו בלבד שלא ישיב להם כגמולם ח"ו, אלא אדרבא, לגמול לחייבים טובות.

פרק כה

אביגיל מביאה תשורה לדוד, כשמירה על רכושם, מות נבל הכרמלי, ונישואי אביגיל לדוד

פטירת שמואל הנביא, דוד יורד למדבר פארן. (א.) * נבל אינו רוצה לתת מאומה לאנשי דוד, ששמרו את צאנו, ומזלזל בהם. (ב - יא.) * דוד שומע תשובתו, ורוצה לערוך מולו מלחמה. (יב - יג.) * אחד מהנערים מספר לאביגיל אשתו בשבח דוד, ובגלל מעשה בעלה הנורא יש להם סכנה. (יד - יז.) * אביגיל אשתו מגיעה לדוד בסתר עם מגדנות, ופוגשת את דוד ואנשיו. (יח - כ.) * דוד מסביר לה מדוע הוא רוצה לחסל את בעלה, וכל אנשיו. (כא - כב.) * אביגיל מבקשת הצלה, ומתוודה כי אכן בעלה עשה נבלה. ומה לדוד מכשול זה. (כג - לא.) * דוד מברכה ומסביר לה כי היא גרמה להם הצלה. (לב - לה.) * אביגיל מגיעה חזרה למשתה בביתה, ומספרת לבעלה אשר חוטף התקף לב על קמצנותו. (לו - לח.) * דוד שומע על פטירת נבל ונושא את אביגיל אלמנתו. (לט - מב.) * לקיחת אחינועם היזרעאלית, ושאל נותן את מיכל בתו לפלטי בן ליש. (מג - מד.)

‘זהיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים’ – באותיות הקבלה

א. בחינת ייחוד (צירוף כוחות) של חוכמה ומלכות

ב. הנפש מתבטלת וזוכה לקבל את אור האינסוף

וזה בחינת נפש אדוני, שהיא נפש דוד עבורה נעשה הלימוד על דעת נפשו. שתעלה לבחינת אור אינסוף כפי שמאיר בבינה (בחינת אלוקים חיים). על מנת לזכות ולקבל את אור החוכמה ע"י לימוד התורה. ובכך צרורה הנפש את הוי' שהיא טפילה ובטילה לבחינת הוי' בחוכמה.

רבי הלל יוצק משמעות פנימית באותיות הקבלה לדבריה של אביגיל, שכידוע היתה אשת מעלה ונביאה. הוא מבאר כי פסוק זה הינו סוד המלכות. כי צרור הוא בגימטריא מלכות, ואילו החיים הוא בחשבון (גימטריא) של חכמה. כלומר, שיש כאן ייחוד מלכות - חכמה. שבכך יש את עליית המלכות על מנת לזכות ולקבל את אור החוכמה.

(דרוש לחתונה עם ביאורי ר' הלל מפאריס, עמ' 78-79)

הקשר בין מיתת שמואל למעשה נבל

בעולם. ואכן דוד קיבל להלכה כי אין לו דין מלך. כי אם לא - הרי מלך אינו יכול למחול על כבודו.

מאחר ודוד המלך נמשח ע"י שמואל, אשר חשש ששאל יהרגו - לא נהגו בו דין מלך. כי דוד מצד עצמו לא גילה זאת. ועל כן מיד בפסוק א' מסופר כי שמואל מת, ולכן הקפיד דוד על נבל, מדין מורד במלכות. אמנם אביגיל טענה לפניו שעדיין לא יצא טבעך

(וכפר אדמתו עמו, עמ' 78-79)

פרק כז

דוד לוקח משאול הרודפו את חניתו וצפחת המים, מוכיחו, ושאל שוב מתחרט

שאל רודף את דוד במדבר הזיפים. (א - ג.) * דוד מגיע בסמוך לשאל ואנשיו הנמים שנתם, אך נמנע מלהורגם. (ד - י.) * תחת זאת לוקח את חניתו וצפחת המים. (יא - יב.) * דוד נעמד מרחוק וקורא לאבנר מדוע לא שמר על שאול, (יג - טו.) * דוד קורא לשאל מדוע הוא רודף אחריו, בהיותו חסר ערך. (יז - ט.) * שאל מתחרט בשנית על מעשיו, ודוד מחזיר חפציו, וכל אחד הולך למקומו. (כא - כה.)

מדוע דוד לקח את צפחת המים? – בדרך היתולית

ושאל היהודי, שיש כאן כמה עניינים שכלל אינם מובנים, וראוי להבינם. וכי מה צורך לשאל לשים צפחת מים תחת מראשותיו? ואף אם תרצה לומר כי זה מחשש צימאון, וכי מה היה כל כך חשוב לדוד המלך לקחתם?! כי את החנית שלקח, מובן הדבר, שבכך הוא מנטרל את כוחו של שאול, וגם יידע כי היה שם.

ג. ללא נטילת ידיים – לא יוכל שאול לזוז

אלא ענה כי דוד המלך היה בטוח, ששאל לא יצעד צעד אחד מבלי שייטול את ידיו תחילה. ועד שיביאו לו את המים - הרי הוא יוכל לברוח ולהתחבא. הכמרים והמלומדים הנוצרים, התפעלו מאד מהתשובה, ואכן הניחוהו לנפשו.

א. מנהג המלומדים להציק ליהודי להביא הוכחות לדבריהם רק מהתנ"ך בתקופות העבר נהגו אנשי דת נוצריים מלומדים וחוקרים להציק לרבים או לסתם יהודים מלומדים בשאלות. וכמובן מאחר ולא היו בקיאים בגמרא ובספרי הקבלה, ביקשו שהיהודי יביא את הוכחותיו רק מהתנ"ך. אחת השאלות שהציקה להם - היתה על הצורך בנטילת ידיים מיד לאחר שקמים מהשינה.

ב. יש להבין מדוע דוד לוקח דווקא את צפחת המים משאול?

ענה להם היהודי כי זה מקרא מפורש. וציטט (שמואל א כו, יב): וַיִּקַּח דָּוִד אֶת הַחֲנִית וְאֶת צִפְחַת הַמַּיִם מֵרֶאֲשֵׁי שְׂאוּל וְגו'. המשיך

(ליקוטי סיפורים, חיים פרלוב מרדכי, סיפורים שונים ו', מפי נחמן המשרת, עמ' תק"א).

אל תשחת

שאל תשחיתוהו - לשון חבלה. ולפלא כיצד באותה תיבה יש ב' פירושים שונים, והמענה לכך, הוא מחמת ביטולו של דוד המלך. ולכן היתה בו נשיאת הפכים זו.

(תורת מנחם כ"ב, תשי"ח, מאמר אחרון של פסח, עמ' 244-245).

דוד המלך אומר בתהילים למנצח אל תשחת לדוד מכתם. ויונתן תרגמו על הייסורים בשעה שדוד אמר אל תחבול, נאמר על ידי דוד שהוא מך ותם (שלם). הרש"ב מבאר כי התרגום מבאר זאת בשני אפנים הפכיים. על הייסורים שהיו לדוד שהיה ירא פן יהרג על ידי שאול. (מאחר ואותיות הגרוניות מתחלפות מפרש אל במשמעות על). והאופן השני שהוא כפשוט, כפי שאמר לאבישי

פרק כז

דוד המלך בורה אל הפלישתים בגת, יושב בעקלג ופושט ונלחם מסביב

דוד המלך נואש מרדיפות שאול ובורח אל הפלישתים, ואכן שאול פוסק מלרודפו. (א - ד). * דוד מקבל מאכיש מלך גת את צקלג עיר השדה. (ה - ז). * דוד פושט על מקומות שונים, ואכיש בוטח כי הוא עבד עבדו. (ח - יב).

שייכות בין מינוי מלך הכרתת עמלק ובניית בית הבחירה

משה והמשכן שהיה לפי שעה, שהרי אצל משה היה גדר של מלך, וכן היה זה רק לאחר מנוחה ממלחמת עמלק. 'ויחלוש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב'. כי אמנם אף לאחר מלחמה זו, לא היתה הכרתת עמלק, הרי אף לפני בית ראשון לא היתה הכרתתו, ומוכיח זאת הרבי מפרקנו זה על מלחמת דוד בעמלק. [ומאחר והיה חיסרון של חוסר מנוחה במדבר, ציין הרמב"ם שהמשכן היה רק לפי שעה].

ד. המלחמה העיקרית של מלך המשיח, וכך ד' דורות: משה, יהושע, דוד ומשיח רק לאחר ששוב היתה מנוחה נבנה בית ראשון (ובית שני הוא בבחינת המשך שלו). וכן יהיה בבית המקדש השלישי יבנה מהרה. שיעמוד מלך כו' וילחום מלחמות ה', ומעיר ומדגיש הרבי שמאחר וזה נאמר בלשון סתמית, וודאי שזה גם כולל את זרעו של עמלק. ואכן רק 'אם עשה והצליח, ונצח את כל האומות שסביביו' - אז 'ובנה בית המקדש במקומו. ולכן משנה הרמב"ם בהל' מלכים בהוכחה מהתורה, שהיא כאן מהפסוק 'לשכנו תדרשו, ובאת שמה'. והרבי מסיים בשיחה את ג' עניינים הללו ברוחניות. והורחב כאן במקום אחר.

(ליקוטי שיחות ט"ז, תרומה ג', [המתורגם] עמ' 317-328).

א. האמירה כי שלוש מצוות נצטוו בכניסתן - בהיותם כמיקשה אחת הרמב"ם בשעה שמזכיר את מצוות בניית בית המקדש בספר המצוות קושר זאת עם ג' המצוות שנצטוו ישראל בעת כניסתן לארץ: מינוי מלך, בניית בית הבחירה, והכרתת זרעו של עמלק. והטעם לכך שמזכיר כי הן שלוש מצוות, אף שבקלות יכולים אנו לספורם - הוא מאחר והן תלויות זו בזו. ודווקא כסדרן, מלך עמלק ובית הבחירה.

ב. ג' המצוות הללו קשורות עם מהות המלך המצוות הללו הן בעצם כפרט במינוי המלך. ועל כן מצטט הרמב"ם 'זיהי כי ישב המלך בביתו, וה' הניח לו מסביב מכל אויביו, ויאמר המלך אל נתן הנביא, אנכי יושב בבית ארזים.. וההדגשה כאן היא על מלך, שנוכר דווקא בתואר זה ופעמיים ברצף. וזו הסיבה שהרמב"ם מונה את שלוש המצוות הללו דווקא בהלכות מלכים, כי הן תלויות זו בזו. וכולם הינם מצווה על הציבור דווקא, ואכן דווקא כשנכנסו לארץ ישראל הפכו לבחינת גדר ציבור. שרק על הציבור יש מצווה של הכרתת עמלק.

ג. רק לאחר מנוחה מסוימת היתה מלחמת עמלק בכל דור בכך גם מובן מדוע בתחילת הלכות בית הבחירה מצוין את

פרק כח | שאול אצל בעלת האוב

דוד מצטרף עם אכיש למלחמה נגד ישראל. (א - ב). * שמואל מת, ושאול במצוקתו מחפש כל דרך אפשרית לשאול את ה'. (ג - ו). * שאול אצל בעלת האוב, מעלה את שמואל. (ז - יא). * שמואל כועס על שאול, ומבטיחו כי מחר ימות, ותהיה תבוסה כללית. (יב - ט). * בעלת האוב נותנת סעודה לשאול ואנשיו. (כ - כה).

באיסור גדר בעלת האוב

רק כאשר עושה מעשים היוצאים ממנהגו של עולם. אך כאשר הוא רק רוצה לידע את העתיד - אין זה הכישוף האסור. ומביא ראיה מדניאל.

(שערי ישיבה גדולה קובץ י"ט, התי' יוחנן גולדמן, בנושא 'מכשפה לא תחיה', עמ' 108-111).

א. שיטת המהר"ל ל'עמיצם איסור כישוף בהנהגות היוצאות ממנהג העולם הבחור התמים הן היאך היה יכול להתבצע מעשה האוב, והיאך שאול המלך עשה כן. ומבאר עפ"י יסוד המהר"ל מפראג, באר הגולה (באר השני), מצמצם כי הדין של איסור הכישוף הוא

כל התורה כולה, ובפרט שמדובר על פיקוח נפש של כלל ישראל. וזאת לאחר שניסה בדרכים אחרות של נביאים וחלומות.

ד. ראייה מכך שאליהו החיה מתים, עם היותו כהן הרבי מתרץ קושיא נוספת, על בטחונו של שאול כי ייענה ע"י שמואל. והתשובה לכך היא כמו שאליהו היה כהן, ואעפ"כ החיה את בן האלמנה. והתוס' עונים, כי היה ברור לו כי יחייהו, ומותר היה לו לעשות זאת מחמת פיקוח נפש, אשר דוחה את כל התורה כולה.

(שיחות קודש תש"ל א', שמיני מברכים חודש ניסן, עמ' 688)

ב. היאך שמואל מדבר רק על ההרגזה ולא על עינם האיסור? הרבי נעמד על נושא שלכאורה לא עומדים עליו. שאול קורא לשמואל ע"י מעשה אוב, אשר איסורו הינו חמור ביותר, שאבן ירגמו אותם - דמיהם בם. כלומר סקילה, והיאך שאול עובר על כך, ובפרט שהיו עימו אבנר ועמשא, שהיו צדיקים גדולים. שאלה זו מתחזקת, שכל טענתו של שמואל אל שאול היתה רק למה הרגזתני, להעיר אותי ממנוחתי בגן עדן, ומדוע לא שאל אותו על איסור חמור זה?

ג. פיקוח נפש הקשור לכלל ישראל מהווה תירוץ להיתר התשובה היא שהיה כאן גדר של פיקוח נפש, אשר דוחה את

איסור פינוי המת

למה הרגזתני? [הערת העורך: כראייה נוספת יש ממה שהבאנו בהמשך כי אלישע החיה המת הרשע, על מנת שלא ייקבר עימו].

(רשימות חוברת כ"ה עמ' 217).

המיתה וגם הקבורה יחדיו מהווים כפרה. מצד שני יש מעלה חשובה לקבור דווקא במקום הראוי. שלמרות חומר עניין טלטול המת מקברו, התירו זאת חז"ל כדי לקוברו בקברי אבותיו. המקור לכך של חומרת המת היא כדברי שמואל למה הרגזתני. כי הבלבול קשה למתים, מפני שמתיראים מיום הדין. וכפי ששמואל אומר,

פרק כט

שרי פלישתים כועסים על אכיש שמביא את דוד, ומשחררו ממלחמה בישראל

שרי פלישתים אינם מוכנים כי אנשי דוד יסייעו מול מלחמה בישראל. (א - ה). * אכיש משחררו, ודוד אומר מה מצאת בי, ואעפ"כ משחררו והולך למקומו. (ו - יא).

הכה שאול באלפיו ודוד ברבבותיו

הוא קיבל רק את האלפים, בעוד שדוד קיבל את הרבבות.

(אור התורה, לצמח צדק, על סידור התפילה עמ' כז).

יש חילוק כוונות לגבי ברכת המזון עד רבבה. ומבאר הרב ביחובסקי, כי רבבה היא כוונה השייכת לגדול הדור דווקא.

(כתבי הרח"א ביחובסקי, מאמר עד הגל - רשב"י ולי"ג בעומר עמ' כ"ג).

דבר ציווה לאלף דור. אדם אחד מאלף מצאתי- זה משה, ונמשכה לו כל התורה שבאה ממקור גבוה יותר, בבחינת ואתא מרבבות קודש. דבר "צודה" - בגימטריא הוא מאין. ועל כך נאמר והחוכמה מאין תימצא. כתומר שהאלף הוא בחינת חוכמה, והרבבה היא בחינת האין. ומאחר וכל כפולה היא כנגד בניחות הנפש. הרי אלף ורבבה הינם בחינת חיה יחידה. וזה מה שחרה לשאול, כי

פרק ל

דוד רואה כי שרפו את צקלג ושבו את נשיו, רודף ומציל, ומחלק השלל גם לכוחות העורף

העמלקי שבו את הנשים בציקלג והעלוח באש. (א - ב). * אנשי דוד בוכים על כך, ורוצים לסקול אל דוד. (ג - ו). * דוד שואל באפוד, ורודף ומציל, ולוקח את השלל. (ז - ט). * דוד מחלק את השלל לכל אנשיו, ולא רק לכוח הלוחם. (כא - לא).

חלוקת דוד - יחדיו יחלוקו, חלוקת הארץ - ג' אופני חלוקה: ירושה, מתנה וגורל

ב. בקניינים יש ע"י יגיעה ויש ע"י מתנה מתבאר כי יש ג' סוגי קניינים: מכירה, ירושה ומתנה. עניין זה הוא גם בתורה. מצד הירושה, כל אחד שווה בתורה. מכר הוא הצד בו האדם קונה ע"י עיונו ויגיעתו. לשונות הללו מצויים בתפילה, 'אשרנו מה טוב חלקנו, ומה נעים גורלנו, ומה יפה

א. חלוקת הארץ טעם ומעל הטעם יחדיו מבארים כי בחלוקת הארץ היו דברים הפוכים, מבחינת שכל וכנגד השכל. מצד אחד 'לרב - תרבה נחלתו, ולמעט - תמעט'. ומצד שני בגורל. וגופא בגורל היו אומרים ברוח הקודש באורים ותומים מלכתחילה היכן יפול הגורל.

ד. בחלוקת הארץ ראו את ההשגחה הפרטית של הבורא, ונדרש הגורל אמנם במתנה עם היות שהיא מצד הנותן, הרי אלמלא היה עושה לו נחת רוח - לא היה מקבלה. אלא שעם היות שקיימת נטייה - אך היא איננה מכריחה לכך. והרבי מרחיב עניינים הללו לגבי נתינת התורה. ומסיים כי דווקא חלוקת ארץ ישראל היתה עפ"י גורל, כי יש עליה השגחה פרטית. ולכן החלוקה היתה צריכה להיות דווקא על פי גורל, שבא לבטא שיש כאן השגחה עליונה. ולכן צריכים היו להקדים תחילה כל מה שמצד האדם בשכלו, לרב תרבה נחלתו, ולמעט תמעט, ורק אז הגיעה ההשגחה בגילוי מאת הבורא.

ירושנתנו. ה"חלק" הינו בחינת מכר בתורה, שהוא מדוד עפ"י היגיעה (גדר שכלי). ומתנה היא מה שניתן מעבר יכולתו האישית להשיגו. והיא בבחינת גורל, שאינה תלויה בדעת המקבל, אלא שזה מגיע אליו מלמעלה.

ג. החלוקה בין הלוחמים והעורף הינו במישור ההגיוני השכלי ויש להעיר כי לשונו של דוד אף הוא לשון יחלוק, שהוא החלק השכלי. טענת דוד שיש לחלק בשווה בין היורדים למלחמה (הלוחמים) והיושבים על הכלים (העורף) - ונמצא כי הרעיון של יחדיו יחלוק. הינה בגדר החלוקה השכלית, לפי ערך היגיעה.

(ליקוטי שיחות י"ג, מסעי א', עמ' 114-121).

פְּחֶלֶק הַיָּרֵד בְּמִלְחָמָה וּבְחֶלֶק הַיֵּשֵׁב עַל הַפְּלִיּוֹת – יַחְדּוֹ יַחְלֹקוּ

בקביעות עתים לתורה - פרק אחד שחרית, ופרק אחד ערבית. אלא שהם מסייעים ליושבי האוהל. וזאת בהיותם תומכי התורה, וכדוגמת השותפות בין יששכר וזבולון.

חלק הינו עניין המדוד לפי ערך היגיעה. ועל כן היתה סברה לומר, שעל כן מי שרק ישב, ולא עשה מאומה - לא יהיה לו חלק. והוצרכו לחדש, כי מאחר ובסופו של דבר, סייעו למי שיצא במלחמה - הרי הם זוכים גם הם לחלק. כעין זה גם בתורה. שהיורד למלחמה - אלו הם היוצאים למלחמתה של תורה. ומסתפקים

(תורת מנחם, יום ב' דחג השבועות, תשכ"ד, עמ' 55).

פרק לא

שאלו ובניו נופלים במלחמת הגלבוע לירי הפלישתים, שכורתים ראשו, ואנשי יבש גלעד מצילים

ישראל ובני שאול מתים בקרב בהר הגלבוע מול הפלישתים. (א - ב). * שאול מפחד מהתעללות בו, מבקש מהנער להמיתו, ונופל על חרבו. (ג - ו). * הפלישתים מוצאים את גוויות שאול ובניו, כורתים ראשו ותוקעים גוויותיהם על חומת בית שאן. (ז - י). * אנשי יבש גלעד לוקחים את הגוויות בחשכה, קוברים עצמותיהם, ונוהגים אבלות. (יא - יג).

קפיצת נחשון – האם היה רשאי למסור נפשו?

מארבע הכיתות טענה להיכנס לים - הרי מאחר ויש את הכלל שאחרי רבים דווקא מטים, הרי לכאורה, על פי שכל של קדושה היה על נחשון להסס ואולי אף להיעצר. אלא שמה שהוא בחר להיכנס - לא היה כצעד התאבדות, אלא זו הדרך היחידה להתקרב להר סיני.

א. להלכה חלוקת הדעות האם רשאי היה שאול המלך למסור נפשו [קולמוסים רבים נאמרו בהלכה האם רשאי היה שאול להתאבד, שהרי נאמר בפרשת נח, 'אך את דמכם לנפשותיכם אדרוש'. אמנם רוב הדעות מתירות, חלקן מצמצמות זאת רק למקרה של שאול המלך, מכמה וכמה טעמים, שאינם קורים אצל אנשים אחרים. ויש מבעלי התוס', שאף אינם מקבלים כלל את מעשהו של שאול. הפעם בחרתי להביא היתר התאבדות, אך לצורך מצווה. השיחה כאן היא על נחשון בן עמינדב, אך קיימת גם שיחה שלימה בנושא ההיתר של יוסף לברוח מאשת פוטיפר].

ד. הריי"צ לא רק שמסר נפשו, אלא הנהיג כן את האחרים. זו היתה דרכו של הרבי הריי"צ, בעל ההילולא, שמירת התורה, אף במקום שלצורך כך היה צורך למסירות הנפש והגוף בפועל ממש. ומאחר ואצלו היתה שכינה מדברת מתוך גרונו - היה לו אף את הכוח לדרוש מסירות נפש מהזולת, אף שאין הגדרה הלכתית שכזו.

ב. מבחינת הלכה - היה אסור לנחשון בן עמינדב לקפוץ. יש לדון מבחינה הלכתית על מעשהו של נחשון בן עמינדב. שמאחר ויש הסוברים, כי לישראל יש דין בני נח לפני מתן תורה. הרי לפי דעות מסוימות - ממש אסור להם למסור את נפשם. ואף הסובר כי לישראל לא היה דין בני נח - הרי זה רק להחמיר עליהם, אבל וודאי שלא להקל.

ה. רבי עקיבא חיפש את עצם השכר על מסירות נפש, אברהם אבינו - התמקד במטרה

ג. נחשון לא הסתכל על המעשה - אלא על כך שהוא מתקרב ליעד, קבלת התורה בהר סיני

ידוע החילוק בין רבי עקיבא, שחיפש מסירות נפש כמטרה, בעוד שאברהם אבינו הולך לבצע את שליחות ה'. ואף אם זרקו אותו לכבשן האש - אין הוא רואה בכך הפרעה לתפקידו של 'ויקרא שם בשם ה' א-ל-עולם'. ולפיכך כלל לא נכנס לגדרי ההלכה מה ראוי, כי לא הנושא של מסירות הנפש הוא הנידון. עניינו היחיד הוא הפצת החזקת היהדות. וכל השאר כלל איננו נוגע לו. לפיכך זכה נחשון להיות המקריב הראשון ולחנוך את המזבח.

אמנם, נחשון ידע כי הקב"ה ציווה להגיע אל ההר הזה, וכל יציאת מצרים כולה, לא היתה אלא בשביל עניין זה. ונמצא כי אין להתפעל כלל, גם אם יש גורם המעכב בדרך. ואם בדרך להר סיני יש ים, קופצים לים וממשיכים הלאה, אל קבלת התורה. ואף שאחת

(ליקוטי שיחות א', שבת, [המתורגם] עמ' 123-126).

שמואל ב'

פרק א

קינת דוד על מות שאול ויהונתן בנו

בשורת הנער על בשורת ההפסד במלחמה ומות שאול ובניו. (א - ה). * תחקור של הנער העמלקי על מות שאול, המביא את הכתר לדוד. (ה - י). * דוד קורע בגדיו וכל העם צמים ומתאבלים עמו. (יא - יב). * דוד מצווה להרוג את העמלקי, כי הרג את משיח ה'. (יג - טו). * קינת דוד על שאול ויהונתן בנו. (יז - כו).

אל תגידו בגת – למעליותא

ואילו שם מדבר אודות המעמד ומצב לאחר שנתבטל התוקף של הפלישתים. כי התוקף שלהם בטל ע"י דוד, ומיכה הוא בימי יותם אחז יחזקיהו, מלכי יהודה. אלא מאחר ולא בטלה מציאותם מכל וכל, באופן של אתהפכא, אלא רק באופן של אתהפכא, עדיין יכולה להתעורר מציאותו של המנגד.

ג. לקיחת כלי שיר מגת – מורה על הפיכה הקליפה לקדושה ובכך יובן גודל העילוי של לקיחת כלי שיר, ומשתמשים בקליפת פלישתים לקדושה בבית המקדש. וכי חסרות ערים בישראל שיצרו בהם כלי שיר, עד שנוקקים דווקא להביא משם. אלא עיקר הכוונה היא להורות על המהפך לקדושה. ובפרט שמזמור זה נאמר בראש השנה ע"י הלוויים במקדש. כי העניין הוא להמשיך את מלכות ה' בכל העולם כולו. שזה כללות העניין של האתהפכא.

(תורת מנחם, התוועדות, תשמ"ב, ג, שבת שמיני, מברכים אייר, עמ' 1357-1358).

הרבי במכתבו לכינוס השלוחין לארץ הקודש בקרית גת, ט"ז מנחם אב ה' תשמ"ה, ציין בהערות, "אתהפכא ד'אל תגידו בגת", שתהיה לקרית מלך רב."

(ליקוטי שיחות כ"ט, עמ' 426).

א. אי הזכרת גת הוא על מנת שלא יספרו על הכשלוך העורב הרבי הרחיב עניין המעליותא לגבי העיר גת בביאור ארוך על הפסוק 'למנצח על הגתית', בתחילת מזמור פ"א, הבא לאחר ה'האר פניך וניוושעה'. פרשני הפשט ביארו כי הלשון גתית הוא כלי שיר הבא מגת. בפסוק אל תגידו בגת מסופר אודות מלחמת פלישתים על שאול, שתוצאותיה היו באופן בלתי רצוי. ואי האמירה תמנע את שמחתם.

ב. אי ההזכרה בימי מיכה – כל עוד לא בטלה מציאותם, והפכה לקדושה מצד שני אנו מוצאים פסוק זה במיכה, בגת אל תגידו (א, י).

פרק ב

דוד מולך בחברון ואיש בשת על שבטי ישראל, מלחמת שרי הצבא, ומות עשהאל.

דוד עולה לחברון, ונמשח למלך על יהודה. (א - ד). * דוד מברך את אנשי יבש גלעד על שהתאמצו וקברו את שאול. (ה - ז). * אבנר בן נר שר צבא שאול ממליך את איש בושת, ויהודה דבקים בדוד. (ח - יא). * המלחמה על בריכת גבעון בין הנערים, עבדי דוד מנצחים. (יב - יז). * עשהאל מתעקש לרדוף אחר אבנר, עד שאבנר הורגו. (יח - כג). * מתקבצים שתי מחנות, ואבנר קורא להפסקת מלחמת האחים. ויואב מקבל זאת. (כד - כח). * כל אחד מהמחנות הולך וקובר מתיו וחוזר למקומו. (כט - לב).

הלנעח תאכל חרב?!

מצד שני לחם - הוא גם לשון מלחמה 'לחם את לוחמי'. והביאור לכך, שכמו שהאכילה מכלה את הלחם, על מנת שיהיה מהות אדם - כך המלחמה היא לשון אכילה. 'הלנעח תאכל חרב?!', ו'חרבי תאכל בשר', 'אש אוכלה הוא', 'ארץ אוכלת יושביה'. ומלחמתה של תורה היא בשעה שאוכל את היש של הנפש הבהמית.

(אור התורה לצמח צדק, שיר השירים ב', עמ' שע"ו).

א. ברוחניות החרב יש לה פה לתורה ופה לתפילה

קריאתו המהדהדת של אבנר בן נר, על מנת לסיים את המלחמות מקבלת עומק חדש בספרות פנימיות התורה. ששים גיבורים לשלמה, שהם סביב למיטה. והינם מלומדי מלחמה, ויש להם חרב פיפיות, פה לתורה ופה לתפילה.

ב. אכילת נפשו הבהמית היא מלחמתה האמיתית של התורה לחם הוא מה שאוכלים, עד שהתורה נקראת 'לכו לחמו בלחמי'.

יקומו נא הנערים וישחקו לפנינו

מטרתו היא רק לשחוק של תכסיסי מלחמה, אבל לא ניתן להשתמש בו במלחמה אמיתית. שהוא על דרך שחוק, שרק משמש לאימונים, שיראו מי ידע יותר מתכסיסי המלחמה.

(תורת מנחם תש"ן א', כד תשרי, עמ' 240).

הרבי מבאר את גרדי התריסים ורמת הטומאה, וכן בעומק העניינים ובעבודת האדם. התריס השלישי הינו דיצת הערביים. מאחר והוא קטן, ואין גם טירחא לעשותו - אין לו דין כלי תשמיש.

פרק ג

אבנר חוזר בו מאחרי איש בשת, ויואב נוקם ללא ידיעת דוד את נקמת דם אחיו

המלחמה בין בית שאול ובית דוד מתארכת, אך בתהליך ניצחון לדוד. (א) * ששת ילדי דוד המלך, שנולדו לו בחברון. (ב - ה). * מריבה בין איש בושת לאבנר, אשר עורק לכוחות דוד. (ו - יב). * החזרת מיכל בת שאול לאשה לדוד. (יג - טז). * אבנר משכנע את בית ישראל ואת בית בנימין לשוב אחר דוד. (יז - ט). * אנשי אבנר ודוד עורכים משתה ומשלחו לשלום. (כ - כא). * יואב הורג את אבנר כנקמת דם אחיו, דוד מקלם. (כב - ל). * דוד קורע בגדיו ויוצא להלוויה מפוארת, ומקונן עליו. (לא - ט).

אבנר בן נר נענש על ששתק בעת הריגת עיר הכהנים בנוב

כועס חסרה לו האמונה.

א. סתירה לכאורה היאך אדם נענש על מעשה, שהרי אבנר נענש על שתיקתו בנוב

ג. האדם כבעל בחירה חופשית היה יכול להימנע מלהיות השליח

אלא כפי שהרבי כותב (ליקוטי שיחות ל', מקץ ב', עמ' 202 ואילך). שכאשר האדם בהיותו בעל בחירה חופשית לחלוטין, הוא עצמו צריך לעשות את החשבון על מלוא האחריות. ואכן היה בכוחו להתגבר על כל לחץ והשפעה, ומקשר הרבי כי הרמב"ם הביא כלל זה דווקא בהל' תשובה. ולכן עם היות שה' נתן לשמע' כח לקללו, הרי על רוע מעשהו - התחייב מיתה, וכפי שרוד אכן הוציא זאת לפועל, בציוויו לשלמה בנו.

ד. מבעע הטוב - אכן זכאי לתמורה, ולא רק כגרזן ביד החוצב

ומאריך בחוסר הכרת הטוב למי שגמלך טוב, תחת ההסתתרות כי זה בעצם ה' אשר גומל לי את הטובה, ואלמלא נגזר עלי לקבל טוב - לא היה הטוב מגיע אלי. אלא חייבים לומר כי לא סתם נאמר חמרא למריה וטיבותא לשקייה, כי בכל זאת יש לו כן תוספת מצד עצמו, והוא אינו כגרזן ביד החוצב.

(על אבותינו ועל ייחוסם, מרינובסקי, חיים עוזר, מאמר הכרה בטובת חברו בראי החסידות, עמ' 353-372).

המוהל הידוע, ע"ה, כותב מאמר שלם לכאר תשובה על קושיית המנגדים על בעל התניא, היאך בכלל יכול אדם להיענש, והרי הכל מגיע מלמעלה. וכפי שמובא בתניא, אגרת הקודש סי' כ"ה, כי כשאדם גומל לחבירו היפך הטובה, האמת שמאת ה' היתה לו זאת. והכלל לפי שיטת התניא, אשר מי שלא נתחייב מיתה משמיים, לא היה יכול הבעל בחירה להורגו. (וממעשה של אבנר, רואים זאת כי מה שהצליח להורגו, היה בגלל העוון שרביץ עליו. וכפי שמובא בגמרא בערכין ובפירוש רש"י שם (אבנר בן נר נענש על ששתק בעת הריגת עיר הכהנים בנוב)).

ב. החידוש כי גם על מעשה טוב - מגיעה טובה לאדם, ולא שיאמר ממילא היה מגיע

ועיקר מאמרו הינו על הצד השני, להרחיב את הדיבור בחובת האדם להכיר בטובת חבירו, אשר בבחירתו החופשית היטיב עמו. ואל יאמר אדם, גם בלעדי חבירו היתה משיגה אותי טובה זו, מכיוון שכך נגזר עלי מלמעלה והרבה שלוחים למקום, אלא יודה לחברו בכל לב. ורק לעניין השלילה עליו לדעת, כי אין לו מה לכעוס עליו, מכיוון שחיותו של הקב"ה היתה באותה עת. ואם הוא

פרק ד

רצה איש בושת, ונקמת דוד ברוצחיו

איש בושת לקוח קשה את בשורת מות שר צבאו. (א). * שנים משרי הגדוד של איש בושת בורחים ממנו. (ב - ג). * הרקע על מפיבושת, בנו הנכה של יהונתן. (ד) * שרי הגדוד מתנקשים באיש בושת, ומביאים ראשו כפרס למלך דוד. (ה - ח). * דוד מגדיר כי אנשים רשעים הרגו איש צדיק על משכבו, ונעריו מחסלים אותם, וקוצצים ידיהם ורגליהם. (ט - יב).

דוד הנמלך במפיבושת רבי, הנקרא איש בושת

ושאלם, ולא מצאו תשובה. ואז ענה לו הצדיק המחופש לעני, כי זו מסכת ברכות. הרב הוא היה אחראי על מסכת ברכות ומאחר ולא מצא ביקשו את מקור הגמרא.

ג. הבנה במה דוד המלך זכה להיקרא חסיד?

נאמר בברכות (ד, א) 'לדוד שמרה נפשי - כי חסיד אני'. לוי ורבי יצחק, חד אמר - כך אמר דוד לפני הקב"ה, לא חסיד אני?! שכל מלכי מזרח ומערב ישנים עד שלוש שעות ביום, ואני - 'חצות לילה, אקום להודות לך'. ואידך - כך אמר דוד לפני הקב"ה. ריבונו של עולם, לא חסיד אני?! כל מלכי מזרח ומערב יושבים אגודות אגודות בכבודם, ואני ידי מלוכלכות בדם שפיר ושליה, כדי לטהר

א. תלמידי הבעש"ט נאבקים על תורתם מול אחד מגדולי המנגדים מעשה זה הוא לאחר שהגאון בעל הנודע ביהודה, הרב יחזקאל לנדא, שהיה מנגד לתלמידי הבעש"ט דן לשריפה את ספרו של בעל התולדות יעקב יוסף, אשר התגלה בחלום לתלמידו הקדוש יעקב שמשון משיפיטווקע, וציווהו שישע אל הרב מפראג. והוא הגיע אליו מחופש לעני.

ב. הרב הנודע ביהודה אינו מוצא את המקור לכך שהחסיד מתקן מה שקלקל מקודם

והגיעו לדבר על ענייני החסידות, ואז אמר לו כי החסיד מתקן את כל מה שקלקל מקודם. וענה לו כי זו גמרא ערוכה. ודרך הרב שהיו לו ששים תלמידים, שכל אחד מהם היתה מסכת בידו,

משפיעו - רעב ומרעיו - שפצע. וגם בבת שבע חטא קצת, שאמנם היתה גרושה, מכל מקום הרי אסרה על בעלה. ובהריגת אוריה, עם היות שמורד במלכות היה - היה לו לדונו בסנהדרין.

ז. כל הגמרא מוכיחה היאך דוד המלך תיקן אף את חטאיו הקטנים

וכעת מתבארים הדברים כפתור ופרח, שדוד התפאר על עצמו, כי תיקן הכל ולא נשאר בו נדנדוד עבירה, ועל כן קרא על עצמו את התואר חסיד. כי החטא הראשון היה בכך שהפך משכבו של לילה ליום, ועתה הוא מתקן זאת, בכך שמהפך הלילה ליום. את החטא השני שאסר אשה לבעלה, הוא מתקן בכך שידי מלוכלכות בדם שפיר ושליא, כדי לטהר אשה לבעלה, והשלישי שהרגתי את אוריה החתי ולא נמלכתי בסנהדרין, מתקן אני במה שבכל דבר שאני עושה, אני נמלך במפיושת רבי.

ח. ההוכחה כי חסיד - מתקן את מעשיו

אלא היאך קרא דוד לרבו בשמו, בשעה שהקורא לרבו בשמו - חייב מיתה. ועל כן בא התנא מיד לתרץ, כי לא מפיושת שמו, אלא איש בושת שמו. ונמצא כי הגדרת החסיד מהגמרא היא מי שמתקן מה שקלקל קודם לכן.

ט. תלמידי הבעש"ט היו בקיאים בכל חלקי התורה - כולל בניגלה

ורק לסיים כי העני דרש עשרה ימים בדברי אגדה על סוגיה מסוימת, עד שהרב הנודע ביהודה לקח הספר תולדות יעקב יוסף הגביהו ונשקו, ועוד ביקש לשמוע מרבו, וכן שיתרץ לו מדרש פליאה, שנאמר לאביו.

(סיפורים נפלאים, מעשה בין רבנים, עמ' 115-98).

א. התוס' מדגישים כי היו שני מפיושת, בתקופות שונות

אלא להשלמת הסברא על איזה מפיושת נאמר, יש להביא את דברי התוס' כי "אותו מפיושת היה בן שאול ואמר ר"ת דהוא היה רבו של דוד. דאמר בפרק קמא דברכות (דף ד. ו) שם) שהיה מבייש פני דוד בהלכה, וגרס התם דלא מפיושת שמו - אלא איש בעל שמו. כי מפיושת בן שאול נקרא איש בעל בדברי הימים, ולא כמה שכתוב בספרים איש בושת שמו דלא מצינו בשום מקום איש בושת שנקרא מפיושת. ואיש בושת נהרג בתחלת מלכות בית דוד, קודם מעשה הגבעונים, דליכא למימר דמפיושת בנו של יהונתן היה רבו של דוד, דאותו לא מצינו בשום מקום שנקרא לא איש בושת ולא איש בעל. וא"ת ולמה לא חלק לו כבוד לרבו לבקש עליו רחמים שלא יקלטנו הארון וי"ל דשמא בקש ולא נענה:"

(תוספות יבמות דף עט, א ד"ה ארמוני ומפיושת).

אשה לבעלה. ולא עוד, אלא כל מה שאני עושה - אני נמלך במפיושת רבי וכו'. תנא, לא מפיושת שמו, אלא איש בושת שמו. ולמה נקרא שמו מפיושת, שהיה מבייש שני דוד בהלכה, עד כאן לשון הגמרא.

ד. קושיות שדוקא ראיות הגמרא אינו משמעותיות, ודיוקים נוספים

והקשה, שכל גמרא זו אומרת דרשני. וכי אלו המידות הנאצלות ביותר של דוד שהיה לו להשתבח בכך שקם בחצות הלילה? ועוד, שהרי יש כמה עמי הארץ ובעלי מלאכות, אשר קמים בחצות לומר תהילים ושערי ציון! ומה שבח הוא שנמלך ברבו, וכי לא עדיף שהיה יודע היין על בוריו? והקושיא הרביעית, מה היתה צריכה הגמרא להוסיף שלא נקרא רבו מפיושת כי אם איש בושת, וכי מה יעלה ומה יוסיף שנדע כאן מידע זה?

ה. מהלך הגמרא שכל האומר שדוד חטא - אינו אלא טועה

ויש ליישב זאת עפ"י מאמר הגמרא בשבת (נו, א) אמר רבי שמואל בר נחמני, אמר רבי יונתן, כל האומר דוד חטא - אינו אלא טועה, שנאמר, (שמואל א יח) "ויהי דוד לכל דרכיו משפיל, ויה' עמו". אפ"ש - חטא בא לידו, ושכינה עמו? אלא מה אני מקיים, (שם ב יב) "מדוע בנית את דבר ה' לעשות הרע"? שביקש לעשות, ולא עשה. אמר רב, רבי דאיתי מידו, מהפך ודריש בנכותיה דידו, "מדוע בנית את דבר ה' לעשות הרע"? רבי אומר, משונה רעה זו מפל רעות שבתורה, שכל רעות שבתורה פתיב בהו, וינעש. וכאן פתיב, "לעשות" - שביקש לעשות ולא עשה. (שם) "את אוריה החתי הפית בחרב" - שהיה לך לדונו בסנהדרין ולא דנת. ואת אשתו לקחת לך לאשה" - לקוחין יש לך בה, דאמר רבי שמואל בר נחמני, אמר רבי יונתן, כל היוצא למלחמת בית דוד, פותב (ספר) [גט] פרישות לאשתו, ושנאמר, (שמואל א יז) "ואת עשרת חריצי הקלב האלה תביא לשר האלף, ואת אחיך תפקוד לשלום, ואת ערוכתם תקח". מאי "ערוכתם"? תני רב יוסף, דברים המעורבים בינו לבינה. (שמואל ב יב) "ואתו הרגת בחרב בני עמון" מה חרב בני עמון - אי אתה נענש עליו, אף אוריה החתי - אי אתה נענש עליו. מאי טעמא? מורד במלכות הוה, דאמר ליה, (שם יא) "ואדוני יואב".

ו. בכל זאת יש דברים שהיה על דוד לתקן במעשה בת שבע

כלומר, שבבת שבע לא חטא, מכיון שגרושה היתה, וגם בהריגת אוריה - לא חטא, משום שהיה מורד במלכות. אמנם חטא קצת, שהגמרא בסנהדרין (קו, א) אומרת: (ש"ב יא) "ויהי לעת הערב ויקם דוד מעל משכבו וגו'. אמר רב יהודה, שהפך משכבו של לילה למשכבו של יום, ונתעלקה ממנו הלכה; איבר קטן יש באדם,

אבדו מהעולם על כך שאמרו אמת

א. חילוק גירסאות ברמב"ן, מי אלו שאבדו מהעולם על אמירת אמת

מובא ברמב"ן כי שלושה אמרו אמת ואבדו מן העולם. ובחלק מהדפוסים הגירסא היא נחש ומרגלים ודואג האדומי הבארותי. בעוד שהגירסא אצלנו במקור של פרקי דרבינו הקדוש היא מרגלים דואג ובני רימון הבארותי, ובגירסתנו יש קושי מה השייכות בין ההגדרה "הבארותי" אצל דואג.

ב. דחיית הגירסא שלפנינו כי בני רימון הבארותי לא נכללים בקבוצה זו

אמנם הרבי יורד לבאר את גוף הדברים, שדוקא הגירסא שלפנינו היא קשה יותר. בפרקנו אנו אכן רואים כי בני רימון נהרגו, אבל לא על עצם אמירת האמת. ובפרט שלא אבדו מהעולם הבא. ואם כבר אנו מכניסים את בני רימון, הרי גם המגיד לדוד על מות שאול

(ליקוטי שיחות ל"ה, עמ' 238-239).

פרק ה

דוד מולך על כל העם, כובש ירושלים, ומנעה פעמיים את הפלישתים

כל העם כורת ברית שדוד הוא מלכו. (א - ה). דוד כובש את ירושלים, ובונה לו בית במצודה. (ו - יא). * ילדי דוד אשר נולדו בירושלים. (יב - טז). * מלחמות דוד בפלישתים, בבעל פרצים, ובעמק רפאים. (יז - כה).

בחינת פלישתים – הוללות וליצנות

א. שמחה ללא הפסקה נובעת מעצם הנפש

להבין מהות שמחה של מצווה מה שנמשך בסוכות. יש להקדים ביאור מאמר הגמרא בתחילת פרק אין עומדין, בו מדובר על הצורך בהקדמת יראת שמים וקבלת עול, ואחד האמוראים "קבדיח טובא, אמר תפילין קמנחנא, לא פסיק חוכא מפומא, אמר קסמיכנא גאולה לתפילה." ומבאר כי זה עניין פתיחת הלב מעבר לעבר, שמחה עצמית בלתי מורכבת, שהשמחה היא מעצם הנפש, וללא בחינה של טעם ודעת.

ב. שמחה שלילית היא ללא כל מעצור – דוגמת פלישתים

וכדי להבין זה ניתן להתבונן בצד השלילה. כי קליפת פלישתים, הינה לשון מבוי המפולש, שעניינה ברוחניות היא שליבו פתוח

מעבר לעבר, כמבוי המפולש, ללא כל מעצור לרוחו, עד אשר לא תועיל לו שום תוכחה, בהיות ליצנות אחת דוחה אלף תוכחות. ומאחר ואין כאן כל הנאה גופנית, כמו מאכילה ומהדומה, וגם עושה תנועות כעין שיגעון.

ג. שמחה ללא מעצור – דרגה גבוהה

ולכן לא פסק פיו מחיור, כי היה כאן שמחה ללא כל מעצור, ובדוגמת שמחת בית השואבה, שדווקא חסידים ואנשי מעשה היו אלו הרוקדים עם אבוקות של אור בידם. וכן האר"י ז"ל זכה לגילויי רוזן דווקא משמחה של מצווה. (רק שבסוכות יש גילוי לכך).

(ספר המאמרים תרנ"ו, לדש"ב, עמ' תסז).

ההמלכה בחברון מכח אברהם אבינו

א. המזבח השלישי של אברהם היה בחברון לצורך המלכת דוד שם

אברהם אבינו הקריב ג' מזבחות, בבחינת מעשה אבות סימן לבנים. ומדייקים כי כל מזבח הינו כנגד בית אחר, והשלישי שהקריב בחברון הוא כנגד מלכותו של דוד המלך. וכפי שאכן מדגיש המדרש לקשר זאת עם העובדה שהוא המקום בו המליכו את דוד המלך וכן כרתו ברית. מעלתה של חברון הוא לשון חיבור, ושם נקברו האבות והאמהות של כל ישראל, וכל התפילות עולות דרכה, ומסמלת קשר עצמי, ולא לטובת דבר נוסף.

ב. שני המזבחות האחרים היו למטרות אחרות

בעוד שהמזבח הראשון היה עבור בשורת הזרע ובשורת ארץ ישראל - צרכי האדם הן במישור הגשמי והן במישור הרוחני. ואילו המזבח השני הינו לכפר על מעשה עכן. ורק המזבח השלישי היה לה' סתם וללא כל סיבה. ובכך שאנו יודעים כי זו התכלית, ששלימות עבודת ה' תהיה רק לעתיד לבוא - מעורר הדבר את התשוקה והגעגועים לגאותה העתידה.

(ליקוטי שיחות ל', לך לך א', עמ' 41-42).

פרק ו

העלאת ארון הברית, פרץ עוזא, העלאת הארון למקומו בשמחה הפטרת שמיני (א-ו, יט)

דוד מעלה את הארון מבית אבינדב, עוזא שולח ידו כי שמטו הבקר. (א - ו). * עוזא מת, ודוד בוחר להסב הארון לבית עובד אדום הגתי, המתברך מכך. (ז - יב). * דוד מעלה את הארון לירושלים, בשמחה עצומה. (יג - טז). * דוד מעלה עולות ושלמים, מברך העם, ומחלק אוכל לעם. (יז - יט). * מיכל תמהה על הנהגת דוד, ומאו לא היה לה ילד. (כ - כג).

ודוד מפוז ומברכר לפני ארון ה'

ה', וְדָוִד חָגַר אֶפֶוד בָּדָד. ואילו בהיותו בעיר דוד עצמה נאמר "מִפְּנֵי וּמִכְרָרָר לְפָנָי ה'." כלומר, האפוד בד נחסר בהגיעו לעיר דוד, ואילו בעיר דוד מתווסף שהוא גם מפוז.

א. ביטויים חלוקים בהנהגת דוד המלך, בתוך ומחוץ היותו בעיר דוד יש לדייק לגבי השוני בביטויים המתארים את הנהגת דוד המלך לפני ובתוך עיר דוד. בהיותו לפני נאמר "וְדָוִד מִכְרָרָר בְּכָל עַז לְפָנָי

השמחה שמחוץ לעיר היתה לצורך ומטרה - נבואה והשראת השכינה, לכן היתה בהגבלה. ואילו בהיותו בעיר דוד, לא היתה הגבלה ומגמה כלשהי, אלא הוא יכל להתפנות לשמחה ללא גבול. ורק בה הגיע לדרגת מפוז.

ו. מיכל בת שאול - עבודה עפ"י טעם ודעת - לא יכלה להבין את דוד לפיכך לא יכלה מיכל להבין את השמחה הזו, בהיות השמחה למעלה מטעם ודעת. ואילו היא באה וטענה, את ההלכה שאין רואים את המלך במצבים העלולים לגרום לרפיון בציווי שום תשים עליך מלך - ואילו זה הרי בא משיקול הגיוני, ובהיותה בת שאול, אשר בדוגמת אביה, שהיה בעבודת הטעם ודעת, ולכן על פי שכל הרי מעשיו היו הגיוניים יותר מציווי של שמואל הנביא.

ז. עידוד לעבודת השמחה - כסיוע למנהג החסידים למחוא כף בשבת דווקא דוד, הנקלה והשפל, שחדור בעבודת הקבלת עול, הוא הזוכה כי המלוכה הניטלת משאול עוברת אליו. הרבי הוסיף כי הדבר מהווה סיוע לחסידים הרוקדים בשבתות וימים טובים, אשר רוקדים ומוחאים כף. ולמרות שנדרש הסבר מיוחד על כך בתורת הניגלה, ואילו אצלם הדבר נעשה בפשטות. והטעם בפנימיות כי מיד לאחר החורבן נולד מושיען של ישראל, ומתקרבים לקראת זמנו של ועבדי דוד מלך עליהם. וכפסק הרמב"ם על השמחה שישמח האדם בעשיית המצווה ובאהבת הא-ל, ומביא ראיה מ"המלך דוד מפוז ומכרכר לפני ה'".

(ליקוטי שיחות א' שמיני, [המתורגם] עמ' 215-217).

ב. מדוע דוד מדגיש למיכל את מעלתו על אביו?

דיוק נוסף הוא על הנהגת מיכל "וַיִּתְּנֵנִי לוֹ בְּלִבָּהּ". ותשובת דוד על כך. שיש בה מרכיב שלילי 'אֲשֶׁר בָּחַר בִּי מֵאֲבִיךָ.. וַנִּקְלָתִי עוֹד מִזֹּאת'. ולכאורה היה די אם היה נותן לה תשובה חיובית על מהות השמחה.

ג. תוכנו של אפוד בד - ועל כן ראוי התבודדות מחוץ לעיר, בשדה אפוד בד זה לא היה מבגדי הכהונה, שהרי בהם יש גם תכלת וארגמן, כי אם שנועד להורות על מעלת נושאו, שהוא ראוי להיות כהן גדול, וכפי שמצינו שבנוב עיר הכהנים היו שמונים וחמישה בדרגה זו. אחת ההכנות להגיע לדרגת הנבואה היא ההתבודדות. ועל כן דווקא בהיותו מחוץ לעיר, שזה הזמן הראוי להתבודדות, בדרך כלל, היה עם האפוד בד.

ד. על מנת להשרות שכינה - גם כרכר מאחר שאין השכינה שורה אלא מתוך שמחה, היה מכרכר בכל עזו לפני ה', באשר משמעות המלה מכרכר היא גם על לשבח, שהיא אמירת שירות ותשבחות לפני ה' על מנת לעורר את גילוי הנבואה. בהיותם מעוררים כוחות נעלמים כידוע.

ה. בעיר דוד התווספה פעולת מפוז - שמחה ללא הגבלה בהיותו בעיר דוד עצמה מוזכר גם מפוז, המסמל את ריבוי הריקוד. הריקוד נובע מכך שהשמחה מקיפה את האדם כל כולו, עד שהיא ממש פורצת, וחדרת ומגיעה גם לרגליים. כי בהיות

פרק ז

דוד המלך רוצה לבנות בית לה', ומתבשר כי רק בנו יזכה לכך, ומודה לה' שהבית אכן עתיד להיבנות דוד המלך תמה היאך הוא יושב בבית ארוים, וארון ה' ביריעה. (א - ג). ה' מבשר לנתן הנביא, כי רק בנו של דוד יזכה לבנות הבית. (ד - טו). דוד מודה לה' על הבשורה, שעתיד להיבנות הבית. (ז - טז).

ואהיה מתהלך באהל

סותרות, מיהי המנוחה ומיהי הנחלה, אך כל זה הוא מאותה הסיבה. דווקא מאחר וירושלים כה נעלית, הרי יש בכל אחת מהמילות הללו מעלה. כי חלקי המשכן וכליו - אכן נצחיים, אך מבחינת המקום להשראת השכינה - יש עדיפות למקדש. ומצד שני הכלים ועצם הבניין נפסדו ונפלו לאויבים. כי מנוחה מורה על האדם, שאינו בטלטול, וזה כולל גם את חלקיו וכליו. ונחלה מורה על החפצא - על הקרקע. וזו מעלת משכן שילה, שנעשה ממשכן שעשה משה. ומאחר וקדושה נצחית יכולה לנבוע רק ממעשה ידיו של הבורא, הרי המקדש הינו כלשון הוזהר בניין אדם, ואילו המקום הוא אשר יבחר ה' אלוֹקֵינוּ בו לשכן את שמו שם.

ד. הכנות המקדש נעשו ע"י דוד, בחינת נצחיות ולפלא כי זו הסיבה שההכנות לבניין בית המקדש נעשו ע"י דוד המלך, שמעשי ידיו נצחיים, ומכאן היתה את בחינת הנצחיות אף במקדשות. אך בהיות ובפועל נבנה הבית ע"י שלמה, ורק ההכנה היתה ע"י דוד, נפל הכל ביד אויבים.

(ליקוטי שיחות ט"ז, פקודי ב' [המתורגם] עמ' 499-509)

א. במשכן יש נצחיות, ולעומת זאת גם גדר משכון, שדווקא חסר לכאורה דווקא המשכן הוא הנצחי, בהיות מעשי משה נצחיים, אלא שזה עפ"י הפשט. עפ"י הרמו המושג משכון מורה, כי כעת החפץ אינו ביד הבעלים, אלא שעתיד הוא לחזור. ועל כן דווקא מכפל הלשון משכן משכן למדים על בתי המקדשות, שעם היות שהם נשרפו והפכו לשלל האויבים - הרי זה רק באופן זמני.

ב. הלשון אוהל על המשכן - מורה על הזמניות דווקא המשכן הוא הזמני עד שנבנה המקדש. ולמדים זאת מהלשון של בית המקדש, זאת מנוחתו עדי עד. כי לגבי המשכן נאמר לשון של קדושה זמנית, ואהיה מתהלך באוהל. ואילו מאז שנבנה הבית - גם מבחינה הלכתית חל איסור על כללות הבמות. וכל הדין של קדושה ראשונה, עם היותה בטילה, הרי זה דווקא לא בבית המקדש, כי קדושת המקדש וירושלים - אינה בטילה, מפני השכינה, והרי השכינה איננה בטילה.

ג. מיקומו של המקדש - הוא מורה על נצחיות ועל כן היא נקרא המקדש בלשון נחלה. ואמנם מצינו דעות

אנכי יושב בבית ארוים, וארון האלוקים יושב ביריעה!?

בעבודת האדם, ניתן לראות זאת מהנהגת דוד המלך.

ב. דוד חייב לקבל הוראה מנביא על מנת לבנות

דוד המלך קורא לנתן הנביא בפליאה, היאך הוא לא מורה לו לבנות בית המקדש. באשר צריכים לכך הוראה מפורשת מאת ה'.

א. המעלה אינה בהתגרות מלכויות - אלא בנייה

הרבי הביא שאע"פ שמלכויות מתגרות - הרי זה סימן לביאת משיח, הרי אין זה עניין שצריך להדר בו. ואדרבא יש לזרוז את קיום העניין של ישובו של עולם, ובחינת לשבת יצרה. כי הבית בניגוד לסוכה הינו דירה בהתיישבות וקביעות. ולהבין עניינו

ומצוות, לא הם אלו שיהיו בבחינת דירת עראי, כי אם שתהיה להם דירה בהתיישבות וקביעות. וכפי שנאמר ואהי' להם לקדש מעט, אמר רבי יצחק, אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל. כי ברוחניות בבל הינו בלבול, עבודת הספק, והדרך לטפל בכך היא עבודת ההתיישבות וחיזוק בתורה ובתפילה. שהרי הבית הוא בתוך כל אחד ואחד, מהבחינה הרוחנית.

(תורת מנחם תשמ"ז ב', יו"ד שבט, עמ' 408-411)

ויש להבין היאך היה כל כך ברור לדוד המלך, שאכן נתן הנביא היה צריך להורות לו על כך. והתשובה, שעם זה שהיריעה היא בחינת המשכן הנעלה, הרי אין זה מגיע לבית ארזים, ביתו של דוד, ולכן טען שצריך לבנות אף לארון האלוקים בית מפואר.

ג. ברוחניות הקמת המקדש הינו עבודת ההתיישבות בתורה ותפילה

מכאן יש ללמוד שעליו להשתדל כי ענייני הרוחניות, תורה

פרק ח

דוד מנצח אויבים רבים, מקדיש השלל לה', ומנהיג עמו במידת צדקה וחסד

נצחונותיו של דוד המלך מול פלישתים. (א). נצחונותיו על מואב. (ב). נצחונותיו על הדרעור מלך צובה. (ג - ד). נצחונותיו על ארם דמשק. (ה - ח). דוד ממשיך לנצח או שנכנעים לפניו, ומקדיש השלל לה'. (ט - טו). תפקידי אנשי המלוכה. (טו - יח).

ויעש דוד שם.. ויהי דוד עושה משפט וצדקה

עשייה על שמו של הקדוש ברוך הוא. והחידוש הוא כי מעשה הצדקה, בשעה שנותן צדקה למסכנים - פועל הורדה והמשכה של אור ה' לעולם העשייה. ולכן הלשון הוא והיה מעשה הצדקה שלום. בהיותו מעורר ע"י התעוררות הלמטה של החסד והצדקה התחתונים להמשיך את החסד העליון עד שמשפיע כאן למטה בעולם העשייה.

(תניא אגרת הקודש ה', ולפי שיעורים בספר התניא, לרב יוסף וינגרט).

א. דוד עושה את הטם לבורא, בצדקה

בעל התניא מפרש שונה בתכלית את פשט הפסוק ע"י פשטי הנביא. הם פירשו כי השם הטוב היה או לבני ישראל ע"י מעשיו הטובים או לעצמו ע"י גבורתו וניצחונותיו. ואילו בעל התניא מביא את דברי הזוהר הקדוש, שהשם הולך על הקדוש ברוך, שהוא עושה את ה' ע"י מעשה הצדקה.

ב. הצדקה ממשיכה הארה לעולם, עד למטה

דברי הזוהר נראים ממבט ראשון תמוהים, כי היאך שייך הפועל

הקשר בן אנשי העבא ובני התורה באופן הראוי

עצמם בסכנה. אבל חובה לדעת, שכשם שיש צורך ביוצא צבא בישראל, שעומד על הגבול, כמו כן יש צורך בעסק התורה של דוד, שהרי אילמלא דוד - לא עשה יואב מלחמה.

ד. מפקד העבא, אם יעזב את מפקדתו ותכנוניו יוצא לקרב - מסכן את הכל הדוגמא לכך היא דווקא מהנהגת הצבא. וכפי שמדגיש הרבי, כי כל אחד רוצה משל מהמקצוע שלו. המפקד על הצבא - לא נמצא על הגבול, במקום של סכנה, אלא במקום מוגן אי שם רחוק מן החזית, ושם יושב בקור רוח, במנוחה ושלווה, ומכין את התכניות והתכססים, הדרושים לעריכת המלחמה. ולכאורה, היאך הוא לא מסכן נפשו, ובלשון 'האחיכם יבואו למלחמה, ואתם תשבו פה?! וברור הדבר, שהנהגה זו עלולה להמיט אסון, היפך הניצחון.

ה. בחור ישיבה העוזב להילחם - הוא בבחינת עריק

עניין זה הינו במובן רחב יותר, כלפי העם כולו. שיש מי שעורך את כל התוכניות הרוחניות. ואם יעזבו זאת - הרי לא זו בלבד שאינם מביאים תועלת, אלא הם גורמים את היפך הניצחון, והיפך מפלת האויב רח"ל. ועד כדי כך, שאם אינו במקומו (מי שבצבא, ומי שצריך להיות בישיבה) - הרי הוא ממש עריק. וכשסוגר את הגמרא ובורח מהישיבה, על מנת להראות כי גם ההוא לוחם, ומגיעה לו מדליה. לא זו בלבד שאינו מסייע לניצחון - אלא אדרבא - הוא עורק ממקומו, ופותח את החזית לפני האויב.

א. קיימת מעלה הן בלוחמים והן אנשי התורה

הרבי נוקט שיש חשיבות לאנשי התורה ובלשונו אלו שחוזרים ואומרים ש"כח מעשיו הגיד לעמו, לתת להם נחלת גויים", ומוסיף הרבי גם את חשיבותם של החיילים, ובלשונו - אלו שעומדים בפועל על הגבול, ומגינים שלא יטלו את ה"נחלת גויים".

ב. חלוקת התפקידים הן בלימוד ופרנסה, והן בלימוד מול אנשי החיל

מביא הרבי ראייה על כך משני מקומות, הן יששכר וזבולון, או כפי שהיה בזמן דוד. והגמרא בסנהדרין אומרת את הצורך בשניהם 'אילמלא דוד- לא עשה יואב מלחמה, ואילמלא יואב - לא עסק דוד בתורה". שהרי מחוייבים הנהגה עפ"י טבע, וזה רצון ה', ולפיכך כפי שכתוב בפרק זה בשמואל "יואב בן צרויה על הצבא", אוהו כלי נשק ונלחם את מלחמת ה'.

ג. מעלת זבולון על יששכר, בדוגמת מעלת איש החיל, אבל חובת העורך בלימוד התורה

מדגיש הרבי, כי כמו שהקדימו דווקא את זבולון ליששכר, לפי שתורתו של יששכר - על ידי זבולון היתה. כמו כן יש קדימה לאלו הנמצאים בצבא ויוצאים למלחמה, מוסרים נפשם ומעמידים את

אומרת לו אשתו כי השכן הביא מהמלחמה טנק שלם, ומה אתה הבאת גמרא ישנה שנדפסה לפני מאה וחמישים שנה.... ואין לו מה לענות לה!...

ה. ההסתכלות על קצה התוצאה במלחמה – היא עיוות שאינו רואה את המקור והאמת כי דוד הוא המלך ויואב הוא רק השר. ומי שרואה רק את השלב האחרון בדרך הטבע, שעומד בן אדם בחזית ויורה. הרי נדרש לספק לו חיים, וזה ניתן ע"י לומדי התורה. ממשיך הרבי ומתאר בצבעוניות את המצב של הביזיון של לומדי התורה מול הגבירים. ומסיים שאכן החיל מקבל שכר והוא קודם לכל אחד, מחמת שסיכן נפשו.

(תורת מנחם נא, התוועדות ואו תשרי תשכ"ח, ביציאה לדפוס)

ו. הלגלוג לאנשי העורף וכן לתופשי התורה – ועל כך יקבלו שכר בפרט מסוים, יש ניסיון גדול יותר לעוסק בתורה, ובכך שכרו גדול יותר. מי שבחזית - הכל טופחים לו על שכמו, נותנים לו ציוני כבוד, מדפיסים אודותיו בעיתונים, מעלים אותו בדרגה... ומאריך הרבי בכך. וזאת לעומת חיל העורף, עם היות שיודעים שזה תפקידו, לספק מזון ומאכל, ועם היות שברור שללא זה - לא יועילו כל כלי הנשק, הרי כלשון הגמרא נושאים ונותנים בו מזורות בלבנה, הנשים שהיו טוות, ונאספות בלילה לבצע זאת לאור הלבנה והם מעט משועממות.

ז. אין בכלל רצון להיברות ולהקטנה ולהסביר להם את חשיבות לימוד התורה, ושזה העורף והיסוד שעליו בנוי הניצחון הגשמי - הנה לא לכל אחד יש סבלנות לשמוע זאת. והעיקר - שאינו רוצה כלל להבין זאת. וכשהוא חוזר הביתה

פרק ט

דוד גומל למפיבושת בנו של יהונתן

דוד קורא לציבא ומחפש להיטיב למישהו מבית שאול כנגד יהונתן. (א - ג). קוראים למפיבושת בנו של יהונתן על מנת להיטיב לו. (ה - ח). מפיבושת זוכה להיות מאוכלי המלך, וציבא מאכילו. (ט - יג).

שני מפיבושת

הרבי בהיותו אחראי על כל נושא הפצת הספרים, טרח לענות על הערות שונות לגבי שיחות לנוער. וראה שמואל ב' פרק ד'.

(תשורה, תשנ"ז, י"א תמוז לחתונת שניאור זלמן רייכמן עמ' 108)

בשיחות לנוער שיצא לאור בחודש תמוז תשי"ב, נכתב שמפיבושת בן יהונתן לא נהרג. במכתב שלפנינו העיר הכותב ששמע משמואל ב' פרק כ"א פסוק ח' כי הוא נהרג. הרבי מתח קו תחת המילה מפיבושת, וכתב בן שאול (הוא זה שנהרג) ולא מפיבושת בן יהונתן (שעליו דובר בשיחות לנוער). [יש לציין כי

פרק י

דוד מנצח מלכים רבים מסביב, עמון, ארם, הדריעור

דוד שולח עבדים לנחם את חנון מלך בני עמון על מות אביו. (א - ב). חנון שומע לעצת שריו, שהם מרגלים, ומשפילים ביותר. (ג - ה). בני עמון הבינו כי פתחו חזית עם דוד וכרתו ברית עם מספר מלכים. (ו). יואב עורך עליהם מלחמה קשה ומנצחם. (ז - יד). ארם אוספים כוחות, ומוסיפים את כוחות הדריעור. (טו - טז). דוד מנצח את כולם, משלימים עמו ועובדים אותו. (יז - יט).

ויגש יואב

א. משמעות המילה ויגש – ריבוי עניינים, שחלקם סותרים

ב. לכאורה מה בכלל צריך לפרש מילה כה פשוטה?! ויש לדייק, שהרי הגשה הינה מילה פשוטה, וברוב הפעמים רש"י כלל אינו מסבירה. וכן מה צורך יש לרש"י להעתיק בדיבור המתחיל את אברהם, כלומר במילים אחרות, מדוע דרך המילה אברהם יש לנו הבנה טובה יותר. ואם רש"י רצה להראות דבר זה בפסוקים - מדוע נדרש לכל ההקדמה הארוכה הזו. שהרי ביעקב הוא מונה ג' לשונות למילה וישלח, מבלי לציין הקדמה.

בפסוק ויגש אברהם ויאמר האף תספה, בו פונה אברהם אל ה', מפרש רש"י שיש לשונות שונים של הגשה, מלחמה (בפרקנו, לגבי יואב), פיוס (יהודה), ותפילה (אליהו הנביא בהר הכרמל). ואברהם אבינו בבת אחת נכנס לכל שלושת הדברים. ולכאורה, רואים לשונות הפוכים, ורש"י מבאר כי כל השונות הללו נכללים במילה הגשה.

להציל נפשות, לבש בחינה שונה, וכל זה רק על מנת לבטל את הגזירה. ומכאן הוראה לכל אחד. והעיקר איננו רק מבחן התוצאה, כי אם מדה שמכניס את עצמו, ורק אז מובטח לו, כי גם יצליח במבחן התוצאה.

ה. הגשת יואב - הן בתנועה נפשית, והן כפשוטו

ולגבי עניינינו בפרק, אז יש מפרשים כי יש לומר שיואב התעורר בלב אמיץ למלחמה. אבל מהמשך הכתוב, והעם אשר עמו למלחמה בארם, וכתוצאה מכך מסופר שינסו מפניו, משמע כפשוטו, שקרבו עצמם לארם.

(ליקוטי שיחות י', וירא ב', עמ' 59-55)

ג. הגשה היא שינוי - והרי אברהם כבר עומד מול הקב"ה

הרעיון הוא שאברהם כבר עמד לפני כן עם הקב"ה, ולכן המילה הגשה המציינת שינוי תנועה - אינה אפשרית כאן. אלא חייבים לומר כי התנועה היא מבחינה רוחנית, ועבר ממצב נפשי מסוים, ונכנס למצב נפשי חדש. ולא שאכן אלו היו דבריו, אלא החידוש שאברהם הכין עצמו לכך, עוד בטרם דיבר. ולכן נדרש רש"י להביא הוכחות מלכתחילה לשינוי תנועה נפשית זו. (ובכך מובן כי המטרה הפנימית של יהודה היתה לפייסו, וזו היתה התנועה בה שינה אצל עצמו. אלא שהאופן שבחר לנקוט בתוך השיחה היה גם קשות).

ד. אברהם איש החסד - הפך מידתו על מנת להציל נפשות

החידוש הוא בפרט באברהם איש החסד, שכאשר היה נזקק

פרק יא

דוד ובת שבע, פטירת אוריה במלחמה הקשה מול בני עמון

בני ישראל במלחמה מול בני עמון. (א). * דוד רואה את בת שבע, שוכב עימה, והיא שולחת לו לאחר מכן כי היא בהריון. (ב - ה). * דוד נותן חופשה לאוריה החתי, בעלה, אך הוא אינו הולך לביתו. (ו - יג). * דוד כותב ליואב שישמו את אוריה מול המלחמה הקשה, על מנת שימות, וכן קורה. (יד - יז). * יואב מכין את השליח לשאלה מדוע נקרבתם לחומה, עם התשובה כי גם אוריה החתי מת. (יח - כא). * דוד מנחם את השליח, לעודד את יואב שימשיך במלחמה. (כב - כה). * אשת אוריה סופדת לבעלה, ולאחר מכן דוד אוספה כאישה, והיא יולדת לו, ודבר זה רע בעיני ה'. (כו - כז).

בת שבע - נורא עלילה על בני אדם

במתידות. ולא היה ראוי כלל לאותו מעשה של בת שבע, רק מלמעלה הסיתו עליו היצר הרע, להביאו לחטא זה. שהרי ראויה היתה בת שבע לדוד, ואמר למען תצדק. ואלמדה פושעים דרכיך.

(ספר המאמרים תרס"ט, רש"ב עמ' שנה"ה - שנ"ו)

א. מעשה בת שבע - הוא לטובת דוד, שילמד פושעים

במילה עלילה ישנם חמישה פירושים. הפירוש השני הוא לשון לגול דברים הבא בעקיפין, בבחינת נורא עלילה על בני אדם. כח לעתים גובר היצר הרע על האדם, ויחטא, אף שלא היה בחירה בליבו לזה בתחילה בכלל. שהרי דוד המלך היתה בו רוח הקודש

תשובת דוד - מושלמת או לא?

היה עמו תמיד, ומכאן ראייה שלא היה רגע אשר חטא, וכפי שבעל התניא האומר כי בכל נפש בישראל, בעת עוסקו בתורה ומצוות הרי הוא בחינת מרכבה, ואינו מצמצם ומחלק כי זה רק לגבי צדיק גמור. וממילא היאך שני הדברים יכולים להיות יחדיו.

ג. דרגות בביטול לה' - זמן ואיברים

בתחילה הרבי מחלק, כי מושג המרכבה אצל האבות כלול משני פרטים, בכל הזמן ובכל אבריהם. ואילו כאשר דנים אנו על לימוד או מצווה, הרי אנו מצמצמים בשני המישורים. הן מצד שזה רק כח נפשי פרטי, והן מצד הזמן בשעה שמקיים את המצווה.

ד. הבינוני יכול שברגע זה אינו מתאים לחטא בכל ימיו

בתניא נכתב שהבינוני הוא שלא עבר עבירה מימיו, ולא נקרא עליו שם רשע אפילו שעה אחת ורגע אחד כל ימיו. ואילו לאחר

א. עד כמה כוחה של התשובה? מחלוקת בגמרא

הרב מליסא, הינו בעל מחבר הספר חוות דעת, והוא מגדולי הפוסקים האחרונים, כותב בספרו אמת ליעקב על אגדות הש"ס. על מאמרם התשובה גדולה בכך שהיא מגעת עד כסא הכבוד, ועל כך אמר רבי יוחנן עד ולא עד בכלל. ופירש כי אף יחיד החוטא, ולאחר מכן עושה תשובה מאהבה גדולה ביותר, ונותן כדוגמא את דוד המלך, הרי בכל זאת נקרא בעל מום שנתרפא, ושוב לא ניתן שתשרה עליו שכינה, שיהיה נקרא כסא הכבוד, ומצמצם שרק ציבור הנקרא היכל, ואף שחטאו בני ישראל בעבודה זרה, והוא ראייה שבהם כן תועיל התשובה.

ב. מה שה' היה עם דוד - האם זה תיאור בעבר או בהווה

השואל הביא כי ראיית הרב מליסא היתה מכל האומר דוד חטא - אינו אלא טועה, שנאמר וה' עמו אפשר חטא בא על ידו ושכינה עמו, ועל כך יש לדחות ולומר, שמשמעות הכתוב כי ה'

כי זו שיטת רבי יוחנן, הסובר שצדיקים גמורים, גדולים מבעלי תשובה, ואילו אנו סוברים שבעלי תשובה המה העדיפים. ואף כבר שם בגמרא חולק רמי בר חמא וסובר שבתשובה מאהבה נעקר העוון לגמרי.

מכן כותב שכל אדם יכול להיות בינוני בכל עת ובכל שעה. ועל מנת לתווך בין הפרקים ראוי לומר, שמצד מצבו כעת, הרי לא נשאר שום רושם עבירה כלל.

ה. אדמו"ר הזקן מיצמזם את דברי הרב מליסא

ועל מנת שלא יסתור את דברי הרב מליסא, הרי הוא מצמצם

(תשובות וביאורים סימן ב' עמ' 6-8)

פרק יב

משל כבשת הרש, פטירת הילד, הולדת שלמה, וניצחון על רבת עמון

נתן הנביא בא בשליחות ה', ובמשל כבשת הרש נותן לדוד לפסוק דינו. (א - ה). * נתן מוכיח את דוד על חומרת מעשיו, ושיעשה לו עונש על כך בגלוי, חרב לא תסור מביתו וישכבו עם נשיו לעיני כל. (ו - יב). * דוד מתוודה כי חטא, ובכך מציל את חייו, אך הבן ימות. (יג - יד). * הילד חולה ומת, ורק אז דוד מחליף שמלותיו לתמיהת הכל. (טו - כא). * דוד מבהיר, שלאחר שכבר נגזרה הגזירה אינו יכול לשנות דבר, מנחם את בת שבע, ונולד שלמה. (כב - כה). * יואב ודוד מנצחים את רבת בני עמון, ונפרע מהאויבים באכזריות, על מנת שיפסיקו להלחם בישראל. (כו - לא).

הצורך באריכות הסיפור של המשל, לפני אמירת נתן הנביא – אתה האיש!

א. היאך יכולים להיפרע מהאדם? והתשובה – מדעתו

הרב"י הרי"צ הביא את פירוש הבעש"ט על המשנה ונפרעין מן האדם, מדעתו, ושלא מדעתו. כי מאחר ובני ישראל נקראים בנים למקום, הרי לאף אחד אין שליטה עליהם להענישם. וכן הקב"ה בעצמו אינו שייך לעונשין, שהרי "מפי עליון - לא תצא הרעות". אך מאחר והעולם חייב להיות דין, על מנת שלא ירבו החטאים. כי היצר הרע שהוא בחינת כלב, אין לו תקנה במקל - הרי הפתרון לכך שנפרעים מדעת האדם עצמו.

ב. בתחילה דין, שהוא פוסק על אחרים, ואחר כך מגישים לו את החשבון

מביאים לפניו מקרה להכריע על אדם אחר, ואז כשהוא פוסק את הדין מגלים לו, כי עניין דומה קיים אצלו, וכעת זה כבר שלא מדעתו, שהרי אין ביכולתו לחזור על מה שפסק. וזה דיוק סדר לשון המשנה, שמקדימים את הדין לחשבון ואומרים "דע לפני מי אתה עתיד ליתן, דין וחשבון". וכקושיית המפרשים, שהסדר ההגיוני הוא, שבתחילה עושים חשבון, ורק אז מגיעים למסקנה - הדין. וכעת מתברר כי קודם הוא פוסק את הדין, ורק לאחר מכן מגישים לו כי החשבון הוא עבורו.

ג. הסיפור עם כבשת הרש היתה על מנת שדוד יפסוק על עצמו

מבאר הרבי, כי מאחר ואין דבר שלא נרמז בתורה, הרי הליקוטי מוהר"ן (ק"ג) הביא ראייה על כך. וכפי שהרב מדגיש שאין זו רק רמז, אלא מפורש בתנ"ך. "א) וַיִּשְׁלַח ה' אֶת נְתָן אֶל דָּוִד.. וַיֹּאמֶר לוֹ שְׁנֵי אַנְשִׁים הָיוּ בְּעִיר אַחַת עֹשִׂיר וְאֶחָד רָאשׁ: (ב) לְעֹשִׂיר הָיָה צֹאן וּבָקָר הַרְבֵּה מְאֹד: (ג) וְלָרֶשׁ אֵין כֶּל, כִּי אִם כְּבִשָׁה אַחַת קְטַנָּה.. (ד) וַיָּבֵא הַלֵּךְ לְאִישׁ הָעֹשִׂיר, וַיְחַמַּל לְקַחַת מִצֵּאָנוּ וּמִבְּקָרוֹ לְעֹשֹׂת לְאֶרֶץ הַבָּא לוֹ, וַיִּקַּח אֶת כְּבִשַׁת הָאִישׁ הָרֶאשׁ, וַיַּעֲשֶׂה לְאִישׁ הַבָּא אֵלָיו:" וכאשר דוד המלך פסק את דינו של האיש העושה זאת, אמר הנביא "אתה האיש!". ולכאורה מה צורך בכל אריכות הסיפור, והרי יכל לומר לו מייד, שעשה דבר בלתי רצוי.

ד. ללא סיוע – לא ניתן לפסוק רע על יהודי

מכאן למדים שני דברים. האחד עד כמה גדול כוחו של יהודי, מבלי הבט על הנהגתו. שאפילו מעצם היותו יהודי - לא ניתן להיפרע ממנו, כל עוד שהוא לא שיתף פעולה. והשני עד כמה ראויה אמירת היהודי לעניינים טובים. כי המלאכים רק מקיימים את הפסק דין של למעלה, ואילו היהודי באמירתו - ממש יוצר זאת.

(תורת מנחם מ"ו, תשכ"ו ב', י"ד שבט עמ' 20-21).

ולרש אין כל – החילוק בין הרש לדל

א. לכאורה היו עריכים לגמול לרש שהינו חסר עוד יותר מהדל

מדייקים מדוע הביטוי בגמרא הינו גמול דלים, ולא גמול רשים. (ועם היות שהוא צירוף של ראשי תיבות של ג' וד' הסמוכות זו לזו, הרי עצם זה שהאותיות הללו סמוכות אינו באקראי חס ושלום, כי מפני שיש את העניין של גמול דלים ובדווקא). שהרי הרש הינו מסכן יותר מהדל, עד שנאמר בפרקנו ולרש אין כל, ולכאורה היה מקום לסייע ולתת דווקא למי שיותר חסר לו.

ב. מעלת הדל, מכיוון שבדלית יש את הנקודה מאחוריה המורה על ביטול יש להתבונן שצורת האותיות היא דומה, והחילוק שביניהם הוא תוספת העוקף, הנקודה הקיימת אצל הדלית. נקודה זו ברוחניות מסמלת את הביטול, ובכך דווקא בהיותו בטל, המורה על ספירת המלכות, שאין לה מעצמה דבר, למשפיע, שיהיה בחינת גמול דלים. ואכן האות ד' היא מצד הקדושה.

(תורת מנחם תשנ"ב ב', עמ' 294).

פרק יג

מעשה אמנון ותמר

אמנון מתאהב בתמר אחותו מאב, ועושה עצמו חולה על מנת להיות עימה. (א - י). * אמנון מכריח את אחותו לשכב, ולא שועה לתחנוניה, כי ימתין, ותהיה לו לאשה. (יא - יד). * אמנון שונא את תמר לאחר העבירה, ומגרשה בבושת פנים. (טו - יח). * תמר מגיעה לבית אחיה מאם, אבשלום, דוד חרה לו, ואבשלום נוצר את השנאה. (יט - כב). * אבשלום מנצל זמן הגזיזה להרוג את אמנון אחיו. (כג - כט). * יונדב מרגיע את המלך, כי עשה זאת כעונש לאמנון, ואבשלום בורח לגשור. (ל - לו).

החילוק בין אהבת אמנון ותמר לאהבת דוד ויהונתן

את מה שכבר קיים. ואת האדם העובד לשמה - עלול הוא ליפול ולנמיכות קומה, בהסתכלו כי בתחילה היה במצב לא מושלם, ולאחד כזה אומרים לו, כי העיקר הוא הנקודה העצמית כעת. ומאחר וכבר הגיע אליה - היא תישאר בקיום לעולם.

(ביאורים לפרקי אבות - פרק א-ה, עפ"י בחוקותי תשל"ג, עמ' 287-289).

א. אהבה התלויה בדבר עוקרת אפילו אהבה עצמית של אה ואחות התנא אומר כללים, ולאחר מכן מוסיף דוגמאות. ויש להבין במה הדוגמא של אמנון ותמר הוסיפה לנו מה שלא ידענו על פי הכלל. והחידוש שבתחילה בהיות אמנון ותמר אח ואחות, הרי היתה להם אהבה עצמית. ונמצא, כי כאשר נכנס גם גורם של תלוי בדבר, הרי ביכולתו לקלקל ולעקור. ולהיפך, מאחר ודוד ויהונתן לא היו בדרגה של אהבה עצמית, הרי זה פלא עד כמה אהבה שאינה תלויה בדבר גורמת לאהבה עצמית.

ב. אדם שהגיע לאהבה עצמית, אינו צריך להסתכל לאחור בזעם. והחידוש הוא שכל זה הוא בכלל משל בעבודת האדם לקונו. כי מי שאף עובד את ה' באופן חיצוני, הרי אין הדרך לבטל זאת על מנת שיגיע לאהבה עצמית, כי אם להיפך, הדבר עוד יערער

אהבת אמנון ותמר

התלויה בדבר, ולאחר מכן עולים דרגה. כי המטרה האמיתית לאהוב את הקב"ה לא מחמת שכר. והדוגמא נועדה להראות כי אף דבר שהוא על דרך הטבע, בחינת אשה, וכן אח ואחות - הרי היא בדרגת האהבה המסותרת, שמאחר והאדם לא טרח בה - הרי אין לה קיום. ומצד שני אצל דוד ויהונתן, עם היות שהצילו - עדיין יש כאן אהבה שכלל אינה תלויה בדבר. וכמו עבודת העבד, שכל מציאותו הינה רצון האדון.

(שיחות קודש תשל"ח ב' עמ' 366 - 381)

להבין מה טעם ראתה המשנה לתת דוגמאות על אהבה התלויה בדבר, כאמנון ותמר, וכן לאהבה שאינה תלויה בדבר כאהבת דוד ויהונתן, שהרי הכלל עצמו ברור, ומה התוסף בהבנתו ע"י הדוגמאות. וכן יש לקשר זאת למשניות לפניה (ארבע מידות ביושבים לפני חכמים) ולאחריה (כל מחלוקת שהיא לשם שמים). וכן במה יש כאן בחינה של הנהגה חסידיית, בהיות פרקי אבות מילי דחסידותא. וכן יש להבין הקשר לפרשה, של בחוקותי בו יש תנאי, ונמצא כי מה שנאהב את הקב"ה עלול להיות מצד אהבה התלויה בדבר. מבארים כי במשנה זו היה סדר העבודה, בו פותחים באהבה

פרק יד

אבשלום חוזר לראות פני המלך, בתחילה מגשור לירושלים, ועד שרואהו

האשה החכמה מתקוע ממציאיה סיפור על גואל הדם, שמאיים על בנה השני. (א - יא). * האשה מגלה כי הסיפור היה משל, על מנת שהמלך יכריע שאבשלום ישוב. (יב - יז). * דוד המלך מגלה כי יד יואב היא שהגתה את התוכנית. (יח - כ). * דוד מצווה להשיב את אבשלום, אך מבלי ראות פני המלך. (כא - כד). * אבשלום נמצא שנתיים מבלי ראות המלך, וקורא ליואב, המסרב פעמיים. (כה - כט). * אבשלום מצווה שעבדיו ישרפו חלקתו של יואב, ואז מצליח להביאו אל המלך. (ל - לג).

האשה החכמה מתקוע

ב. השמן עיזר בזית - בחינת העלם החוכמה ועמדו רגליו על הר הזיתים. הזית - הוא מר בטבעו, וע"י הכתישה יוצא השמן. והיות והשורש של השמן הוא חוכמה, הרי הוא מצוי בתקוע, שגדל בה שמן זית (תקוע אלפא לשמן, וכן האשה החכמה מתקוע). כי השמן עיזר ונשמר בזית בבחינת העלם, בהיותו מדרגת העלם החכמה, ועל כן הוא צף על גבי היין, ואף שנחלקו תנאים האם יש בזה חיבור - הרי המסקנה היא שאינו חיבור.

א. מעלת השמן מתקוע - בחינת החוכמה התקועים הינם משבט אשר. וזה מה שנאמר וטובל בשמן רגלו. שאף שבחינת שבט אשר הוא רק שוקיים וירכיים, הרי מאחר ומתלבשת בו בחינת החוכמה, שבה מלוכש אור אינסוף ברוך הוא, וכמאמרם שתקוע הוא אלפא לשמן, שזה המקום המשובח ביותר לקחת משם שמן.

(תאמרי אדמו"ר הזקן תשנ"א עמ' ע"א)

החוכמה ניתן להגיע אליה רק ע"י הביטול תחילה. ועל כן היא נקראת כח מה, שהמילה ונחנו מ"ה - מורה על ביטול. וככל שהוא ביטול יותר - נמשך בו יותר אור החוכמה. ועל כן החכמים - דבריהם הם בנחת. ודווקא מי שאינו חכם - הרי הוא מרגיש את עצמו בחינת יש. ומה שהזית הוא מר, לפי שהכרת השפלות בעצמו בתכלית. שהרי אין מוסרים דברי תורה, אלא למי שליבו דואג בקרבו. וכתישת הזית מהפכת את המר למתוק.

(מאמרי אדמו"ר הזקן נביאים, זכריה עמ' רט"ב).

ג. מעלת השמן על היין - ביאור במידות החוכמה והבינה

בחסידות מתבאר הדבר, כי הבינה בהיותה השכל המושג, מגלה את הדבר הנעלם, ועל כן היא משולה ליון. ואילו החוכמה היא בחינת נקודת השכל הצף. שמצד אחד יש חיבור לבינה, אך מצד פנימיות הנקודה של החכמה - אין לו חיבור כלל, ונקרא השכל הנעלם.

ד. מרירות הזית מורה על עבודת הביטול על מנת לזכות באור החוכמה והזית בתחילתו הוא מר, שצריכים כתישה, כי כל מעלת

פרק טו

אבטלום מורד ומולך, דוד נמלט מפניו

אבטלום גונב את לב העם, עושה כרכרה, ומקשיב לכאורה לעמו. (א - ו). אבטלום בעורמה הולך להמליך עצמו בחרון, והעם הולך עמו. (ז - ב). דוד נמלט מפני אבטלום. (יג - יז). דוד המלך אומר לאתני הגתני שישאר, אך הוא בוחר להמשיך ללוות את המלך. (יח - כב). דוד המלך אינו מאפשר לקחת את ארון ה', אלא מחזירו למקומו. (כג - כט). דוד המלך שולח את חושי הארכי שבמקום שיתאבל ירגל אצל אבטלום. (ל - לו).

מי מציל את מי? האב את הבן או הבן את האב?

א. הבן מסוגל להציל את אביו גם מיום הדין

הרש"ב מונה עניינים רבים, אשר כאשר הבנים הולכים בדרך הישר בעבודת ה', זה פועל על האבות. וכפי שנאמר בספר ראשית חוכמה, פרק גידול בנים, גדולה הצלת בנים לאבות, מהצלת אבות לבנים. שהאבות אין מצילין את בניהם, אלא מן הייסורים בעולם הזה בלבד, אבל ליום הדין אינם יכולים להצילם. ואולם אמון לא נמנה בין אלו שאין להם חלק לעולם הבא, מפני יאשיהו בנו, שהיה צדיק גמור, ואילו מנשה כן נמנה עם היות אביו צדיק גמור, לא הועיל הדבר למנשה.

ב. האב יכול להציל את בנו רק בשעה שמתכוון לכך, כדור לאבטלום

אלא כאן מחדש הרש"ב שיש לצמצם את הכלל, שזה רק כאשר המעשה נעשה מעצמו וללא שייכות לשני. ובמקרה כזה אפילו מה שהבן עושה לעצמו, לא לזכות את אביו, הרי בכל עשייה טובה הוא מציל את אביו מגיהנום. אולם וודאי שכשכאשר האב מכוון לטובת בנו - הרי זה מצילו. וכפי שהובא בתוס' בסוטה י, ב ד"ה דאייתי, שדוד בכח תפילתו העלה את אבטלום בנו משבעת מדורי גיהנום, והכניסו לגן עדן. כי מאחר והתפלל - הרי זה הועיל. ובוודאי כאשר הוא מנחה את ילדיו להיות טוב לשמים וטוב לבריות.

(190 התולדות רש"ב, בצוואתו עמ' 451-452)

סכל נא את עצת אחיתופל

א. משל העיט - עצה, ומגביה עצמו לקבל למעלה מהשתלשלות - וזוכה רק לחיצוני

לציפור עיט יש גם משמעות נוספת לשמו, והוא לשון עצה וטעם. יש בזה מבחינת הקדושה, וישלחהו מעמק חברון, להשלים אותה עצה עמוקה, ויש מבחינת הלעומת זה, בעטיו של נחש. וזה מה שביקש דוד סכל נא את עצת אחיתופל, העצה שהיא מבחינת הלעומת זה.

וכל עצתו היא להגביה את עצמו לינוק מבחינת המקיף, על דרך דור הפלגה. ועל כך נאמר נתיב לא ידעו עיט - כי עם היות שיניקתו היא למעלה מהשתלשלות, אבל זה רק מהבחינה החיצונית, שבה החושך הינו כמו האור. אבל בבחינת הפנימיות - אין לו יניקה, כי הוא נמשך דווקא לבני ישראל.

(190 המאמרים תרנ"ח, רש"ב, עמ' כג)

פרק טז

דוד מעניק רכוש מפייבוסת לציבא, קללת שמעי בן גרא, ועצת אחיתופל לאבשלום לשכב עם פילגשי אביו. ציבא יוצא ואומר כביכול לפי תומו, כי אדונו מפייבוסת בטוח שתחזור לו הממלכה, ודוד נותן לו את רכושו. (א - ד). * שמעי בו גרא ממשפחת שאול מקלל את דוד המלך, ודוד מונע מאבישי להורגו. (ה - יד). * אבשלום שוכב ברבים עם פילגשי אביו, כעצת אחיתופל. (טו - כג).

היכולת של שמעי בן גרא לקלל – הוא מאת ה'

יירדה מאת ה', ורוח פיו המחי' כל צבאם החיה רוחו של שמעי, בשעה שדיבר דברים אלו לדוד, כי אילו נסתלק רוח פיו ית' רגע אחד מרוחו של שמעי - לא יכול לדבר מאומה (וזהו כי ה' אמר לו בעת ההיא ממש קלל את דוד).

ג. האדם אבל יכול לטרכ לביצוע הגזירה, והרבה שלוחים למקום מבאר זאת הרב יודאסין בספרו הלקח והליבוב, כי בעל התניא ציין שני דברים. הא' - הוא עצם הגזירה שכך מגיע לדוד. וזה לשונו שהמחשבה ירדה מאת ה'. והב' - רוח פיו שהחיה את כל העולם כולו באותה העת, כולל את שמעי. ועל כן אמר שאם הסתלק רק הגורם השני - רוח פיו, ולא הזכיר את הגזירה. כי שמעי בחר בעצמו ברוע בחירתו להיות השליח לפי שעה, להוציא לפועל את הגזירה שמן השמיים.

(ספר התניא - אגרת הקודש - פרק כה, וביאור הלקח והליבוב חלק ב' עמ' קכ"ד - קכ"ה)

א. לנתק בין המעשה המחוייב מלמעלה, ולבין עושהו

"בהקדים מארז"ל כל הכועס - כאילו עובד עכו"ם וכו'. והטעם מובן ליודעי בינה, לפי שבעת כעסו - נסתלקה ממנו האמונה. כי אילו היה מאמין שמאת ה' היתה זאת לו - לא היה בכעס כלל, ואף שכן אדם שהוא בעל בחירה מקללו או מכהו או מזיק ממונו, ומתחייב בדיני אדם ובדיני שמים, לרוע בחירתו - אף על פי כן על הניזק כבר נגזר מן השמים, והרבה שלוחים למקום."

ב. אם הקב"ה לא היה חפץ בנזף המעשה - יכל להפסיק את חיות מבעניו

ומביא התניא ראייה לדבריו משמעי בן גרא, אשר קילל את דוד, והיאך הוא נשאר בחיים, אלמלא ה' לא היה מחייה אותו?! "ולא עוד, אלא אפילו בשעה זו ממש שמכהו או מקללו - מתלבש בו כח ה' ורוח פיו ית', המחייהו ומקיימו. וכמ"ש כי ה' אמר לו קלל. והיכן אמר לשמעיו?! אלא שמחשבה זו שנפלה לשמעיו בלבו ומוחו -

לשון הרע בדברים הניכרים

וכדברי רש"י בפירוש הגמרא בשבת (נו, א).

ב. למלך יש דין פרטי, שרשאי לדון עפ"י אומדן, מיני תיקון העולם ומחדש בשו"ת, כי לא ניתן ללמוד מזה הקלה לכל שאר בני אדם, בקבלת לשון הרע. כי לדוד המלך היה דין פרטי, בהיותו מלך בישראל, שרשאי לדון רק עפ"י אומדן. כי שילוב הדברים של פרשנות ציבא למעשי מפייבוסת, אכן יצרו כאן גדר של לשון הרע, שאמלי דבריו - לא היה מאמין לו. אלא שכאן היה לו היתר לכך. והדין הוא מהרמב"ם, בסוף פרק ג' מהלכות מלכים, שרשאי המלך להרוג את החשודים מפני תיקון העולם, וגם זה דווקא כאשר מתוספת לכך אומדנא.

(שו"ת הרב, סימן י"ז ביאר שלמה הלוי סגל, עמ' פ"ז - צ').

א. הטעם שהאמין לציבא היה על תנאי, וכשראה דברים הניכרים זה פעל

אדמו"ר הזקן מביא את מסקנת חז"ל, כי מה שקיבל דוד את דברי ציבא, לא היה מחמת לשון הרע, כי אם שראה במפייבוסת דברים הניכרים. בהיות דוד בורח מאבשלום, כשבא לקראתו ציבא, עבדו של מפייבוסת בן שאול, דוד המלך שואלו היכן מפייבוסת. וציבא עונה על כך - הנה הוא יושב בירושלים, כי אמר היום ישיבו לי את ממלכות אביו. ואז דוד המלך נותן לו את כל אשר למפייבוסת. ורק מאחר וראה דוד כי לאחר שנהרג אבשלום, וחזר דוד למלכותו, מפייבוסת לא עשה רגליו ולא עשה שפמו, ואת בגדיו לא כיבס, שהם פעולות אבל, המורות כי הוא מצטער על חזרת דוד. ואם לא היה רואה את הדברים הללו - היה חוזר בו ממה שנתן. ועם היות שנתן לו בתחילה - היה זה על תנאי, שאם יראה כי אמת בדבריו.

פרק יז

אחיתופל מיעץ לאבשלום להכות במהירות, וחושי מפר עצתו, ומציל את דוד

אחיתופל מיעץ לאבשלום לרדוף אחר דוד, ולהכותו. (א - ג). * חושי הארכי מצליח ליעץ לאבשלום לאגור כוחות, על מנת להפר את עצת אחיתופל. (ג - יד). * חושי מצליח לשלוח מרגלים להודיע לדוד את שתי העצות, ושיוכל להימלט. (טו - כא). * דוד ניצל, ואחיתופל חונק עצמו. (כב - כג). * דוד מצליח להתארגן ולאכול, ולהשיב את כוחותיו לכל אנשיו. (כד - כט).

אחיתופל שחנק את עצמו, כשלא נעשתה עצתו

ב. המלך על מנת לנצח - לא יתחשב כלל בנושא הכסף. אולם עם כל זאת, אין לזה כל ערך והשוואה לגבי הניצחון שבמעשה דווקא - שהוא חזק הרבה יותר. שהרי אנו רואים במידת הניצחון, שהוא קשה מאד כשבא למעשה בפועל ממש דווקא. וכמו מלך שיכול לבזבז כל אוצרותיו, ולהפקיר עצמו וכל עמו במלחמה קשה, רק כשיהיה ברצונו בדבר מה.

א. מידת הניצחון בעלת עוצמה גדולה ביותר, ובפרט בענייני מעשה

מידת הניצחון הינה כה גדולה, ודווקא כאשר בא הדבר לידי מעשה. יש אמנם הסכם חזק בשכל ומדות, וכמו איש התקיף בדעתו, וכן יש הסכם חזק במידות שבלב. וכן יש הסכם חזק במוח ההשגה אלוקית, שאינו נופל מזה גם מרוב מונעים ומבלבלים, וכן בהתפעלות אהבה ויראה בלב - לבו חזק וגבור כארי.

למלחמה. כי כאשר בא הניצוח של הרצון במעשה, כבר לא ניתן להטות את הרצון, ולהפוך את רצונו שלא ירצה כך, כי אז כבר לא יטוהו כל רוחו שבעולם, וקשה כארו.

(מאמרי אדמו"ר האמצעי י', במדבר ה', מסעי, עמ' אתתלה)

ג. בכך מתבאר מדוע אחיתופל חנק עצמו כשלא נתקבלה עצתו וגם בקטן הערך - יוכל להפקיר חייו ממש. ואפילו כאשר יש ניצחון ברצון לבד - אין כח חזק כל כך, כי אם כאשר הדבר יורד עד כדי מעשה. ומביא ראייה מאחיתופל, אשר חנק את עצמו, כשלא נעשתה עצתו, ובקיום הדבר כרצונו - יפקיר כל עצמו

פרק יח

דוד נלחם, ויואב מכריע את מרד אבשלום, בהורגו

דוד מחלק את צבאו לשלושה, ומוזהרים בזהירות עם אבשלום. (א - ה). * המלחמה לטובת דוד ואנשיו. אבשלום נשאר תלוי בשערו. (ו - ט). * יואב מצווה להרוג את אבשלום, וכשלא עושים זאת עושה זאת בעצמו, ומשקיט המלחמה. (י - טו). * קוברים את אבשלום, והוא בחייו בנה לו מצבה לזכרו - יד אבשלום. (יז - יח). * אחימעץ והנער הכושי מבשרים למלך דוד את בשורת אבשלום. (יט - לב).

שליחת המנהג לנטיעת יער על שם אדם, למרות בניית יד אבשלום

ב. נטיעת עצים בארץ ישראל דווקא לפרי ולא לזיכרון אלא שהרבי בתחילה נמנע היה לחוות דעה, על מנת לא לשלול את המגביות שנעשו. אלא מחמת שכאשר כופלים דבר - הרי הוא הופך להיות מקודש, עד אשר בגלל שבדבר מסויים הוא גורם ללא תוסף - עלול הוא לאחר מכן לגרום ללא תגרע. והרבי היה נמנע אפילו לענות, אם לא ששאל מפורשות שוב. וכל מה שמצאו עניין של נטיעה בארץ ישראל - הרי זה דווקא בעצי פרי, וגם בזה לא לשם זיכרון.

(אגרות קודש כ"ג, תשכ"ד, ח'תשב עמ' כו - כז).

א. אין לדמות את יד אבשלום לנטיעת יער לזכות אדם

הרבי עונה לשו"ר על הרעיון לטעת יער על שם אדמו"ר הזקן בקשר לשנת המאה וחמישים להסתלקותו. דתנו חובקת זרועות עולם, ועל כל מאורע יש פרטי פרטים של הלכות. ואם כן למה לנו לחזור על פתחי עניים, ולמצוא איזו זמורת זר, על מנת לנטעה בכרם בית ישראל?! ולא מצאתי עניין זה אפילו לא במנהגי ישראל, שתורה היא. ורק בניית בניין כדוגמת יד אבשלום. ונטיעת ארו עם הלידה - הוא עניין אחר.

פרק יט

דוד חוזר למקומו בירושלים, אחר שאבשלום נהרג, ופגישותיו עם אויביו ואוהביו

דוד מבכה את מות בנו אבשלום, ויואב דורש מהמלך שיצא אל העם, ויעודדם. (א - ח). * המלך יוצא, והעם חוזר אליו. (ט - טו). * המלך חוזר למקומו, שמעי בן גרא מנסה לבקש סליחתו. המלך נשבע לו. (טז - כד). * מפיבושת בא להוחיל פני המלך, דוד נוחפו ומחלק השדה בינו ובין ציבא. (כה - לא). * ברזילי שסייע לדוד בגלות במחנניים נשאר, ובנו כמהן עובר עם דוד. (לב - מא). * גם אנשי ישראל וגם אנשי יהודה מחזירים את דוד. (מב - מד).

דינו של דוד בעת בריחתו מאבשלום

"כי כן אעשה היום הזה" - אכן בוצעו הלכה למעשה.

ב. להבין היאך דוד ושלמה מלכו יחדיו, שהרי אין הדיוט רשאי לרכב על סוס המלך?

אמנם יש להבין, היאך זה מתיישב, מול הכלל של אין מלכות נוגעת בחברתה, אפילו כמלוא נימא, מה עוד שטעם לדבר הוא -

א. הבטחת דוד לבת שבע כי בנה ימלוך אחריו מתבטעת מיידית להלכה למעשה דוד המלך מבטיח לבת שבע, כי שלמה בנה ימלוך עוד היום. והרי ממש ציווה לצדוק הכהן נתן הנביא ובניהו בן יהוידע, להרכיבו על הפרדה, שהרי אין הדיוט רשאי לרכב על סוס המלך. ומשחו אותו למלך, ועל כן ברח אדוניהו ואחז בקרנות המזבח, על מנת שלא יהרגו, על כך שמורד במלכותו. ונמצא כי דברי דוד:

שהעמיד אחיה השילוני את ירבעם בן נבט - הוא אינו נושא לענייננו, ובכפליים. הן מצד שאף אחד מהמלכים אינו שולט בו זמנית על אותם האנשים. והן שזו סוג מלכות שונה, באשר דיני מלכי בית דוד שונה הוא.

ה. התואר מלך לבית דוד היא מהות אישית, ואיננה קשורה במינוי בפועל, שיכול להיות רק למלך יחיד

היסוד לביאור הדברים הוא שאצל מלכות בית דוד המלוכה אינו תפקיד, שרק אחד יכול לתפוס. כי אם היותו איש מנושא בעצם, ובדרך ממילא הוא גם מתנהג כמלך. דבר זה יכול להיות עוד בחיי האב. ועם היות ששלמה היה מלך ב"כוח" כבר מעת לידתו - הרי ההמשחה נועדה להוציא זאת מהכוח אל הפועל, אך לא לגבי התפקיד שהוא כעין נכס. וכדיוק הלשון, שאין שני מלכים משתמשים בכתר אחד. ואילו אצל דוד ושלמה נמשכה מלכותם, כמלכות נצחית. ולא רק שנמשח על מנת לשלול הפרעה, לטילוק המחלוקת, כי אם כעניין חיובי - עניין פנימי, שבו לא הפריעה נוכחותו של דוד.

(לקיטוי שיחות ל', חיי שרה ג', עמ' 97-102).

שאינ שני מלכים משתמשים בכתר אחד. ואף שמצינו מלוכות, אשר עברו מהאב לבנו בחייו - הרי אז המלוכות היתה רק אצל הבן, וכגון שהיה חולה ולא היה יכול למלוך. וכדוגמת ש"ץ שהזקין ורשאי למנות את בנו לסייעו לפרקים. ואילו כאן מבואר בדברי הימים, כי מלכותו של דוד המשיכה בפועל.

ג. דוד המלך בהיותו נרדף נשאר מלך, ורק היה דין פרטי שאינו יכול להקריב שעיר מטעם צדדי

מה שדוד המלך בזמן של ששת החודשים לא מלך בפועל, עד אשר הדבר התבטא להלכה, שלא היה יכול להתכפר כמלך, כי אם בשעירה, כדן הדיוט - הרי היה זה מצב שנכפה עליו, אבל אף שהכתיר את שלמה - מדוע שיעביר בחייו את המלוכה. ובפרט, שלחלק מהדעות, מבארים, כי יש כאן חילוק בין שני דינים נפרדים. אמנם מאחר ודוד חשש מאבשלום, והיה נרדף - לא התקיימה בו ההגדרה, כי אין עליו, כי אם ה' אלוהיו. ולכן לא היה יכול להקריב שיעיר. אבל את עצם היותו מלך - זה דבר עצמי, שלא להילקח ממנו, לא אף באותה התקופה. ולכן אף בתקופה זו היה לשמעי בן גרא דין מורד במלכות, החייב מיתה.

ד. מלכות דוד וישראל אינן בחינה של שני מלכים בכתר אחד

גם ההגדרה של שני מלכים בבחינת מלכות ישראל, וכפי

פרק ב

מורד שבע בן בכרי, רצח עמשא ע"י יואב, והשלכת ראשו של שבע בן בכרי, שלא להשמיד עיר שלמה

שבע בן בכרי מורד במלך דוד. (א - ב). * דוד מורה לאנשיו להילחם בשבע בן בכרי. (ג - ו). * יואב פוגש את עמשא, ורצחו נפש, מטעו ושאר העם ממשיך לרדוף אחר שבע בן בכרי. (ז - יד). * שמים מצור על העיר, והאשה החכמה מוסרת את ראשו של שבע בן בכרי בלבד. (טו - כב). * תפקידי אנשי דוד. (כד - כו).

אחיזת יואב בזקן עמשא

לנשק לו בזקנו, להורות שהוא גונב דעתו, ולומר כי אף שהמלך מינה אותו שר צבא - הרי לא תלונתי היא עליך. ולפיכך לא נשמר עמשא, ומה עוד שהפך את מקום החרב, שלא כדרך העולם. כי ביד ימין אחז בזקנו, והחרב היתה ביד יואב, שהיא יד שמאל הכהה.

(הדרת פנים זקן, בירור שיטת האר"י בנגיעה בזקן, עמ' תקסו)

א. ביאור הנהגת יואב עם עמשא, לגנוב לבנו

שיטת האר"י ז"ל שאיסור חמור הוא אפילו לגעת בזקן, שמא תיתלש איוו שערה. ובהערה שם מביא כי אין להקשות ממה שיואב נגע בזקן עמשא, על מנת לנשק לו. כי עמשא התמנה לשר הצבא ע"י דוד המלך, ויואב הערים על עמשא כאילו הוא ידידו, וכך הוא רצחו נפש. ואדרבא, הזקן היה כה חשוב אצלם, עד אשר חיוו

תנו לנו אחד מכס ונהרוג אותו - כשמדובר בשבע בן בכרי

מורד במלכות בית דוד - היה חייב מיתה. וכאילו הם מוסרים להם אדם מת. הרי דעת ריש לקיש וכן פסק הרמב"ם, כי רק במקרה זה רשאים הם למסור לגויים. אלא שעם כל זה, הדין הוא שאין מורין להם זאת לכתחילה. וכתב על כך בכסף משנה, שיש בזה קבלה, אף שאין כאן את החיסרון של השאלה במה דמך אדום יותר. כי כאן יש חילוק בין שבע בן בכרי לכולם. ונמצא כי כל זה מורה על מעלת היחיד, ובפרט לפי פנימיות התורה, שבכל אחד יש את עצם הנפש, ובשווה.

(אוצר רשימות עמ' ער)

א. השאלה במה דמך אדום יותר - מורה כי לא ניתן למדוד יהודי

הרבי האריך להורות, כי כל יהודי יש בו איכות, ולא נמדד בגדרים של כמות. פרט לכך שהביא את הכלל הידוע של במה דמך סומק טפי. וכי הדם שלך אדום משלי? מה שמורה, כי אפילו האחד גדול מהשני בכל המובנים - הרי מצד הדם שניהם שווים, כי האדומות שווה בכולם. ויש דין מיוחד שאם באו אומות העולם וביקשו מהם למסור להם אחד בלבד, ואם לא יהרגו את כולם. הרי מדוע בכלל שימסרו להם? וכי יש מי שהוא פחות מחבריו.

ב. אפילו למסור להם אדם שב"כוח" דינו כמת, רשאים אך לא מומלץ

מדייק הרבי, כי הרמב"ם אמנם הביא, ששבע בן בכרי, שהיותו

פרק כא

שבעת המוקעים שניתנו לגבעונים, שמירתם ע"י רצפה בת איה וקבורתם, ומעשי גבורת דוד

הרעב שפקד את ישראל בשל הפרת הברית לגבעונים, מימי יהושע, ומסירת שבעה מבניו המוקעים (תלויים) לגבעונים. (א - ה). דוד נשאר נאמן לשבועתו ליהונתן ולשאול, שלא לכלות את אחרון צאצאיו. (ו). מעשה החסד של רצפה בת איה פילגש שאול. (ח - ט). מעשה החסד של אמת מצד דוד למוקעים, בקבורתם בקבר קיש אביהם. (יא - יד). מעשי הגבורה של דוד ועבדיו: מלחמתו האישית של דוד עם ישיב בנב, וישועתו ע"י אבישי, ומכאן נשבעו גיבוריו, שהוא לא יצא למלחמה עוד. (טו - כב).

רמז לגאולת הרבי הרי"צ בספר שמואל

א. ההשגחה הפרטית היא בכל פרט שלומד או נתקל

נושא ההשגחה הפרטית היה נר לתלמידי הבעש"ט, אשר הנחילו לרבים, כי מאחר וכל דבר נמצא בתורה, וכאשר יש למישהו שאלה - הרי יש בזה הוראה, וברוגמת התינוק, אשר היו מבקשים ממנו שיאמר מה הוא למד, ויש בזה כעין נבואה קטנה.

(י"ט כסלו, תש"ט התנועותיות י"ג, עמ' 146).

ב. פתיחת ספר במקום מסוים - גדר נבואי, במאסרו של הרבי הרי"צ

וכעין זה אנו מוצאים שהרבי הרי"צ סיפר כי בהיותו במאסר, הרי הספר הראשון שהביאו לו היה שמואל, ונפתח לו בפסוק "לא תצא עוד אתנו למלחמה, ולא תכבה את נר ישראל", ושמה שמחה גדולה. וציין זאת. ולאחר ארבעים שנה (פנחס תשכ"ז) ביאר הרבי, כי הרישום היה בגוף ספר התהילים, ומבארים כי זה לא היה ממש בספר עצמו, כי אם עמוד אחד הכריכה.

(פסד השיחות תרפ"ז, עמ' 171).

חטא שאול עם הגבעונים - ואי מחילתם לו, חייבו את דוד המלך לתת את בניו

ה. לכאורה מדוע שימחלו למי שלא התחרט?!

מצד שני, מדוע באמת צריכים למחול בשעה שהאדם עצמו אינו מבקש מחילה?!? עצם הבקשה מורה כבר על תנועת הכנעה ותשובה, וכאן מהיכן לנו לדעת שבכלל התחרט על כך?! שהרי ללא עזיבת החטא - אין גדר של תשובה. ומה שאומרים שרק לאחר ג' פעמים אינו צריך לבקש עוד - הרי זה עצמו ההוכחה שלפחות עד הג' פעמים הוא מחוייב לבקש, ולתת לשני את האפשרות לעכל את בקשתו. ועד שהכתוב אכן אומר מפורשות 'אל שאול ואל בית הדמים, על אשר המית את הגבעונים'. ועם כל מעלותיו - הרי ברור שבחיייו של שאול - לא ביקש מחילה.

ו. דוד המלך בהיותו מלך, ודרגתו היא שלום - יכל לבקש מחילה גם עבור שאול

על כך מדייק בעל התניא - שהיה זה דוד המלך, וכמלך המוציא את חובת העם (לפחות לגבי המצוות של המלך), ונחשב ככלל ישראל. ועם היות שעבודת דוד ושאל הינם הפוכות, יכל דוד להוציא את שאול, כי הוא בבחינת עליו השלום, שהוא בחינת עולם האמת, בו אין כל מחלוקת. וכאן דוד היה בבחינת השלום, ועל כן יכל להוציא את שאול. ראייה נפלאה היא מכך שאנו מוצאים כי דוד אינו מחזיר מלחמה לשאול, מאחר וכל מהותו הוא 'שיויתי ודוממתי' - עניין הקבלת עול. ולא זאת כי אם הגן על שאול, עם זה שבשירתו מתואר שהקב"ה הציל אותו מכף כל אויביו ומיד שאול, כלומר שהיו שקולות הצרות משאול כנגד כל אויביו.

ז. מאחר ונאמר לשאול שמתכפר לו - האם אין זה כולל את עיון הגבעונים

הגמרא מספרת כי כאשר העלה שאול את שמואל באוב, אמר לו שמואל 'ומחר אתה ובניך עימי' - שעל כך לומדת הגמרא במחיצתי, כלומר שמחלו לו על כל העוונות. והרי מאחר ושאל אומר לשמואל כי שאל ביד הנביאים וביד החלומות, ולא אמר לו ביד אורים ותומים, שזה מורה על כך שהתבייש לומר לו, כי היה אומר לו כי זה אשמתו שהרג את הכהנים. ואם מחלו, הרי יש מקום לומר כי עשה תשובה.

א. הטעם שהעניש דוד המלך את הגבעונים, הוא שלא מחלו לשאול

כותב התניא באגרת התשובה: פרק יא' 'והגבעונים - שביקש דוד המלך ע"ה מהם מחילה, בעד שאול שהמית את הגבעונים, ולא רצו למחול - גזר דוד עליהם שלא יבאו בקהל ה' שהם רחמנים וכו'. כדאי' בפ"ח דיבמות. ובמדת הקדב"ה עאכ"ו [=על אחת כמה וכמה] לאין קץ. הטעם לכך הוא פשוט, שזה בחינת מידה כנגד מידה. ולא יוכלו לשכון יחדיו עם "עם ישראל", שמאחד מהסימנים להם הוא היותם רחמנים. ועניין זה הוא מהותי, כי עונש הוא תוצאה ישירה הבאה מהחטא, ולא עניין צדדי.

ב. שאלות על דברי התניא, ריבוי הפרטים הוספת תואר עליו השלום לדוד דווקא כאן

מאחר והעיקר כאן הוא הגבעונים עצמם שלא מחלו, מה הצורך לספר את פרטי הדברים על מה לא מחלו, ומי הגוזר על כך, ושדוד עצמו הוא ביקש עבור שאול? מה טעם צריך להוסיף בדוד המלך דווקא כאן עליו השלום, בשעה שבמקומות אחרים, שקדמו לכאן (פרק ז'), כשמזכירו אינו מוסיף לו תואר זה, וגם על שאול כאן אינו אומר זאת?

ג. סידור דברי התניא נראה ממש ראשון לא מדויק

שאלה נוספת היא על רצף הדברים, שקדמו לקטע זה. 'והרי אפי' במדת ב"ו כן - שצריך האדם למחול תיכף ומיד שמבקשים ממנו מחילה, ולא יהא אכזרי מלמחול. ואפי' בקוטע יד חבירו, כדאי' בגמ' בספ"ח דב"ק. ואם ביקש ממנו ג"פ [=ג' פעמים] ולא מחל לו - שוב א"צ [=אין צריך] לבקש ממנו. הסיפור על הגבעונים היה צריך לכאורה להיכנס אחר שקטע יד חבירו, ואז הסיפור על הגבעונים היה מורה כי אפילו על עונש מוות יש למחול. ורק אז היה לכאורה על בעל התניא להכניס את הביטוי שאם ביקש ממנו מחילה שלוש פעמים, כבר אינו נדרש למחול עוד.

ד. אכן הדגש אינו עצם המחילה, כי אם הרחמנות

מכאן אנו רואים כי הדגשת בעת התניא לא היתה על עצם הראייה שצריכים למחול, אלא בא להדגיש את עניין הרחמנות, שהוא ניכר דווקא כשביקש ממנו פעם אחר פעם. ואפילו כאשר לא האדם עצמו מבקש - גם ראוי למחול.

שאדם עושה תשובה ומוחלים לו על כל עוונותיו - הרי זה דווקא לשמיים, אולם מאחר ולא ריצה אותם, שהרי זו עבירה גם לאדם - לא התכפר לו.

(שיעורים בספר התניא ג', אגרת התשובה פרק י"א, לרב יוסף וינברג, עמ' 1278-1284 עמ' עפ"י הנחה מדברי הרבי, שבת ויקרא, זכור, ערב פורים, שיחות קודש תש"ל א' עמ' 582-585 577-579.)

ח. מחלק, שמשמיים אכן מחלו, אך לגבעונים היה יכולת לא למחול, מה שבידי אדם אלא לא ניתן לומר כן, מאחר והגבעונים אמרו לדוד שימחלו רק אם יתנו להם שבעה אנשים מזרע שאול. ודוד מקבל את טענתם. ואם היה עושה תשובה - היה יכול דוד לדחותם. ובפרט שהגמרא מדייקת כי שאול התבייש על שהרג את הכהנים מהעיר נוב, אבל לא על המתת הגבעונים, שזו כבר עבירה נוספת. ומה

פרק כב |

שירת דוד

הפטרת האיזינו / שביעי של פסח (כב,א-כב,גא)

ה' מצילו מכל צרותיו, אויביו החיצוניים ושאול, והוא מקור הגנתו. (א - א). בשעת צרתו הנוראה קורא דוד אל ה' ומיד ה' שומע לו. (ד - ז). תיאור הקב"ה היאך הוא מגיע לחלצו. (ח - טו). פעולת ההצלה והחילוץ ע"י ה'. (יז - כ). שמירת ה' עלי היא בשל השגחתו על שקיימתי מצוותיו בתמימות. (כא - לב). ה' יוצק כוחות מחודשים בדוד, ומטייע לו להכריע מלחמותיו. (לג - מג). מלחמותיו מול הגויים. (מד - מז). דוד חותם בשבחי ה', ועל כן יבטא זאת בכל מקום בקול, כי ה' הוא חומתו, וכל זה הוא בחינת חסד לו לדורותיו. (מז - נא).

ולא אשוב עד כלותם

לו כח לאף מעשה (אביו של הרבי מאריך באותיות הקבלה, להורות מדוע היה זה כך). מביא הרבי את דברי אביו, שהיות והיו בדרגות שציינו, יש להם הרבה גבורות ודינים. לכן היה להם אויבים ומלחמות קשות.

ג. הרבי מרחיב דברי אביו מאותיות הקבלה להנהגה בעבודת כל אדם

הרבי מדגיש כי מה שאביו לא כתב הוא היא זה בעבודת האדם. וזאת מאחר וסמך כי כל אחד ישלים זאת בעצמו. וההוראה היא שגם אצל כל אחד ואחד קיימת גם כן מלחמה, הלא היא מלחמת הייצר, 'ולאום מלאום יאמץ'. וכפי שהזוהר ממשיך, כי אם הצדיקים הללו חששו על חטאיהם, על אחת כמה וכמה כל אחד, צריך לחשוש שלא ישלוט עליו רע שאינו מרחם עליו.

(ליקוטי לוי יצחק - הערות לספר הזוהר בראשית, מקץ, עמ' קס"ז; שיחות קודש תש"ם א' שבת מקץ זאת חנוכה, עמ' כ"ה - כ"ו.)

א. מעלת ארבעת המלכים מבית דוד וחילוקם בקבלה

אביו של הרבי מפרש את הזוהר המשווה את ארבעת המלכים דוד המלך, אסא, יהושפט וחזקיה. ומפרש כי כל אחד מהם הוא שורש אחר בספירות. מבחינה של כתר חוכמה בינה ודעת של מלכות, ומכאן השינויים. דוד נשמר תמיד מחטאיו, ולפני צאתו לקרב הוא פשפש במעשיו, ולכן לא פחד לצאת לקרב עימם. ולא נתן להם כל שליטה. כנאמר 'ארדוף אויבי ואשיגם, ולא אשוב עד כלותם'.

ב. מונה כל מלך עניינו ויכולת מלחמתו לפי מידתו

אסא לעומתו פחד יותר, אף שגם הוא פשפש, הרי לא היה זה כדוגמת דוד, ולכן הוא רק יכל לרדוף אחריהם, אבל שהקב"ה ימחה אותם ויהרגם. יהושפט היה בדרגה נמוכה יותר, ואף לרדוף לא יכל, אבל לפחו הוא זימר (ואביו הרבי מסביר מדוע יש כאן בחינת בינה, והלוויים היו מאותה בחינה). חזקיה פחד עוד יותר, ולא היה

והוי' יגיה חשבי - להאיר עד שהחושך עינמו יאיר

ציוה ליקח את "נרות הקרח", ואכן הדליקו אותם בפועל. מדגיש הצמח צדק, שהם לא פסקו להיות בחינת "נרות של קרח", ועם כל זאת - האירו. גם ברוחניות קיים עניין זה, שלא רק שמשפיעים מאור הנשמה על חומריות הגוף לזכוכי, כי אם שקרירות הגוף והחושך - תיהפך לקדושה מצד הגוף עצמו.

ג. מעלת הגוף על הנשמה - עינם מול גילוי

הפיתרון לכך הינו כי הגוף הוא קשור לעצמותו של הבורא, בניגוד לנשמה שבמהותה קשורה רק לאור וגילוי מאת הבורא. אלא שכוח זה מתגלה דווקא בתקופת ההסתרה, בו אור הנשמה אינו מאיר בגילוי. ולכך הכוונה שהגוף, (במשמעות של עצמות כעין גופי הלכות גוף המלך) נהנה מן הגוף. (על מנת שההנאה של עצם

א. עבודת ראש חודש טבת (וכללות טבת) ועניין החנוכה

מאחר וראש חודש טבת תמיד הינו חלק מימי החנוכה, וכלל נוסף יש לנו שבתוך הראש כלול הכל, חייבים לראות היאך מהות החודש קשורה עם מהות החנוכה. כי הרי הגשמי מושפע מהרוחני, וכפי שחכמינו מדגישים כי אסתר המלכה נלקחה אל המלך אחשוורוש דווקא בחודש זה, כי הגוף נהנה מהגוף, בהיות קור וצינה, שברוחניות הדבר מורה שאין הארת אלוקות וקדושה, כי אם העלם והסתר. ומאחר ונמשל זאת באיש ואשה - הרי הדבר בא להורות כי עבודת ישראל (האשה) יש בו הנאה לאיש (לקב"ה).

ב. הדלקת נרות הקרח ע"י הבעש"ט

הבעש"ט אהב אור, ופעם שביליל חורפי, כשלא היה מספיק נרות,

חנוכה אינם בטלים לעולם, ונוהגים אף לאחר החורבן בגלותנו. ועם היות שהם זכר לנרות המקדש. והטעם לכך, שנרות המקדש ממשיכים רק אור השייך להשתלשלות. ואילו נרות החנוכה מאירים גם בשיא ההסתרה. ולכן דווקא בחודש טבת מחל כל עניין הגלות בעשרה בטבת. ומיועד שהצום עצמו יגיעו לעבודת מהפך, "לששון ולשמחה ולמועד טוב".

ו. תחיית המתים שדווקא נרות הקרח (השכל) יאירו (בחמימות קדושה) גם אדמו"ר הזקן שהסתלקו היא בחודש טבת - בא להורות כי גם השכל האנושי הקר - אף הוא יבין באלוקות, וזו תחיית המתים האמיתית. ועל כן יום ההילולא, בו כל מעשיו ועבודתו, אשר עבד כל חייו - מגיעים לפיסגה. וזה מפני הצינה - קרירות המוח, נוצרת מצב של גוף נהנה - הנאה וחמימות של קדושה.

(ליקוטי שיחות ט"ו, טבת [המתורגם] עמ' 411-416)

האלוקות, אינה נפעלת מהסרת ההעלם, על מנת לקבל מאור הנשמה, אלא דווקא מן הגוף, שהגוף עצמו הופך לקדושה) ודבר זה הוא מפני הצינה (ברוחניות היא תקופת ההעלם וההסתרה).

ד. הפיכת החושך עצמו שיאיר - מכוח העיגומות

כעין זה קורה בחנוכה, שתכלית הנרות להגיע לבחינת 'והו' יגיה חשכי' - שמאירים את החושך, כולל החושך שברשות הרבים, עד אשר החושך עצמו יהיה בחינת נוגה - אור. והכוח לכך הוא ע"י ביטוי מיוחד, לא רק הו', כי אם בתוספת ואו, והו' - שמורה על דרגת אלוקות שהיא מעל השתלשלות וירידה.

ה. נרות המקדש גילוי- וכעת העלם, מעלת הגלות

חילוק זה קשור עם זמן הגלות, בו לא קיימת הארת בית המקדש, שהיתה בו גילוי אלוקות תמידי בניסים מרובים, ואדרבא מצויים אנו בבחינת החושך יכסה ארץ. וזו הסיבה הרוחנית לכך שנרות

פרק כג

דוד המלך האחרונים, המים מבית לחם, גיבורי דוד ומעלליהם

דברי דוד האחרונים, שבח רוח הקודש, והשנאה לרשעים. (א - ז). * הסיפור על גיבורי דוד, אשר הביאו מים לדוד מבית לחם, וניסכם לה'. (ח - י). * המשך הסיפור על גיבורי דוד, חלקם מפורטים מעשיהם כבניהו בן יהוידע, וחלקם רק בשמותם. (לט).

מי ישקני מים מבאר בית לחם? - עבודת המסירות נפש

ד. דווקא מול הפלישתים ניכרת המעלה של ההבקעה מבחינה רוחנית ולפיכך יש צעקה, שאינו רוצה להיות נפרד מאלוקות, ממקום לידתו (שהיא ברוחניות תנועת המסירות נפש). באשר יהודי אינו רוצה ואינו יכול להיות נפרד מאלוקות. ואילו בחינת פלישתים ברוחניות היא בחינת הגוף, השואלו בענייני שכל והבנה. ואילו הוא מבקיע, ולא מחכה עד שיאתו על פי טעם ודעת לתת לו לעבור, על מנת שיוכל לקבל את המים החיים. ואינו מתעכב, כי עדיין לא סיים את העבודה עם עצמו, כי התעכבות זו - אף היא מבחינת של מסירות נפש.

(תורת מנחם תשי"ב, שמחת בית השואבה עמ' 56-53)

ה. הסיפור עם הגיבורים הוא בסוכות, לנסך על המזבח הפעם הראשונה, שמצינו בתורה העניין של בית השואבה אצל דוד המלך קשור עם מסירות נפש. כמסופר בתנ"ך, הן בספר שמואל, והן בדברי הימים. "ויתאוה דוד ויאמר, מי ישקני מים מבאר (מבור) גו' ויבקעו שלושת הגיבורים במחנה פלישתים, וישאבו מים גו' וישאו ויביאו אל דוד, ולא אבה לשתותם, ויסך אותם לה', ויאמר חלילה לי גו' הדם האנשים ההולכים בנפשותם וגו'". הירושלמי (סנהדרין פ"ב סוף ה"ה) לומד כי היה זה סוכות, והניסוך היה על המזבח.

ו. דוד לוקח מים שהתאוה להם, ושהגיבורים נתנו נפשם בעבור זה - ומעלה אותם לה'

הסיפור נכתב דווקא בתנ"ך, על מנת להוציא מליבם של אלו, החושבים שניתן להיות יהודי כראוי, אם תהיה ההנהגה עפ"י שכל בלבד, ללא קבלת עול ומסירות נפש! וכאן הקדמת העבודה של השנה (לאחר עבודת התשובה בעשרת ימי תשובה) היא מסירות נפש כפולה. הן מצד הגיבורים, והן דוד המלך, שעם היות שהוא מתאוה להם ביותר, ואף שזו תאוה של קדושה, ואעפ"כ אינו שותה את המים, שהביאום מתוך מסירות נפש, אלא מנסך אותם לה'. (וממשיך הרבי שלא יתכן שרק הוא יעשה כן וכל בני ביתו, לא יחדור אליהם הדברים, ולכן גם הנשים באות לבית המקדש, על מנת להיות שותפות בכך).

(תורת מנחם - ט"ו (תשס"א), יום שמחת תורה עמ' 149-150).

א. החילוק בין ניסוך היין (בינה) וניסוך המים (חוכמה) והרצון למצוא מקור אף בניגלה

אדמו"ר הזקן ביאר בליקוטי תורה, כי ניסוך היין עניינו בינה, ואילו ניסוך המים, הוא בחינת חוכמה, שעניינה ביטול וקבלת עול. ואעפ"כ צריכה להיות שאיבת המים בשמחה.

אמנם, הוסיף הרבי, כי יש כאלו שלכל עניין שואלים ורוצים לדעת, (והוסיף הרבי בהערת אגב, אינני יודע לאיזה צורך), היכן הוא מקור הדברים בנגלה שבתורה, שהרי אין דבר שאינו רמוז בתורה. הרבי חייך, שהיות וכאן מדובר על קבלת עול, ניתן היה לקבל את דבריו אף בקבלת עול.

וכפי שסיפר חמיו, כי לאחר המאסר הגיע לביתו של אחד שלא מחוג החסידים, ולאחרי אריכות דברים נאלץ להבטיח לו כי יבקר שלושה גדולי עולם שלא מהחסידים. ושם הוא נשאל האם המשיח יהיה חסיד או יהודי מהעולם, וענה לו כי וודאי לא יהיה חסיד, כי אז החסידים ילכו אחריו בקבלת עול, והעיקר לצאת מהגלות.

ב. המים שהביאו הגיבורים - אותם ניסכו למזבח, ומורה על קבלת עול

אעפ"כ טרח הרבי והביא מקור בניגלה מהירושלמי. והביא את הסיפור עם שאיבת המים וניסוכם על גבי המזבח, שהירושלמי אומר כי היה זה סוכות. הגיבורים סיכנו נפשם, ולשון דוד 'כי בנפשותם הביאום', וכלל לא סמכו על הנס וכבשו את כל בית לחם, אלא סיכנו נפשם, ובמים אלו ניסך אותם דוד לה' על גבי המזבח. אמנם הירושלמי כבר קיים קרוב לאלפיים שנה, אבל החידוש לשים לב על המוסר ההשכל שבו, וביאורו באופן שיהיה חקוק בלב כל אחד ואחד - זה מעלתו של רבנו הזקן.

ג. דוד רצה להתחבר למקורו, שכשלוש מים מעיר הולדתו

מדייק הרבי אף בפרטי הדברים, מדוע התאוה למים אשר מבאר בית לחם. ורש"י עונה על כך, שהיה זה מקומו של דוד. ואדם אוהב את המים והאוויר שרגיל בהם, ולכן עברו הם יפים. ומוסיף הרבי שכן הוא ברוחניות, כי הלידה מבטאת את בחינת מסירת נפש. שאז אין לו שכל הבנה והשגה, אלא אדרבא, המצווה הראשונה הינה ברית מילה. שאצל בני ישמעאל ממתנינים לו עד שהוא מבין. וכאן יש קרבן, שהוא הטפת דם ברית, מדמו - חיותו - של התינוק הנולד.

נעים זמירות ישראל

מזמורי תהילים אכן היו מושרים ע"י הלוויים בבית המקדש. ועבודתם היתה הן בפה והן בכלי זמר. וכפי שמביא מדברי הכוזרי, עד כמה העלתה האומה מעלת המוזיקה, שנתנה זאת לחשובים שבאנשיה. וכיום אין לנו את הכלים המיוחדים שהיו בבית המקדש. ואף התורה היתה אצל דוד המלך בחינת זמירות.

(ספר הניגונים, מהמבוא היכל הניגנה, עמ' י"ד ואילך).

הרב שמואל זלמנוב בהקדמתו המאלפת לספר הניגונים, מספר על דוד המלך נעים וזמירות ישראל, אשר לא רק שאמר את שירת דוד, אלא גם חיבר את כל ספר התהילים, שהוא לצורך כל העם. עד שנקרא כן מכיוון שזמירותיו לקב"ה הם בשם כל ישראל. דוד אף נהג כן במעשה בפועל בהכנסת ארון הקודש. ובספר תהילים מוצאים אנו מלים סתומות, שהמפרשים טוענים כי היו אלו כלי זמר שונים. במיוחד היה אצל דוד המלך הכלי האהוב כינור. וכמה

פרק כד

העם נענש בדבר על מפקד דוד, דוד מקריב בגורן ארוונה כמזבח, והמגפה נעצרת

דוד רוצה למנות את העם, ויואב מנסה להתחמק. (א - א). דוד מתעקש, ויואב מונה את העם, בישראל וביהודה, הלוחמים. (ד - ט). דוד מתחרט על מעשהו, ומבקש סליחת ה'. (י). ג' הנביא בא אל דוד, שיבחר אחד משלושה עונשים, ודוד מבקש כי יפלו ביד ה' שרבים רחמיו. (יא - יד). העם נענש בדבר, דוד מתחנן כי העבירה היא שלו, ומדוע הצאן נענש. (טו - יז). ג' מצווה את דוד לקנות את גורן ארוונה, ולהקריב במזבח, ודוד מבצע, והמגפה נעצרת. (יח - כה).

מפקד בני ישראל – כמות מול איכות

א. ברכתו של יואב, הגדולה עוד יותר מברכת משה

ד. דוחים שיש כאן שתי תקופות
אמנם היו שניסו לפרש זאת שברכתו של משה היא ללא תנאי, וכעת, אך יש קושי גדול בדבר מלשון המדרש, שלמלך היה בן קטן, והמלך נזקק לצאת למדינת הים, ועל מנת שלא יבזבו אותם, מינה לו אפוטרופוס עד שיגדל. ואז אומר האפוטרופוס לבן, בעת שגדל, כי כל מה שדנתן עד עתה - היה רק משלו, ואילו ברכת האב - הרי הוא שמור לך. מהבנה זו רואים כי אכן מדובר על שתי תקופות, אך רש"י ביאר - הרי זה משלי, ואינו רומז על שתי תקופות כלל.

[בפרק זה מסופר אודות דוד המלך שמנה את ישראל, ונענש על כך. השיחה שבחרתי להכניס היא על היותם של בני ישראל מעל גדרי מדידה, מה שמורה על האיכות שבעם ישראל. וכן לשונו של יואב המנסה למנוע את דוד למנות את העם היא בלשון דומה. (שמואל ב' כד, ג) וַיֹּאמֶר יוֹאֵב אֶל הַמֶּלֶךְ, וַיֹּסֶף ה' אֱלֹהֵיךָ אֶל הָעָם כִּהֵם וְכִהֵם מֵאָה פְעָמִים, וְעֵינֵי אֲדֹנֵי הַמֶּלֶךְ רְאוּת, וְאֲדֹנֵי הַמֶּלֶךְ לְמַה חָפֵץ בְּדָבַר הַזֶּה: וְכִפִּי שַׂרְשֵׁי מְדַגֵּשׁ אֶת בְּרִכְתּוֹ. "כִּהֵם - כפלים, וכִהֵם - שני כפלים, הרי ארבעה כפלים, וכן חוזר וכופל את הכפילה, עד מאה פעמים, נמצאת ברכתו של יואב יתירה על של משה שאמר (דברים א יא): ככם אלף פעמים, ועוד, שברכתו של משה לזמן מרובה, ושל יואב מיד, שנאמר בה: ועיני אדני המלך רואות:]

ה. החילוק בין דבר שהוא מדוד ורק טכנית לא ניתן לסופרו
התשובה היא שמשה נתן ברכה לעם ישראל שהוא מוגבל, ברכה כפי כוח האדם. אמנם גם ברכתו של הקב"ה הינה על מספר גדול ביותר, ללא ציון מספר, ולא על בלי גבול ממש. כי מדבר המנוי והמוגבל, לא ניתן להגיע לבלי גבול ממש. וכפי הדוגמא ככחול אשר על שפת הים, אשר לא ייספר מרוב. כלומר, יש אפשרות לסופרו, שהוא כן מוגבל, אך מצד יכולת האדם לסופרו הוא בהגבלה. ובדומה למה שנאמר לגבי יוסף, שהאוכל שצבר במשך שבע שנים היה מוגבל, ומה שנאמר שחדל הסופר לספור, כי לא היה מספר שימושי לכך.

ג. סמוך לט' באב, מתגלה בפנימיות הברכות, השוואת ברכת משה לאברהם

פרשת דברים נאמרת בסמוך לט' באב, ודווקא בה יש את הברכה, יוסף עליכם ככם אלף פעמים, כאשר דיבר לכם. מה שמורה כי בפנימיות יש גדר של בלי קצבה לברכות. שמבואר כי ברכתו של משה מצד אחד מוגבלת, רק אלף פעמים, ואילו ברכת ה', כאשר דיבר לכם (לאברהם), היא "אם יוכל איש למנות." - ברכה ללא קיצבה כלל. והתירוץ לטתירה זו היא שמשך ברך משל עצמו, ואחר כך, כשיבוא הקב"ה ויברך, אכן תהיה זו ברכה ללא גבול.

ג. לאחר ברכת אברהם - מה התועלת בברכת משה?

ו. מוכיח כי הברכה של עפר הארץ אינה ממש כפשוטו אלא בדרך השאלה
באותו הזמן בני ישראל היו כשני מיליון, שהרי היו ששים ריבוא גברים בגיל מעל עשרים ועד ששים. ונמצא כי ברכה של אלף היא שני מיליארד. והכוונה כשמברכים פי אלף - היא לא להגביל דווקא עד אלף. ומה להם לבוא בטענה, שהרי יש שטח לעולם, ויש גם עמים אחרים, בעלי חיים שדות וכרמים, ועוד שעם ישראל ראוי (לפי התורה) לישוב דווקא בארץ ישראל, וידוע כי מקומו של אדם הוא ד' אמות, וממילא ניתן לשער ולחשב כמה אנשים יכולים להיות. ועל כן וודאי שהמספר הינו קטן בהרבה מהמספר העצום

אולם, אף שהצלחנו לפרש את הקושי בפסוק, הרי השאלה המרכזית היא מה תועלת יש בברכתו המוגבלת של משה, כאשר היא נכללת בברכה של כחול אשר על שפת הים. וכפי הכלל הידוע שבוודאי שיש בתוך המאתיים מאה - "יש בכלל מאתיים - מנה."

בין פשוטו של מקרא לפנימיות התורה. שהרי אפילו החול והכוכבים והעפר, הינם בני מנייה, הרי זה רק בשל היותם בעולם הזה. אך לאמיתו של דבר, זה רק בהשאלה, כי המהות של עם ישראל הוא הרבה יותר מכך, הבלי הגבול האמיתי, ולא רק שאין לאדם כוח או מספר לסופרו. ומכך רואים כי ריבוי מוגבל נובע מעולם האצילות, שכבר בו יש הגבלה של עשר ספירות.

ט. גדרה של ברכת משה היא בספירת הבינה - שהיא בגדרי העולם, ועל כן יש בה הגבלה

[בעומק יותר יש להעיר, כי יש חילוק בין האורות והכלים. בכלים כל מה שהוא למטה - הוא ריבוי של חלקים רבים, ואילו האור שהוא למעלה, הרי כל גדר הריבוי אינו מצד התחלקות, אלא עומק הגדולה והרחבה מצד עצם האור. ועל פי רמז יש שינוי, האם מקור הברכה השתלשלה מגדרי האור שלמעלה מהכלים, בחינת הכתר (כדוגמת המדרש) או מגדר האצילות שמשם מתחיל המספר, התחלקות וההגבלה (חוכמה, וכפירשי). ואילו ברכת משה היא כבר בבינה, שבה כבר מורגש ענין ההגבלה והמספר. ומשווים כי לימוד הפשט והניגלה דומה ללימוד בהגבלה, וגיילוי פנימיות התורה בעת הו, באה להכין את העולם לקראת מצב של למעלה מהגבלה.]

(ליקוטי שיחות י"ט, דברים ד', עמ' 24-29).

של עפר הארץ חול הים, וברכת ה' נאמרה בלשון השאלה, ולא ממש. ואם כן חוזרת השאלה להבין מה טענתם של בני ישראל, ומדוע אכן משה מצטדק ועונה להם.

ז. עניינו של משה בהיות מוגבל - ברכה מוגבלת

הרבי מדייק בחילוק בין הספרי והמדרש, ששם עיקר השאלה היתה על שמשה הגביל ונתן מספר קטן יותר, מאשר כוכבי השמים, ולכן ממדרש מצטט את הפסוקים על כך. ואילו לפי רש"י הטענה היתה על עצם זה שמשה נתן קיצבה, בכך שהוריד אותם מגדר שלא יהיו כלל בגדר מספר, ולכן רש"י אינו מצטט פסוקים הדנים על כוכבי השמים והחול אשר על שפת הים, אשר לגביהם תיתכן ספירה, כי אם 'אשר אם יוכל איש למנות'. והטעם היא מאחר ומשה מוגבל בזמן ומקום - לא יכול הוא לברך באופן של יציאה מהמגבלות.

ח. החידוש כיגד פנימיות התורה מחובר לפשט

בכתבי האר"י ז"ל, שהיא ארציית שלו חל בסמוך לפרשה זו מבואר משה בגימטריא הוא א-ל-ש-ד-י. וכאשר האותיות מלאות אל"ף למ"ד ש"ן ד"לת יו"ד עם הכולל. הרי חשבונם הוא אלף, והוא כנגד האלף של הבינה. ומאחר וכוחו של משה הינו עד אימא, ברכם באופן של אלף פעמים. ומעיר הרבי, כי מכאן רואים את ההתאמה

מלכים א'

פרק א

המלכת שלמה כנגד אדוניהו שהמליך עצמו הפטרת חיי שרה (א,א-א,לא)

אבישג סוכנת למלך. (א - א). אדוניה בן חגית קושר עם יואב ואביתר הכהן, להתנשא ולמלוך בחיי דוד. (ד - ט). נתן הנביא בא אל בת שבע, ומעודדה להגיע ולמחות בדוד על המלכת אדוניה. (י - כא). נתן הנביא אף הוא בא ומתפלא על מלוכת אדוניה. (כב - כו). המלך דוד קורא לבת שבע, ומבטיחה בשבועה כי שלמה יהיה המלך. (כח - לא). דוד המלך מצווה לצדוק הכהן, נתן הנביא ובניהו בן יהוידע למשוח את שלמה למלך בגיחון. (לב - לה). הם מקיימים דברי דוד, ומשוחים את שלמה למלך. (לו - מ). באמצע סעודת אדוניה מבשרים להם כי שלמה נמשח למלך בשיא התוקף. (מא - מח). בהלה אוחות בהם, ואדוניה בורח ואוחז בקרנות המזבח, שלמה מרחם עליו ושולחו לביתו. (מט - נג).

ההפטרה על המלכת שלמה - הקשר לפרשת חיי שרה

לעולם, ולא במשיחת שלמה בפועל. שהרי שבועת דוד כבר מבררת בהחלט את המשך המלוכה. בעוד ששאר המנהגים, נזקקים למשיחה בפועל.

ג. משיחת שלמה דווקא בקרן - קשור רק למלכי בית דוד

לכאורה מאחר ויצחק כבר זכה שבעל הברכות ברכו, מה צורך יש לסיים דווקא במינוי שלמה. ויש להקדים ולבאר עומק נוסף בגדר משיחת שלמה. שהרי בשירת חנה נאמר, רמה קרני בה'. ודייקו כי רק משיחה שהיתה בקרן, כדוגמת שלמה ודוד היתה נצחית בניגוד לשאול ויהוא. ובכלל מה טעם אומר זאת הרמב"ם פעמיים בהל' כלי המקדש ובהלכות מלכים, שלכאורה כח גדר המשיחה היה צריך להיות רק בהל' מלכים, שאין דרך הרמב"ם להכפיל ולחזור על דבריו. והתשובה כי שמן המשחה נזקק רק למלכי בית דוד.

ד. המשיחה היא על מנת ליתן תוקף עולמי ונצחי

גדרם של מלכי ישראל אינו עוקר את עיקר המלכות שהיא לבית דוד, וגם מלך אחר רשאי להימלך ע"י נביא, רק בידוע שאין מלכותו

א. המלכת שלמה בהפטרה כנגד מערער היא בדוגמת ערעור ישמעאל ההפטרה צריכה להיות מעניין הפרשה, ויתירה מזו קשורה עם סיום הפרשה. הקשר בין ההפטרה של דוד בהיותו זקן ובא בימים הוא בדוגמת ואברהם זקן בא בימים. והדמיון אינו רק על זמן המאורעות, כי אם גם שייך לתוכנם הפנימי. באשר כמו שכאן אדוניה התנשא למלוך, וזכה שלמה הקטן, כמו כן גם ישמעאל טען כי הוא הגדול והחביב מבחינת אברהם, ואילו יצחק הקטן הוא הזוכה. בשני המקרים היה זה עוד בחיי דוד ואברהם.

ב. חילוק בהבנת גדר המלוכה בראשונים, משנה את אופן סיום ההפטרה

אמנם בדוד מוזכר, כי אכן שלמה ישב בפועל על כסא המלוכה. שהרי מצינו מחלוקת לגבי ענין משיחת מלך בן מלך. מלכתחילה - אכן אין צורך בכך, ורק מאחר ויש כאן מחלוקת. אלא שרש"י לומד כי גדר הירושה הוא רק בעת שלום, והמחלוקת מערערת זאת לגמרי, והמשיחה באה ליצור דבר חדש. בעוד הרמב"ם לומד, כי גם בעת מחלוקת יש כאן גדר ירושה, וכל המשיחה היא רק לסלק כלפי הציבור את המחלוקת, ולפרסם, שזהו מלך לבדו. ובכך מובן מדוע הרמב"ם מסיים את ההפטרה בפסוק יחי אדוני המלך דוד

ה. נצחיות ללא הפסק – תפקיד מלכי בית דוד

בחירה זו מורה על דבר נצחי שאין לו כל הפסק, כולל אף אם יתנהגו שלא כראוי (אלא שאז ייענשו על כך). וכן 'כי ביצחק יקרא לך זרע'. יצחק הוא הממשיך היחידי של אברהם. והקשר לפרשה, כי גמר הבחירה באברהם ויצחק הוא יסוד עם ישראל, בא לידי גילוי במלכות דוד. כי מצוות מינוי המלך היא על מנת שיקבץ כל אומתנו וינהיגנו. ולכן בניית הבית בפועל היתה דווקא ע"י שלמה. וכך אנו זוכים להגיע אל המנוחה ואל הנחלה. השראת השכינה בקביעות בעם ישראל.

(ליקוטי שיחות כ"ה, חיי שרה ג', עמ' 106-115)

לעולם. ועל כן שמן המשחה אינו רק פרט נוסף, כי אם עניין פנימי ומרכזי. ונמצא כי המשחה במלכי בית דוד בעת המחלוקת היא על מנת להודיע לכל שזהו מלך לבדו, כנצחיותם של מלכי בית דוד. ומאחר שהרמב"ם בספר המצוות מדגיש, כי "אין מלך למי שמאמין בתורת משה, אלא מורע דוד ומורע שלמה דווקא." ונמצא כי משיחתו לא באה רק לשלול את מלכותו של אדוניה, כי אם לתת לו תוקף מיוחד, שכל המלכות עד עולם, תעבור דווקא ממנו. שהרי כל מלכותו באה מצד נבואה. "הנה בן נולד לך, הוא יהיה איש מנוחה גו', שלמה יהיה שמו גו' הוא יבנה בית לשמי, והכינותי את כסא מלכותו על ישראל, עד עולם." וברוגמת מה שנאמר על דוד 'ויבחר בדוד עבדו'.

וחמישים איש רצים לפניו

א. ההתחלקות של המכס בדיוק בחמישים הוא פלא, ויש מעלה במספר זה בנוגע לכמות המכס, שחלקו אחד לחמישים, הרי זה פלא שהיתה כמות זו וללא כל עודף. מדגישים כי אין לומר, כי דבר זה הינו נס היפך הטבע, כמו אברהם שלא נשרף בכבשן של אור כשדים, כי הטבע - כלל אינו מכריח, כי יהיו המספרים מדויקים, אלא שאין זה שכיח כלל וכלל. מדייק הרבי כי גם במניין השבטים תמיד היה המספר מתחלק בחמישים. דוחים שאין זה רק מצד הגדר של שרי חמישים, כי אם שקיימים גם שרי עשרות ושרי מאות. ומעירים, כי גם כאן נקט דווקא חמישים איש רצים לפניו, המורה על חשיבות בקבוצה זו.

ג. קיום מצווה של ישראל פועל שאף הטבע נרתם לכך וכל זה הוא על מנת להורות עד כמה גדולה חביבות קיום המצוות ע"י בני ישראל. שכמה עניינים שלא מצויים כלל וכלל התחברו יחדיו, רק על מנת שיזכו בני ישראל לקיים מצווה בשלימותה. שלא רק בעת קיום המצווה מסובב זאת הקב"ה. כי אם גם לפני בוא הזמן לקיים את המצווה בפועל, מסבבים סיבות בכדי שלאחר זמן האדם והבהמה של מדין יהיה במספר מדויק.

(ליקוטי שיחות י"ג, מסות ב, עמ' 111-113)

ב. הדיוק במספר היה למרות שפעולת הספירה לקחה זמן רב הפלא עוד גדול יותר, כי המלקוח היה במספר גדול, ובוודאי לקח זמן רב מרגע שהתחילו למנות ועד שגמרו. לאחר מכן חצו

ב. הדיוק במספר היה למרות שפעולת הספירה לקחה זמן רב

הפלא עוד גדול יותר, כי המלקוח היה במספר גדול, ובוודאי לקח זמן רב מרגע שהתחילו למנות ועד שגמרו. לאחר מכן חצו

המלכת שלמה בחיי דוד

ראה שמואל ב' פרק י"ט בנושא דינו של דוד בעת בריחתו של אבשלום.

(ליקוטי שיחות ל', חיי שרה ג', עמ' 97 - 102)

פרק ב

דוד מת, שלמה מולך ומסלק את אדוניהו, יואב ושמעי שבניהו בן יהוידע הורגם הפטרת ויחי (ב,א-ב,יב)

צוות דוד לבנו שלמה - שמירת תורה ומצוות. (א - ד). * ציווי לטפל ביואב בן צרויה, ובשמעי בן גרא, וחסד לבני ברזילי הגלעדי. (ה-ט). * פטירתו, וסיכום שנות מלכותו. (ט - י). * בקשת אדוניה בן חגית מבת שבע לקבל את אבישג השונמית לאשה. (יא - יח). * בקשת בת שבע נדחית, ומסתיימת כחיסול מרידה ע"י בניהו בן יהוידע. (יט - כה). * אביתר הכהן מורחק, ויואב בורח ואוחז בקרנות המזבח, ומוצא את מותו מבניהו בן יהוידע. (כו - לד). * בניהו בן יהוידע הורג כשר צבא אף את שמעי בן גרא, אשר יוצא משטחו, ומפר הוראת המלך. (לה - מז).

היאך דוד שמחל לשמעיי בן גרא בעת קללתו, מצווה לבנו עליו?!

א. מה שאינו משיב על חרפתו, כי הוא יודע שזו טובה לנפשו מבאר, כי מי שיש לו מוחין של גדלות - יש בו נשיאת הפכים. ומדייק כי מי שנאמר עליו השמחים בייסורים, שומעים חרפתם ואינם משיבים וכו'. הרי אין זה מפני שאינו מרגיש הייסורים כלל,

א. מה שאינו משיב על חרפתו, כי הוא יודע שזו טובה לנפשו

מבאר, כי מי שיש לו מוחין של גדלות - יש בו נשיאת הפכים. ומדייק כי מי שנאמר עליו השמחים בייסורים, שומעים חרפתם ואינם משיבים וכו'. הרי אין זה מפני שאינו מרגיש הייסורים כלל,

או שאינו מרגיש חרפתו או לא אכפת לו כלל, שזהו דבר הבלתי אפשרי הוא, והוא היפך הטבע. ומחדש כי לא רק שאכן הוא מרגיש זאת, ואף צר לו מכך, הרי מכל מקום ימצא הוא טעם לשמוח בהם, מפני שיודע היטב, שזה טובה לנפשו, ובמילא הוא שמח בזה.

שכלי מוחו קטנים, ולא יקבל את העניין בריבוי פרטים והתחלקות, כי אם בדרך כלל. ולכן אינו יכול שבאותו הדבר יהיה גם היפוכו הטוב. ובשעה שיצטער, לא יוכל הוא למצוא טוב וחסד. ומבאר כי חשיבת הקטן הוא בבחינת עולמות התווה. ורק כאשר יש מחשבה רחבה, יכול להיות באותו העניין דבר והיפוכו.

(ספר המאמרים תרמ"ט (לדש"ב) עמ' רל"ט)

ב. אמירת הקללה אינה סותרת את היחס למקלל וכמו דוד שבשעה שקלל שמעי בן גרא אמר, כי ה' אמר לו לקלל, עד אשר היתה אצלו החרפה לשבח. הרי מכל מקום לא מחל לו על כך, כאשר ציווה לבנו שלמה על כך. ונמצא שני הפכים בעניין אחד.

ג. הקטן לא יוכל להרגיש את הטוב שבמכה, וכל זה הינו בגדול דווקא, שכלי מוחו רחבים. מה שאין כן בקטן.

פרק ג

ה' נותן לשלמה חוכמה, הצלחתו במשפט שתי הנשים הפטרת מקץ (ג, טו-ד, א)

שלמה מקריב בבמות, כי עדיין אין בית מקדש. (א - ד). ה' נראה לשלמה בחלום הלילה, ומבקש לב שומע, לשפוט, וזוכה לכך. (ה - טו). משפט שתי הנשים, וגילוי מי הבן האמיתי בחכמת שלמה. (טו - כח).

גדר מלכות – מה טעם נמשל המלך ללב כל קהל ישראל? [החילוק בשלמה]

שבכולם, והם עמודי ההוראה, ומהם חוק ומשפט יוצא לכל ישראל. ה. הלב הוא החלש שבאיברים, וגם המלך מקבל את צרכיו דווקא מהעם הציבור צריך לפרנס את המלך, ולספק כל רצונותיו ובקשותיו. ואף שהנשיא מקבל מהקופה הציבורית, הרי זה רק כנגד פרנסתו הקצובה, תמורת עבודתו, אך לא כמלך, שיכול לדרוש כל מה שירצה. אולם עצם קבלתו מהעם, יש בוזה גם צד חולשה, שהוא בשירות העם, יוצאים ויביאים. שזו דוגמת הלב, בהיותו רצוא ושוב. וכן היותו החלש באיברים, כי מציאותו היא חיות האיברים, ולא מעלתו האישית מצד עצמו. בעוד המוח לעומתו מרוחק ומובדל, בהיותו מציאות עצמאית, וללא תנועה.

ו. הקיטוב בין מהות הלב והמוח

כמו כן יובן מדוע כוחות הנפש מחולקים כי השכל הינו במוח, ואילו המידות הינם בלב. השכל יכול לקבל החלטה רק בהיותו מנותק ומובדל מהדבר עצמו. רק כך יוכל להיות אובייקטיבי, שאם יהיה קשור ומעורה בדבר - עלול להיות כאן שוחד, הטיית השכל. בעוד כל מהות המידות הן התקרבות של הדבר, עד אשר מתעורר מקרבו רגש של קירוב אהבה או להיפך, ועל כן המידות הינם בתנועת התפעלות. והן חלשות מצד שכל העת יכולות הם להשתנות, ובניגוד לשכל, שלאחר שהכריע - הרי הוא חותך, ונשאר קבוע עימו, כי אמת - אין בה שינויים.

ז. המלך בהיותו מידות - קשור ומחובר לעם

מהות המלך, שהוא "מתלבש" בסיפוק צרכי העם, כדוגמת הלב, המחייב את האיברים. הנשיא המובדל - הוא המוציא את ההלכה. וכל תפקידו של המלך הוא לכבד לומדי התורה, וכשייכנסו לפניו סנהדרין וחכמי ישראל, יעמוד לפניהם. [ומסיים כי אצל משה והמשיח - היו ב' הבחינות הללו, יחדיו].

(ליקוטי שיחות י"ט, שופטים א', [המחזורגס] עמ' 177-183).

(עם היות שאצל שלמה היתה מעלה שונה, וכפי שיתבאר, הרי ראוי להביא שיחה זו, הנוגעת לגדרי המלוכה).

א. להבין מדוע הומשל המלך ללב ולא למוח

הציווי להמלכת מלך הינו 'שום תשים עליך מלך'. הרמב"ם אומר כי המלך ליבו - הוא לב כל קהל ישראל. ועם היות כי חיות כל הגוף תלויה בלב, יש להבין, כי הנהגתם היא מהמוח, באשר הראש הוא מלך על כל אבריו, ואם כן מה טעם המשילו את המלך בהיותו מנהיג העם דווקא ללב?

ב. קרבן חטא של המלך הינו קורבן נשיא - בחינת הראש

קושיה זו מתחזקת, כי בתורה לגבי קרבן שהמלך חוטא, נקרא הוא נשיא, נשיא הדור נקרא במדרש ראש הדור. ובעוד שנשיא יכול להיות גם רק על שבת, הרי המלך בהיותו היחיד, שאין על גביו אלא ה' אלוקיו - הוא מעל דרגת הנשיא. בפרט שלשון נשיא הוא לגבי סנהדרין, או שאר עניינים רוחניים, הלל נשיא ישראל, נשיא ואב בית דין. עם היות שבאותה תקופה היו מלכים כשרים בישראל. ויש גם חילוק הלכתי, כי רק המלך אינו יכול למחול על כבודו. ואף שמחל - הדין הוא שאין כבודו מחול.

ג. חלוקת תפקידים - המלך תפקיד ביצועי, כדוגמת הלב המוציא ומביא

קיימת גם הפרדת תפקידים מוחלטת. באשר עניינו של המלך הוא רק משפט ומלחמות. אשר יוצאים ואשר יביאים, אולם לא הוראה, כי אסור להם לדון, ואין מושיבים אותם בסנהדרין. וכל הגדר של לעשות משפט הוא חלק ההוצאה לפועל, לאחר שנקבע מה יהיה הדין ע"י פסיקת הבית דין. ואמנם יש לו לקבוע רק לפי מה שהשעה צריכה. [ובכך שלמה שונה מכלל מלכי ישראל, בכך שדן דין למעשה, כבמשפט הנשים, וכל בקשתו מה' היתה חריגה, בכך שביקש לב על מנת לשפוט את עמך].

ד. נשיא - צד הלימוד בחינת מ

הנשיא לעומתו עיקר תפקידו כראש סנהדרין, הגדול בחוכמה

גם לי גם לך לא יהיה

דוחק גדול לומר כן) אלא חייבים לומר כי הם האמינו כי עוד יהיה להם אפשרות לחזור ולקחת את ממונם. או מצד מה שנאמר כי שלחו להם אגרת לשלום, או מצד שהאמינו כי אם ישראל יחטאו, עתידים הם לחזור.

(ליקוטי שיחות ל"ב, מצורע א', עמ' 94).

הרבי שולל במכתב (אג"ק ט' תתקס"א) את ההנהגה של גם לי גם לך לא יהיה, ומגדירה שהיא היפך דעת תורה. וכאן הרבי מרחיק שהנהגה זו היא כל כך רחוקה, שאפילו לא ניתן לסבור, כי אפילו גויים נוהגים כן. ובכך הוא שולל את הסברה, שהאמוריים הטמינו את המטמונות רק בגלל שלא יגיע מהם אל ישראל, (ומכנה שזה

פרק ד

הממונים מהמלך, ונציביו
הפטר מקץ (ג,טו-ד,א)

תפקידי שרי המלך שלמה. (א - ו). י"ב נציבי המלך. (ו - ט). רווחה כלכלית, ריבוי אנשים בממלכה,
אוכלים שותים ושמחים. (ב,ג).

המלך – דבר והיפוכו

היא איננה עליו. כי אם בדוגמת שנים עשר הנציבים שהיו למלך שלמה, שבכל חודש היה צריך להעמיד הנציב החודשי ריבוי מוחלט של צרכים גשמיים כפשוטם.

ג. מעלת ספירת המלכות – לה עינמה אין דבר

וכל זאת היא כספירת המלכות, אשר אין לה מעצמה מאום. שאין לה מעצמה דבר. ועל כן דוד הוא הקטן, 'כי עני ואביון אנכי'.

(שיחות קודש תשל"ה א', שיחת י' שבט, עמ' כו - כח).

א. מעצם איסור ריבוי סוסים רק לענייניו הפרטיים

מצינו כי אצל המלך יש דבר פלא. באשר מצד אחד המלך נדרש שיהיה עשיר. וכל מה שנאמר שלא ירבה לו סוסים, הוא רק בנוגע לעניינים שאינם צרכי המדינה. אבל מצד המדינה - חייב להיות בחינה של מלך ביופיו תחזינה עיניך.

ב. פרנסת המלך מוטלת על העם, כי לערכי עינמו – אין לו דבר

מצד שני, מעצמו - אין לו מאום. ואת כל אחריות הכלכלה -

פרק ה

תיאור מלכות שלמה וחוכמתו, התחלת בניית בית המקדש
הפטר תרומה (ה,כו-ו,ג)

רווחה כלכלית בימי שלמה. (א - ח). חכמת שלמה, מכל הארצות באים אליו. (ט - טו). הצעת שלמה מחירים לבניית בית המקדש. (טז - כא). חירים מסכים, כורתים ברית ומתחילים במלאכה. (כב - לב).

איש תחת גפנו ותחת תאנתו

א. ביאור ברוחניות לפסח מצה ומרור

ה. שינוי הדינים בעקבות חורבן הבית
עניין זה מתבטא בחיוב של פסח מצה ומרור, בשינוי של בית המקדש לימינו. כי לאחר שחרב בית המקדש, אין בזמן הזה בשר, מצה שחיובה הוא הכרחי, יש גם כעת מהתורה. ואילו ירקות, מאז שחרב בית המקדש - די לעבד להיות כרבו, ומאחר ואין כל כך הכרח, אין חיובם מהתורה. אולם מדרבנן, שהוא מעל סדר השתלשלות, פסקו שגם ירקות ישנם כעת.

יצאת מצרים, שהוא עניינו של חג הפסח הוא הפיכת עם ישראל לעם. ומאחר וכל מי שלא אמר שלושה דברים אלו בפסח - לא יצא ידי חובתו, הרי יש לבאר גדרם של הפסח מצה ומרור בעבודת האדם. חלוקתם היא מהעניינים המוכרחים, ענייני הרחבה, ומה שביניהם. ובמונותיו של האדם הרי הם לחם בשר וירקות, שדוגמתם הוא הפסח מצה ומרור.

ב. הכרחי (לחם, מצה) הרחבה, מותרות (בשר, פסח) וביניהם (הירקות, מרור)

לחם (מצה) הוא הכרחי, 'ונתן לי לחם לאכול', 'אוהב גר לתת לו לחם'. הבשר (קרבת הפסח) הוא ההרחבה, וכפי שדרשו חכמינו שלמדת תורה דרך ארץ, שלא יאכל אדם בשר אלא לתיאבון. וכן לחם - שאלו כהוגן, ובשר - שאלו שלא כהוגן, כי אכן ניתן להסתדר ללא בשר. והביניים הוא הירקות (מרור), שחכמים הציעו לאדם שהוא עני שיאכל ירק, וכאשר הוא מעט מתעשר - יאכל דגים, אך לא בשר.

ג. חיותם של בני ישראל הינה מרוחניות

אננם חילוק מהותי יש בין בני ישראל לאומות העולם, אף בעניין כה בסיסי כמו מאכל. כי הגשמיות של בני ישראל בא אף הוא מצד הקדושה דווקא. וכמובא באגרת התשובה (פ"ו) בזמן שבני ישראל היו במדרגה גבוהה, וכשהיתה השכינה שורה בישראל בבית המקדש - לא היו מקבלים חיות לגופם, כי אם ע"י הנפש האלוקית לבדה, מבחינת פנימיות השפע.

ד. המעב של איש תחת גפנו ותאנתו - סימל שפע ברוחניות, וממילא בגשמיות ועל כן בימיו של שלמה, שדימו זאת למצב בו הלבנה (שעם ישראל נמשל אליו) במילואה - הרי גם בגשמיות היה המצב בשלימות, איש תחת גפנו ותחת תאנתו. ומיד כשחרב בית המקדש, גם בגשמיות ירד מצבם,

ו. הדינים בפרטיות בעקבות חורבן הבית

וגופא בלחם הגבילו בשני עניינים, שלא יהיה חמץ, על מנת שברוחניות לא תהיה ההרגשה של כוחי ועוצם ידי עשה לי החיל הזה. והגבלה נוספת, שלא יהיה בזה כל טעם. ואסרו לאכול אחר האפיקומן, ויכול לצאת במצה אף ע"י בליעה. אלא שאין צורך למרירות, כיוון שהוא הכרחי לקיום הגוף, שכך נוצר בטבעו. אולם מרור שהוא בבחינת מותרות, מאחר ויכול להיות אף בלא זה - נדרש הוא להיות מר. כי גשמיות הוא בחינת מות - גימטריא מרור.

ז. העבודה לאחר היום הראשון של פסח ברוחניות

אולם זה רק בלילה הראשון של פסח, טרם ראה העם אור יום. אבל לאחר מכן ניתן להשתמש בירקות לקדושה, שהרי היין והריח פוקחים את האדם. אלא על מנת לרמוז כי הגשמיות מצד עצמה היא מוות, יש חיוב אכילת מרור. ומה שהתירו לאחר מכן חמץ, הוא בהתנשאות לא מחמת עניינים גשמיים, הלחם, כי אם מצד שעבודתו תופסת מקום למעלה, כי נשמתו היא חלק אלוהי ממעל. ומה שהקריבו את שתי הלחם, הוא בדוגמת לעתיד לבוא. כי חרות על הלוחות הוא חירות ממלאך המוות.

(אוצר רשימות, פסח תש"א, ניצא [=ניס, צרפת], פסח מצה ומרור והקשר לחג שבועות עמ' רכ"ז - רל"ב).

תיאור בניין שלמה, מבנהו ומידותיו. (א - ו). * התגלות ה' לשלמה, שמירת התורה והמצוות היא הערובה לכך שה' ישכון בו. (יא - יג). * המשך תיאור הבית. (יד - יח). * תיאור דביר הבית ומבנהו, עשיית הכרובים, ופתח הדביר. (יט - לב). * גמר הבית, נבנה שבע שנים והסתיים בחודש מרחשוון. (לג - לח).

סיבת בניית המקדש ע"י שלמה

א. קדושת בית ראשון השלימה היתה בשלמה - מניעת שנאת חינו

חכמינו מנו את סיבות החורבן, בית ראשון חרב על שמאסו בתורה, מפני שלא היתה חשובה בעיניהם, אף שעסקו בה. ובית שני חרב על עוון שנאת חינו. ועל כן בית ראשון שקדושתו היתה שלימה (שלא חסרו בו הארון וכו') נבנה ע"י שלמה. כי הוא תיקן עניין של שנאת חינו, אשר היה לו שלום אף עם העמים שדוד אביו נלחם עימם. כי שלום ושקט היה בימיו. וכן הוא לימד את העם תורה, והשתדל בענייני יראת שמים, שיאחזו ישראל בתורה,

הפוך מגדר מאיסת התורה [נטילת ידיים].

ב. מעלת השלום - שמטיח אינו פותח אלא בו

והנה בכל זמן ומקום, אשר כל איש העושה פעולה לזכות את הרבים, מפני אהבת ישראל שבקרבו, חינום ללא פנייה, ובפרט בחיזוק התורה והיהדות - הרי הוא מקרב את הגאולה. ואף משיח אינו פותח, כי אם בשלום.

(מכתב ד' מנחם אב תשנ"ה, אגרות קדש א' אגרות פ"ט, עמ' קס"ב)

מעלת בחירת המקדש דווקא בירושלים

א. גדרו של משכן שילה, מצד אחד קביעות ומצד שני לא נקרא בית

המשנה מתארת מספר שלבים עד לזמן שנאסרה ההקדשה מחוץ לבית המקדש. בזמן בו היה בית אבנים בשילה היתה בחינת מנוחה, אך לא נחלה, וגם אז נאסרו הבמות. אולם מצד שני נאמר מפורשות, "כי לא ישבתי בבית, מיום העלותי את בני ישראל ממצרים ועד היום הזה, ואהיה מתהלך באוהל ובמשכן." נמצא כי אף משכן שילה לא נקרא בית. ולא ניתן לומר כי שילה, נקראה בית רק ביחס לאוהל מועד, כי יש כאן חילוק ברור בדין הקרבת הבמות. כל עוד היה האוהל במשכן, היה לו תנועה, ולא ניתן היה להגדירו המקום אשר יבחר ה'. אבל בשילה שעמד שש"ט שנים, ונקרא הדבר בית של אבנים, התבטא הדבר בקביעות מקום. עד אשר נצרכו להיתר מיוחד להמשיך להקריב בבמות בין שילה ולבין ירושלים, בזמן שהיו בנוב וגבעון.

ה' אלוקים בו, לשכן שמו שם - שמה תביאו. בגלל שהיתה בחירה מוקדמת, ללא כל סיבה, כי אם שזה מקום השראת שכינתו, זאת מנוחתי עדי עד, ועל כן הדין הוא שרק לשם יש להביא. ומאחר והבחירה היא נצחית, הרי היא אינה תלויה בהימצאות בית הבחירה, כי אם מצד המקום עצמו. והלשון של הבחירה הוא אשר יבחר. בו, דווקא במקום.

ד. הדגש בבית המקדש - היותו נבחר, ולכן קראו הרמב"ם בית הבחירה

בכך יומתק דיוק לשון הרמב"ם הלכות בית הבחירה, בו בשעה שבחלק מההלכות נאמר לבנות בית המקדש. ועד שיש הלכות עם השם מקדש, כדוגמת כלי המקדש. כי רמב"ם רצה להדגיש את בחירת הקב"ה. אלא שיש להתבונן מצד שני מדוע הרמב"ם משנה את לשון המכילתא עד שלא נבחרה ירושלים, אלא אומר כיוון שנבנה המקדש, כגורם לאיסור הבמות. והנקודה היא שניתן לתרץ זאת בחילוק, שיש כאן שני פרטים. הבחירה במקום - עוד היתה בזמן האבות, בהר המוריה. וכפי שמאריך הרמב"ם להורות עד כמה מקומו של המזבח היה מדויק. ובשעה שנבנה המקדש בירושלים, הושלמה הבחירה.

ב. חילוק בין הפסוקים בין בית המקדש לשילה

אלא שיש חילוק בבחירת המקום בין שילה לירושלים. על שילה נאמר בציווי על האדם, 'זהבאתם שמה עלותיכם', ואילו בפסוק הדין על בית המקדש, הדגש הוא על המקום, 'שמה תביאו את כל אשר אנכי מצוה אתכם.' כי בפסוק הראשון יש את הדגש של האיסור להקטיר בכל מקום כדוגמת הגויים, וכתוצאה מכך, מצאו מקום יחיד, על מנת למנוע מצב שיהודים יקריבו בכל מקום. והלשון הוא לשום שמו שם, שפירושו שמאחר ונוקקים למקום יחיד, הרי הקב"ה ישים את שמו.

ג. מעלת בית המקדש - בחירה מצד ענינו

אבל בפסוק השני, יש בחירה חיובית, 'והיה המקום אשר יבחר

ה. החילוק שלשילה הביאו מצד הגברא המחוייב במקום יחיד

מאחר והבחירה בירושלים היתה מצד החפצא, ולא הגברא, כפי שהתבאר, הרי גם הקרבן עצמו נפעל בו גדר של חפצא. ובכך יומתק לשון הרמב"ם, 'כל הקורבנות כולם.. מצוות עשה להקריבן בבית הבחירה.'

(ליקוטי שיחות כ"ד, דאה א' עמ' 79-86).

תיאור בניית ביתו. (א - יב). * תיאור בניית עמודי שלמה. (יג - כב). * תיאור הים אשר לשלמה. (כג - כו). * תיאור בניית עשר המכונות והכיוורים. (כו - לו). * השלמת הכלים לבית ה'. (מ - נא).

הקשר בין זאת חנוכה להפטרת נרות שלמה, בנין בית המקדש

השלב האחד להפוך דברים גשמיים בעולם ככלי לאלוקות, שיהיה ראוי לקדושה. והשלב השני, שבפועל אכן ישמש לענייני קדושה. אם כי עיקר העבודה הוא העניין הראשון. להורות ע"י העבודה בתורה ובמצוות, כי הגשמיות אינה עומדת ומנגדת לאלוקות. וע"י השימוש בהם במצוות כגון הקלף הגשמי לתפילין, לוקחים אותם מממשלת החיצוניים.

ח. כללות ההפטר - מהגזירה התוסף אור

עניין זה משתקף בעבודה הפרטית של חנוכה. שלא התפעלו מהתגברות החושך של היוונים. ובכך שהמנורה הינה כלי הראוי להדלקה - הרי הגיעו לידי הדלקה בפועל. וכמו כן הוא בנוגע להפטרה של חנוכה. כי כללות ההפטרה נתחדש ע"י גזירת המלכות, בחושך הגלות. אלא שזה עצמו פעל הוספה של אור, בקריאת התורה, בהפטרה. בהפטרה הראשונה מבואר בדרושי החסידות, שאף שנמצאים במצב של גלות, רק דרגת "בת ציון", ולא ציון ממש, הרי דווקא מתהפך הדבר לבחינת רני ושמחי.

ט. החידוש בהפטרה עצם לקיחת החומרי ולייעד אותו לקדושה

כך גם לגבי ההפטרה השניה, ובאופן של מעלים בקודש. דווקא מאחר ולא מדובר על הבאת הכלים למקדש, והורדתם לעולם המעשה לשימוש בפועל, כי אם על עצם לקיחת דבר גשמי של העולם הזה החומרי, שיש לו חושך כפול ומכופל, בהיותו מלא קליפות וסטרא אחרא, ודווקא כאן לעשות כלי - הרי זה עיקר העילוי בעשיית דירה בתחתונים. עצם העשייה שלוקחים דבר גשמי, זהב ועושים ממנו מנורה, כלשון הכתוב "ויעש". וכל זאת עוד לפני ההדלקה, כבר אז נעשה התחנות (מקום החושך) כלי ראוי ומוכשר לאלוקות. ובפרט לדעה שכלל לא הדליקו את המנורות של שלמה.

י. כח העשייה דווקא בחומר הנמוך, וע"י הנמוך שבשבטים

כי כח העשייה הוא הכח התחתון שבאדם, שברוחניות הוא בחינת החושך שבו, בהשוואה לשאר הכוחות, שהרי אף לקטן יש כח מעשה, ואפילו לבהמה. ומי שעשה היה חירום, משבט דן, הירוד שבשבטים. ועיקר העבודה היה בנחוש, התחתון ביותר, ביחס לזהב וכסף. (ובו זמנית סייע שלמה, מגדולי השבטים, ובדוגמת המשכן, שמעשה ע"י אהליאב בן אחיסמך משבט דן, ובצלאל משבט יהודה).

יא. מנהג ההפטרה קשור על ביטול מלכות יוון

ובפרט שכל עניין ההפטרה הוא כמבואר בספר תשבי, שאנטיוכוס הרשע מלך יון גזר על ישראל כו', ועתה, אף שבטלה הגזירה - המנהג הזה אינו בטל. ונמצא שמנהג ההפטרה קשור בייחוד עם חנוכה - ביטול מלכות יון הרשעה, עד לאופן של הפיכת החושך לאור.

יב. חובת פרסום הנס בכל קצווי תבל בימינו אנו

ומכאן עובר הרבי להוראה בעבודת האדם, שעיקרה לעשות שליחות להאיר את החושך. ולהדליק את נר ה' נשמת אדם, הנמצא במקום הזה. עד אשר תהא שלהבת עולה מאליה, ונעשה בבחינת מנורת זהב כולה, בפועל ובגלוי. ובבחינת פרסום הנס, ע"י מנורות במקומות מרכזיים בכל המדינות.

(ליקוטי שיחות כ"ה, שבת זאת חנוכה, תשמ"ז, עמ' 424-435)

א. להבין מדוע נבחרה הפטרת שבת שניה של חנוכה על בית המקדש של שלמה

ההפטרה בכל שבת הינה בנביא מעין מה שקרא בתורה, ובמועדים - מעין המאורע, עניינו של יום. וידועה השאלה מה הקשר שהיא הסך הכל של עשיית כלי המקדש ע"י חירום, ואחר כך ע"י שלמה, ומה לכאורה הקשר לזמן החנוכה, שאומרים הפטרה זו כאשר ישנן שתי שבתות בחנוכה.

ב. מקשה, שנתות שלמה אינם עניין עיקרי בהפטרה

ואף שלכאורה אכן מובא פסוק על נרות שעשה שלמה, הרי מדובר רק על פסוק בודד, ועוד לקראת סוף ההפטרה, והוא מובלע בין כל שאר כלי המקדש, ואפילו בפסוק זה לא נאמר נרות, כי אם 'זאת המנורות - חמש מימין וחמש משמאל'. ולא דווקא שהובאו למקדש. וכל זאת בניגוד להפטרת שבת הראשונה של חנוכה, שיש בזה הדגשה והפלאה על נרות זכריה, שהם הן על הבית השני, והן כרמו ונבואה גם לעתיד לבוא.

ג. דווקא העניין של השלמת המלאכה, המזכיר את חנוכה - אינו בהפטרה

הקושיה מתחזקת, מכיוון שדווקא המשך הכתובים, לאחר גמר ההפטרה, דן על חנוכה הבית בימי שלמה, וגילוי השכינה ששרתה בבית המקדש, מלא כבוד ה' את בית ה', שיש בזה מעין המאורע של חנוכה בית המקדש ע"י החשמונאים. עד שיש דעה שהקטע של ותשלם כל המלאכה צריכה להיות ההפטרה העיקרת בחנוכה, ולא רק בשעה שיש בה ב' שבתות. וזה בניגוד להלכה ולמנהג ישראל בזמן הזה, שאפילו לא מסיימים בפסוק ותשלם כל המלאכה.

ד. עניינה בעבודת האדם

וכן אינו מובן, שהרי הכלל הוא מעלים בקודש, ואילו כאן דווקא בהפטרה הראשונה אנו מוצאים קשר חזק יותר לחנוכה. ויש להבין כל זה אף ברוחניות בעבודת האדם.

ה. הבנת גדר החנוכה ברוחניות, הפיכת החושך עצמו שיאיר

יש להקדים ולבאר מהות החנוכה ברוחניות, שהוא הפיכת החושך לאור. שלא רק שסילקו את החושך, של מה שקלקלו היוונים, כי אם המשיכו דרגה כה נעלית, שאף חושך אינו מחשיך בו. ולא זו בלבד, כי כי אם שהחושך עצמו מאיר בבחינת והוי' יגיה חשכי. וכנגד זה קבעו את זמן ההדלקה עד שתכלה רגל התרמודאים מהשוק. כי כנגד המורדים במלכות שמים (תרמודאותיות מורדת), במקום החושך (שוק, הררי הפירוד), ע"י נר מצווה ותורה אור.

ו. הארת העולם ע"י עבודת אתכפיא

יתירה מזו, הרי כל עבודת האדם היא כפיית הרע, ואז יתהפך החושך לאור, ובכך יזכה הקב"ה למילוי תאוותו לדירה בתחתונים דווקא. כך שכל פרט בעולם משרת מטרה נשגבה זו. ומאחר ויש כאן לא רק רצון ותענוג, כי אם תאוה, הרי לא שייך בזה גררי שינויים, שזה נוגע בעצמותו ממש.

ז. הפיכת החומריות למעוות אור, ותחילתו שיפסיק לנגד לאלוקות

בכך מובן שכללות הכוונה בחנוכה הוא הנרות, הבאים לשבר את הקליפות וסטרא אחרא, שהינם נגד ה' ממש. שזה הגשמי והחומרי, והכלי לתקן זאת הוא ע"י האור. ויש בזה שני שלבים,

פרק ח

העלאת הארון, תפילת שלמה, והנוכת הבית ע"י שלמה
 הפטרת פקודי (ו,ג-ח,כא) | הפטרת יו"ט שני של סוכות (בחו"ל) (ח,ב-ח,כא) | הפטרת שמיני עצרת (בחו"ל) (ח,ג-ח,ס)
 העלאת הארון אל בית ה'. (א - ט). * תפילת שלמה, לבקש את הזכות להתפלל, כי הכל היה אפוף ענן. (י - ג).
 * שלמה מקריב קורבנות רבים, ועושים חגיגה ארבעה עשר יום. (גד - טו).

והתפללו דרך ארצם – הטעם שכל התפילות עוברות דווקא דרך המקדש

א. להבין מה מיוחד במנורה, שמשה התקשה בבנייתה?

חכמינו מספרים כי משה התקשה בבניית המנורה. לכאורה מה קושי יותר במנורה, מאשר בשאר הכלים, ובפרט שכבר ראה כדוגמתה בשמים, שנאמר אשר הראית.

ב. היאך מקדש רוחני נבנה מדברים גשמיים?!

התורה בציוויה למשכן פותחת בהקדמה כללית, 'דבר אל בני ישראל, וכן יוקחו לי'. שהרי המשכן נעשה מדברים גשמיים. ולפלא הדבר שמגשמיות נעשה מקדש, בו בשעה שהייתי מצפה לעשות עניין רוחני ע"י עניינים רוחניים כלימוד תורה ותפילה. ופלא נוסף היאך דווקא במקדש היה אור שלא רק שיותר מהעולמות, כי אם אף יותר מהעולמות העליונים, בו היתה "המשכת עצמותו" של הקב"ה בכבודו ובעצמו.

ג. בקדש הקדשים ראו דבר והיפוכו יחדיו

התגלות זו היתה דווקא בקדש הקדשים, והתבטא בגלוי לעיני בשר, שמקום הארון היה שלא מן המידה, שבחינה זו היא רק ע"י עצמותו יתברך. בחינה זו נקראה ע"י חוקרי ישראל בגדר של נמנע הנמנעות, שהוא חיבור של מקום ומעל למקום יחדיו.

ד. התפילה דרך קדש הקדשים מאפשרת להתפלל על דברים גשמיים

זה הטעם, לכך שכל התפילות עוברות בקדש הקדשים - 'זוהי שער השמים'. ולפיכך נאמר 'והתפללו אליך דרך ארצם', שבכל הארצות - מתפללים בני ישראל לכיוון ארץ ישראל, בארץ ישראל - לכיוון ירושלים (בית המקדש), ובירושלים (בבית המקדש) - לכיוון קדש הקדשים. והטעם לכך הוא שהתפילות הינם על צרכי האדם, שברובם הינם דברים גשמיים, אשר אין להם למעלה כל תפיסת מקום. ודווקא בקדש הקדשים, מאפשר נמנע הנמנעות את החיבור של המטה מטה עם המעלה מעלה.

ה. קושיית שלמה במינוחים חסידיים

לפיכך קשה איך יתכן לעשות דברים גשמיים לקדושה הנעלית יותר מהקדושה בעולמות העליונים. וזו אכן תמיהתו של שלמה המלך. 'הן השמים ושמי השמים - לא יכלכלוך, ואף כי הבית הזה?!'. שמים ושמי השמים מבואר בחסידות שהינם משל לדרגות נעלות ביותר. ואעפ"כ אינם כלים לעצמות, והיאך בית הבנוי מחומרים גשמיים, הוא זה שיכול להיות "כלי" לעצמות אין סוף ברוך הוא?

ו. רק בכוחם של בני ישראל להוציא מההעלם את קדושת הגשמי

דווקא הגשמיות היא מעצמותו, אלא שהיא בהעלם. ועל כן אפשר לעשות מהם מקדש, שאין צורך אלא רק להוציא זאת מההעלם אל הגילוי, ולפני לקיחת הדברים הגשמיים למשכן נאמר דבר אל בני ישראל, שרק בכוחם לגלות זאת, שאצלם העצמות היא בגילוי.

ז. הקושי היאך עושים מזהב אלוקות, וביאורו בעבודת האדם

בכך יובן מדוע משה התקשה רק במנורה. בהיותה זהב, שכל עניינה שתהיה עדות לבאי עולם, שהשכינה שורה בישראל. ועל הקושי היאך עושים מזהב אלוקות. עונה לו הקב"ה, כי עליו רק להשליך זאת לאש, והקב"ה הוא שיעשה מכך משכן. ואף שהמשכן הגשמי חרב, הרי אצל כל יהודי הלוקח את כל חפציו, ועושה מהם בית מקדש לה'. הרי אין זה בכוחו של האדם. אלא עליו רק להשליך זאת לאש שבלבבו, כי אצל כל יהודי יוקדת אש להבה לקב"ה. ובכך הוא יסמל יהיה בבחינת עדות, שהשכינה אכן שורה בו.

(ליקוטי שיחות א' תצוה, [המתורגם] עמ' 160-163).

וילכו לאהליהם שמחים וטובי לב על כל הטובה אשר עשה ה' לדוד עבדו ולישראל עמו

א. מה טעם להנאה מגשמיות, והרי זה זמני

כאשר יהודי חוזר מבית המקדש, הרי הוא רואה שהעיקר הוא רוחניות. ואם כן הוא מבין כי גשמיות הינה רק מעבר זמני, ומה השמחה ומה כל כך טוב להם על הלב? אלא השמחה הגדולה היא מהכרת האמת. כשמכירים את האמת, הרי זה עצמו פועל שיהיה שמחה גדולה ובלתי מוגבלת, עד שנהיה טוב על הלב. ומונה כאן חמישה דברים וטעמים לכך שזכו לאמת.

ב. הידיעה של האמת היא עיגמה מביאה שמחה

הטעם הא'. נתינת תורת אמת, שלא רק שהיא אמת מצד עצמה,

(ליקוטי דיבורים ב' [מתורגם ללשון הקודש] עמ' 297-298).

פרק ט

התגלות ה' לשלמה, קבלת שטח לחים, הפיכת העמים לעבדים

ה' נראה אל שלמה בשנית, מברכו אם ילכו בחוקי התורה, ומזהירו על סטייה. (א - ט). חירם מלך צור מקבל את ארץ כבול, ומעניק סכום לשלמה אשר מקדישו. (י - טו). כיבוש פרעה, וכיבושי שלמה, ומה שלא כבש - הפכם לעבדים למס. (טז - כג). בת פרעה מקבל מגורים. (כד). שלמה מעלה ג' פעמים בשנה. (כה). אוניותיו של שלמה. (כו - כח).

גדר עציון גבר ברוחניות

ההתעוררות מלמטה.

בפרטי המסעות נאמר: 'ויסעו מעציון גבר ויחנו במדבר צין היא קדש'. (בפרק זה מסופר על אניות שלמה, ששם עשאן). עציון הוא לשון עצה וחוכמה, וגבר הוא התרנגול, בבחינת קרא הגבר. ולכן כאשר שומע קול תרנגול מברך הנותן לשכוי בינה, שהוא

(אור התורה לצמח צדק, במדבר ד', מסעי עמ' א'שס).

אז יתן שלמה המלך לחירם עשרים עיר בארץ הגליל

נשאר לגור בחו"ל.

לכאורה היאך עבר שלמה המלך על האיסור של לא תחנם. ובפרט שיש דעה בתוס' שחירם לא היה גר תושב. ומתרץ, כי אם הגוי גר בחו"ל, ורק קונה דירה להשקעה - אין בכך איסור. וחירם

(גדולי תורה על החזרת שטחים, הרב ז'ולטי, עמ' 60).

הבתים, את בית ה' ואת בית המלך

א. מדוע הוכח רש"י על הבתים למיילדות העבריות מפסוק זה?

ב. עיקר ההוכחה היא שבמלה בתים נכללים בתי כהונה לוויה ומלכות המענה על כך, אכן טעו בהעתקת דברי רש"י והלשון המדוייקת היתה 'הבתים', את בית ה' ואת בית המלך? ובשינוי קטן זה גם מתבהרת התומה לגבי שתי הקשיים האחרים. אכן לא היה כל צורך להוכיח את הקשר שכהונה לוויה ומלכות נקראות בתים, אלא ההוכחה היא בכיוון ההפוך, שסתם בתים, שזה הלשון עבור המיילדות ויעש להם בתים, חייב להתפרש דווקא לבתי כהונה לוויה ומלכות. כעת מהפסוק ששלמה בנה בתים, סתם הרי זה בית ה', שבו נכללים הכהנים והלוויים, ובית המלך, שעניינו הוא מלכות.

(ליקוטי שיחות כ"א עמ' 2 ואילך).

התורה מספרת כי המיילדות העבריות זכו לבתים, והכוונה כפי שמפרש רש"י היא לבתי כהונה ולוויה ומלכות, ומצטט פסוק זה, בלשון ויבן את בית ה' ובית המלך. ויש להבין מדוע לא מביא פסוקים אחרים בהם במפורש רואים כי המילה בית שייכת לג' עניינים הללו כגון בית אהרן ברכו את ה', בית הלוי ברכו את ה', שמעו נא בית דוד. והקושיא מתחזקת עוד יותר, באשר אין כאן קשר ברור שבית ה' ובית המלך הינם בתים כפשוטם? שאלה נוספת היא על כך שרש"י שינה כשהעתיק. באשר הלשון היא 'אשר בנה שלמה את שני הבתים, את בית ה' ואת בית המלך'?

פרק י

מלכת שבא וכל באי עולם, מגיעים למלך שלמה ומעשירים קופתו, שמהם בונה אוצרות.

מלכת שבא אצל שלמה המלך, יוצאת בהתפעלות עצומה. (א - ג). עשיית הצינה והמגינים מזהב, מרוב עושרו. (ד - ז). עשיית כסא המלך וכל הכלים. (יח - כא). מכל קצוות העולם באים לראות ולשמוע את חכמת שלמה ומביאים לו מתנות. (כב - כה). עושרו של המלך שלמה, ובניית אורוותיו עם הסוסים. (כו - ט).

אין כסף לא נחשב בימי שלמה למאומה - ברוחניות

יצחק לגבי אברהם הינה לעתיד לבוא. כי אף שכעת יש מעלה של הגבורה על החסד, הרי בכל זאת היא זקוקה לקבל דרכה, ואילו

א. מעלת הגבורה על החסד לעתיד לבוא. במאמר שכעת התגלה, שעיקר מעלתו של הצמח צדק מבאר, במאמר שכעת התגלה, שעיקר מעלתו של

הבירורים חייבים לבוא אל החסדים, ורק באופן זה תהיה בחינת הגבורה כראוי. שכעת בזמן הבירורים, הלוויים הינם טפלים לכהנים. ורק לעתיד לבוא, בשעה שאת רוח הטומאה אעביר מן הארץ, וכל ענייני הגבורה יתעלו.

ה. החילוק בעבודת המסירות נפש, היוצאת מהעולם, לגבי המצוות ברוחניות עבודת המסירות נפש היא העלאה, לעומת התורה והמצוות שהינם המשכה. והיות ומסירות הנפש מקושרת לבחינת עתיק, שהוא למעלה מהכוחות הפנימיים - עצם הנפש, הרי היא ללא טעם. ובכך מתברר, כי הבית יוסף לא זכה למות על קידוש ה'; עם היותו מקיים את התורה והמצוות, מה שנחשב בעבורו לעונש.

ו. החדרת האור אף בבול עץ

ובכך מובן המאמר, כי בול עץ (בדוגמת הגוף) שלא מאיר בו אור הנשמה - מבטשים אותו, על מנת שיעלה בו האור. כי לא מספיק שיהיה בו אור, כי אם שממש יעלה, בחינת גבורה. וכפי שבפרשתנו, פרשת תולדות נאמר ויתן לך האלוקים, כי דווקא ע"י הגבורה נמשכת תוספת האור.

(ליקוטי שיחות ה', הוספות, תולדות תשכ"ה, עמ' 367-368).

לעתיד לבוא הגבורה אינה צריכה לעבור דרך החסד. בכך הוא מבאר את הסתירה למאמר אחר בו נאמר כי הזהב עדיף על הכסף, המסמל חסד, ובו זמנית כי החסדים נעלים מגבורה.

ב. עונשו של קרח, על שהפריד בין גבורה וחסד, מה שיהיה רק בעתיד

ידוע כי מחלוקתו של קרח על אהרן היתה, כי הוא חשב על מעלת הגבורה, כפי שהיא לעתיד לבוא, שהם העיקר. ולפי שהוא חלק באופן שהפריד בין החסד והגבורה - כך היה עונשו, שהיה מן הבלועים ומן השרופים. באשר ברוחניות הבליעה היא באופן של ירידה, כדוגמת החסד, ושריפה הינה כלפי מעלה, בדוגמת הגבורה. ומאחר שההפרדה פוגמת בשני הקווים - הרי לפיכך נענש בשניהם.

ג. ברוחניות גם אצל שלמה נפגם שלא עבד בשני הקווים

ולא רק קרח, אשר מחלוקתו לא היתה לשם שמיים, כי אם גם שלמה המלך, עם זאת שבימיו היה הירח במילואו, הרי הוא נענש על כך שפעל בקו יחיד, שכסף (חסדים) לא נחשב בימיו למאומה. ואף שאכן יש מעלה של הזהב לגבי הכסף.

ד. שני שלבים - כעת שלב הבירורים, הלוי טפל לבחן

אלא שעפ"י דברי הצמח צדק מתבארים העניינים, כי בזמן

ביטול הגויים אל שלמה, ובהשוואה לאחרית הימים

נשארה מלכה, ויתירה מזו ששלמה כיבדה בכבוד גדול. ואילו לעתיד לבוא הגילוי יהיה כה גדול, עד אשר לא תהיה כל יניקה לחיצונים, ויתבטל המוות לגמרי, בלע המוות לנצח.

ד. החילוק בין סור מרע למיאוס של הרע

בעבודת האדם זה החילוק בין סור מרע, שהוא אמנם בפועל דוחה את הרע, אך אינו שונאו בעצם. עד שמאחר ונשאר אצלו מציאות של נתינת מקום לרע, שנמצא שבהעלם יש לו איזה שמץ אהבה לרע. ואילו העבודה של מואס ברע, שהיא עבודת הצדיקים הגמורים, היא מאיסה בתכלית, עד אשר אין לו שום נתינת מקום, לדבר שהוא היפך הקדושה. וזה עצמו פועל שגם למעלה יש את השנאה לעשו, בתכלית השנאה.

ה. המיאוס לרע הוא בשל אהבתו הבלתי מוגבלת לה'

ומאחר שגודל השנאה לסטרא אחרא, והמיאוס ברע הוא כדוגמת גודל האהבה להוי', הרי החילוק הוא כמידת האור והגילוי העצום שיהיה לעתיד לבוא. ודבר זה כמו כל הגילויים לעתיד לבוא תלוי בכל עבודתו דווקא כעת. ומאחר והמוות יהיה שייך בכל אחד ואחד מישראל, הרי חייבת להיות בחינה זו, שבשעה שמוסר את כל מציאותו לאלוקות, ואינו שייך לבגדים הצואים, הרי הוא בבחינת צדיק גמור לפי שעה.

(תורת מנחם, ספר המאמרים מלוקט, חלק רביעי, מאמר מוגה, ד"ה בלע המוות לנצח, ה' מנחם-אב תשכ"ה, עמ' קכ"א - קכ"ז).

א. מוות קשור עם חטא עץ הדעת, ברוחניות תערוכת הטוב עם הרע

ענין המיתה קשור עם חטא עץ הדעת. כי לפי כן היה האדם חי לעולם, וכעת לאחר שאכל מעץ הדעת, נגרם מוות. הטעם לכך שבתחילת הבריאה הטוב הרע היו נפרדים. ועץ הדעת פעל תערוכות. וכעת לאחר שיחיה לעולם - גם לרע יהיה קיום לעולם. כי קדושה הינה חיות, וחטא - עניינו מוות, וכאשר ייפסק ברוחניות גדר המוות, כי את רוח הטומאה אעביר מן הארץ, ממילא יתבטל הרע שהוא המוות הרוחני, עד שיתבטל המוות גם כפשוטו.

ב. השפעת אור גדול כבימי שלמה - ביטל את הכל כלפיו

הסיבה לביטול הרע הוא מאחר ויהיה גילוי אור נעלה ביותר, הגורם שכל המנגדים ממילא בטלים. כעין זה היה בזמן שבית המקדש היה קיים, ובפרט במלכות שלמה, אשר כל הגויים נתבטלו לפניו ללא כל צורך במלחמה, עד שלכן נקרא שמו שלמה, כי שלום היה בימיו. אלא שבכל זאת היתה אף לחיצונים יניקה, אם כי מבחינת אחוריים, ולא באופן פנימי.

ג. לעתיד לבוא לא תהיה כלל יניקה לחיצונים, מרוב האור הגדול

בכך מובן היאך מלכת שבא רק מעצם שמעו של שלמה, עם היותה בארצה, נפעל אצלה ביטול קצת, שגרם לה להגיע אל שלמה, ובפרט לאחר שבאה וראתה את חוכמתו, נתבטלה לפניו באופן שלא היה בה עוד רוח. אולם מכל מקום, גם לאחר כל זאת

מלכת שבא

האויב לא יוותר, ולאחר ההפסד יחזור ותעורר מחדש.

ב. מעלת הבירור בימי שלמה, דרך מנוחה, ודוגמתו במלכת שבא

מעלה גבוהה יותר היתה בימי שלמה המלך, והיא בחינה של

א. הבירור הפחות הוא בדרך מלחמה, שיש חשש שיחזור האויב ויתעורר

בכללות יש שני אופני בירור, בדרך מלחמה ובדרך שלום ומנוחה. בשעת מלחמה יש מציאות לאויב, ואפילו מציאות חזקה, אלא שלוחם עמו ומנצחו. אלא מאחר ויש לו מציאות, הרי יש מצב בו

מנוחה. המדרש והזוהר דימו זאת שהיתה הלכנה בשלימות. והעניין ברוחניות, כי מצד ריבוי החוכמה של שלמה נפעל הבירור בדרך ממילא. וכמו מלכת שבא, אשר הביאה לו את הבירורים בעצמה. ומאחר ואין כאן אויב, הרי הבירור בדרך שלום לא יגרום שיחזור ויתעורר. ולכן נאמר בשלמה הוא יהיה איש מנוחה גו' ושלום ושקט אתן על ישראל בימיו.

ג. מעלת הבירור בימי החנוכה, שאף למתנגדים לקדושה – המציאות משתנה אמנם גם הבירור בדרך מנוחה מתחלק לשני אפנים. אכן הניצוצות ששלמה בירר היה זה בדרך ממילא – אך זה הגובל

ג. מעלת הבירור בימי החנוכה, שאף למתנגדים לקדושה – המציאות משתנה אמנם גם הבירור בדרך מנוחה מתחלק לשני אפנים. אכן הניצוצות ששלמה בירר היה זה בדרך ממילא – אך זה הגובל

(ספר המאמרים תשי"ב, חנוכה עמ' 146-147).

פרק יא

שלמה נענש על לוקחו ריבוי נשים זרות, הבנות שיקוצים, שהממלכה תיקרע ממנו, כנבואת אחיה לירבעם בן נבט

שלמה המלך נושא נשים נוכריות, ובונה להם שיקוצים. (א - ח). ה' מעניש את שלמה על כך שיקרע את ממלכתו. (ט - יג). ה' הדד האדומי שטן למל, נושא את בת פרעה. (יד - כב). שטן נוסף, רוזן בן אלידע, מולכים בארם ובדמשק. (כג - כה). ירבעם בן נבט העבד מרים יד במלך. ומופקד על בית יוסף. (כו - כח). אחיה השילוני מנבא לו כי ימלוך על עשרת השבטים, ומצוהו לשמור דבר ה'. (כט - לט). סיכום על מות שלמה, ירבעם מולך אחריו, וירבעם נמלט מפניו אל מצרים. (מ - מג).

שערי בית המקדש דבקו זה לזה, מחמת נשי שלמה

ג. במקום שיש חסרון קדושה – עולה הטומאה

וכן בשעה שנשא שלמה בת פרעה, בא גבריאלי ונעץ קנה בים, והעלה שרטון, ונבנה עליו כרך גדול של רומי, שהרי הכלל הוא שהאחד בא על חשבון השני, ולאום מלאום יאמץ. ובכך שהיה גרעון בקדושה, נמשכה תוספת יניקה לחיצוניים. ועם היות שנאמר ויביאה אל עיר דוד, שמשמעותו היא שגייר אותה כראוי. הרי בכל מקום, לגבי שלמה נחשב הדבר לחטא ועוון.

ד. פגם שלמה גרם לנעילת השערים, ומעלת יוסף – הבריחה את הים לעומת זאת על יוסף נאמר בקריעת ים סוף, שהים נס - מאחר וראה את ארונו של יוסף, שהוא מסר את נפשו על פגם הברית. שנאמר ולא שמע אותה לשכב אצלה. וסבל על כך ייסורים מרים. וישב י"ב שנה בבית האסורים חנים על לא דבר, עד שזכה בשל כך להיות מרכבה לבחינה זו.

(תורת שמואל [המהר"ש], תרל"ה ב', עמ' תק).

א. ארון הברית מעלתו נשגבה בחינת הייחוד, המשכת הדעת

ארון הברית נקרא מקום הייחוד, שהיה בקודש הקדשים. ועל כן בשעה שרצה שלמה להמשיך ייחוד תורה שבכתב עם התורה שבעל פה. דבקו שעריה. וכפי שנאמר נודע בשערים בעלה, לשון המשכת הדעת, בחינת האדם ידע את חוה אשתו. וזה צריך להיות ע"י העברת השערים וברית העליון. שבשערים נאמר שאו שערים ראשיכם, כלומר שיש להם ראש.

ב. שלמה שהלך אחר הטעם – פגם בראשו

ואילו שלמה פגם בראשו, מאחר ונאמר עליו ויחכם מכל אדם. ובנה על חכמתו יותר מדאי. שהרי התורה אמרה ולא ירבה לו נשים, והוסיפה על כך טעם, ולא יסור את לבבו. ואילו שלמה חשב כי הוא יוכל להרבות, ואצלו לא תהיה הנפילה שיסירו את לבבו. ובסופו של דבר נאמר נשיו הטו את לבבו.

יואב מכרית רק את הזכרים באדום

ב. העם דיבר בלשון הקודש לא נוקק לפירוש, והדבר שאיר חורים בהבנת הפסוקים בתנ"ך

טעות זו היתה מאחר ועיקר הדגש לא היה לבאר את משמעות תוכן השפה, כי אם רק את הקראת הנקודות והטעמים. מכיוון שהיו חלק מהתורה שבעל פה, שבאותו זמן נאסר בכתובה, בבחינת דברים שבעל פה - אין אתה רשאי לכותבם. ראייה לכך אנו רואים ממפגשו של רבשקה, ופניית אליקים אליו, דבר נא אל עבדיך ארמית כי שומעים אנחנו, ואל תדבר עמנו יהודית באוזני העם, כי אכן זו היתה שפת העם. ולכן האב היה מדבר עמו בלשון הקודש על מנת להרגילו בקריאת התורה בשעה שיגדל לאחר מכן. ודבר זה גרר מצב בו הם לא יודעים פירושים של כמה פסוקים בתנ"ך, הן את המילים שבהם והן את ההקשר, כלפי מה דובר הפסוק.

(לימוד מקרא לתשכ"ד בימי חכמי התלמוד ובימינו, הרב אשכנזי, תשורה לבר מצוה לנכד עמ' 25).

פרק יב

הרבעים מתנשא במסים, הממלכה נקרעת, ירבעם בונה מרכזי ע"ז בדרן ובבית אל

העם באים להמליך את רחבעם, ומבקשים הקלה במסים. (א - ד). רחבעם זונח את עצת הזקנים, המורים לו להקל, ומדבר בולזול מול העם, שיקשה עליהם עוד יותר. (ה - טו). מלכות ישראל נקרעת מעל רחבעם, עושים לו מרד מס, ורק נשאר למלוך בערי יהודה. (טז - כ). ה' שולח את שמעיה איש האלוקים להורות לעם כי לא ילחמו מלחמת אחים, וכי ממנו היה הדבר. (כא - כד). ירבעם חוטא, מפחד שהעם העולה לירושלים ידבק ברחבעם, בונה שני עגלי זהב, מעמיד כהנים שלא מבני לוי, וממציא חג מליבו. (כה - לג).

כהן גדול ונביא הינם גדולים מהמלך, ומאחר ורחבעם לא שמע לזקנים – חל הקלקול

בית דוד הכשרים מצינו כי היו גדולים מהם, כי בשעה שהכהן הגדול שואל במשפט האורים, המלך עומד לפניו. ויהואש שמלך בקטנותו, ומורה דרכו היה יהוידע הכהן, הרי נאמר כי ויעש.. אשר הורדו.

ג. חובת המלך לעצת לדברי הנביאים והזקנים

וכן הנביא - הוצרכו מלכי ישראל לשמוע לדבריהם. ואפילו את עצת הזקנים. וכפי שמצינו אצל רחבעם בן שלמה וייוועץ המלך רחבעם את הזקנים, אשר היו עומדים את פני שלמה אביו. ורק מאחר ולא שמע לעצתם, אירע דבר בלתי רצוי.

(תורת מנחם תשמ"ו, ג, אחרון של פסח, עמ' 151-150).

א. מלך משול ללב והוא מהאברים שבהם תלויה חיות הנפש

המשיח הינו בחינת מלך. מלך הינו גדר של לב. ולפיכך כמו שכל מציאות אברי הגוף תלויה במציאותו של הלב. מביאים את תשובת החכם צבי, בנוגע לעוף שלא נמצא בו לב. שמאחר ולא יכולה מציאות שכזו, בהכרח שיש לו לב, אלא שהוא אינו במקומו. והדגשה זו היא אינה אפילו באיברים שהנפש תלויה בהם. ועל כן כל המורד במלך - הדין שיש למלך רשות להורגו. כי מרידה ולו דבר הקטן ביותר, נוגעת לכללות קיום המציאות.

ב. מעלת המלך אינה קשורה על החשיבות, שכהן גדול עונתו באורים ותומים

תכונה זו אינה קשורה עם מידת החשיבות. כי גם אצל מלכי

ירבעם בן נבט – החילוק בין החטאת הרבים, לאונס לעבור על דת בדורנו

א. בדורנו יהודים כפו עקירת הדת על הזולת

גזירות שמד והעברה על דת ע"י גויים אינם חידוש. אולם הרבי הריי"צ אומר שלא היה דבר כזה בדברי בימי ישראל. ובדבריו התייחס לאונס של העברה על דת. ולכאורה היה מקום לשאול, שהרי ירבעם חטא והחטיא את הרבים? והתירוץ הוא שהמחטיא הוא רק מסית בדברי שכנוע ופיתוי. אך עדיין יש לשני את האפשרות לסרב לו, ולא להתייחס לדבריו. אך המהרסים והמחריבים ממש כופים זאת, עד רצונם לעקור את עיקר הדת לגמרי.

ב. ירבעם לא הכריח לעבוד את העגלים, ועשה זאת רק מסיבות שלטוניות,

ולא דתיות

המעייין בתולדות ירבעם, לא ימצא זכר לכפייה זו. אמנם הוא בדה חג מליבו, חסם את הדרך לירושלים, על מנת שלא יעלו לרגל. אלא כל מטרתו היתה הבטחת שלטונו, ולא מחמת מלחמה דתית. אך לא היה הכרח לעבוד את העגלים שהכין. ונמצא כי בדורות האחרונים קמו אנשים שהאפילו ברשתם אפילו ביחס לאדם שהיה במשך כל הדורות לסמל ולדוגמא של הטיפוס של מחטיא הרבים. וזה באופן שלעולם לא נשמע כדבר הזה.

(הרבי ויהדות ספרד, טבאג, עמ' 311).

פרק יג

איש האלוקים מתנבא כנגד חורבן הבמות, נביא שקר שמטעו גורם למותו, ירבעם אינו חוזר ממעשיו

איש האלוקים מנבא כי בשל עונשם בבמות יקרע המזבח, יד המלך התייבשה בנסותו לתופסו. (א - ה). ירבעם מבקש שיתפלל להשיב ידו, ואיש האלוקים פועל זאת אך מסרב לאכול אצל המלך, ולקבל מתנות. (ו - י). נביא שקר, מתנבא אליו בשקר, שיבוא לאכול עימו. (יא - יח). נביא האמת אוכל, ונענש קשות, שאריה הרגו. (יט - כד). האנשים שראו זאת מספרים לנביא השקר, שקוּברו ומבקש להיקבר לאחר מותו עימו. (כה - לב). אעפ"כ ירבעם אינו חוזר מדרכו הרעה, וזה הגורם להחרבת בית ירבעם. (לג - לד).

וּתִיבֵשׁ יָדוֹ – הַקְבִּי"ה חָס עַל כְּבוֹד הַעֲדִיקִים

הצדיקים עוד יותר מאשר על כבוד עצמו. ועל כן כאשר מרימים יד לפגוע בנביא - הרי התוצאה המיידית היא 'וּתִיבֵשׁ יָדוֹ'.

בשיחה על סיום מסכת מכות, שחכמים הרואים כיצד מושפל כבוד ה', בשעה ששועל יוצא מקודש הקדשים, החלו הם בוכים (ורבי עקיבא מצחק). מדגיש הרבי היאך הקב"ה חס על כבוד

(שיחות קודש תשל"ד ב' עמ' 360).

פרק יד

אחיה השילוני מתנבא על חורבן מלכות ירבעם, שלא הלך בדבר ה', גם רחבעם חוטא, ושישק המצרי גונב האוצרות

אשת ירבעם מתחפשת בבואה אל אחיה השילוני, לדעת מה יעשה לבנה. (א - ד). * הנביא מנבא צרות והכרתה לבית ירבעם, שהכעיס את ה', ורק בנה שהיה בו דבר טוב יזכה לקבר. (ה - ו). * כבואה לעיר מת הילד, כנבואת אחיה, לאחר פטירת ירבעם מולך אחריו נדב בנו. (ז - ח). * גם אצל רחבעם יש ע"ז, ועושים ככל תועבות הגויים. (כא - כד). * שישק מלך מצרים גונב אוצרות המקדש והמלך. (כה - כו). * רחבעם מחליף מגיני הזהב בנחושת. בכל זמנו היה מלחמה עם ירבעם. (כא - לא).

ירבעם עם היותו גדול בתורה בעזרה מופלגה, מפני שהיתה בו גסות – נפל

לא היה כל דופי, וחידש דברים - שלא שמעתן אוזן מעולם. עד שדרשו חכמים, שכל תלמיד חכם דומה בעיניהם כעשבי השדה, ובדרשה אחרת נאמר, שכל טעמי תורה גלויים להם כשדה.

ג. היציאה מבחינת ירושלים – הביאה לגילוי הרוע שבו

אלא שבחינה הרוחנית שיצא מירושלים - היא שיצא מהיראה השלימה והתמימה. וע"י ההתנשאות שלו נתגלה הרע, אשר היה בו בפנימיותו. [ואף שמאמר זה היה לכאורה לשלבו בפרק י"א, שמשם מקור הפסוקים. הרי בחרתי, להכניסו כאן, להורות על אחריתו של ירבעם.]

(מאמרים מלוקטים, הרי"צ, אני חומה ושדי מגדלות, י"ט כסלו תרצ"ב, מהדורה מנוקדת, עמ' 99-100).

א. הצדיק אפילו על ביטוש קל, מנצל זאת לפשפש במעשיו

הרבי הרי"צ בתיאוריו שובי הנפש, מתאר כיצד כאשר מערערים אדם שהוא רשע, מתגלה פנימיות הרוע שבו. כי כאשר מבטשים אותו מלמעלה באיזה ביטוש, בבנים בריאות או פרנסה, הרי אז הוא בא לכלל כעס, ובוטט בה' יתברך. ואילו צדיקים אפילו על ביטוש קל, נכנע ונשבר לבבם ביותר, ומפשפים במעשיהם למצוא אף דקות הרע.

ב. עלייה להתנשאות מביאה אצל הרשעים לבעוט בבורא

כמו כן ע"י התנשאות, הרשעים מיד בוטטים, בבחינת מי ה' אשר אשמע בקולו? בהעזה וחוצפה. ואמרו חכמים, כי ירבעם היה באותה דרגה של אחיה השילוני, אלא שיצא מירושלים. ובתורתו -

פרק טז

אבים הרע, ואסא הטוב – למלכי יהודה, נדב ובעשא, שהכה כל בית ירבעם, למלכי ישראל

מלכות אבים בן רחבעם לשלוש שנים, שהמשיך את חטאות רחבעם אביו. (א - ח). * אסא עושה הטוב בעיני ה', מכחיד גילולים, ומפלצת אמו, רק הבמות נותרו. (ט - טו). * מלחמה בין אסא מלך יהודה לבעשא, אסא שולח מאוצרות ה' והמלך על מנת שיכרות מלך ארם ברית. (טו - כא). * המלך אסא מפנה את הרמה שבנה בעשא. (כב - כד). * נדב בן ירבעם מולך שנתיים, עושה הרע ונענש ע"י בעשא, אשר מכרית כל ביתו כנבואת אחיה. (כה - ל). * בעשא מלך ישראל לוחם נגד אסא, וגם עושה הרע בעיני ה'. (לא - לד).

לבב אסא היה שלם עם ה'

על מנת לקבל פרס, בשביל תנאי. וכן שהוא משלים את העולמות.

(אור התורה לצמח צדק, דברים ב, שופטים, עמ' תתמ"ג)

הצמח צדק מבאר שתמים - פירושו שלימות. ומשווה בין אסא, שעליו נאמר לבב אסא היה שלם עם ה' כל ימיו, בניגוד לאמציה, שעם היות שנאמר בו ויעש הישר וכו', הרי לא נאמר בלבב שלם. ויש שם ביאורים נוספים לגבי תמימות, שזה תוכו כברו, שלא יעשה

פרק טז

מלכי ישראל הרשעים בימי אסא: בעשא, אלה, זמרי, עמרי ואחאב, הגרוע מכולם

יהוא בן חנני מוסר נבואה קשה על בעשא, ואכן זמרי עבד בנו אלה, מחסל כליל את ביתו. (א - ד). * עמרי שר הצבא מוכתר ע"י העם, עושה מצור על זמרי, ששורף עליו את בית המלך. (טו - כ). * העם נחלק לשנים, ועמרי מנצח, וממשיך לעשות הרע בעיני ה'. (כא - כח). * אחאב מולך תחתיו והוא הגרוע שבגרועים, בנה מזבח לבעל, נשא את איזבל הרשעה. (כט - לג). * חיאל בן האלי מנסה בימיו לבנות את יריחו, ומאבד את בנו הגדול כשמייסדה, ובמעיר בניו משלם כשהציב דלתיה, כנבואת יהושע בן נון. (לד).

האחדות בימי אחאב

א. מעלת האחדות היא מעל לימוד התורה, ביכולתה לחבר הפכים להבין הטעם שבדורו של אחאב, שהיו עובדי עבודה זרה, הצליחו במלחמה וכבשו את כל העולם, ובדורו של שאול ושמואל, שהיו התינוקות דורשים מ"ט פנים בתורה ועם כל זאת לא הצליחו

[אמנם הרמוז הוא מפרק י"ח, שנאמר בו חי ה'.. אם יש גוי וממלכה, כלומר שהיה מושל בכיפה, אבל כבר מפרק זה מתחיל עניינו של אחאב]

המקדש, והיה אז גילוי אלוקות.

ג. אור המוחין העליון יכול לסבול הפכים, בניגוד לתינוק

בתינוק לעומת זאת, כאשר משהו נגד רצונו יצעק ויבכה, כי כלי מוחו קטן מהכיל שני הפכים. וכל זה נמשך מאור עליון שהוא למעלה משניהם, והופכים לאחדים. כי ע"י שיהיה בבחינת מוחין דגדלות יהיו המידות בטלים אצלו ויהיה ליבו ברשותו. כי עיקר הפירוד הוא מחמת המידות, שנמשך אהבה שנאה וניצוח.

ד. ריבוי הדעת לעתיד לבוא תשנה גברי הבריאה

עד אשר גם לעתיד לבוא, כאשר יהיה ריבוי הדעת, ישכנו ב' הפכים יחדיו, ועד בחינה של גר זאב עם כבש. ובכך גם יתבטלו כל המזיקים. שהרי מחמת מוחין דקטנות באה הקפידה והכעס עד שיהרוג את זולתו.

(אור התורה לצמח צדק, בראשית ג', פרשת נח, עמ' 1264).

במלחמה. והחידוש הוא שבדורו של אחאב היה אחדות. ולשם כך מבאר גדרה של האחדות. שהרי אחדות הינה נשיאת הפכים, בבחינת שלום, המקשרם. ומבאר כי סיבת האחדות באה ממוחין דגדלות, בניגוד למחלוקת הבאה ממוחין דקטנות. שהרי מחמת שינוי הטבעים, אפילו אחים ואוהבים אמיתיים לפעמים לא יוכלו לסבול זה את זה, ובכך האחד יקניט את חברו, ואם כן היאך יימצא השלום בעולם!?

ב. במקום הרחב יוכל לסבול המנגדים לטבעו

אלא שיש כח גדול בשכל האדם, שיסבול כל המנגדים לטבעו, אף כשיקניטוהו וכדומה, והוא מפני הרחבת הדעת דווקא. שכאשר שכלו רחב - לא יתפוס מקום ליש דבר, מה שמקניטים אותו. שהכל חשובים אצלו כלא נחשב ממש, וכסיפור הידוע על הלל, שלא יקפיד, מחמת ענוותנותו. ויוכל הדבר המנגד להתיישב במוחו, ויסבלנו. כי במקום הרחב ישכנו בו ב' הפכים. וכמו שהכעס על שלמה, שנשא את בת פרעה - לא ערבב השמחה מבניין בית

הכנעת אחאב

על כל פשעיו, כי אין לך דבר העומד בפני תכלית ההכנעה בלב האמיתית. וזה מה שנאמר ויצעקו אל ה' בצר להם.

(שערי תשובה לאדמו"ר האמצעי, שער התפילה עמ' כה).

נאמר אחרי ה' תלכו, שפעולת ההשפלה - היא הגורמת שהקב"ה מגביהו. כנאמר ממעמקים קראתיך ה', מעומק השפלות דווקא. וכפי שמצינו באחאב, שאע"פ שחטא יותר מכולם. הרי מאחר ונכנע אחרב - הרי הכנעתו גרמה לו המשכת החסד והרחמים, לכסות

פרק יז

אליהו מונע גשמים, בורה לנחל כרית וניזון מהעורבים, ולאחר מכן צרפתה בעידון, ומחיה בן האלמנה אליהו מבשר בצורת, ונאלץ לברוח, וניזון מהנחל ומהעורבים. (א - ז). אליהו עובר לצידון, ואלמנה אחת מכלכלת אותו, עם ברכה אלוקית, כדבר ה' (ח - טו). אליהו מחיה את בן האשה הצרפית, ואז היא אומרת כי איש אלוקים הוא. (יז - כד).

בן שונמית מהו שיטמא? (וכן לגבי הבן שהחיה אליהו)

בשכל האנושי, כי אם גם בשכל של תורה, וניתן להוציא מדברים הללו יסודות ותוספת הבנה. וכל מה שהתורה בכל זאת קוראת להם דברי בורות, הרי זה מצד פרט מסוים. שהרי מצינו שהראשונים והאחרונים מפלפלים בשאלותיהם.

ג. לאחר שפשטה הגמרא מאסת לוט, מה טעם לשאלה זו, ומדוע לא הוזכר בן האשה מערפת

יש לדייק בענייננו, מדוע היו צריכים אנשי אלכסנדריא לגבי הבן שהחיה אלישע, מהו יטמא לאחר שהחיהו, והרי כבר ענה להם לגבי אשת לוט, שרק מת הוא מטמא. ולכאורה כבר יכלו להבין זאת גם לגבי בן השונמית. וכן שאלת המפרשים מדוע שאלו רק לגבי בן השונמית ולא לגבי בן הצרפית, שמת והחיו אליהו הנביא, שהיה זה לפני האירוע עם תלמידו אלישע. ואכן יש דעות שכן הצרפית כלל לא מת (הרדב"ז, הרד"ק, ולכמה דעות במורה הנבוכים) ואילו דעת האברבנאל היא שהרמב"ם סובר ששניהם מתו ממש, וכן למד התרומת הדשן.

א. שאלת חכמי אלכסנדריא לגבי בנה של השונמית לעניין טומאה הגמרא מביאה בסוף מסכת נידה שלוש שאלות ששאלו חכמי אלכסנדריא את רבי יהושע בן חנניא, אשר הגמרא קוראת להם דברי בורות. השאלה הראשונה היתה לגבי טומאת אשת לוט, ועל כך קיבלו תשובה, שמאחר והיא נציב מלח - הרי על מה יחול כאן טומאה?! השאלה השנייה היא על טומאת בן השונמית, וענה להם כי היאך החי מטמא?! ולגבי מתים לעתיד לבוא האם יזדקקו להזאת שלישי ושביעי, יש שתי תשובות, או כשיחיו נחכם להם, או לכשיבוא משה רבינו עמהם.

ב. אף דברי בורות שייכים לאמיתתה של תורה

ידוע כי התורה כולה מדויקת, ואפילו מה שהגמרא מגדירה כדברי הבל ושטות - יש מקום לסברותיהם בשכל. ושתי ראיות לדבר, שאם לא כן, לא היו מבזבזים את זמנם לדון עימהם ולענות להם, ולא היו מכניסים את דבריהם לגמרא, שהויכוחים עימם הפכו חלק מהתורה שבעל פה. ומכאן מוכח שלא רק שיש כאן מקום

של רבי יהושע - אין חידוש שגוף מת חלה עליו טומאה, כי הדבר פשוט. אלא שרק גוף שהוא בגדר מיתה יש לו גדר של טומאה, ואפילו אם היתה בו סילוק הנשמה, כבאשת לוט. ומאחר ואין התייחסות לשאלה האם סילוק הנשמה הינו רק סיבה לטומאה או ממש פועלת את הטומאה - קוראת לכך הגמרא דברי בורות. כי אותה תשובה קיימת לשני צדדי השאלה.

ט. מה גדרה של הטומאה לאחר שחזר לחיים?

לגבי השאלה השנייה, הרי הגוף לא נתבלבלה צורתו, ויכול הוא להיות בגדר מיתה. כי אם השאלה היא שונה. האם הטומאה שמחמת הסילוק לפני זה נתבללה, שהרי כעת הוא חי, או שהיא ממשיכה להישאר, אע"פ שהוא עצמו חזר וחיו? ובפרט שחיות הנער שהחיה אלישע לא היה מצד הילד עצמו, כי אם ע"י שאלישע שם פיו על פיו, ויזור את הנער שבע פעמים - מוכח שהוא הכניס חיותו שלו. ובכך מובן מדוע לא שאלו על בן הצרפית שהחיה אליהו. כי שם בקשתו היתה תשב נא נפש הילד. וממילא לאחר שחזרה אליו נשמתו - שוב אינו מטמא. ואילו אצל בנה של השונמית נשארה הנשמה מנותקת מגופו.

י. גם בסילוק הנשמה - אין תועלת בשאלה, כי אם מצד גורם אחר

עונה להם רבי יהושע, כי אכן כל הגדרים של סילוק הנשמה וגוף מת - אינם שייכים אלא כאשר הגוף מת בפועל. וכאן עם היות שהנשמה לא חזרה - הרי בסופו של דבר יש כאן חיות, המטהרת ומבטלת טומאת מת. ומאחר וסילוק הנשמה אף כאן אינו נוגע אם הוא נמשך או בטל - קרא אף לשאלה זו דברי בורות.

יא. גדר בן השונמית שונה מגדרי תחיית המתים

והילקוט עונה על שאלה שהיתה יכולה להישאל, להיכן פרחא הטומאה שאכן היתה? ועל כך אומרים כי הטומאה אינה מצד שהמת מטמא, שזה אינו - כי אם מצד גזירת המלך. ובכך מדויקת השאלה לא האם בן השונמית טמא, כי אם מהו שהוא עצמו יטמא אחרים? האם זה נכלל בגזירת הכתוב. כי כל מציאות בן השונמית שונה מתחיית המתים, בתחיית המתים חלק מהגוף נתקן ונבנה, ואילו כאן היתה התהפכות ומציאות חדשה לגמרי. ולכן היה להם מקום לשאלתם השלישית. (הרבי מאריך בגדר השאלה השלישית, ומדוע דווקא אנשי אלכסנדריא שאלו את השאלות הללו, אך לענין הנביא נעצור כאן בביאור).

(ליקוטי שיחות י"ח, חוקת ב', עמ' 239-252)

ד. לשיטת הילקוט הלומד שמת אינו מטמא - מה התועלת בהוספת הפרט של בן השונמית

הילקוט עצמו מוסיף כי מת עצמו אינו טמא, ורק הנוגע בו - הוא הנעשה טמא. מכאן למד המגן אברהם להכריע את השאלה השלישית, כי כאשר יחיו המתים - אין זקוקים הם להזאה. ויש להבין דברי הילקוט המוסיף לאחר הכלל שאין מת מטמא, את הפרט שגם בן השונמית אינו מטמא?

ה. קביעת יסוד מזהות גדר המיתה

היסוד לכך שמיתה בנויה משני עניינים, עצם סילוק החיות, הנשמה, וזה שהגוף עצמו נהיה טמא. אולם בשני מקרים נוספים בהם לא קוראת הגדרת מיתה - נשאר הוא טהור. מצב של אבר מת, שהוא מדולדל באדם, שאינו יכול לחזור ולחיות, וכן מקרה שהיתה שריפה, ונתבלבלה צורת תבניתו. וזה היסוד לכל ג' השאלות.

ו. החילוק באופן הנסים - אינו נוגע לכל המערכה כאן

מה שהפכה אשת לוט לנציב מלח היה בדרך נס. ומאחר ומצינו, כי יש נס שבו כל המציאות הטבע השתנתה כמו משה שידו נהפכה למצורעת, עד אשר נזקקו לנס נוסף לבטל זאת, או נס כגון קריעת ים סוף, או מכת הדם במצרים, שהמשיכו להיות מים, ובהסר הנס - חזרו למצבם הטבעי. והשאלה תלויה בבירור חקירה זו. אולם יש לדחות, כי אז אין קשר לגבי שאר השאלות.

ז. להבין מה כאן הגורם ומה כאן התוצאה

נמצא כי היות אשת לוט נציב מלח - תלויה ביסוד שדיברנו, כי בה הגוף אכן לא היה מת, אך בכל זאת היה בו סילוק הנשמה. וכדוגמת אבר מדולדל שדינו טהור, מכיוון שלא היתה בו סילוק החיות או שניתן ללמוד, כי סילוק הנשמה הוא רק סיבה לכך שחלה טומאת מת על הגוף. כלומר, העיקר הוא רק טומאת הגוף, אלא שהיא נפעלת רק על גוף שנסתלקה בו הנשמה. וכפי שמצינו חקירות דומות לגבי מילה, מהי כאן המצווה עצם הפעולה של המילה, אלא שהעיקר היא התוצאה, שהגוף לא יהיה ערל.

ח. דברי בורות הוא מצד ששני צדדי השאלה מגיעים לאותה התשובה

וכמו כן נשאלה השאלה לגבי אשת לוט, האם יש כאן גוף טמא - ואז אין כאן טומאה, שלא נשאר כלל ציור של גוף טמא, או שחלות הטומאה הינה מצד סילוק הנשמה, שאכן היה. ועל כן בתשובתו

פרק יח

אליהו בהר הכרמל מוכיח מול נביאי הבעל, כי ה' הוא האלוקים הפטרת [כ"ן] תשא (יח, כ-יח, לט) | הפטרת פינחס (יח, מו-יט, כא)

אליהו מבקש מעובדיהו שילך לאחאב ויאמר כי אליהו כאן. (א - טו). * אליהו פוגש באחאב ואומר לו לכנס את נביאי הבעל ויעשו הצגה פומבית. (יז - כד). * אליהו נותן לנביאי הבעל את זכות הקדימה להקריב את הפר, בהורדת אש מהשמיים. (כה - כט). * אליהו מקים המזבח, ושופך שלוש פעמים מים, מתפלל לה' במנחה, והכל רואים כי ה' הוא האלוקים. (ל - לו). * אליהו שוחט את נביאי הבעל, ומבטיח ומקיים שטף מים לאחר הבצורת. (מ - מו).

עד מתי אתם פוסחים אחרי שני הסעיפים?!

ב. הטעות של ע"ז שחשבו כי יש השפעה דרך המזלות, ושיש להם מציאות לפלא גדול היאך יהודי בכלל יכול להתפתות ולעבוד עבודה זרה. והרי בני ישראל מאמינים בני מאמינים המה, ואין להם כל שייכות לכפירה. הרמב"ם אכן מסביר כי הטעות בתחילה היתה שהבינו שיש השפעה דרך הכוכבים והמזלות, ולכן טעו בכך שהשתחוו ונתנו להם כבוד, על מנת שישפיעו להם כראוי. וטעותם היא שאין להם כל מציאות עצמית, כי אם כגרון ביד החוצב. בניגוד לאב ולאם, שהינם בעלי בחירה, ולפיכך ראוי לכבדם.

א. מדוע אליהו אינו מתקיף על עבודת ע"ז, אלא שואל על הפסיחה בין שני הסעיפים?

ההפטרה מספרת על מעשה אליהו, שכשהגיעה עת צרה, בשל שטוש הדעות ובלבול המוחות. הוא אוסף את נביאי הבעל, ולכאורה הוא שואל אותם את השאלה הלא נכונה. במקום לתבוע מהם עד מתי אתם עובדים לבעל, הרי כל שאלתו היא לגבי הפסיחה על שני הסעיפים. ולשם כך צריך להבין תחילה את גדר העבודה זרה, וגדר הפסיחה על שני הסעיפים.

ג. העבודה היתה לצורך הנאה גשמית

נמצא כי עבירה כה חמורה היתה על מנת למלא את רצונותיהם, קבלת השפעה גשמית. ומאחר וכל זה הינו רק לשם פנייה עצמית. בעוד שהיהודי עובד את ה' לא על מנת שישפיע לו צרכיו, כי אם מאחר והוא מסור אליו באמת ובלב שלם. וזו גם הסיבה לבעל, וכפי שהם בטעותם אמרו, 'ומן אז חדלנו גו' - חסרנו כל'.

ד. עינם המינב שאולי יש תועלת גם בע"ז היא הפסיחה על שני הסעיפים

פסיחה על שני הסעיפים היא הגדרת הספק. וכאן יש שני סוגי ספק, שאולי זה בכל זאת יועיל, אע"פ שמפעם לפעם מתברר לו - כי אין ממש בעבודה זרה. וסוג אחר הוא השיתוף, יש לי חס ושלוש "שילוב מנצח", גם הקב"ה, וגם עבודה זרה. אמנם גם גדר זה מבחינה הלכתית, אפילו בלא כל אמונה, הוא אסור בתכלית האיסור, עד שגם עליה מוסר איש ישראל את נפשו.

ה. מי שהיה בטעות - יכול לתקן, אך מי שגם עובד את הקב"ה - לא מבין חומרתו

מצד חומרת המעשה עצמו, ברור כי מי שאדוק בע"ז, וכל העת הוא כופר - הרי זה חמור יותר. אך יש בחינה אחרת, והיא יכולת התיקון, לשוב בתשובה שלימה ואמיתית. כי מי שמגלה כי הוי' הוא האלוקים, ועד עתה היה שרוי בטעות מרה - הרי הוא חש את עוצמת מעשהו הנפשע, וכגודל הצער - כן הוא שב ורפא לו, כראוי. ואילו הפוסח בין שני הסעיפים, מאחר וגם מקודם הוא האמן בקב"ה, אינו מצליח לחוש את גודל חומרת החטא. ומדמה כי גם מקודם הוא ידע שיש אלוקים. ואם אין כאן כמעט חטא, הרי אין תשובתו חרטה אמיתית.

ו. הפסיחה מורה כי מטרתו היא רק גשמיות, ויקשה עליו לשוב בתשובה

טעות נוספת של חומרת הפסיחה, שמי שעובד את הבעל, עשוי להיות קשור לרוחניות, שהדבר יהיה בבחינת חשיבות עבורו. ואילו מי שאינו קשור לאף אחד, כי אם מחפש טובת עצמו הגופנית, הרי יש שחיתות, שבעוד שהוא יודע כי האלוקים הינם מקור מים חיים, הרי הוא הולך לחצוב בארות נשברים. ועל כן אם ישוב, הרי זה רק מצד שהוא הבין כי הגשמיות קשורה לקב"ה.

ז. עלולים לחשוב כי הפוסח עדיין מאמין, ולהיות מושפעים ממנו

חומרה נוספת ומכרעת יש לפוסח על שני הסעיפים בהשפעתו על הזולת. מי שמסומן ככופר - הכל בדלים ממנו. אך מכיוון שהפוסח הוא חושב שהוא מאמין, הרי הוא בכלל המחטיא את הרבים, שעל זה נאמר כי קשה הדבר מכל. ובפרט שכוחו של הייצר הרע של עבודה זרה אמנם בוטל, אך עניין הפסיחה, קיים גם כעת.

ח. יש בחינת פוסח על שני הסעיפים אצל אנשי אמריקה

בכך הרבי עורך חשבון עם יהודי אמריקה, שבשביל פניות גשמיות, ומה יאמרו הבריות, וכבוד המדומה, הרי הם מוותרים לפי שעה על כמה וכמה עניינים בתורה ובמצוות. הם שמים את השולחן ערוך על המדף יחד עם הקב"ה, כדי שלא יאמרו חלילה על אדם זה כי הוא בטלן, ואינו מבין את הזמנים החדשים. ולפי שעה הוא מוכר כביכול את הקב"ה ואת נשמתו, ובסופו של דבר אין ברכה בכסף זה.

ט. הסכנה, שאינו מרגיש את חומרת מעשיו

כל שלושת העניינים שהזכרנו לעיל מצויים בו. הוא עלול להשלות את עצמו שחטאו אינו גדול כל כך, והוא מושחת הממיר דברים גשמיים, כנגד דברים רוחניים, עד אשר הוא מוכר את העולם הבא הנצחי לשם כסף וכבוד. ומאחר ואינו יוצא בכפירה גלויה, שאז היה חוטף על כך, הרי הוא עוד מצדיק את עצמו, שלפי שעה אין הדבר כה נורא.

י. התיקון הוא יסודי ועיצמתי, בחינת כפליים באיכות

לפיכך היה צורך לחזור בתשובה כפליים, יותר מאשר במתן תורה, שנאמר בו פעם אחת 'אנכי הוי' אלקיך'. וזה מאחר וכידוע כפליים לתושיה, שכח התשובה גדול יותר. ואין הכוונה שרק מכפילים בכמות, כי אם שהפעם השניה היא בדרגה נעלית לאין ערוך מהפעם הראשונה.

(ליקוטי שיחות א', תשא [המתורגם] עמ' 174-170)

קידוש השם ע"י הוצאת יקר מזולל

א. החילוק בין בני ישראל ולגבי העם, הערב רב

ידוע ההבדל בין בני ישראל, שם המעלה ולבין העם, הרומז בעיקרו על הערב רב. וכפי שכועס הקב"ה ואומר למשה בחטא העגל, לך רד כי שיחת עמך, כאן לא נאמר העם, כי אם עמך, העם שאתה קיבלת מעצמך, והם אלו ששיחתו והתעברו.

ב. החלק מהערב רב שעבדו לעגל ללא עדים והתראה - נשארו בחיים

ואכן בחטא העגל, היו ג' עונשים, על סייף נאמר ויפול מן העם (עדות והתראה), וכן לגבי המגפה ויגוף ה' את העם (עדות בלא התראה). ולגבי אלו שבדקום המים וצבו בטניהם נאמר 'וישק את בני ישראל'. ונמצא כי התוצאה היא שהערב רב, אשר עבדו לעגל בלא עדים והתראה - נותרו בחיים. אף שנאמר כי הטעם שההשקאה היא כדוגמת מלך שהניח ארוסתו בין השפחות, שהם בחינת הערב רב.

ג. הלשון שדווקא מהעם - יש עלייה למשה רבנו

ומחדשים, כי לאחר שנאמר לך עלה, מה שנאמר העם ולא עמך, כי כבר אינם ראויים להיקרא עמך, מאחר ושוב בתשובה על חטאם, ולכן גם הם עצמם עלו תואר. ולא זו בלבד, כי לא רק שלא כולם

נידונו במיתה, כי אם דווקא אצלם נאמר עלה, בעוד שאצל בני ישראל נאמר רק באופן סתמי, נחה. וכנראה זה בא להורות עד כמה מעשיו של משה נצחיים, בהיות שזה הנפש אשר עשה.

ד. מעלת השלימות, שלא ויתרו אפילו עד אחרון והפחות

ומבארים כי דווקא השלימות והתיקון של חטא העגל מתבטאת בכך שלא איבדו את הערב רב, כי אם תיקנו והעלו אותם. כי כל חטא העגל הינו בבחינת גזירת מלך. כדי ליתן פתחון פה לבעלי תשובה. שהרי אין התשובה דרך שניתן מלכתחילה לבוחרה, אלא לאחר שמישהו נכשל - ניתנת לו האפשרות לתיקון. ומאחר ובשעת מתן תורה היו שליטים ביצרם - לא יכלו להגיע למעלה זו הגבוהה מעבודת הצדיקים, היה אופן של גזירת מלך, על מנת שהייצר הרע ישלוט בהם זמנית.

ה. מעלת הבעל תשובה, שיכול להפך את הרע עצמו לטוב

היתרון הגדול בא לידי ביטוי לגבי הג' קליפות הטמאות. באשר אדם צדיק רק יכול לדחות את הרע האסור. רק בעל תשובה יכול להפוך אף את העוונות של זדון לזכות. כלומר, לא רק שהוא מצליח לבטל ולשלול את הרע, כי אם שהוא מעלה את ניצוצות הקדושה,

שנמצאו בהם, עד אשר הוא הופכם לקדושה. כי מצד אחדות ה', הרי אין עוד מלבדו, ואפילו מול הכשפים, אשר מכחישים פמליא של מעלה.

1. עבודת הצדיקים – אין מציאות לרע, או שאף אותו מחייה ניצוץ אלוקי

יש שני אופנים להתייחס אל הרע, או מצד העדר, ואז אינו סותר את אחדותו, מאחר ואין לו כל קיום. וזה מצד ראיית העולם. ועל כן זו עבודת הצדיקים, הממשיכים אלוקות לגדרי העולם. אולם יש אופן נעלה יותר, כי על מנת שהרע יהיה לו קיום - הרי יש בו ניצוץ המחייה אותו, ובכך הוא מתאחד בגילוי עם אלוקות. וזו ראייה מצד האלוקות, כי לא היה יכול להיות לפנימיות הדבר קיום, אלמלא הניצוץ, דבר ה', שמחייה. וזו כבר עבודת בעלי התשובה, היוצאים מהעולם על מנת להתחבר אל השורש.

2. לאחר חטא העגל יכלו להתעלות יותר ממתן תורה

מאחר וחטא העגל היה על מנת להביא את ישראל למדרגת תשובה, הרי זה היה לאחר שראו את פני השור שבמרכבה. כי אז ראו את ההתאחדות כפי שהיא למעלה. ודווקא הערב רב, שהם מג' קליפות הטמאות, שתורת אמת קובעת שאסור ללמד עליהם זכות - הרי רק חזרתם היא בחינת הפיכת החושך לאור, ועל כן

דווקא מזה היה למשה עלייה.

ה. דווקא הפר של עובדי העבודה זרה – זכה לקדש את שם ה'

מאחר וההפטרות הינם מעניין הפרשה, רואים בחינה זו באליהו על הר הכרמל. פרו של אליהו היה מיועד לקרבן לה'. אך הפר השני, לא רצה ללכת. ואמר לו אליהו כי שמו של הקב"ה מתקדש על ידו. כי דווקא בכך שהיה מצב של אין קול ואין עונה בעת הקרבתו - הוכח השקר של נביאי הבעל, ומתוך כך אמת ה'. כי אי הקרבת הפר הוכיחה שהבעל אינו אמת. ומצד אחדות ה', אין זה משנה האם האמת מתגלית ע"י מעשה חיובי או ע"י שלילה.

ט. דווקא ע"י העבודה עם הפחות מגיעים לבחינת כפליים לתושיה

הרבי לומד מכך הוראה, כי יש להתעסק לא רק בענייני קדושה, כי אם ששמו של הקב"ה מתקדש ע"י הוצאת יקר מזולל. ואנו רואים מכך שאליהו הקדים את נתינת הפר לבעל תחילה, שיש כאן גם רמז לקדימות העבודה. ובכך שהוא גוזל מזמנו על מנת לקרב יהודי הרחוק מיהדות, מגיעים לכך, שאף הם אומרים פעמים ה' הוא האלוקים, ה' הוא האלוקים.

(ליקוטי שיחות ט"ז, תשא ד', [המתורגם] עמ' 444-435)

הטעם לקשור את אליהו להפטרות פנחס

תשובה אצל היהודים, הרי גם כאן קנאות אליהו פעלה תשובה, עד אשר אמרו בכפליים, סמל התשובה, ה' הוא האלוקים, ה' הוא האלוקים. וכפי שהפרכי דרבי אליעזר אכן אומר כן. (הרבי שם מרחיב את השיחה מדוע כאשר זה חלק משלוש הפטרות הפורענות בחרו בירמיה דווקא ולא בישעיה).

(ליקוטי שיחות י"ח, פנחס ג', עמ' 343)

א. הפטרות אליהו בפנחס איננה רק השוואת שני קנאים

הרבי אינו מסתפק בטעם הפשוט, שכאשר פרשת פנחס הינה לפני שלוש הפטרות הפורענות, שאז ההפטרות היא בהמשך הסיפור של אליהו בהר הכרמל, שהיא השוואת קנאי עם קנאי. אלא יש להסתכל על הצד החיובי מה הקנאות גרמה.

ב. הנקודה הפנימית היא תוצאת התשובה שהקנאות פעלה

וכמו שבפנחס ראו כולם, שלא לחינם הרגם, וזה פעל עשיית

פרק יט

אליהו בורח מאיזבל, התגלות ה' לאליהו בהר חורב, ומשימתו למשוח את חזאל, יהוא ואלישע

הפטרות פנחס (יהו-מו-יט, כא)

איזבל שולחת אזהרת מוות על מעשהו בהר הכרמל. (א - ב). * אליהו בורח, מבקש נפשו למות, אך מקבל מאכל ומשתה מהמלאך, המורו לילך הלאה. (ג - ז). * אליהו מגיע להר האלוקים, ה' מתגלה אליו, ואליהו תובע כבוד ה', שהרסו המזבחות והרגו הנביאים. (ח - יד). * אליהו מקבל שלוש משימות, משיחת חזאל למלך ארם, משיחת יהוא למלך ישראל, ואלישע לנביא. (טו - יח). * אליהו מושח את אלישע כנביא. אלישע שוחט הבקר שלו ומבשלם עם כלי הבקר, ומשרתו. (יט - כא).

לא ברעש הוי' – מעלת התעמולה, בשעת חירום

ב. העיקר היא הפעולה, ואף שכעת אין אנו רואים את התוצאה

ועם היות שיש עניין לומר דווקא דבר הנשמע - הרי חזקה על תעמולה, שאינה חוזרת ריקם. אף שלפעמים הפירות והתוצאות נראות רק לאחר זמן רב. וכאן מביא הרבי שתי הוראות של תורת אמת, הוכח תוכיח ופתוח תפתח, ושגם במצב בו הוא נתן 99 פעמים, ועדיין המדובר אינו זו ממקומו ועני הוא, הרי הציווי בתוקפו עומד - פתוח תפתח את ירך לאחיך לעניך אשר בארצך. (הרבי בעצמו אומר כי יצא מגדרו לכתוב לו).

(אגרות קודש כ"ט, תשל"ז, יא"רכ עמ' רלה-רלט)

א. יש ליצור מחאה ולא להסתפק בקול דממה דקה, בשעת מחלה

הרבי כותב למשורר אורי צבי גרינברג, שאין קולו נשמע כמחאה, בכמה מענייני היום יום, שאינם מתאימים לתורתנו. ואם כי ידועה דעתו, הרי שונה הדבר כאשר נשמעים הדברים בראש כל חוצות, בקול רעש גדול. בהערת סוגריים עונה הרבי לכלל הידוע, מהפרק שלנו, בו מתגלה הקב"ה לאליהו, לא ברעש הוי' כי אם בקול דממה דקה. ומטיג הרבי כלל זה למצב רגיל של בריאות. כי סממני התרופה מזיקים לאדם הבריא.

לא ברעש הוי' – לימוד העם הלכות פשוטות דווקא, בחיי היום יום

ג. מי ששוכח את עיקרי התורה וההלכות – אינו ראוי להיות רב וממשיך הרבי ומתלוצץ עליהם, עד אשר הלכות פשוטות כשבת מוקצה כשרות המאכלים וטהרת המשפחה, ברכות הנהנין - אינם לפי ערכם, לכל היותר לעוזר הרב. בעוד הוא צריך להרעיש את העולם, בחידושים שיתפסו את העמוד הראשון בעיתון.
ד. לא ברעש – הוא כמשל ללמוד את הפרטים הקטנים ביהדות ואילו הראוי באמת הוא לא ברעש ה', בעניינים "פשוטים" דווקא, בקול דממה דקה לבאר לעם את ההלכות הנצרכות יום יום. ולשם בא המלך. וזה חלק מתורת הבעש"ט אודות השגחה פרטית, אף על העניינים פחותי הערך. ואם הקב"ה עצמו מתעניין ומשיג אף על פרט קטן ביותר - הרי דיו לעבד שיהיה כדוגמת רבו.

(ליקוטי שיחות ו', בשלה עמ' 304-306)

א. מניעת מסירות נפש של סרק

מסירות נפש כפי שאמר הרבי אינה לעלות לגג ולקפוץ ממנו, חס ושלום. כי אם בכל הפעולות היומיות, אוטם אוזנו.. ועוצם עיניו. ואפילו לגבי לימוד התורה - הוא צריך ליקח את עצמו אליה. וכאשר יש רצון, יושג הדבר.

(ליקוטי שיחות ב' פנחס [המתורגם] עמ' 49)

א. הטעם לכך שמכים עם המטה הקדוש, אף במקום הנמוך ביותר על המטה היה חקוק שם המפורש, ומאידך גם י"ב השבטים ושם האמהות. וכל זה בא להורות על עבודה פרטית, בה ניכר מעלת השבטים, וכן ארץ ישראל, אף היא מרמזת על עבודה פרטית, והנה לוקחים את המטה, שיש בו את שם העצם, שהוא השם המיוחד מכל הו' שמות שאינם נמחקים, ועד שמכים בו את עשרת המכות, העבודה הנמוכה ביותר, במצרים ערוות הארץ.

ב. תפקיד הרבנים דווקא להתעסק עם הפרטים הקטנים

אלא שמכאן הרבי לומד מהי עבודת הרבנים. כאשר יש מי שחושב שעליו לפעול גדולות ונצורות, לחולל מהפכה, לתקן את כל העולם כולו בבת אחת, להרעיש עולמות, וחבל לו על הזמן להתעסק עם עניינים פרטיים. ישנם רבנים, אשר חושבים כי ההנהגה הראויה תהיה בנאומים, בתירוץ סוגיות חמורות, חקירות כלליות המקיפות כל דת ישראל, והגמילות חסדים היאך לכונן משטר צדק ויושר, בו כל העולם יתוקן, וכן בהוויות העולם, אודות הכרח המשטר הדמוקרטי בכל מרחבי תבל, הפצצה האטומית, פגישת מנהיגי הממלכות וכדומה.

לא ברעש ה' – אבל לעומת זאת אצל בעלי תשובה יש כן רעש

בכל השנה היה לכהן הגדול את הבגדים עם הפעמונים, מה שאין כן ביום כיפור. וגם זה בשולי המעיל, להורות, כי אין זו העבודה העיקרית. אבל עם כל זאת, זה עצמו הוכחה כי יצא ממגבלותיו, ואינו יכול להגביל ולצמצם את התפעלותו.

ד. שולי המעיל – דורנו, וזקוקים לרעש גדול בקדושה

וההוראה לדורנו, לצאת לרחוב ולזעוק בקולי קולות, על מנת שיהודים יניחו תפילין, שאכן התנהגות בעלת אופי כה סוער - כלל לא היה בדורות הקודמים. אלא שמכיוון שאנו נמצאים כעת בתקופת עקב המשיח, שולי המעיל - הרי הכניסה אל הקודש היא דווקא באופן של נשמע קולו.

ה. הדרך לבטל את הע"ז – הוא ברעש גדול

ובפרט שאצל עוברי רצונו, נשמע קול המונה של רומי, שכל ענייני הטומאה אינם נעשים בחדרי חדרים, הרי הדרך לבטל עבודת הסטרא אחרא, היא בדוגמתה. וכפי הכלל שהיער עצמו הוא המספק את הידיית לגרון לכורתו. ודווקא כאשר יתקע בשופר גדול, באופן של קול מבשר, מבשר ואומר - יגיע מבשר הגאולה בקרוב.

(ליקוטי שיחות, ט"ז, תצווה ב' [המתורגם] עמ' 357-363)

א. היאך היו הרימונים לכהן הגדול, בעוד שלא ברעש ה' נשאלת השאלה מה צורך ברימונים המשמיעים רעש, בבואו של הכהן הגדול אל הקודש. השאלה אף מתחזקת, כי היא נוגדת לכאורה את הכלל של לא ברעש ה', אלא בקול דממה דקה. ואף שהרמב"ן מבאר שהיא כדוגמת נטילת רשות, הרי רק ביאר שזו אינה חלק מהעבודה, כי אם בחינת הכנה והקדמה לברכה. ומאחר וכל פעולה בפרט של הכהן הגדול הינה מדויקת, ובפרט שאם לא יעשה כן ימות, והפעמונים השמיעו גם בעת העבודה ממש - יש להניח כי העבודה של נשמע קולו, ראוי לבארה כחלק מהעבודה.

ב. הפעמון מסמל את תנועת הבריחה של הנחות, שהכהן הגדול גם מייגעו

הכהן הגדול הוא נציגם של כלל ישראל. כולל בעלי התשובה שעבודתם היא בריחוק, בריחה מהרע, הנעשית ברעש. כמו מי שבורח מסכנת מוות בצעקה ובסערה. ואפילו הוא רק מרגיש יישות - גם את זה הוא מתעורר בקול גדול על מנת לברוח. וכפי שביאר הבעל שם טוב על תנועת החסידים בתפילתם, שדימה זאת לאדם הטובע בים, ועושה תנועות משונות על מנת להינצל, וצועק בכל כוחותיו, ואף אחד אינו לועג על תנועותיו וצעקותיו.

ג. העבודה בעולמות הינו ברעש, אך שולית, בשולי המעיל

ורק כאשר הוא בא לקבל משם הוי', שמעל העולמות, הרי בכדי להיות כלי ראוי - נדרש הוא לעבודה של התבטלות מוחלטת. ואילו כל העבודות הקשורות לשם אלוקים - הרי זה מתוך רעש. ולכן

פרק ב

מלחמת אחאב עם בן בדר מלך ארם

בן בדר מלך ארם שולח פעמיים לאחאב כי כל רכושו שלו, ובפעם הראשונה נכנע אחאב. (א - ז). * בשל סירוב אחאב, מאיים עליו מלך הדר, ואחאב עונה לשלוחיו, שלא יתהלל הדר. (ח - יב). * נביא נגש לאחאב ומוטר לו, עם היות שישראל חלשים בהרבה, ויצאו שרי המדינות והדר ממשיך במשתה. (יג - יח). * ישראל מכים בחזקה, והנביא שולח לאחאב כי ימשיך להתחזק. (יט - כב). * שותפי הדר רוצים לערוך מלחמה במישור, ואמרים כי הקב"ה הוא רק אלקי הרים. (כג - כו). * איש האלוקים מוטר, לערוך מלחמה, ויש ניצחון עצום בשבעה ימים, כמות הנופלים עצומה. (כז - ל). * עבדי הדר מייעצים להתחנף למלך ישראל, ואחאב כורת ברית עמו. (לא - לד). * איש מבני הנביאים, מאשים את אחאב, ומבשרו כי יענש על מעשהו ששחרר את בן הדר. (לה - מג).

אל יתהלל חוגר כמפתח

לשאוף ולרצות, ועליו לפתוח בתשובה עלילה.

(המלך במסיבו, ב', מוצאי יום הכיפורים תשל"ז, עמ' כו - כז).

ב. לעולם לא ניתן לדעת בוודאות מי ינצח, גם החלט מסוגל לנצח

במלחמה בין שני צדדים, עם היות שיש סיכוי טבעי לצד אחד לנצח, בהיותו חזק הרבה יותר - הרי אף פעם אין וודאות מי שינצח. ולפיכך אמרו לבן הדר מלך ארם, אל יתהלל חוגר כמפתח. שאל לו להתרברב. ומשום כך, אפילו כאשר אף בדרך הטבע היה ראוי הניצחון - תמיד צריך המנצח במלחמה להודות ולשבח את הקב"ה באופן מיוחד.

(ליקוטי שיחות ה' לך לך ב', [המתורגם] עמ' 73)

א. החוגר - תחילת המלחמה הרוחנית, והמפתח - מי שאכן יצליח וסיימה

נשאלתי אודות ויכוח שהיה בעניין ההבדל בין חסידות ומוטר. ועל הכלל אל יתהלל חוגר כמפתח יש השלכות אף במלחמה רוחנית. במוטר עסקים בלהט בעניינים של מניעת שקר, גאווה לשון הרע, ואם חס ושלום לא מצליחים, הרי במה נשארים - באשפה, וידוע מאמר העולם כי לא כדאי לחטט באשפה. בעוד שבחסידות מדגישים ועסקים בלהט בתפילה, לימוד התורה, יראת שמים, ואף אם חס ושלום לא מצליחים, הרי בינתיים היו שקועים בענייני תורה. אלא שבסופו של דבר מוכרח להשפיע ולהידבק משהו. ואף שהסדר הרגיל הוא מלמטה למעלה, הרי מצד עצמו חייב האדם

אקטואליה: מלחמת שבעת הימים של אחאב כנגד מלחמת ששת הימים

ביתר שאת את מבצע תפילין. ישראל רדפה אחר הערבים בהצעה שיקחו את הכל. ומאחר ומסרבים להפיק את ההוראה מהסיפור שאירע עם אחאב, הרי גורמים שישתלשלו גם עתה אותם תוצאות איזמות שהיו אז.

ג. סיפור התולד על הילד שאמר מדוע לא למד יוסף הצדיק לקח

הרבי ממקשר זאת לסיפור כיצד היה ילד שלמד בחדר חומש, וממש הזדעזע ביותר כיצד האחים רימוהו וזרקו אותו לבור, ומכרו אותו למצרים. שנה לאחר מכן הילד למד עם אותו מלמד, אך הפעם לא הזדעזע. וכשתמהו על כך הסביר, שמאחר וכבר בשנה שעברה מכרו אותו, היה עליו לדעת השנה שיעשו לו זאת, ולא להתפתות אחר תחבולותיהם. ואם בכל זאת התפתה - לכן אינו ראוי לרחמים.

(שיחות שבת מסות מסעי, י"ג תמוז תשכ"ט)

א. אחאב ניצח מעל הטבע, אך ניצח - כי דיבר עם האויב, בניגוד לדברי הנביא

סיפורו של אחאב אינו מעשיה, כי אם הוראת שעה לימינו אנו. לאחר שבתחילה התרברב הדר ביכולתו, עד שענה לו על כך אחאב אל יתהלל חוגר כמפתח. ולא זו בלבד, כי אם תכנן היאך יחלק את הארץ. הגוי נחל מפלה שלמעלה לגמרי מדרך הטבע, וברח על נפשו, מבלי שחשב כלל לחזור. ובאו אליו יהודים "רחמנים" ואמרו לו "אחי אתה", קח את הכל, אני הוא "רודף שלום". ומאחר ונהג שלא כדברי הנביא - נענש קשות. ובגלל זה מה שחזרו למלחמה - סבלו ממנו, וממעשה הברית אירע לאחר מכן אסון ליהודים. וכל זה דבר פשוט המבואר בתנ"ך, ולא בספר מאוחר.

ב. ההתרפסות לערבים אחרי נצחון פלאי בימינו במלחמת ששת הימים

ואף כאן טועים בכל ההליכה אחר הגוי, למרות הניצחון המופלא של מלחמת ששת הימים, שהיתה לאחר תחילת מבצע תפילין. ומאחר ועדיין לא סיימו את פעולת החשיבה הזו - יש צורך להמשיך

פרק בא

כרם נבות - הבקשה לקנותו, הסירוב, המשפט המבוים, הרצחת וגם ירשת, והעונש

אחאב מבקש מנבות היורעאלי למכור לו את כרמו, אשר מסרב, כי זה נחלת אבותיו. (א - ג). * איזבל רואה כי אחאב אינו אוכל, ולוקחת על עצמה את האחריות לתת לו הכרם. (ד - ז). * איזבל שולחת לבצע משפט ראווה של שקר, שכביכול נבות קילל ה' והמלך. (ח - י). * מבצעים דברי איזבל, ולאחר סקילתו, בא אחאב להיכנס לשטח כרמו. (יא - טז). * ה' קורא לאליהו להינבא לאחאב על העונש החמור שיקבל על העוולה הנוראה. (יז - כו). * אחאב קורע בגדיו, שם שק על בשרו, צם והולך לאט, ה' מקבל זאת, להפחית כי העונש יבוא על צאצאיו. (כז - כט).

כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא.. ואלו שאין להם חלק.. אחאב

מובא בחסידות, שכל אחד מישראל, אפילו היה רשע גמור כל חייו, סוף כל סוף - יעלה משערי הטומאה בהם שקע, דרך ענייני טהרה

א. היאך רשע גמור יוכל להגיע לעולם הבא, ולכאורה סותר מאמרי חז"ל? השואל הקשה על סיום ש"ס משניות שערך הרבי, ותמה היאך

וזיכור, ואפילו בעל כורחו. והשואל מקשה כי דבר זה לכאורה תמוה, וסותר מאמרי חז"ל.

ג. מעמצמים שאכן לעולם התחייה יוכל לעלות

עונה הרבי, מקור הדברים במאמר הריי"צ כי לכל אחד מישראל, אמנם תהיה עליה לעולם הבא, אך מצמצם שזה לעולם התחייה לנשמות בגופים. ומובא באדמו"ר הזקן, שתחיית המתים.. אפילו פושעי ישראל מלאים מצוות כרימון, ולכן כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא בתחיית המתים, חוץ מאותם שמנו חכמים. ומכריע כדעת הארי"ז ז"ל, לאחר שקיבלוהו כל ישראל עליהם לפוסק אחרון בכל ענייני סתרי התורה וסודותיה.

ג. בירור בנגלה - אף מי ששב בתשובה, תשובתו מתקבלת ללא קשר מה עשה לפניו

כעת מבררים את האפשרות מש"ס ופוסקים, שרשעים גמורים יבואו סוף כל סוף לזכות בתחיית המתים, מה שאין כן בגן עדן. הדרגה הראשונה שאם שב מרשעו לפני מותו. הרי אז פוסק הרמב"ם, שאפילו כפר בעיקר כל ימיו, ובאחרונה שב - יש לו חלק לעולם הבא. ועוד מוסיף, כי אפילו חזר במטמוניות, ששב בסתר ולא בגלוי - הדין שמקבלים אותו בתשובה.

ד. גם אם מת ברשעו - מועלת תפילת אחרים והשתדלות בעבורו

ממשיכים לדרגה נמוכה יותר, שמת ברשעו, ואף כאן יש תרופה. הכן הצדיק יכול לזכות את אביו, ולהביאו לחיי העולם הבא, וזאת בלא תפילה. כי ע"י תפילה אף האב יכול לזכות את הבר. וע"י השתדלות ותפילת אחרים, שאינם קרוביו - מועיל הדבר. וראייה לכך שרבי יוחנן אף שלא היה לא קרוב ולא תלמיד הצליח אפילו להביאו לגן עדן. ומדייק הרבי כי אצל שניהם היתה האם בגדר עוברת שהריחה. וזה היה יכול לבוא כטענה להקטין את אשמת אלישע בן אבויה. ודווקא אצל רבי יוחנן, עם היות שהיה יכול לחייבו בכך, שגם אמו הריחה - הרי נעשה סניגור. ומאחר ומנהג ישראל לתת נדר של צדקה עבור המת, אף שאינם קרוביו.

ה. פירעון לאחר מיתה - מועיל אף ברשעים החמורים ביותר

דרגה נמוכה יותר, שלא התקיים אף אחד מתנאים הללו, אולם בכל זאת אם נפרעו ממנו לאחר מיתה - מועיל הדבר אף ברשעים חמורים. וראייה לכך, שיהויקים, שהיה ראוי למנותו עם ירבעם אחאב ומנשה בין אלו שאין להם חלק לעולם הבא, ובפרט שעוד הכעיס עוד יותר ממנשה, אלא שמאחר ונתבזה אחרי מיתתו, נתכפר לו ולא הוזכר עימהם. ומדברי הירושלמי רואים כי אף ירבעם וחבריו שנמנו, הרי לאחר שנים רבות לאחר מיתתן, שנשרף גופם, ונעשה בהם מידת הדין, ובצירוף זכותה של ארץ ישראל. ובערה מרחיב לדחות שאין דעת הירושלמי חולקת. ובכל אופן וודאי שנשמתם קמה, וכמו שמצינו גלגולים של דורות, אשר לא היה להם חלק לעולם הבא. ומה שיהויקים מלכתחילה לא נמנה עימהם, כי הוא קיבל גזר דין עוד בחייו של קבורת חמור.

ו. מוכיח שאכן הדבר האפשרי - אכן יהיה. הכל יעשו תשובה

כעת לאחר שנוכחנו כי אפשרי הדבר, יש להראות כי אכן כך באמת יהיה. ומוכיח מגמרא, כי הדודאים נתנו ריח, פירושו כי גם אלו שנמשלו לרשעים גמורים, עתידים ליתן בפועל ריח. ומהפסוק בשמואל, כי לא ידח ממנו נידח - למדו להלכה, שבוודאי סופו לעשות תשובה, בין הגלגול זה, ובין בגלגול אחר.

ז. הטעם לכך שהקב"ה לא מוותר אפילו על רשעים

עובר הרבי להורות כי הדבר לא רק אפשרי ויהיה, כי אם שהוא מוכרח להיות כן. ומעתיק מספר עמק המלך, מאחר ולא מצוי תחת יד הכל. אשר שואל, וכי למה לו לטרוח רבות כל כך עבור כאלה שמכעיסים אותו בכל עת ובכל רגע?! ועונה שתי תשובות האחת, עם היות שהם רשעים גמורים - יש בהם ניצוצי קדושה, שהם נצר מטעי. ומאחר וזה חלק אלקה - הרי זה נצחי. ומאחר ומעשי ידי הקב"ה חיים וקיימים לעד ולעולמי עולמים, לא שייך שיתבטלו. והתשובה הב' היא מצד תפילת אברהם אבינו עליו השלום, שע"י הגיהנום ושעבוד מלכויות יצורפו ויתלבנו כל האובדנים הללו. ומבארים כי הנפש העליונה - אי אפשר שתהיה בטלה ואובדת.

ח. ביאור הסתירה ממאמרי חז"ל - ע"י חילוק לגבי הגוף והנשמה

לאחר שהתבאר שאפשר, אכן יהיה כן, ומוכרח הדבר, מתרצים את מאמרי חז"ל הנראים סותרים. כי מה שאמרו חכמים שאין להם חלק לעולם הבא, פירושו גוף עם הנשמה, ואילו כאן כל חלקי הניצוץ נשמה יקום בגוף אחר, והגוף הראשון ייכרת ויאבד.

ט. צמצום דברי רבי אבהו - שרק האומרים שלא תהיה תחיית המתים - אכן לא ימותו

מאמר נוסף הוא מאמרו של רבי אבהו, שגדול יום הגשמים מתחיית המתים, שתחיית המתים היא רק לצדיקים גמורים, בעוד הגשמים הינם גם לצדיקים וגם לרשעים. ועל מנת שלא יסתור מאמרו את הכלל שכל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, יש לומר כי הוא מצמצם רק את אלו, האומרים כי אין תחיית המתים מן התורה. ומה שנקרא אצלו לצדיקים - אלו אותם הצדיקים, שכל ישראל נקראים כן, ובפרט שכבר התלבנו ונטהרו מעוונם.

י. ניתן לחזור בגלגולים גם באופנים שונים

עניין נוסף שיש לדון עליו הוא הכרת, שהוא אכן על הנפש. ועל זה נאמר גיהנום כלה, והם - אינם כלים. ומפרשים, שהכרת הוא שנכרתת ממקור החיים ומתגלגלת. ואכן צמצמו את המאמר שהאור (אש) של גיהנום אין לו כבייה עולמית - הרי זה כל זמן שהיה זה העולם. ומאמרם בראש השנה שפשעי ישראל בגופם, לאחר י"ב חודש גופן כלה, ונשמתן נשרפת ורוח מפזרתן תחת כפות רגלי צדיקים. הרי פירשו הרמב"ן בשער הגמול, שיש כאן דימוי לכך שנתבטל צורתה ממה שהיתה. ועם היות שניתן לבוא בגלגול רק שלוש פעמים, הרי העמידו זאת שמדובר בבני אדם, אבל בבעלי חיים ובצומח ודומם יש תקווה לאחריתם.

(אגרות קודש א' אגרת פ"ה עמ' קמ"א - קנ"ג; ביאורים לפרקי אבות - פרק ו', תשובות וביאורים א* עמ' 477-490).

פרק כב

מותו של אחאב במלחמה על רמות גלעד, כנבואת מיכיהו בן ימלה מול ארבע מאות נביאי השקר

אחאב מפתה את יהושפט מלך יהודה לעלות עמו לקרב על רמות גלעד מארם. (א - ד). * יהושפט מסכים, אך מבקש לברר לפני יציאה לקרב ע"י נביא, ואינו מאמין להצגת נביאי אחאב. (ה - ז). * אחאב מביא את מיכיהו בן ימלה, אשר עונה לו בדרך היתול, כשאר נביאי השקר, שיצליח. (ח - טו). * המלך מבין כי הוא אינו דובר אמת, משביעו ואז מוסר את נבואתו המרה. (טז - יט). * הרוח מפתה את אחאב להילחם אף כנגד נבואת האמת. (כ - ל). * מלך ארם מורה לאנשיו לצוד רק את אחאב ומצליח, ואכן את דמו לקקו הכלבים, כנבואת אליהו. (לא - מ). * תולדות יהושפט מלך יהודה, עשה הישר, אך העם עדיין הקטירו בבמות. (מא - נא). * תולדות אחזיהו בנו של אחאב, אשר הרשיע כאביו. (נב - נד).

ויצא הרוח – רוחו של נבות הזרעאלי

א. הגזירה היא משמיים, אך המזיק לא היה מחוייב לכך

הציטוט מהתנ"ך הוא "ואף שכן אדם, שהוא בעל בחירה מקללו כו' ומתחייב בדיני אדם ובדיני שמים כו' - אעפ"כ על הניזוק כבר נגזר מהשמים, והרבה שלוחים למקום." מבואר כי עניין הגזירה הוא נתינת הרשות להזיק את המיועד להיות ניזוק, וזה מתרחש פעמים רבות ע"י בת קול, שנשמעת בארץ, כדוגמת עונשו של טיטוס.

ב. האדם יכול להימלט מלהיות לשליח ההשגחה בעניין שאינו חייב

אמנם מצד האדם, אף שמגיעה אליו ההרהור בליבו ובמוחו להרע למישהו - הרי התניא בחלקו הראשון דיבר שהוא צריך לדחותו בשתי הידיים, ואפילו אם סבל ממנו, ולא לשלם לו כפועלו. ויכול הוא לחשוב, כי אם יכה, הרי הוא נהפך להיות המוציא לפועל של הגזירה משמיים, ועל כך אמר רבינו כי הרבה שלוחים למקום, כולל למיני יתושים.

ג. בחירה להוציא את הגזירה בפועל על ידו - תגרום לו להיענש

אם אמנם ידחק ויבצע את הגזירה - הרי על כך נענשים בדיני אדם ובדיני שמים. הגמרא בסנהדרין (קב, ב) מביאה את אמרתו של רבי יוחנן, שויצא הרוח - זו רוחו של נבות הזרעאלי. אלא שהוא נענש על כך, שהרי היציאה היא לא רק למילוי תפקידה, כי אם כפי שנאמר בגמרא - צא ממחיצתי. ובפרט שנוקק לכוון השקר על מנת למלא את ייעודו. הכוונה היא שהיא פיתתה את כל הנביאי שקר להינבא.

ד. היצר הרע רועה להעביר שליחותו - לאדם

והשלוחים מעדיפים לפתות את האדם שיבצע במקומם את שליחותם, וזה יצר הרע. ונמצא שאף שהאדם עצמו המבצע - נענש על רוע גזירתו, הרי עצם ההזיק הוא בהשגחת ה' והכל לטובה, ואם כן לא יכעס מי שמקבלה כעת ממנו.

(הלקח והליבוב, הרב יודאסין, על אגרת הקודש כ"ה, עמ' קכד)

החילוק בין נביאים ראשונים לאחרונים

ב. אעפ"כ מחמת הירידה באה העלייה

אולם שם ממשיך במאמר להורות כי דווקא בשל הירידה היתה לאחר מכן עליה לאין ערוך. וכמו בית המקדש השלישי, שעל ידי שיהיה לאחרי הירידה של החורבן בית שני - יהיה גדול יותר. ושיגיעו למעלת תכלית התשובה.

(תורת מנחם, ספר המאמרים מלוקט ד', גדול יהיה כבוד תשכ"ב, עמ' קי"ג)

א. הנביאים הראשונים דיברו בשפה רכה, והאחרונים - בלשון תוכחה

חכמינו דייקו על הפסוק 'שמעו דבר ה' בית יעקב', שמעו דברי תורה - עד שלא תשמעו דברי נבואה. (שהרי דברי הנבואה הינם לצוות על דברי התורה, ובאם היו שומעים את דברי התורה, לא היו נוקקים להם). שמעו דברי נבואה - עד שלא תשמעו דברי תוכחות (שגופא בדברי הנביאים הראשונים, דיברו לא בלשון תוכחה. ומאחר ולא שמעו להם הגיעו הנביאים האחרונים שדיברו בלשון תוכחה).

הקדמת הביטוי "כה אמר ה'" - כבסיס לנבואה

א. אמירת כה אמר ה' - מורה על דרגת נביאות

מצינו מחלוקת ביומא (עג, א) האם הכהן הגדול צריך להקדים ולומר כה אמר ה', ועל כך ביאר הגאון הרוגוצ'ובי, להורות שהכהן הגדול הגיע לדרגת נבואה. והוספתי שם ראייה מפרקנו, כי בתחילה אומר הרד"ק שענה מיכיהו בן ימלה דרך שחוק והיתול, ולא אמר זאת בשם ה'.

ב. באמירה זו - הנביא מתבטל למסור רק את שליחות ה'

רק לאחר מכן כאשר יהושפט מלך יהודה, שם לב לכך, וממש משביע אותו כי ידבר בשם ה' ויאמר את האמת - הרי הוא אומר כי אכן תהיה נבואת זעם. והראייה שלא הוציא הנביא את שם ה'

ג. נביא השקר בחר לומר ביטוי זה, על מנת שהתחזותו תעליח

וכעת יש להוסיף ראייה נוספת, דווקא מדברי נביאי השקר. באשר באותו הפרק בו מתחזה צדקיה בן כנענה לנביא, הוא נוקט בשני תכסיסים. הוא אכן אומר את מילת הסיסמא להורות כי הוא כביכול נביא אמת, באומרו גם הוא "כה אמר ה'". וכן שהוא עשה קרני ברזל, כמנהג הנביאים להוריד את הרוחני באופן של חפץ גשמי.

(ד"ר דאורייתא, עמ' 28)

מלכים ב'

פרק א

אליהו מנבא לאחזיה, כי ימות על בקשתו לשלוח בבעל זבוב. שני שרי החמישים למלך ואנשיהם נשרפים מאש מהשמים, כשמנסים להביאו

אליהו נשלח על שהמלך אחזיה ביקש לדרוש בבעל זבוב, שימות מחוליו. (א - ד). המלאכים מספרים למלך על שחזרו מבלי לשאול, בגלל דברי אליהו. (ה - ז). המלך שמבין כי זה אליהו, שולח אליו שרי חמישים, אך אליהו מסרב, ושולח אש מהשמים שאוכלת אותם. (ח - י). המלך שולח שוב, ואף אותם מכלה אש מן השמים. (יא - יב). שר החמישים השלישי מתחנן לאליהו ומבקש שיבוא. אליהו ניגש למלך, ונבואתו שימות אכן קורא. (יג - יח).

המופתיים וחילוקיהם

ג. אפנים שונים האם עריכה להקדים תפילת או אמירת הנביא למופת או כלל לא

מבארים, כי יש ג' חילוקים באופן המופת. האופן הא' היא הקדמת התפילה, וכמו שמואל הנביא שהתפלל וקרא אל ה', ואף בזמן קציר חטים ניתנו קולות ומטר, וידעו וראו. האופן הב' - המופת בא ללא תפילה, אולם לאחרי הקדמת האמירה, שיהיה מופת. וכמו בפרק זה, שאמר אל שר החמישים 'ואם איש אלוקים אני - תרד אש מן השמים, ותאכל אותך ואת חמישך'. ואחרי זה 'ותרד אש מן השמים ותאכל וגו'. ואופן הג' שאף בלא כל הקדמה, אלא המופת נפעל מיד, וכמו שמצינו ברפואת חזקיהו 'ויאמר ישעיהו קחו דבלת תאנים, ויקחו וישימו על השחין, ויחי'.

(רשימות קל"ח, ענף 256)

א. חיי השגרה וקשיי הפרנסה מרדימים מאת האמונה

עם בני ישראל, עם היותם כולם מאמינים בה' אחד, הרי מפני צוק העתים, אין האמונה אצל רוב בני האדם ניכרת ונרגשת במעשי האדם היום יומיים ותהלוכותיו. שהיות האמונה בדרך מקיף בלבד. ומפני רוב הטרדות של הפרנסה, שמושקעים בהם יומם ולילה, שכלו של האדם נעשה אצלו רק קרדום למצוא בו את פרנסתו. ובמשך הימים, אי אפשר שהדבר לא יגרום, שחושי האדם שכלו והבנתו יהיו מגושמים.

ב. המופת הינו ככרך המעורר את האדם

מופת לעומת זאת, הנראה לעיני בשר גשמיים - מעלה את האדם מבור עמוק להר גבוה. כאשר בפתע פתאום - יראה אור בחושך שבו הוא נמצא. כי אז הוא רואה שאין הגשמיות עב וחשוך כל כך. כי הרוחני הוא המקיימו בכל עת ובכל שעה. והוא חש כיצד הקב"ה שולט ומושל גם בעולם הזה הגשמי והחומרי.

פרק ב

אליהו עולה בסערה השמימה, אלישע תלמידו מרפא את מי יריחו

אלישע רואה כיצד רבו אליהו הנביא עולה בסערה השמימה. (א - יב). בקשת אלישע לקבל פי שנים מרוחו מתקיימת. (יג - טו). בני הנביאים לא מקשיבים לאלישע ומנסים לחפש גופת אליהו, לשווא. (טז - יח). אלישע מרפא את מי יריחו. (יט - כב). שני דובים יוצאים מן היער ומכים, על בוינו מקטני יריחו. (כג - כה).

פי שנים ברוחו - בחיצוניות ובפנימיות

כפליים משישים הגיבורים אשר לבעש"ט - היה זה לאחר פטירת הבעש"ט, ואף שאיכות זו אינה נמדדת דרך כמות התלמידים, כיוון שיש בהם רק ההשפעה וההתפשטות, הבאה ממנו, הרי זה מהווה הוראה על פי שניים ברוחו.

ג. אפנים שונים לביאור מה שאלישע היה פי שניים מאליהו רבו

עניין זה אנו מוצאים של פי שניים ברוחו לגבי אלישע ואליהו. בין לפי פירוש הרד"ק שאליהו עשה שמונה מופתים, ואלישע שש עשרה, ובין לפי שאליהו החיה מת פעם אחת והוא פעמיים. ועם היות והחסידות לא החשיבה מופתים, וכדרך הרמב"ם, שהאמין עפ"י אותות - יש בליבו דופי. הרי הגדר של פי שניים ברוחו - לא התבטא רק בעניינים חיצוניים, בנוגע להתפשטות שלו, כי אם גם לגבי מעלת עצמו ומדותו.

א. מקשה היאך היתה השפעה על יציאת יעקב מבאר טבע בחיי יצחק

מנהיג בחיי רבו לא יכול להתפנות לקו עבודתו המיוחדת, אלא רק לעצמו. על כן בחיי יצחק - יעקב אבינו היה יושב אוהלים, שזה קו התפארת - תורה, ואילו בימי יצחק הקו ששלט בעולם היה גבורה, תפילה. וכפי שדבר זה מרומז גם בנגלה בתורה עד לאופן של הלכה למעשה, כי המורה הלכה בפני רבו - מחוייב בעניין של היפך החיות. ובכך מתחזקת הקושיא, כיצד פעלה יציאתו של יעקב רושם בבאר שבע, שהיא מקומו של יצחק, עד שנאמר שיצא הודה ויווה והדרה.

ב. כפל כוחו של הרב המגיד - היה רק לאחר פטירת הבעש"ט

התשובה לכך היא עפ"י הידוע, כי בימי הרב המגיד, עם היותו פי שניים ברוחו של הבעש"ט, בכך שהיו לו מאה ועשרים תלמידים,

ה. ריבוי התלמידים מעלה ברב, והחסרתה פוגעת בהוד הרב עפ"י יסוד זה מתווכים שני עניינים הנראים סותרים ברש"י. מצד אחד יציאת יעקב מושווית ל'ותצא האמור בנעמי', כאילו לא נותרו צדיקים בבאר שבע, ומצד שני, ע"י יציאת יעקב, נחסר בבאר שבע רק הודה זיווה והדרה. כי יציאת יעקב החסירה את השלימות של יצחק, בהיות תלמידו שם. ונמצא כי לא רק שיעקב עצמו יצא, כי אם שגם בשלימות שפעל בה יצחק. אמנם מאחר ויצחק עדיין בעיר - הרי בנוגע לקיומה ומציאותה - לא נפעל כל חיסרון במהותו של יצחק.

(ליקוטי שיחות ה', ויצא ט' כסלו, תשכ"ה, עמ' 376-371).

ד. הזכייה לראות כיצד מתעלה אליהו במותו - ממנה יקבל אלישע פי שניים ולכן אמר לו אליהו הקשית לשאול, שהיאך יוכל ליתן לו מה שאין לו בעצמו, הרי מכל מקום אם אלישע יהיה במעלה ומדרגה כזו, ש'תראה אותי לוקח מאתך', שיראה את אליהו כפי שהוא למעלה - הרי יהיה לך כן. ועם היות שראינו כי ריבוי התלמידים הוא לכאורה רק עניין השפעה והתפשטות - הרי זה עצמו פועל במשפיע, וכמאמר 'ומתלמידי יותר מכולם'. עד אשר ללא זה יש חוסר בחיות הרב, ומגלים אותו לעיר מקלט, כי הרב שגלה - מגלים ישיבתו עמו. אף שזה לא עיקר מהותו.

גדרם של בני הנביאים

ב. כל כח נבואת בני הנביאים היתה מרובם אלא שחייבים לומר, כי בני הנביאים לא היו נביאים ממש, כי אם תלמידים. שנבואתם לא היתה מצד עצמם, כי אם שמלכתחילה היתה בכוחו של אחיהו. ובכל זאת ניתן לומר כי היו שקולים כאליהו, באשר הקשה אליהו לאלישע רק על היותו ממה שיש לי בידי.

(ליקוטי שיחות ט', ואתחנן א' עמ' 42).

א. היאך רק אליהו נביא לה, ובכל זאת יש בני הנביאים

התנ"ך מספר היאך מכל נביאי האמת נותר אליהו לבדו, ובו זמנית מפורש בפרק על בני הנביאים. וכן אינה מובנת שאת אלישע.. תמשח לנביא תחתיו, והרי היו כמה וכמה נביאים כמותו. וכן מאחר ונשארו רק מאה נביאים במערות, מנין באו תיכף לאחרי זה, קבוצת נביאים ביריחו ובבית אל.

פרק ג

מלחמת ישראל יהודה ואדום כנגד מואב, ונס המים להשקותם ע"י אלישע

יהורם מלך ישראל מולך אחר אחאב, עשה הרע, כדוגמת ירבעם, ולא כדוגמת אביו. (א - ג). * מישע מלך מואב אינו משלם ליהורם, ויוצאים עמו מלך יהודה ואדום למלחמה. (ד - ח). * מאחר ואין מים מחפש יהושפט את נביא ה', ומוצא את אלישע. (ט - יב). * אלישע אינו מוכן להינבא אלא רק בשל אלישע, ומבקש מנגן שתהה עליו רוח ה'. (יג - טו). * אלישע מנבא כי יגיעו מים ללא גשם, והוראות מה לעשות אחר נצחונם. (טז - כ). * אנשי מואב נעמדים על הגבול ורואים כי המים הם דם, ויוצאים לקחת שלל. (כא - כג). * מואב מובסים, ורק עם הקרבת הבן, יש קצף על ישראל, ששבים לארץ. (כד - כז).

אלישע בן שפט אשר יצק מים על ידי אליהו

להדגיש עניין זה, הרי מהות ההשפעה עוברת דווקא בפעולות הללו.

ג. [הקשר הפנימי בין אלישע, בחינת ניצוק - חיבור אמיתי] [נראה לי להוסיף, כי לפי מקור אחר שהבאנו, לגבי שאלישע היה פי שנים ברוחו של אליהו, הרי זה עצמו מראה כי נדרש קשר לא של לימוד, אלא קשר פנימי וייחודי בו התלמיד לוקח את מהות המורה, וכפי שמאמר החתונה באה להורות על קשר פנימי ביותר, ולא רק קשר של לימוד וידיעה, שהוא קשר איכותי, כי אם קשר איכותי. ולכן יש כאן השימוש במילה יצק, המורה על ניצוק - קשר ממשי של חיבור].

(ספר המאמרים תרפ"ט עמ' 82, מאמר חתונה לכה דודי)

א. קשר בין רב לתלמיד הוא פנימי ולא רק העברת חומר

על מנת להבין את גדר הקשר בין החתן, שצריך לנחות למטה, ואילו הכלה היא בחינת כלות הנפש, מבארים היאך נוצר הקשר בין הרב לתלמידו. קשר זה איננו רק בחינת העברת החומר והלימוד. כי אם השפעה אף בדברים הנראים בטלים, כמו שיחת חולין. עד אשר האמורא רבה לפני שביאר לתלמידיו עניינים קשים, אמר להם מילתא דבדיחותא, ורק לאחר מכן יכלו לקבל עניינים עמוקים.

ב. שימושה של תורה עדיף מעצם הלימוד, ונלמד מאלישע

ומכאן הגמרא מדייקת, עד כמה חשובה דווקא שימושה של תורה, ומדייקת שהיא עדיפה אף על לימודה, שהנביא משתמש בתואר יצק מים, ולא שלמד אצל אלישע בן שפט. ומאחר ושינה

פרק ד

נסי אלישע: אסוך השמן, החייאת בן השונמית, והאוכל לבני הנביאים
הפטרת וירא (ד,א-ד,לז) | הפטרת תזריע (ד,מב-ה,ט)

נס אסוך השמן של אלישע על מנת להציל את ילדיה מהנושים. (א - ז). * אלישע מתארח אצל האשה השונמית, מבטיח לה בן, אשר מת. (ח - כ). * האשה השונמית רצה אל אלישע ורוצה לתבוע כיצד צחק עליה, שבנה בנתן לה נפטר. (כא - כח). * אלישע מוסר מטהו לגיחזי להחיות הנער, אך גיחזי נכשל. (כט - לב). * אלישע מחיה את הנער, ויוצאת. (לג - לו). * התבשיל המקולקל של בני הנביאים, והצלתו ע"י אלישע. (לח - מד).

[פנינה מיוחדת מדוע מסתיימת הפטרה אצל הספרדים בשעה שהולכת לנביא, בעוד הנער מת. ושמעתי, כי הספרדים מאמינים, ועצם זה שהולכת לצדיק, כבר העניין סגור.]

טומאת בן השונמית בעת שהיה מת

השונמית, ולא על הבן שאליהו החיה.

(ליקוטי שיחות י"ח, חוקת ב', עמ' 239-252)

[שיחתו הידועה בסיום מסכת נידה, על שאלותיהם של חכמי האלכסנדריא, שהגמרא קוראת להם דברי בורות. ראה במלכים א' י"ז - הבאנו את כל השיחה הנוגעת לטומאת בן השונמית שהחיה אלישע, וכן הבן שאליהו החיה. וכן מדוע שאלו דווקא על בן

הרבי המהר"ש: כל רגע פנוי נצל לקריאת נ"ך – הדבר יהיה לתועלת

באיזו קורה צרה וארוכה המונחת בסמוך לקיר בית המדרש, ואז עלה בדעתו כי הוא יחל לומר את המזמור הללויה בתחילת הקורה, ויכוון לכל אורך הליכתו. ורק לאחר שנזכר בציור זה, הבין מה רבה התועלת בעצת הרבי.

ד. הבעל שמש את מעילו על התינוק, אשר נחנק, והאשה הזדקקה להביא רופא

האיש הפשוט הגיע אל ביתו, ושמש את מעילו ספוג הגשם, וניגש לאכול. וכאשר בא לראות מה מצב התינוק, נחרד לראות כי המעיל כיסה את פני התינוק ומנע ממנו נשימה. האם כמעט התעלפה, אך אזרה כוחות ובמקום לפתוח בהיסטריה של צעקות, החישה פעמיה להבאת רופא. ומה נדהמו לראות היא והרופא, כי בעלה מחזיק את התינוק, כאילו לא קרה דבר.

ה. האיש הפשוט זכה ליישם עם בנו את הסיפור על אלישע, אשר החייה את הילד

ואז סיפר, שהוא ראה כיצד התינוק כבר נפח את נשמתו. ואז נזכר בסיפור של אלישע ובן השונמית, שהרי הנני לומד בכל יום נביאים וכתובים בשפת העם מספר פרקים. ובדיוק לפני מספר ימים הגעתי לסיפור זה. ואמרתי אולי אנסה באותה הדרך, לעשות נפילה בפה (מה שנקרא הנשמה מלאכותית בימינו). ומכאן ראו מה התועלת באמונת צדיקים, שהיתה דווקא לאיש הפשוט.

(לספר מבראשית א', מנחם זיגלבוים, כוחה של אמונת צדיקים עמ' 159-153)

א. המהר"ש ללמדן – וכי כל מטרתך היא לומר הללויה על הקרש?

שני בעלי בתים הגיעו אל הרבי המהר"ש, אשר היו שונים באופיים, האחד למדן והיה מהלך בזמן תפילתו בבית המדרש, והאחר איש פשוט ותמים, אשר בקושי ידע להתפלל. ואז הרבי ביחידות אמר ללמדן, כי בשעת התפילה אחז סידור בידך והתפלל כשעיניך בתוכו. ואילו הוא מנסה לענות לרבו, כי דווקא עדיף לכסות את העיניים, ואז הוא יגיע למעלה נשגבה יותר. על כך חייך הרבי ואמר, וכי למה תגיע בתפילה זו?! אמירת הללויה על הקרש?! ומאחר והרבי חזר לספרו, כלל לא זכה להבין את מה שאמר לו הרבי ביחידות.

ב. לאיש הפשוט ברך שיתמיד בלימוד הנביאים עם התרגום

לאיש הפשוט נתן הרבי המהר"ש עצה שונה בתכלית. כדאי להתמיד ולקרוא בכל רגע פנוי בעברי טייטש של התנ"ך, דבר זה יביא לך תועלת. [כלומר, פעם לפשוטי העם היו ספרי הנביאים מתורגמים לאידיש, שאף הם יוכלו להתחבר ולהבין זאת]. ומיד הוא לקח את עצת הרבי, וכבר ראוהו בבית המדרש מנצל זמנו לקרוא נביאים עם התרגום לשפת העם.

ג. הלמדן מגלה – כי אכן עדיף להתפלל מתוך הסידור

בתפילה לא הבין הלמדן, ולא היה מסוגל לעכל השפלה שכזו ביחידות. אך נזכר הוא כי בהיותו בבית המדרש של החסידים בנעוול, התפלל שחרית, וכהרגלו לא הביט בסידורו, ואז הבחין

ואשה אחת מבני הנביאים עעקה אל אלישע – ביאור ברוחניות

בסיפור של "ואשה אחת מבני הנביאים", שהרי מצד נפח גדול ההפטרה, יש די פסוקים בסיפור של בן השונמית לבדו. (הרבי מתייחס כי גם לשיטת המסיימים ב'ותאמר שלום', הרי העניין הסתיים, והיה זו הפטרה מספקת). ויש כעת מאמר שיצא מהשבי של אדמו"ר הזקן על הפסוק ואשה אחת.

א. הקשר בין הפטרה לפרשה בשורת הולדת הבן, ומקשה על הכנסת הסיפור בראש הפטרה
פרשת השבוע וירא מספרת על בשורת המלאכים לאברהם על הולדת בנו יצחק, וכמו כן בהפטרה מבשר אלישע על הולדת בנה של השונמית. אלא שאם כן לפלא הוא מדוע פותחת ההפטרה

ג. עצם הכנסת סיפור בתורה עם הפרטים המסוימים – מרמז על סודות ורמזים לאדם

רבי הלל מפאריטש, שאמר תורה המבוססת על כך מקדים, שכל סיפורי התורה, עם היותם מסופרים אודות עניינים גשמיים, שהרי אין מקרא יוצא מידי פשוטו, הרי יש עוד סיפורים שלא הוכנסו לתורה, וגם יש פרטי פרטים שאף הם לא נכנסו, ואילו התורה בחרה לספר דווקא את הסיפורים המסוימים, ודווקא את הפרטים הללו – הרי זה עצמו ראייה שיש בזה סודות עליונים, וכמה דרכים לעבודת ה'.

ג. סיפורי התורה אף הם נצחיים באותה קדושת התורה

מדייק מכאן הרבי, כי באותה מידה בה התורה היא נצחית לגבי ההלכות והדינים שבתורה, שהתורה היא חיינו, בכך היא מחייה את היהודי בכל זמן ומקום, כך ההוראות הנלמדות מסיפורי התורה הינם נצחיים. שהרי תורה אחת היא, שלא ניתנת להבדלה וחלוקה. וכפסק הרמב"ם, שקדושת דברי התורה הינה שווה בכל הפסוקים, כולל אנכי ה' אלוקיך, ותמנע היתה פלגש. והחולק על כך – הרי הוא כופר. שהרי ספר תורה שאינו מכיל זאת – פסול באותה המידה.

ד. סיפורי המופתים בתורה על כל ריבוי פרטיהם – הם בסיס באמונה

מצינו כי אצל אליהו היו שמונה מופתים, ואכן התקיימו באלישע ששה עשר מופתים, כעין על פי בקשתו 'פי שניים ברוחך'. ומה שהתורה טרחה לספר את פרטיהם, ולא רק להעביר מידע של כמות המופתים, הוא ראייה שכל פרט הינו מדייק והוראה נצחית בעבודת ה'.

ה. ביאור בפנימות של הסיפור עם האשה – משל לנשמה

מקדים אדמו"ר הזקן כי כשם שצועקים ביחידות על ריחוק מאלוקים חיים – כך כל נשמה בעלותה בלילה צועקת בקול מר על כך, ואמר המאמר. "אשה" – היא בחינת הנשמה, שנקראת 'אשה יראת ה'". "אחת" – שהיא אחת עם הקב"ה. "מנשי בני הנביאים" – שנבואה היא לשון ניב שפתיים, שמקבלת מבחינת דבר ה'. כל נשמה הינה כלי קיבול, על מנת לקבל השגות וגילוי אלוקות. "צעקה אל אלישע" – המורכב משתי המלים אלי שע, לשון וישע ה' אל הבל, כלומר פנה אלי. "עבדך אישי מת" – אישי פירושו הוא מתחלק לאש יו"ד. ותוכנו, כי האש שהיתה אצלי בהתלהבות והתלהטות אהבה ברשפי אש, להיכלל ולהיבטל בבחינת יו"ד, שעניינו חוכמה עילאה – הרי הוא כעת מת אצלי.

ו. תיאור באריכות מבחינה רוחנית של פרטי הסיפור

"ואתה ידעת כי עבדך היה ירא את הוי" – פירוש אותיות יאר, שהיה לו עוד כוח להוסיף תוספת אור בהוי' בעבודתו. "והנושה בא לקחת את שני ילדי לו לעבדים" – לשון כי נשני אלוקים, שברוחניות משמעו על הנפש הבהמית, המשכחת אותי מאלוקות, והיא באה לקחת את ילדי שהם ברוחניות אהבה ויראה, והוא עוד רוצה שיהיו לו לעבדים, לאהבות זרות, תאוות הגוף, וליראות זרות פן יחסר לחמו. שלבד זאת שהנפש הבהמית משכחת אותי מאלוקות ורוצה לבטל חס ושלוש את האהבה והיראה באלוקות, הנה עוד זאת היא עוד רוצה להשתמש בהם לקלקול.

ז. אסוך השמן – הוא משל ליעיאה מהערות – מסירות הנפש

"ויאמר אליה אלישע, מה יש לך בבית." – הכוונה בפנימיות, איזה כוחות נשאר לך, שאין לנפש הבהמית שליטה עליהם. "ותאמר אין לי כי אם אסוך שמן" – פירושו שאין לה כי אם את

עצם נקודת הנשמה. [רמז לשמן שהוא בחינת החוכמה שבנפש]. "ויאמר כו' כלים ריקים כו'" – על דרך מאמר רב מתיבתא בגן עדן, שעץ שלא עולה בו ותופסת האש, חותכים אותו, הרי כמו כן הגוף שאור הנשמה אינו מציתו שוברים אותו. וזה הרמז לכלים ריקים, שמתבונן רבות, וזה על פי הלשון "אל תמעטי", היאך הוא כלי ריקן, בלי שום דעת במוח, וללא אהבה ויראה, ויתמרמר מאד על ריחוקו ויצעק אל ה' על ריחוקו מאלוקים חיים מקור החיים. ולכן היא גם מביאה את הכלים השבורים אשר יצקה גם בהם שמן.

ח. לאחר החושך – יש ליצוק ולהמשיך בו אור

[וכן שתעסוק בתורה ובמצוות, אף שכעת הינם בלא אהבה ויראה, תמשיך לעסוק בכך, אלא שצריך ליצוק עליהם, ולהמשיך בהם את הגילוי של עצם הנשמה, בכך שזוכרת תמיד את ענין מסירת נפשו לה', בהיות המסירות נפש מצד עצם הנשמה].

ט. יתרון האור הבא מן החושך, לדרגה נעלית יותר

ולאחר מכן יבוא אל יתרון האור הבא מן החושך, כי באמת יש יתרון לאור, כשהוא בא מן החושך. [שמאיר מתוך המרירות, שהוא כלי ריקן]. וזהו "ואת ובניך תחיו בנותר" – את הוא עצם הנשמה, ובניך הם האהבה והיראה שבכל נשמה. ונותר הוא לשון היתרון, וכוונתו לאור הבא מן החושך. [ואור זה של ההתבוננות על מרירותו הוא עוד נעלה יותר, ונמשך מבחינת וישת חושך סתר, ממקום של החושך שהוא למעלה מהאור, אפילו יותר מהאור הגדול המאיר במקום חשוך ביותר. והוא על דרך ששם עצמו כנותר, כשיריים, שעל כך מאיר אור גבוה ביותר (אור מקיף מעל סדר ההשתלשלות). ודווקא ע"י ביטול זה הוא מקבלו. שזה אור מעבר ליכולת קבלה בדרך הרגיל. וזוכה להגיע עד למקום של תחיו, מאור שמחיה את המתים].

י. בחינת המילה – ב' דרגות, ועל כן מחולק לשתי פרשיות

סיפור המילה מחולק לשתי פרשיות. בפרשה הקודמת לך לך, מבוארת פעולת המילה, ואילו בפרשת וירא, יש אור גדול וגילוי של הקב"ה הבא לבקר את החולה. ברוחניות חולה הוא בגימטריא מ"ט, והקב"ה מרפאו בכך שמאיר לו את שער החמישים, שאין בכח האדם מצד עצמו להמשיך, אלא כאשר הוא מגיע מלמעלה. ומאחר והיורש עומד במקום המוריש – הרי הוא זוכה בכל, כולל שער זה.

יא. עם כל ההסתר – עדיין היא מקורה לבוראה

אמנם כל זה הוא מצד הנשמה, בעוד הגוף מעלים ומסתיר על כך. ואמנם עם היותה מצויה בגוף המעלים, הרי היא עדיין מרגישה שהיא אשה אחת, המיוחדת עם הבורא. ואז היא בהעלם צועקת על הסתר זה. וכאשר אכן כופים את הייצר – מגיע אור גדול בכל העולמות, ומאיר בכל העולם, בבחינת את ובניך תחיו בנותר. [שהיא המביאה לגאולה השלימה בתחיית המתים, שחיות הגוף יהיה ניוון מהכוחות המקיפים, והנשמה תהיה ניונת מהגוף].

[ליקוטי שיחות ה', הוספות, וירא תשכ"ה, עמ' 331-335; [תורת מנחם ספר מאמרים מלוקט] א', מאמר ואשה אחת, תשמ"ו, עמ' רס"ב – רס"ט]

פרק ה

המופת של אלישע עם נעמן, הנרפא מצרעתו, ועונשו של גיחזי על חמדנותו הפטרת תוריע (ד,מב-ה,ט)

נעמן שר צבא ארם מצורע, ומספר כי הבת הישראלית שעובדת אצל אשתו, מודיעה כי הנביא ירפאו. (א - ד). * מלך ארם שולח את נעמן מכתב עם כסף רב, ומלך ישראל קורע בגדיו, וכי היאך ירפאו. (ה - ז). * אלישע פונה למלך, שישלח אליו את נעמן, על מנת שידעו כי יש נביא בישראל. (ח). * נעמן מגיב קשה על שירחץ שבע פעמים בירדן, אך ניאות לאנשיו לעשות זאת, ונטהר. (ט - יד). * אלישע מסרב לקחת דבר מנעמן, ומקדש שם שמים. (טו - טז). * גיחזי נער אלישע רץ אחר נעמן, לוקח ממנו כספים, ואלישע מקללו שצרת נעמן תדבק בו, ובזרעו. (כ - כז).

נעמן יכול כאנוס להיות בבית ע"ז, אך לא ישראל אף בהיותו עבד

א. אפילו ישראל עבד, אינו יכול להיכנס לבית ע"ז של רבו

הגמרא בסנהדרין באגדת חלק, הביאה כיצד טענו בפני הנביא יחזקאל, כי עבד שמכרו רבו, היאך ניתן לבוא אליו בטענות. ומשמעו שבזמן הגלות ההסתר כה גדול, עד אשר יכולה להיות מציאות שיש מחשבה כי הואיל ורבו עובד ע"ז - הרי גם הוא רשאי. ועונה התורה כנגד זה, "לא תעשו לכם גו' את שבתותי תשמרו" - שאסור לעשות אפילו דבר, שהאדם יראה לעיניו. (הכוונה שאף כאשר אינו עובד מתוך כוונה, אלא רק עושה מעשה ככפאו שדן. וכדברי יחזקאל 'היו לא תהיה גו' נהיה כגויים'. כי בני ישראל אינם כמו אומות העולם.

ב. נעמן עם היות שקיבל לא לעבוד ע"ז - קיבל רשות להיכנס עם בית רבו לע"ז

אצל אומות העולם נאמר "לדבר הזה יסלח ה' לעבדך, בבוא אדוני בית רימון להשתחוות שמה, והוא נשען על ידי, והשתחוית. שהיות ונעמן קיבל על עצמו שלא לעבוד עבודה זרה, אמר לו לאלישע, שכאן הוא אנוס. ואכן עונה לו אלישע "ויאמר לו - לך לשלום". כלומר הודה לו. ואילו יהודי, אין לגוי כל שליטה אף לא על מעשהו. ועם היותו רבו על פי תורה.

(תורת מנחם לט, תשכ"ד ב, בהר בחוקותי, עמ' 437).

דרגת ידיעת אלוקות השונה מנעמן לישראל

א. שני פסוקים המורים על דרגות באמונה

בפרשת ואתחנן יש שני פסוקים המורים על אמונה. הפסוק הראשון 'אתה הראת לדעת, כי ה' הוא האלוקים - אין עוד מלבדו'. ללא כל הגבלות, ובאופן פשוט. בהיותו יחידי, כלל אין מקום לחילוק בין שמים וארץ, ואילו הפסוק השני מדבר בפרטיות. 'יודעת היום והשבות אל לבבך, כי ה' הוא האלוקים, בשמים ממעל ועל הארץ מתחת - אין עוד'. וציווי זה הינו על האדם, אשר מצד עצמו צריך להתייגע להבין ולדעת, וידיעה זו של אחדות הבורא, הבאה מצד האדם - אכן יש בה מקום לידיעה נפרדת בארץ ובשמים.

ב. ארבעת הדרגות באמונה: יתרו, נעמן, רחב ומשה

המדרש מבדיל בדרגות הידיעה. יתרו - נתן ממש בעבודת כוכבים, שנאמר 'עתה ידעתי, כי גדול ה' אלוקים מכל האלוקים. כלומר, שהם אכן גדולים, רק שהוא גדול מהם. נעמן - הודה במקצת ממנה. שנאמר 'הנה נא ידעתי, כי אין אלוקים בכל הארץ, כי אם בישראל. כלומר שהגביל את האלוקות על הארץ לבדה. רחב - שמה אותו בשמים ובארץ, שנאמר 'כי ה' אלוקים הוא אלוקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת'. אולם היא השאירה את החלל של העולם באמצע. משה - שמו אף בחללו של עולם שנאמר 'כי ה' הוא האלוקים, בשמים ממעל, ועל הארץ אין עוד'. ומדייק המדרש מהי תוספת זו של אין עוד, ועונים שאפילו בחללו של עולם.

ג. כל מציאות העולם אפסית ללא הבורא

אדמו"ר הזקן בשער הייחוד והאמונה מדגיש כי הכל מבוטל אצלו. ולא רק שאין עוד אלוקה, כי אם שיש רק כח הבורא, ואם היה מסתלק, הרי הכל היה חוזר לאין ואפס ממש, כמו לפני ששת ימי בראשית. ועל כן מחדשים, כי גם הארץ החומרית, הנראית כיש גמור לעיני כל - אף היא אין ואפס ממש לגבי הקב"ה.

ד. הנברא איננו נפרד מהבורא, אלא שהקב"ה מצמצם עצמו אליו

אולם ידיעה זו, איננה מבדילה כלל בין שמים וארץ. ועל כך מחדש כי דבר ה', אותם האותיות של המאמרות, שאמר ובהם ברא העולם - הרי הם העומדות ומחיות בתוך רקיע השמים, ומלוכשות בתוך כל הרקיעים. ונמצא כי הנברא כלל איננו נפרד מהבורא. ואם הוא מלוכב בו - זה המשמעות של אין עוד. וזה החידוש כי דבר ה' ממש הצטמצם, עד אשר הגיע לכל נברא ונברא לפרטיו. ועם היותו כח אלוקי ולא בעל גבול - שלא בערך כלל לנברא - הרי הוא התלבש בנברא. ולפיכך אין שהם באין ערוך אליו - כי אם שהקב"ה צמצם השפעתו לכל אחד לפי ערכו.

ה. ביאור ג' הדרגות ברוחניות

עפ"י יסוד זה יובן, מה הייחודי בכל שלוש הדרגות של שמים, ארץ וחללו של עולם. צבא השמים - הינם גבוהים מהנבראים, ואכן יש בהם מצד עצמם כלי לכוח וחיות אלוקות. למטה - הנבראים הארציים החומריים, שאינם כלים לאלוקות - יש להם מציאות עצמית, אך דבר ה' הוא המחיה אותם, אך אינו מתלבש בהם. ובדרגת האין עוד - שכוח הבורא ממש מתלבש בכל פרט.

ו. כל הדרגות הללו הינם שלבים בעבודת האדם

חלוקה זו נועדה כבסיס לעבודת האדם, בהיותו אף הוא עולם - עולם קטן. כי התכלית של כל דבר בעבודת ה' הוא המעשה. ועל מנת שהאלוקות תחדור בעניינם הארציים, צריכה להיות סדר השתלשלות. כלילה עולה נשמתו, ואז אומר מודה אני, ויש לו כוחות בחינת בשמיים. לאחר מכן עבודת התפילה, הנשמה היא בגוף האדם. ואז מבית הכנסת לבית המדרש, כדוגמת עולם הקדושה, שהנבראים מקבלים חיותם ישירות מעשרה מאמרות. ואז העבודה בחללו של עולם - הנהג בהם מנהג דרך ארץ. אף בענייני הרשות. וע"י הכנה ראויה, עד אשר כל מציאות העולם - כלל לא יתפוס אצלו מקום. ומגלה בחללו של עולם שאין עוד.

(ליקוטי שיחות כ"ט, ואתחנן א', עמ' 26-32).

פרק ו

ד' נסים ע"י אלישע: השבת הגרון שטבע, גילוי מחבוא ארם, הכאת שלוחי ארם, וחיסול שליח לרוצחו

מי שמאבד את הגרון השאול, ונופל למים, מציפו אלישע בעבורו. (א - ז). * אלישע מגלה למלך ישראל היאך אורב לו מלך ארם. (ו - י). * מלך ארם נסער מכך, ומנסה לתפוס את אלישע, אשר מכהו בסנורים, ונוסע עימם לשומרון. (יא - כ). * אלישע אומר למלך ישראל כי במקום להכות נציגי ארם, יאכילם, יותר לא הגיעו גדודי ארם. (כא - כג). * מלך ארם שם מצור על שומרון, וכשמוע את הרעב, רוצה להרוג את אלישע. (כד - לג).

ביאור הכתוב וישלח איש מלפניו בפנימיות העניינים – וכל מעשה הרעב

בטרם יבוא המלאך אליו, והוא אמר אל הזקנים, הראיתם כי שלח בן המרצח הזה להסיר את ראשי. ואז בישר כיצד הרעב יעלם, בנבואתו הידועה 'שמעו דבר ה'.. כעת מחר סאה סולת בשקל, וסאתיים שעורים - בשקל, כדבר ה'.

ד. אלישע אכן הוא הנותן את הברכה בגשמייות למלך ומבאר, כי רעב נמשך ממוחין של קטנות, רק שש קצוות. ואילו מוחין גדולין פירושו שהבינה שהיא המשכת המוחין, לא רק שמולידה את שש המידות, כי אם שגם ממשכת לו מוחין. ואם כן ברור כי מי שמשפיע את השבע - הרי זה אלישע. ועל כן בצדק כעס המלך מדוע אינו מבקש רחמים, כי הדבר הרי תלוי בו. והמשכה זו היא בחינת הפנים, המורה על קשר וייחוד. ועל כן גם העונש הוא בחינת מידה כנגד מידה, שכמו שהוא לא ממשיך את השפעתו, כך יסירו את ראשו מעליו.

ה. דרגתו של אלישע – וישיבתו עם הזקנים ועל כך אלישע בהיותו בינה, יושב עם הזקנים, שזקן הוא קיצור המילה זה קנה, ומרמז על חוכמה. כלומר שיצר ייחוד פנימי של החוכמה עם הבינה, ובכך יכול היה להשפיע בחינת מוחין של גדלות לששת המידות. ועל כן הוא שולח את האיש מלפניו, ממנו עצמו. וזה מה שנקרא אלישע על איש, ששלח בחינת על בתוך האיש. ומאחר ודווקא האם היא המולידה את הבן, הרי הוא זה ששלח את האיש, ולא הזקנים. וממילא היה יכול לומר, היאך הוא בן מרצח, כי כבר שלחתי איש, וממילא לא מגיע לי יותר עונש, ואז גם הבטיח שבע הרבה, וכן היה.

(ליקוטי לוי יצחק, תנ"ך ומאמרי חז"ל, מגילת אסתר, עמ' סט - עב).

פרק ז

נבואת אלישע על ההצלה מהרעב, בריחת ארם, גילויה ע"י המצורעים, ועונש השליש שזלזל בנבואה הפטרת מצורע (ו,ג-ז,כ)

נבואת אלישע על שמחירי האוכל ירדו לתחתית למחר, ולזולו של השליש והנבואה שיראה זאת ולא יאכל. (א - ב). * ארבעת המצורעים, רוצים ליפול למחנה ארם, ורואים כי הוא נטוש, ומבשרים למלך. (ג - יא). * בודקים ורואים כי ארם נטשו בגדיהם וברחו. (יב - טו). * העם בוזז את מחנה ארם, השליש עומד בשער, ראה את ירידת המחירים, ונרמס, כנבואת אלישע. (טז - כ)

זהותם של ארבעת המצורעים, וסיבת ישיבתם יחדיו

ב. עונש המצורע הוא הפרדה, כנגד לשון הרע, וכאן גיחויו קיבל זאת כקללה הנקודה שיש כאן לחלק עפ"י הספר איל מילואים, שאנו הולכים אחר הטעם של ישיבתם בדם, שהיות מרבית המצורעים הינם מלשון הרע, וכמאמרם. הוא הבדיל בין איש לאשתו ובין איש לרעהו - לפיכך אמרה תורה בדם ישב. ואילו כאן (כמסופר בסוף פרק ה') גיחויו הרי נצטרע כקללה על שהלך לקחת ממון מנעמן, ושאלישע אמר לו 'וצרעת נעמן - תדבק בך ובוזרעך לעולם'.

(ליקוטי שיחות כ"ב, תורה-מצורע, עמ' 74, קובץ הערות התמימים, אהלי תורה, גליון לא (רל) עמ' כב)

א. מצורע יושב בדם, וכאן הארבעה היו בני גיחויו, שמחוייבים לכבדו

הדין של המצורע הינו 'בדם ישב' - חוץ למחנה מושבו, הוא באופן שלא יהיו אחרים יושבים עמו. באשר המצורע מחוייב לישוב בדם. וכפי שהגמרא בפסחים למדה, כי דין זה חל רק על חומרת המצורע. מקשה הרבי שהרי יש בהפטר פרשתנו על ארבעת המצורעים, האומרים איש אל רעהו, ואם כן היאך היו יחדיו. ועל כך מתרץ, כי אלו היו גיחויו ובניו, שמחוייבים לכבדו. וזאת כדרשת רבי יוחנן בסנהדרין באגדת חלק, שהרי היו פתח השער.

פרק ח

השבת השדה לאשה שהחיה את בנה, נבואת שחזאל ימלוך תחת הדר, מלכי יהודה (יהורם ואחזיהו) וישראל (ירום) מבית אחאב – עושים הרע

האשה שאלישע החיה בנה יורדת לפלישתים כמצוות הנביא בשל הרעב העתידי. (א - ב). * היא באה למלך בטענה שגולו רכושה, בדיוק בזמן בן מספר גיחזי את גדולת רבו, ומקבלת חזרה. (ג - ה). * אלישע מגיע לדמשק, ומלך ארם שולח מנחה ושואלו האם יבריא. (ו - ט). * אלישע אומר כי ראה בנבואה שימות, חזאל רואה שהנביא בוכה, והבטיחו כי חזאל ימלוך תחתיו. (י - טו). * יהורם בן יהושפט מולך ביהודה, אך בשל נישואיו מתנהג שלא כראוי. (טז - כד). * אחזיהו בן יהורם מולך ביהודה, אך אינו נוהג כראוי. (כה - כז). * במלחמה של יורם ויהורם כנגד ארם הם מוכים, ויורם חולה ביורעאל. (כח - כט).

ההמלכות והמשיחה לנביאים – הכל בהשגחת ה'

את פעולותיו, אך לא את מהותו. אך מאחר ומהותו נעלית על המלאכים אמר ואחר האש - קול דממה דקה. לרמוז על מניעת השגת מהותו, שכל מהותו היא על דרך השלילה.

ד. תפקיד משיחת חזאל – כנגד עולם ההווה וההפסד, וגם בו יש משיחה מעליו נאמר לאליהו באותו המעמד לך שוב לדרך מדברה דמשק, וציווי לו שלושה דברים, משיחת חזאל למלך ארם, יהוא כמלך על ישראל, ואת אלישע כנביא תחתיו. הולם ההפסד הוא כדוגמת הבעל חי, המתגבר האחד על חברו ולהורגו. וכפי שחזאל התגבר על מלך ארם והרגו. - הנה זה לא היה במקרה, כי אם שהשגחה מה', לגמול ולענוש פרטי האדם וכיתותיו, ולעשות על ידו דין בעוברי רצונו. וכמו שאמר והיה הנמלט מחרב חזאל - ימית יהוא.

ה. יהוא מלך ישראל הורה את ההשגחה בתיקון המצב שלעתים מתחלף לרשע טוב ולצדיק רע

ההוראה השניה היתה לגבי יהוא בן נמשי. כי השגחת השם היא על הוראת המערכת, להורות על הרשע טוב ועל הצדיק רע לפעמים. כי ע"י יהוא נהרגו כל הרשעים עובדי הבעל בלבד, ונמלטו כח הצדיקים עובדי השם. וזה מה הדין התרחש בהשגחת השם, ולא בהוראת המערכת.

ו. גם הנביא מקבל רק ברצון השם והשגחתו

ההוראה השלישית, משיחת הנביא אלישע בן שפט מאבל מחולה. וזה להורות כי השפע הנבואי, המגיע לנביאים מעולם המלאכים - לא יגיע אלא ברצון השם ומצוותו

(ספר החקירה לצמח צדק, עמ' 372 - ק"פ).

פרק ט

משיחת והכתרת יהוא למלך, הנוקם על מעשה נבות, ובחלקתו הורג את איזבל ובנה המלך

אלישע מצווה לאחד מבני הנביאים למשוח את יהוא בן נמשי ולברוח. (א - ג). * מקיים הציווי ומנבא ליהוא מה תפקידו. (ד - ו). * שרי החיל מכתירים את יהוא למלך, בנצלם את העדרו של יורם, המתרפא ביורעאל. (יא - יד). * יהוא מגיע עם גודד ומונע מלהודיע למלך, ואף את נציגו מטה אליו. (טו - כ). * יורם פוגש את יהוא בחלקת נבות הזורעאל, והורג את יורם ואחזיהו. (כא - כט). * נקמת יהוא באיזבל, ומתקיימת נבואת אליהו, שבחלקת יורעאל יאכלוה הכלבים בשרה. (ל - לו).

מדוע בא המשוגע אליך?!

האמת, ומדמה בנפשו, שהגם שיעשה עבירה ההיא - מכל מקום הוא עדיין אינו נפרד מייחודות ואחדותו יתברך. ונמצא כי הרוח שטות גרמה לו נזק. ומצד שני מצינו כי עניינן הנבואה נקראה

א. שטות יש לשלילה (שגורמת לעבירות), ולחיוב (בחינת נבואה) בעניין השטות מצינו עניינים הפכים זה מזה. מצד אחד, אין אדם עובר עבירה, אלא אם כן נכנסה בו רוח שטות. בהיותה מכסה על

שטות, כמו גבי יהוא, ששאלו מאתו מדוע בא המשוגע אליך, וכן בירמיה לכל איש משוגע ומתנבא, ובהושע - אוויל הנביא, משוגע, איש הרוח. והטעם לכל הוא שיש ביטול שהוא למעלה מן השכל, שזהו גם כן כעניין המשוגע, רק שזהו (המשוגע) - למטה מן הדעת, וזהו (הנביא) - למעלה מן הדעת.

ב. נבואה היא למעלה מטעם ודעת

ועל דרך אהני לי שטותיה לסבא. וכמו כן יובן בעניין הנבואה, שהיא השגת דבר מה הנלקח מהאור אינסוף ברוך הוא, מה שלא ניתן לקבל עפ"י השכל והדעת. וזה מה שהנביא מגלה עתידות, כי דבר זה אינו בר השגה ע"י הדעת. אלא שבקדושה זה עניין למעלה מן השכל. ורק בשעה שרצו לגנותו המשילו זה למשוגע, מאחר

ושני הדברים אינם על פי השכל.

ג. קשיות עורף של קדושה - מביאה אור גדול

הרב המהר"ש ממשיך שכעין זה אצל כל אדם, שהוא עניין הקשה עורף של הקדושה, שהיא למעלה מהטעם ודעת, שקיים באופן כללי אצל כל אדם. ואילו בדרך פרט רואים זאת אצל הבעל תשובה. שהוא עצמו נהפך, מבחינת שטות של הקליפה, שכמו הקליפה המכסה על האמת. ותמורת זאת זכה להגיע לשטות ועיקשות שלא לעבור על רצונו יתברך, עד לרמת פרטי פרטיותיהן וקדושיהן. וע"י אתפכיא זו מאיר האור של הקב"ה בכל העולמות, שזו הארת השכינה, לא רק במקדש, כי אם גם בנשמות.

(ליקוטי תורה, תורת שמואל, מהר"ש, תר"ל עמ' ד"ז - צ"ה)

חומרת עונשו של אחאב דווקא על כרם נבות

ג. מדוע אחאב נענש בחומרה דווקא על עונש כרם נבות היוזרעאלי

ראייה שניה הביא לדבריו בסיפור על נבות היוזרעאלי, שאיזבל אשת אחאב המיתה אותו כדי לרשת את כרמו. אליהו הנביא בא אל אחאב ודיבר אליו "הרצחת וגם ירשת"?! "כה אמר ה', במקום אשר לקקו הכלבים את דם נבות, ילקו הכלבים את דמך גם אתה." ואף כאן שאל, וכי לא היו חסרים לאחאב חטאים אחרים חמורים ביותר? ותיירץ, שזאת משום שה' אינו סובל רצח של יהודי צדיק על ידי האשמת שווא, המרשיעה אותו, כביכול.

ד. כשהעוולה זועקת עד השמיים - הקב"ה לא שותק

הוסיף הרב אהרן חזן, כי האשמת הרופאים כעת בניסיון לרצח - היא מושחתת כמו העלילה נגד בייליס. והבה נקווה שזה אות מלמעלה, וכי קרובה הישועה לבוא אף מצרה זו.

(המאבק והניצחון, הרב אהרן חזן פרק עלילת הרופאים, עמ' 154-153)

א. גזירת הרופאים בימי סטאלין היתה נוראה

היופי שבסיפורי חז"ל הוא - שיהודי יכול לקחת מהם ולהשתמש בהם באופן חי, בכל מצב בו הוא נמצא. באדר תשי"ג (1953) הפיצו העיתונים ברוסיה את עלילת הרופאים, כאילו הרופאים היהודים הקרובים לסטאלין ימ"ש, אשר השגיוחו עליו במשך עשרים שנה - תכננו כעת להרעילו. ומאחר ומצב הרוח היה קודר - הרי בהתוועדות הפורים הוא קם וסיפר את דברי העילוי מזויהל, בימי עלילת הדם המפורסמת על בילייס בשנת תרע"א (1911).

ב. מדוע דווקא נענשו גדולי ישראל כדואג ואחיתופל

הוא טען כי מהשמייים לא יאפשרו רשעות מתועבת שכזו. הפסוק בתהילים אומר "אנשי דמים ומרמה - לא יחצו ימיהם". ועל כך אמרו חכמינו כי אלו הם דואג ואחיתופל שני היועצים - של שאול המלך, ודוד המלך, אשר פעלו בעצותיהם הרעות כנגד אדוניהם. ולכאורה תמוה מדוע דווקא ימי חייהם קוצרו. שהרי יש רשעים הגדולים מהם, והם עצמם היו בכל זאת מלומדים גדולים בתורה. וענה כי שקר מתועב כזה נגד יהודים - לא סובלים בשמים!

פרקי

יהוא משמיד את שושלת אחאב כנבואת אליהו, ומכה את נביא הבעל בעורמה

השמדת שבעים בני אחאב, וכל אשר תומך ומקורב לביתו. (א - יד). יהוא משמיד גם בשומרון, בסיועו של יהונתן בן רכב. (טו - יז). בעורמה יהוא מכנס את עובדי הבעל, ורוצח את כולם, פרט לשני עגלי הזהב. (יח - כט). יהוא זוכה שיש לו שושלת של ארבעה מלכים, אך הוא לא שמר כראוי על תורת ה'. (ל - לא). על כן חזאל מלך ארם מכה בבני ישראל, המשכו של יהוא יהואחז בנו. (לב - לו).

שמירת הדיבור

ב. הנהגתו הקיצונית של הרבי בשמירת לשון נקיה

[ידועה הנהגת הרבי על שמירת לשון נקיה בצורה קיצונית. והרבי כאשר היה מגיע לעניינים של רשע, ושליחה וטומאה, היה נוהג לומר היפך הטהרה, או אף המציא מלים חדשות כגון במקוץ בית חולים בית הרופאים, וטען כי החולים כבר הגיעו לשם חולים לפני כן, או בית רפואה, ובמקום נכי צה"ל נקט מצוייני צה"ל, לעתים

א. ההקפדה של סגנון דיבורו של יהוא, אף שכוונתו ומעשיו היו רצויים

[חז"ל (סנהדרין קב, א) הקפידו על יהוא המלך שאמר בלשון גוזמא כי אחאב עבד מעט את הבעל, ואילו יהוא יעבדנו הרבה. ועם היות שכל זה נאמר רק על מנת לקבץ את כל נביאי הבעל על מנת להורגם - לא קיבלו זאת חז"ל והקפידו שיש ברית כרותה לשפתיים. ולכן אף שהרגם, הרי הוא עצמו עבד להם].

מושב, על מנת שלא יאמר שהיא רוכבת עליו, כאשר אין הגון להזכיר רכיבה ופיסוק רגלים באשה. ולאחר שמקשה הגמרא ומתרתצת באה שאלה מהותית, וכי לא נאמר טמא בתורה?! והרי מאחר ובתורה יש למעלה ממאה פעמים את המלה טמא, מדוע לא הקדימו קושיה זו?! וכן יש להבין מדוע נאמר זאת בלשון תמיהה, ולכאורה היה לו לומר, והרי כתוב טמא בתורה?

ח. פסק בתורה חייב להיות ברור, גם אם אומר לשון טמא

ביאור הדבר, שכאשר אומרים פסק, הרי הבהירות שבפסק גוברת על הלשון הנקיה. ורק כאשר יש סיפור בתורה, כדוגמת תיבת נח, יתכן שעניין הטומאה יכתב באופן שעיקם הכתוב. ואילו בפסק נאמר טמא לא מצד היותו לשון קצרה, כי אם מצד הפסק הברור. ולכן תמיהה הגמרא שאין זה סתירה לכלל. ואפילו בסיפורי התורה מצינו לפעמים שמופיעה תיבה זו.

ט. גם בדיון, אשר הפרט של אי טהרה אינו חשוב – ניתן להאריך בו

ראייה לדבר בציווי 'כי יהיה בך איש, אשר לא יהיה טהור וגו', ויצא אל מחוץ למחנה'. הדיון אינו בא לדבר על כך שהוא טמא, כי אם שעליו לצאת מחוץ למחנה, ולכן האריכה בו התורה.

עניין דומה הוא בראייה, עיקר הראייה נועדה רק לגבי מה שהרואה מחויב לעשות, לתקן ולהוכיחו בדרכי נועם, על מנת להחזירו למוטב. אבל כאשר הוא מרגיש את רעתו של חברו, וזה המודגש אצלו, עצם זה שיש מציאות רעה, ולא מצד הנחיצות מצדו לתקנו – הרי זה מהווה הוכחה על כך שפניו שלו הינם מטונפים. כי אם היה צדיק, לא היה חש את הרע שבחברו.

י. כפל הלשון של ערות אביהם לא ראו – להורות כי את הרע לא ראו

בכך מובן כפל הלשון בתורה, שבתחילה נאמר על בני נח, 'ופניהם אחורנית' ואם כן יש לתמוה מהי התוספת 'וערות אביהם לא ראו', שהרי ברור לנו כי באופן גשמי לא ראו זאת. אלא חייבים לומר, כי הם התייחסו רק למה שנדרש לתקן, אבל את עצם הרע, ערוות אביהם, בפני עצמה – את זה אכן לא ראו. ורק חס, ששמו מעיד על חמימות, הרי אף שלא הגיע לחומרת מעשי אביו, היתה בו נקודה זו.

יא. החשיבה כיצד לתקן – היא המועילה

כל אחד מאתנו השומע סיפור, הרי לא רק זה שאינו צריך לנהוג כדוגמת חם, אשר סיפר זאת לאחרים. כי אם שאף להרהר במחשבה על הרע של הזולת – אין לעשות כן. כי אם שעליו להתבונן היאך להוכיחו באופן הראוי, על מנת לתקנו. ובכך זוכים להיות כלים לתורה, שעניינה שלום, עד שזוכים לאהבה ואחדות ישראל ולהשראת השכינה.

(ליקוטי שיחות י', נח ב', עמ' 24-29)

דילג על המילה השלילית וציטט עניין והמשיך זאת בוכו'. או שציטט התניא ואמר משביעין אותו תהי צדיק ואל תהי ההיפך מזה. מאחר ובגלל אי שמירת עניין זה, נכשל יהוא, כפי שהבאנו. הרי עם כל ידיעתו שלא יפול מדבר הנביא ארצה, וכל מעשהו בגלל טעות זו, נענש. ועל כן בחרתי להביא שיחה הקשורה בלשון נקיה, וכפי שדייקה על כך הגמרא בתחילת פסחים. והיאך בו זמנית התורה דנה על בעלי חיים ואומרת כי הם טמאים].

ג. לימוד החובה להקפיד בדיבור מסגנון התורה בפרשת נח

בפרשת נח נאמר בציווי להכניס לתיבה, "מן הבהמה הטהורה, ומן הבהמה אשר איננה טהורה". חכמינו (בתחילת מסכת פסחים) נעמדים על אריכות הלשון, שיכלו לכתוב הטמאה, שיש בה רק חמש אותיות. במקום ג' מילים שיש בהם שלוש עשרה אותיות. וכל זאת על מנת שלא יוציא דבר מגונה. ומכאן למדו הוראה כללית, שלעולם אל יוצא אדם דבר מגונה מפיו.

ד. הזהירות בראייה אסורה – בחינת השגחה פרטית

הרבי מרחיב גם והירות נוספת בראייה אסורה, ומביא כיצד הלכו בני נח אחורנית, על מנת שלא יראו את ערות אביהם. ידועה תורת הבעש"ט, שכאשר האדם רואה דבר מה בזולתו – הרי זה עצמו מהווה הוכחה, שהדבר מצוי בו, ומדמה זאת למראה, שאם היו פניו נקיים – לא היה רואה בהם כל דופי. והיסוד לדבריו אלו, היא ההשגחה הפרטית שזימנו לו מראה זה. ולא יתכן כי מלמעלה יביאוהו לראות רע במישהו, ללא כל תועלת.

ה. דרך הזולת רואה האדם את נגעייו שלו

והדרך להראות לו את הבעיה שבו – חייבת לעבור דרך הזולת. מאחר ועל כל פשעים תכסה אהבה. וכל הנגעים שרואה האדם, הינם חוץ מנגעי עצמו. ורק כאשר יתבונן לאמיתתם של דברים, יבוא להכרה שהחסרונות אשר הוא רואה בחוץ – הינם כתוצאה דווקא מנגעי עצמו.

ו. החיסרון בשני אינו נועד רק לטובת מי שיוכל לראות זאת

תפקיד היהודי הוא לפעול הן זיכור כלפי עצמו, והן בעבור חברו. שהרי יש עליו את החיוב של הוכחת תוכיח. ולכאורה היה מקום להצטדק שהראו לו זאת, על מנת שיתקן את חברו. ובפרט לפי היסוד כי יהודי הוא עצמו תכלית הכוונה, ומדוע הינך מוריד את השני רק לדרגת אמצעי עבור השני? אלא חייבים לומר, כי חיסרון זה המצוי בשני, ועצם זה שמראים לראשון – איננה רק עבור הראשון.

ז. הדיוק של לשון נקיה מצד מניעת השלילה ומעלת החיוב

להבנת הדברים, יש להקדים ולהרחיב את הכלל, לעולם אל יוציא אדם דבר מגונה מפיו. הגמרא ממשיכה שם ולומדת צד חיובי, לעולם יספר אדם בלשון נקיה. כי באשה אשר זבה קראה הכתוב

פרק יא

עתליה משמידה כל זרע אחאב ומולכת, יהוידע הכהן מורד בה, ומכתיר את יהואש המוחבא
הפסרת שבת שקלים (יא, יז-יב, יז)

עתליה תופסת השלטון בכה, ויהושבע מחביאה את יואש בבית המקדש. (א - ג). יהוידע הכהן גדול מכתיר את יואש המלך, עם כוח צבאי, בבית המקדש. (ד - יב). הריגת עתליה מחוץ לבית המקדש, ושמתח העם על כך. (יג - טז). כריתת הברית לה', ניתוח המזבחות, והריגת הכהן של הבעל. (יז - כ).

כל יהודי יש בו בחינת קודש קודשים

בזמן הסכנה, יהושבע החזיקה את יואש, שהיה מזרע המלוכה, יחד עם מניקתו, בחדר המיטות, בעליית בית קדשי הקדשים. ויהי אתה בית ה' מתחבא שש שנים. ואם כן מובן כי סיפקו לו שם את כל ענייניו הגשמיים, אכילה שתיה ושינה.

א. יואש שנחבא בקדש הקדשים קיבל כל צרכיו

כל יהודי רשאי להתקדש ולהגיע לבחינת קודש קודשים, והרמב"ם לומד זאת שכל מי שרוצתה רשאי ללמוד תורה, ולא רק שבט הלוי. הרבי ממתיק זאת ע"י הסיפור בפרקנו על הנביאים. כי

רק התגלה בעת הסכנה, שבעת הירידה, בדוגמת העילוי של הגאולה, העובר דרך עבודת הגולה.

(ספר השיחות תשנ"א, ב', שבת אחרי – קדושים, עמ' 512).

ב. מיקומו של כל יהודי בקדש הקדשים, ויתגלה לעתיד לבוא

ויש לומר כי אכן מיקומו האמיתי של כל יהודי הוא בקודש הקדשים, וכפי שזה יהיה בגלוי בגאולה האמיתית והשלימה, וזה

הטעם שקודש קודשים מכונה בשם חדר המיטות

א. הכרובים המעורים זה בזה – שיא האהבה

עיקר השראת השכינה בבית המקדש בקודש הקדשים, ולכן הוא נקרא בשם חדר המיטות, כיון ששם הוא אמיתית הייחוד של הקב"ה וישראל, ועד והיו לבשר אחד. ולכן בשעה שהיו בני ישראל עושים את רצונו של מקום – היו הכרובים באופן של פניהם איש אל אחיו, הרגונו על ייחוד הקב"ה וכנסת ישראל. ועל כן בכל חתונה יש את כח האינסוף, בדוגמת קודש הקודשים, בו היה מקום ארון שאינו מן המידה.

ב. האחדות היא לבשר אחד מבלי העלמות, שבגשמיות זה לבושים

עניין זה נמשך בכל העולם, שנעשה לו יתברך דירה בתחתונים. כי בדירה מתגלה בעל הדירה בכל עצמותו, ועניין הייחוד של והיו לבשר אחד, חייב להיות בלא לבושים, ולא באופן של הוא בבגדו והיא בבגדה. וכמו שנאמר ולא יכנף עוד מוריק, שלא יתכסה ממך בכנף ובלבוש. ועניין זה חודר בכל העולם כולו, שהאחד חודר את הבשר של היש הנברא, להיות לאחדים עם היש האמיתי.

(תורת מנחם, תשנ"ב, א', ברכה ערב יום הכיפורים, עמ' 60-61).

(תורת מנחם ל', תשכ"א, ב', ויקהל-פקודי, פרה, שבת מברכין ניסן, עמ' 205).

פרק יב

יואש עושה כדברי יהודיע, יוזם את בדק הבית, נכשל בנתינה לחזאל מאוצרות ה', ומוצא מותו ממורדים הפטרת שבת שקלים (יא.יז-יז).

יואש עושה את הישר בעיני ה' בהדרכת יהודיע הכהן. (א - ד). חיוזוק בדק הבית, איסוף הכסף, ובנייה לבית ה'. (ה - ז). יואש מפקיר מאוצרות ה', עבור חזאל מלך ארם, על מנת שלא יעלה לכבוש העיר. (יח - ט). קושרים מרד כנגדו ורוצחים אותו. (כ - כב).

גדרו של מלך לפני בר מצוה

שכלו ודעתו, ואין הגבלה בגיל, כי אם העיקר הוא תפקודו. אבל מאחר ופעולתו בענייני בני ישראל הוא מצד גדרו ודיני התורה, וכי יכול להיות חיוב לקטן, ולא יועיל שכלו, במקומות בהם הגדלות היא עפ"י תורה י"ג שנה ויום.

(שיח שרפי קודש, עם הרב פנחס הירשפרונג, עמ' 173, כשבא לנחמו על הרבנית).

א. ביחס לתפקידו כמלך מול האומות – יכול להיות לפני בר מצוה

יואש היה מלך עוד לפני שהיה בר מצוה (בן שבע שנים). מלך ישראל הינו בעל שני תפקידים כלליים. הא' – פעולתו ביחס לאומות העולם, ענייני מלחמות, אשר יוציאם ואשר יביאם, והב' – פעולתו בענייני בני ישראל עצמם. מדייק הרבי כי העיקר הוא בגדלות לפי

עניינים הנלמדים מבדק הבית לגבי דיני צדקה

א. יש גדרים בהן מוטווה צדקה לנתינת מחצית השקל

ב. דין נוסף הנלמד מנתינת לבית אלוקינו
הגמרא ממשיכה שם עם פסוק נוסף מנחמיה לגבי דיני מחצית השקל, ושוב היא מחלצת דין בנוגע לצדקה. וכפי שמעירים התוס', שם היות ופסוק זה הוא בעניין בית אלוקינו – כלומר בדק הבית, הרי כל שכן לצדקה. ומה שרש"י אינו מפרש זאת, כי מבחינתו זה דבר המובן מאליו.

(תורת מנחם מ"ו, תשכ"ו, ב', שבת שקלים עמ' 104)

הגמרא בבבא בתרא (ט, א) מדייקת, שלמדים כמה עניינים בנוגע לצדקה מגדרי נתינת מחצית השקל. ולדוגמא שאין מחשבין בצדקה עם גבאי צדקה (לומר היכן נתתם).. [וזכר לדבר] שנאמר (מפרקנו שהוא הפטרת שקלים) ולא יחשבו את האנשים, אשר יתנו את הכסף על ידם, לתת לעושי המלאכה, כי באמונה הם עושים. ופסוק זה נאמר בנוגע לנתינת מחצית השקל.

קריאת ההפטרה על בדק הבית – היא עבור בית המקדש השלישי

לא שייך בו גדר של בדק הבית. ובקשת בני ישראל היא קודם שהקב"ה יוריד את בית המקדש, ומאחר שלא תהיה בחינת קבלתו כלחם בושח, הרי החלק שיהיה לנו הוא הבחינה של בדק הבית.

(תורת מנחם תשמ"ג, ב' משפטים עמ' 979-980)

א. הטעם לקריאת ההפטרה לתקופתנו

בהפטרה של פרשת שקלים מסופר באריכות על ציוויו של יהואש אל הכהנים לדאוג עבור בדק הבית. ומשמעות הקריאה כעת וודאי שאינה עבור בית ראשון או שני, כי אם דווקא על בית המקדש השלישי. ומאחר והוא יגיע בנוי ומשוכלל מן השמים – הרי לכאורה

פרק יג

מלכי בית יהוא האחרונים, שלא שמרו דבר ה', וסוף ימי אלישע הנביא

יהואחז בן יהוא מולך על ישראל, עושה הרע. (א - ב). * מיד מגיעה תגובת מלכי האומות שעושים מהם כעפר לדרוש. שעם כל תפילתם לה', נשארים בחטאתם. (ג - ט). * יהואש מלך ישראל מולך ואף הוא עושה הרע בעיני ה'. (י - יג). * יואש בוכה שאלישע עומד למות, ויורה עם המלך חץ תשועה לה', סמל שיכה ארם. (יד - יז). * אלישע נוזף במלך מדוע ירה רק ג' פעמים, ואם היה יורה ה' פעמים היה משמיד את ארם. (יח - יט). * המת שנוגע בעצמות אלישע קם לתחייה. (כ - כא). * ה' מרחם ואכן נותן ליהואש להכות ג' פעמים, כנבואת אלישע. (כב - כד).

נבואה ע"י פעולה מסייעת – כדוגמת חץ תשועה

התשועה שעשה אלישע עם מלך ישראל, ועל כך שכעס עליו מדוע לא המשיך לירות. ומעניין כי אף הרמב"ן קושר זאת עם מעשי האבות. ועשה לו דמיונות בכל העתיד להיעשות בזרעו. (לדוגמת הליכת אברהם בארץ). ובדרשות הר"ן מאריך לבאר כי מילא הנביא יכל לפעול אף ללא מעשה, אך האבות שלא היה בהם גדר נביא, היו צריכים להוריד זאת למטה דווקא ע"י מעשה.

ד. השפעת הפעולה של הנביא – יכולה להיות אף לאחר ריבוי שנים

לכן אף פעולת הנביא היא רק בבחינת דוגמא, שהרי עשיית כלי גולה המעידים על הגלות היא בעת היות הנביא בזמן של שלום ושלווה, והגלות באה רק מספר שנים לאחר מכן. ולכן כאשר אברהם התהלך לאורכה ולרוחבה - לא היה זה גדר כיבוש ממשי, אלא רק דוגמא לכיבוש. ובכך מתורץ, שבכלל לא היה כל חשיבות האם המלאכים יאכלו, הרי מצד אברהם די בכל סדרת המעשים, שהינם מצד סימן, ולא מצד בירור הגשמי. אף שיש שינוי לגבי הכנסת אורחים, כיצד היא צריכה להתבצע לאחר מתן תורה.

(ליקוטי שיחות ה', הוספות, וירא תשכ"ה עמ' 327-329)

א. מעשה האבות – אינו מעשה ממשי, כי אם כעין נתינת כח הרבי קושר את מעשה אבות סימן לבנים, שיכל להיות לאו דווקא בפעולה מדוייקת, שאכן פועל ומשנה את המציאות. וזאת מאחר ולא היה עניינם של האבות לברר את הגשמי, מכיוון שזה נעשה רק לאחר מתן תורה. וכמו יעקב אבינו שעשה את פעולת התפילין דרך המקלות שפיצל. כי הפעולה שביצע רק היתה חיבור באופן של סימן עם המצוות שלאחר מתן תורה.

ב. פעולת הנביא אף היא כמשל, ואינה משפעת כעת בגשמי

כמו כן מצינו גם לאחר מתן תורה, בשעה שהקב"ה אומר לנביא שיעשה פעולה גשמית כנבואה מסוימת, וכמו שאומר ליחזקאל שישכב על צידו השמאלי. ויעשה כלי גולה. והביאור לצורך לכך הוא כי הנבואה מצד עצמה - יכלה להיות רק ברוחניות, ולא לרדת עד הגדר הגשמי. ודבר זה מבטיח כי בבוא הזמן תתקיים הנבואה אף בגשמיות.

ג. חץ התשועה אינו סתם חץ – כי אם משל

הרבי שולח לרמב"ן, אשר מביא כדוגמא את פרקנו עם חץ

החייאת הנקבר אצל אלישע

בקברי אבותיו. וכן אמרו במסכת סנהדרין, שאלישע החיה רשע, רק על מנת שלא יהיה קבור אצלו, שהרי כפי שהגמרא מדייקת, שרק עמד על רגליו, אבל לביתו - לא הלך.

(אוצר רשימות, חסד של אמת, עמ' 9"ה)

א. הכפרה היא גם בקבורה, וחומרת קבורת רשע אצל צדיק

הכפרה איננה רק על עצם המיתה, כי אם שהקבורה משלימה אותה. וראייה עד כמה חשוב לקבור דווקא במקום הראוי, שעם חומרת טלטול המת מקברו, התירו חז"ל לטלטלו על מנת לקבורו

פרק יד

אמצייה מלך יהודה והפסדו ליואש מלך ישראל, בניהם ומעשיהם

אמצייה מלך ביהודה, מחסל את רוצחי אביו, ומכה את אדום. (א - ז). * אמצייה פונה אל יהואש מלך ישראל, מדוע גיבוריו פושטים בעריו, ונלחם פנים. (ח). * יואש עונהו בבוז, מנצחו במלחמה, ושובה מכלי בית המקדש. (ט - טו). * עורכים מרד ורוצחים את אמצייה, ובנו עזריה מולך תחתיו וכובש את אילת. (טז - כב). * ירבעם בן יואש מולך בישראל, עושה הרע בעיני ה', וכובש את גבול ישראל כדברי יונה. (כג - כט).

הכבד ושב בביתך

חילול ה' - אין חולקים כבוד לרב. ומצינו אפילו לגבי אב בית דין שסרח, יש שתי שיטות. האחד היא תקנת אושא, שבתחילה אומרים לו מעצמו - "הכבד ושב בביתך", ורק אם חוזר וסורח נאלצים לנדות אותו. ודעה נוספת שאין מנדים אותו בפרהסיא, כסדו כלילה.

א. הפרשת אב בית דין שסרח

הרב דב לנדאו הינו משגיח כשרות בעל ידע ומוניטין. פעמים רבות הוא נזקק לאסור אף במקום בו הכשרים אחרים התירו. והוא מביא את הגמרות הדנות הן על הפרשה מאיסור, והן במקום שיש

תואר של כבוד, דירה, מכונית עם נהג צמוד ומשכורת מכובדת - העיקר שתרחם על יהודים, ותפסיק לחוות דעת בענייני ביטחון, שב והיכבד בביתך.

ב. מניעת התערבות וקלקול, ובו זמנית קבלת כל גינוני הכבוד

וממשיך הרבי בחוש הומר אך בתוקף. אתה רוצה לשבת על הכסא - אזי קח את הכסא לביתך, ושב עליו שם. אבל אל תסכן אפילו נפש אחת בישראל, ועל אחת כמה וכמה עשירות ומאות מישראל, היה לא תהיה. וכאמור יכולים להציע לו את כל ענייני הכבוד, ואפילו לתת לו תואר של "מנהיג ישראל", אבל בתנאי אחד - לבקש ממנו בקשה נפשית, אל תתערב בעניינים הקשורים לביטחון... תעסוק בכל מה שאתה רוצה, תכתוב כתבות, לך לאסיפות, תבין לך אנשים שיטפחו לך על שכמך... ויודו לך בזה שפעלת על עצמך להיות מנהיג בענייני צבא. [בעניין דומה דן הרבי לגבי מיהו יהודי, בשבת נח, תשל"ד].

(תורת מנחם, תשמ"ג א', ליל ו' של חג הסוכות עמ' 243-244).

משמעות הכלל של היכבד, הוא שעשה עצמך כאדם אשר כואב לו ראשו, ושב בביתך.

(כשרות, מכוון לחקר והגברת מודעות בנושאי כשרות המזון, לע"נ הרב ביסטריצקי, עמ' 396).

א. הכבד - לשון כבוד ולשון משקל, כובד

הצמח צדק, הדין על הפסוק 'בא אל פרעה כי אני הכבדתי את ליבו' מרחיב שיש שני פירושים במילה כבד. על פי פירוש הפסוק בגמרא של היכבד ושב בביתך, שיש כאן גם כובד (משקל) וגם כבוד (יוקר). ואכן ניתן לפרש את משמעות שני הפירושים בפסוק, שהינם עניין אחד. כי מצד אחד הוא יושב בביתו, כאדם שכבד עליו להיטלטל, אך זה גם לשון חשיבות, בבחינת כל כבודה בת מלך פנימה. כי עשיית המלאכה והיטלטול הינו היפך הכבוד. ולכן נאמר בשבת וכבדתו מעשות דרכיך, שלא ינהג כדרך מעשהו בחול.

(אור התורה שמות א', בא, עמ' רמ"ו)

א. נתינת כבוד, אך ביטול ההשפעה בפועל, לפוליטיקאים

הרבי לקח עניין זה כנגד הפוליטיקאים, ודרש שישנו את הנהגתם מכאן ולהבא. ולכל הפחות שיפסיקו להתערב וליתן דעה בענייני ביטחון. ומוסיף שיתנו לך את כל הכבוד האפשרי, כסא מכובד,

פרק טו

ב' מלכי יהודה העושים הישר (עזייה ויותם), וכנגדם ששה מלכי ישראל, עושי הרע, שרובם מתים בקסירת קשר

עזייה (עזייה) מולך על יהודה, עושה הישר, העם בבמות, והוא היה מצורע, ובנו יותם המנהיג בפועל. (א - ז). זכריהו בן ירבעם מולך בישראל, דור רביעי למשך ששה חדשים, וקושרים עליו קשר. (ח - יב). שלום בן יבש המורד מולך חודש עד אשר מוכה ע"י מנחם בן גד. (יג - טו). מנחם בן גד מולך עשר שנים, עושה הרע ומשלם שוחד למלך אשור, על מנת שלא יכבוש ארצו. (טז - כב). פקחיה בנו מלך שנתיים, ואף הוא עושה הרע, ונרצח נפש ע"י מרד. (כג - כו). פקח מולך עשרים שנה, ובימיו בא תגלת פלאסר האשורי, ומגלה רבים. עושה הרע ונרצח. (כו - לא). יותם מלך יהודה, עושה הישר כעזייהו אביו. והעם ממשיכים להקריב בבמות. (לב - לח).

יכול אני לפטור את העולם כולו מן הדין.. ואלמלא יותם בן עזייהו..

א. מעלת יותם, שעם היות אביו הצטרע, לא לקח כתר מלכות

הרב הבר מפרש מאמר מוקשה זה, באשר יותם בכלל היה בדור אחר מרשב"י. ותמיהה גדולה מה כל כך מיוחד ביותם. ורש"י כתב כי צדיק היה ועניו יותר משאר מלכים, וזכה בכיבוד אביו, ועליו נאמר בן יכבד אב. שכל הימים שהיה אביו מצורע, והוא היה שופט עם הארץ.. לא נטל כתר מלכות בחייו. וכל דינים שהיה דן - היה אומרם בשם אביו. ומרחיב כי מעלה מיוחדת היתה ביותם, בהיותו צדיק הקשור לארץ. שרש"י במסכת סוכה כותב עליו 'צדיק היה ועניו יותר משאר מלכים', וכן שלא היה בו חטא כלל. ועם כל זאת היתה לו בעלות על הארץ, באשר הוא ממש מלך בישראל.

(אפיריון לרבי שמעון, מאמרי רשב"י, עמ' 135-142)

א. שבחי רשב"י - מיצד היותו בתכלית הביטול

הטעם היאך אמר רשב"י כאלה שבחים על עצמו. שהרי אין זה מדרכם של צדיקים. אך מאחר ואלא היה מציאות לעצמו כלל, כי אם שכל הרוממות היא רוממות אלוקית, והוא דווקא היה בתכלית הביטול וההתקשרות באור אינסוף ברוך הוא, שהרי הוא היה אחד ולאוט בו. ולכן גם תלמידי רשב"י יכלו לשבחו בתוארים מופלגים.

(ספר המאמרים תרפ"ח עמ' מ"ג)

א. כח היחיד כה משפיע - עד שבגלל אדם אחד נמנע מישראל טעם המן

המן היה משתנה לכל הטעמים - חוץ מחמישה דברים, על מנת שלא ינזקו העוברות. וטענה זו מביא רש"י משמו של רבי שמעון. מבאר הרבי לשיטתו שרש"י מביא את שם בעל המאמר, ברצונו לתרץ קושיא שיכול לשואלה תלמיד ממולח. וכאן זו שיטת רבי שמעון שהמיעוט יכול להכריע את הרוב. כדבריו שרשב"י יכול לפטור את העולם כולו מיום שנברא העולם ועד סופו, בתוספת יותם בן עזייהו. ומבאר הרבי כי הטעם לכך שרשב"י רואה את כל ישראל בכל הדורות כמציאות אחת, וממילא מעשה של יחיד נוגע לכל הכלל כולו.

ב. חובת ההשתדלות אף לאדם פרטי

ועל כן גם בנוגע להיזק, אף שהמיניקות הינן מיעוט שבמיעוט, הרי בשעה שמדובר על דבר העלול להזיק את המיעוט, כדאי למנוע זאת אף מהרוב. וכדי שהמיניקות לא ישימו לב, שכל ישראל נהנים ממאכלים טובים אלו ויתאוו להם - כדאי למנוע מאכלים הללו מרוב בני ישראל. ומכאן הוראה עד כמה צריכה להיות ההוראה של השתדלות לאדם פרטי.

(ליקוטי שיחות ל"ג, בהעלותך ג', עמ' 71-77)

פרק טז

מלכות אחז מלך יהודה הרשע, בריתו עם מלך אשור, כנגד מלך ישראל וארם, הפקרת כלי בית המקדש, והקרבה על המזבח בדמשק

אחז בן יותם עם היותו מלך יהודה עושה הרע, מעביר בנו באש, מזבח ומקטר. (א - ד). אחז מתחבר עם תגלת פלאסר, נותן לו את כלי בית המקדש, להצילו ממלך ישראל וארם. (ה - ט). מקריבים על המזבח בדמשק, עם אוריה הכהן. (י - טו). אחז משנה ענייני בית המקדש, חלקם מחוסר אמונה וחלקם מחשש חמדנות מלך אשור. (יז - כ).

נבואת ישעיה החלה דווקא אצל אחז

א. עוצמתו של ישעיה, שאינו מתפעל כלל מאחז

ישעיה היה ראש לנביאים, ונבואתו עם היות שהיתה אצל ארבעה מלכים, הרי היא החלה דווקא אצל אחז הרשע. וכפי שהמדרש דורש על שמו, שאחז בתי כנסיות ובתי מדרשות ואמר

שאם אין גדיים אין תישים. ואדרבא אין ישעיה מתפעל ואומר, הנה אנכי והילדים, אשר נתן לי ה' לאותות ולמופתים בישראל.

(שיחות קודש תשל"ה ב', עמ' 417-418)

שיטת הסובייטים וכל המצירים לישראל – מניעת החינוך הטהור

א. מניעת לימוד הצעירים – שיטת אחז, וכן בכל הדורות

במשפטי הראווה שהיו ברוסיה, וכן בכל הדורות אנו מוצאים את ההשוואה לזמן התנ"ך, כולל את המלך אחז. אין אתם מקוריים בשיטתכם. אחז המלך הרשע כבר ביקש לבטל את לימוד התורה,

כאמצעי לביטול הדת בכלל. אם אין גדיים אין תישים, אבל דבר זה לא עלה בידו.

(רוטטוב על נהר דון, שלוחי רוטטוב עמ' 19)

אופן הנס של הגנת אחז מפני התקפת רצין מלך ארם ופקח בן רמליהו מלך ישראל

א. משל ברוחניות להעמק שאלה או הגבה למעלה

עם כל רשעותו של אחז, שולח הקב"ה את ישעיה על מנת לתת לו נס על נצחונו מולם (ישעיה ז, י) ויוסף ה' דבר אל אָחָז לֵאמֹר: (יא) שָׁאֵל לָךְ אוֹת מֵעַם ה' אֶלְקִיךָ, הֶעֱמַק שְׁאֵלָה אוֹ הִגְבֵה לְמַעְלָה: (יב) וַיֹּאמֶר אָחָז: לֹא אֶשְׁאֵל וְלֹא אֶנְסֶה אֶת ה': מִבְּאֵר הַצִּמְחָה צִדֵק אֶת דְּבָרֵי הַזֶּה, כִּי הֶעֱמַק שְׁאֵלָה - הִיא הָאוֹת הָאֲחֵרוֹנָה מִשֵּׁם ה', הַמּוֹרָה עַל הֶעֱמַקָּה, בַּחֲנִיט יְרִידָה, וְשֶׁהִיא מִבְּרַת הַנִּיצוּצוֹת וּמַעֲלָה אוֹתָם לְמַעֲלָה. וְהָאֹפֶן הַשֵּׁנִי הוּא הָאוֹת יוֹד הָרֵאשׁוֹנָה בְּשֵׁם ה', שֶׁהִיא נִקְרָאת הַגְּבוּהָ, שֶׁהִיא חוֹכְמָה עֵילָאָה לְמַעֲלָה מִבִּי"ע.

ב. פירושו בחר האם בריצין באות של נס או בדרך הטבע ונתן לו ישעיה את הבחירה היאך יהיה הנס, בדרך הטבע (באופן של ה' האחרונה) או באופן ניסי. וזה כעין קריעת ים סוף, שנאמר בו ונטה את ירך על הים. שבפנימיות העניינים זה היוד שלך, באשר משנה הינו חוכמה עילאה, בחית היו"ד. אולם אחז לא רצה באף אחד מהם, כי כל אחד מהם מורה על גילוי אלוקות, בעוד שהוא כל כוונתו היתה להרוס את בניין הקדושה. ולא רצה שיתקדש שם שמים.

(ביאורי הזוהר א' לצמח צדק, עמ' שסו - שסז)

פרק יז

גלות אשור של עשרת השבטים, הכותים בשומרון, אשר עובדים הן את ה' והן את פסיליהם

הושע נכנע תחת שלמנאסר מלך אשור, וכשלא מעלה לו מס, עולה עליו ומגלה. (א - ה). חטאי בני ישראל, והקשו עורפם, שלא שמעו לדברי הנביאים - הביאה עליהם את הגלות. (ו - ג). הגולים הכותים נענשו שאכלום אריות, וכהן שומרני מלמדם את עבודת ה'. (כד - כח). ואף שניסו להחזירם למוטב המשיכו לעבוד בשיתוף, גם עבודה זרה. (כט - לג) הכותים השומרונים אם שנתגירו מיראת האריות, ממשיכים לעבוד במקביל את ה' ואת פסיליהם. (לד - מא).

גיור הכותים – כבסיס לסוגיית הגיור בימינו אנו

א. גיור ללא שמירת תורה ומצוות – כאילו לא נעשתה

הרב אקסלרוד מוכיח כי תעודת גירות ללא שמירת תורה ומצוות - כמוה כקליפת השום. ומביא רשימה אחרונה של פוסקים. אולם בתחילה הוא פותח ומביא סוגיה הקשורה לפרק זה לגבי דינם של הכותים.

ב. הוכחה מהכותים, שמאחר ונשארו לדבוק בע"ז – לא הועילה גירותם הגמרא הביאה מחלוקת האם היו גירי אריות או שהינם גירי אמת. התוס' (יבמות כד, ב ד"ה הלכה) מבארים במה היא מחלוקתם. לדעת הסוברים כי הם גירי אמת, הרי מודים כי בתחילה הגיור לא היה ראוי, מכיוון שלא פירשו מעבודה זרה, אך לאחר

מכיוון שהיו עובדים עבודה זרה, כמובא בפרקנו - יש להם דין של נוכרים גמורים.

(הדר הכרמל, מאמרו של הרב גדליהו אקסלרוד, ביני גירות, עמ' מז - ט)

מכן חזרו ונתגיירו לגמרי. והחולק סובר שאף לאחר מכן לא חזרו ונתגיירו לגמרי, מאחר ולא פירשו מעבודה זרה - על כן נשארו גויים גמורים. מכאן על כל פנים ברור, כי גירות אף שמל וטבל, דינו כגוי לכל דבר ואף לקולא. ואפילו שהיו יראים את ה', אולם

הטעם שניענש דווקא אלה, שלא מנע לעלות לבית המקדש

עליה אפילו של יהודי בודד, ולאחר מכן עוד יהודי בודד - עם כל זאת יביא הדבר לחלישות במלוכה שלהם, כתוצאה מחיזוק מלכות בית דוד.

ד. החידוש שדווקא ההכרזה שמי שרועה יעלה - גורמת לגלות ישראל ועם היות שהיו עוד מלכים צדיקים ממלכי ישראל, הרי דווקא הושע בן אלה הוא זה שמבטל המגבלות הללו, והכריז, שכל הרוצה לעלות - יעלה. והנה הוא נשלח לגלות עם כל עשרת השבטים.

ה. דין בני ישראל השתנה מאנוסים למזידיים

הטעם לכך, שבתחילה לא עלו בני ישראל מחמת כורח. ומאחר ולא היו יכולים, ונאנסו בכך - הרי גם לא היה עליהם כל חיוב. ועם היות שכל כוונתו היתה לטובה. אבל מכיוון שהדור לא היה ראוי, ולפעול לא עלו למרות שבטלו ההגבלות, הרי הוא הציל רק את עצמו, והחובה היתה על כל עשרת השבטים. ומאחר ולא ציווה על הרבים שיעלו, אלא רק אמר שמי שירצה - שיעלה. והואיל ולמרות שלא היתה הפרעה לא עלו - לכן גלו והלכו לשבי.

ו. הדגש הינו מציאת המעשה החיובי

ובענייננו לגבי הגאולה, לא מטילים את הקולר על אדם מסוים או על הרבים, אלא רק מזוים, מי שהוא ממילא מזורו. ועל כן כל אחד יוכל להשתדל, כי המעשה המסוים שהוא יעשה וישתדל - יכול הוא להביא את הגאולה. ואם לא - הרי רק עשה מעשה טוב.

(תורת מנחם, תשמ"ז ב' פורים, עמ' 621-623)

א. מדוע דווקא הגלות היא אצל המלך שלא כל כך הרשיע

כל מעשה של יהודי לקראת סוף הגלות עשוי להכריע את הכף. ומביא הרבי ביאור על המדובר בפרקנו זה. הגמרא בגיטין פח, סע"א מביאה את שאלת רב כהנא ורב אסי לפני רב היאך הושע בן אלה ויעש הרע בעיני ה', רק לא כמלכי ישראל, ומיד לאחר מכן נאמר כי עלה עליו שלמנאסר, וכל גלות אשור היתה אצלו. והקושיא זועקת, מפני שלא הרשיע כמותם דווקא הוא זה שזכה לעונש הגדול מכולם!?

ב. מי שלא עלה לירושלים לאחר שביטל המניעה - כעת הוא מזיד

עונה הוא להם, כי אותם פרדיסאות שהושיב ירבעם על הדרכים, כדי שלא יעלו ישראל לרגל, בא הושע וביטלן, ואף על פי כן - לא עלו ישראל לרגל. אמר הקב"ה, אותן שנים שלא עלו ישראל לרגל - ילכו בשבי. שמכיוון שיכלו לעלות ללא כל מניעה, ואעפ"כ לא עלו - הרי יש חומרה בכך.

ג. המניעה של מלכי ישראל לעלות לירושלים - שמה אחד יעווב לבית דוד

מדייק הרבי, כי מאחר וסיפור זה הינו חלק מתורת חיים, הרי על מנת להפיק ממנו הוראה, יש להתבונן בתוכן הסיפור. שהרי כל מטרת הגוירות של מלכי ישראל, היה שמה ע"י עלייתם לרגל יהיו קשורים על מלכות בית דוד. ועם היות שהם היו הרוב, עשרה שבטים כנגד שני שבטים - הרי בכל זאת חששו שעל ידי שתהיה

פרק יח

חזקיה בוטח בה', הורס הע"ז, ומצליח למרוד באשור ולנצח הפלישתים, אך כעת עולה סנחריב, ומזלזל בה' ובחזקיה, שלא יצילום

חזקיה מולך ביהודה, עושה הטוב, ומהער את הרע, ודבק בה'. (א - ו). מאחר והוא עם ה' מנצח את פלישתים, ומצליח במרד מלך אשור. (ז - ח). בשנתו הרביעית ארע חורבן ממלכת שומרון בגלות אשור, על שלא שמעו בקול ה'. (ט - יב). סנחריב עולה למלחמה וחזקיהו מנסה לפייסו בשוחד עצום. (יג - טז). סנחריב מתחרט ושולח את שריו אל חזקיה. (יז - יח). נאום רבשקה הראשון, האם בטחתם על משענת קנה רצוף, ואם בטחתם בה' - הנני כאן. (יט - כה). בקשת שרי יהודה שידבר ארמית, ולא יהודית, על מנת שהעם לא יבין, ותשובתו המזלזלת. (כו - כז). נאומו השני של רבשקה, אל תבטחו לא בחזקיהו ולא בה'. בואו למלך אשור. (כח - לו).

סנחריב הוא הקליפה הקשה ביותר - מזלזל לחלוטין בקב"ה

בעשר המכות, וכילה צבאו בים סוף, אבל לא עשה ממנו חוכא ואטלולא (צחוק גדול וליצנות). ורק מאחר ורצה הקב"ה לעשות את סנחריב גוג, שעליו נאמר יושב בשמים ישחק.

ב. סנחריב ממש כפר בכל, ועשה עצמו אלוקים

הנקודה שמלך אשור היה הגרוע מכל מלכי אומות העולם. שהם ידעו את ריבונם, ורק טוענים כי סילק את השגחתו, שהרי נאמר

א. להבין מדוע הקב"ה עושה צחוק דווקא מסנחריב

הצמח צדק מאריך לבאר כיצד הקב"ה גילח את שערו של מלך אשור ואת זקנו אף שרף באש, שיש בזה כילוי מוחלט. (ישעיה ז, כ) ביום ההוא יגלח א-דני בתער השכינה בעברי נהר במלך אשור, את הראש ושער הרגלים וגם את הנקן תספה: והרי זה פלא גדול, מה שנעשה עימו. ואפילו כנגד פרעה מלך מצרים, שהכביד עולו על ישראל ומרד בה', ואמר מי ה' אשר אשמע בקולו הכהו רק

ברוחניות, שלא יוכל לקבל אף באופן שאינו ראוי. ומבאר באריכות במאמר עניינים של השערות.

(אור התורה לצמח צדק, נביאים וכתובים ב', דרוש תער השכירה עמ' תשס"ז - תשפ"ד).

הללו את ה' כל גויים. ואפילו פרעה רק אמר מי ה' אשר אשמע בקולו, שם הוי' לא הכיר, כי אם שם אלוקים. ואילו סנחריב עשה את עצמו אלוקים. והוא רצה להגביה את עצמו על מנת לינוק מלמעלה, שזו בחינת שערות, ולכן הקב"ה גילחו, שמשמעות הדבר

מכת צפרדע ביחס לג' דרגות הכפירה באומות העולם

מזו. הדרגה הא' - הכופרים באחדות ה', אך קוראים לו אלוקי האלוקים, בהיותם יודעים כי הוא כוחם וחיותם. לפיכך אין הם מורדים בקב"ה, וכדברי בלעם - 'לא אוכל לעבור את פי ה'.

ז. דרגה מעליה - מצרים, קיים אכן כח עליון, אך אינו משפיע עליו

הדרגה הב' - הם אמנם מכירים במציאות ה', אך כופרים בכך שהקיום וההתהוות של כל המציאות תלויים בקב"ה. וכדברי פרעה - 'לי יאורי - ואני עשיתני'. טענתו שהוא ברא את עצמו. מה שהוא מכיר בבורא, הוא רק ביודעו כי הוא כח הנעלה ממנו, אך אין לו כל השפעה לגביו כלל.

ח. הכפירה וההתנגדות נוסח סנחריב מראה כי יש למו להתנגד

הדרגה הג' הם אלו המכחישים לחלוטין את מציאות האלוקות, כסנחריב אשר חירף וגידף ביותר. הוא הכחיש ואמר כי אלוקים חיים אינו אלקא דאלוקיא. ומחדש הרבי, כי אף שממבט ראשון נראה כי האופן השלישי הינו הגרוע ביותר, הרי יש פגם באופן של פרעה, שבזה הינו גרוע עוד יותר מכך. כי בדרגה השלישית עצם זה שהם מתנגדים ומכחישים את מציאות ה', מוכיחה כי עניין האלוקות נוגע להם. ועל כן הם מחפשים דרך להתנגד לה' ולהכחיש את מציאות ה'. ומצד ההתנגדות יודעים שאכן קיימת מציאות אלוקות, המגיעה אליהם למטה מטה.

ט. הצפרדע מורה שאף אין בה לכאורה קשר לבורא, ועם כל זאת מוסרת נפשה ומעידה על ה'

הצפרדע היא בדוגמת הדרגת ביניים, מצד אחד אינה מוזיקה ומצד שני אין בה כל תועלת. היא אינה מבטאת כי יש אומן שעשאה. ולכן הם אלו ששברו את קליפת מצרים, המסרבת בכלל להכיר בכל קשר לבורא, כולל קשר של שלילה. ודווקא מהצפרדעים נשאו קל וחומר חנניה, מישאל ועזריה קל וחומר בעצמם וירדו לתוך כבשן האש. וידעו מצרים כי אני ה'.

(ליקוטי שיחות כ"א, ורא"ב, [המתורגם] עמ' 42-49).

[שיחה זו אינה על אחד מהפסוקים כאן, אולם במידה מסוימת, היא השלמה והרחבה של דרוש תער השכירה (ובפרט שנסלל כאן מהלך חדש).

ג. מעלת כוחה של הצפרדע שלוחה מאת ה'

המדרש אומר שאפילו דברים הנראים כמיותרים - יש להם תפקיד. עד שלדברי רב אחא אמר הקב"ה לנביאים מה אתם סבורים, אם אין אתם הולכים בשליחותי, וכי אין לי שליח?! ואלמלא הצפרדע היאך היה פורע מן המצרים? והרי היא היתה רק מכה אחת מתוך העשר, ומכת הדם פגעה הרבה יותר, בכך ששיתקה את פרנסתם. ובפרט מכת בכורות. הייפול מה' דבר לבצע שליחותו? והרי הרבה שלוחים למקום!?

ד. להבין את ההשוואה לשליחות הנביאים לשליחות המזיקים

במדרש הוא מונה גם מזיקים, היכולים להציל את האדם מנוק גדול יותר, ויש להבין מה מצטרפת כאן הצפרדע שכלל אינה מוקת?! וכן מה השיוויון בין שליחות הנביאים לבין שליחות הנחש והצפרדע?! בעוד שמטרת המזיקים הוא להיפרע מן הרשעים, הרי גדר שליחות הנביאים שונה בתכלית, שאיננה להעניש, כי אם למסור את דברי ה' - גילה דברו על ידי עבדיו הנביאים. ואם כן מדוע משתמש הקב"ה בצפרדע כתחליף לנביאים!?

ה. מטרת המכות - ידיעת וגילוי ה', אף במצרים

יסוד הביאור לכך הוא שאכן מלכתחילה לא היו המכות מיועדות רק להעניש את מצריים, כי אם כלשון הפסוק, 'וידעו מצרים, כי אני ה''. שתתגלה אלוקות ודווקא מבחינת הוי', במצרים, ונמצא כי המכות בכך ישברו את קליפת מצרים, ולשם כך היה ייעוד מיוחד לצפרדע.

ו. דרגה נמוכה בכפירה - בלעם

בכפירת העולם באלוקות יש באופן כללי שלוש דרגות זו למטה

החילוק באופן הלימוד של שבנא וחזקיהו - גרם לחילוק בדעתם להיכנע לסנחריב

ללמוד עם שבנא.

ב. מידת הביטחון בה' אצל חזקיהו היתה גדולה, ולכן רק שבנא רצה להשלים אכן חזקיהו היה אוכל רק ליטרא ירק בסעודה. בעוד פקח בן רמליהו שהיה חברו של שבנא, היה אוכל מ' סאה גוזלות בקינוח סעודה, שהוא עניין ההנאה בעולם הזה. ומאחר ולא היתה תורתם לשמה - היה חסר להם במידת הביטחון בה', ועל כן רצו להשלים עם סנחריב.

(יסוד העבודה, וינברג אברהם, ח"ב פרק ג' עמ' 47)

א. חילוק דרכם הלימודית, שבנא בעל הנאה, בעוד חזקיהו מושך ידו מהנאות העולם הזה

הגמרא מספרת כיצד שבנא היו לו עשרים אלף תלמידים יותר מחזקיהו, אלא שאומרת כי היה בעל הנאה, וכן היה לימודם שלא לשמה, וכל מה שהרביץ ברבים היה בשביל כבודו. והיה אומר לתלמידיו שאין להסתכל בדרכי המוסר, כי אם לרבות בלימוד התורה. בעוד שחזקיהו היה מוכיח לתלמידיו, שימשכו ידיהם מן הנאת העולם הזה, ומה שיזכו לעולם הבא, הוא מחמת לימודם לשמה. ועל כן העם שהיה לו קל יותר לילך אחר ההנאות, בחר

פרק יט

חזקיהו הופך בתפילתו מאבדון וחירוף אלוקים חיים, לניצחון מוחץ, ובכך יש קידוש ה'

חזקיהו קורע בגדיו ושולח לשמוע את דברי הנביא, מזה לעשות מול רבשקה המחורף אלוקים חיים. (א - ה).
 * נבואת ישעיהו שאין לחזקיהו לחשוש מגידוף נערי מלך אשור, וכי ישמע שמועה מארצו, יחזור וימות בה.
 (ו - ז) * סנחריב שולח שליחים נוספים לחזקיהו ובידם ספרים, ומזלזל כי אין לו לבטוח בה' על מניעת כיבוש ירושלים (ח - יד). * חזקיהו מתפלל מעומק לבבו, על חילול ה', ומבקש כי בכך יהיה קידוש ה'. (טו - טז). * ה' עונה לישיעיהו כי יגונן על ירושלים, מבלי קרב. (כ - לד). * בלילה הרק מלאך ה' מאה שמונים וחמישה אלף, סנחריב חוזר מתפלל לאליליו ונרצח ע"י בניו. (לה - לו).

אשר גדפו נערי מלך אשור – נבואת ישעיהו על רבשקה

מאדם חשוב ביותר, כגון שהמלמד שלו הוכיחו, ואז ביודעו את גודל מעלת המלמד - הרי הוא מתבייש ביותר. (ב) בזיון מקטן שפחות בערך ממנו. ולדוגמא, כאשר ילד קטן ממנו בהרבה מצליח לבנות אותו, והוא אף עם ילד כה קטן לא הצליח להתמודד - גם אז הבושה היא גדולה ביותר (אך פחות). וכפי שמצינו גם בהלכה, הכל לפי המבייש, ואף כאן שתי הקצוות - הדין שבושתן מרובה. ולא נדרשים לחפש זאת בהלכה, שהרי הבן חמש רואה זאת בחיי היום יום.

ד. דיוק בסדר של הוכחות רש"י, שהפוך מסדר המקראות

בכך מובן הצורך להביא שני פסוקים ודווקא בסדר הזה. הפסוק הראשון מדבר על בושה מאדם חשוב, בזיונה של ירושלים מהקב"ה. והפסוק השני, הוא רק מנערי מלך אשור. ולכן לא יכול להביא את הפסוק בישעיהו 'את מי חרפת וגדפת' - שהרי אף פסוק זה מדבר על רבשקה, בעוד שרש"י רוצה להביא בזיון ע"י הקב"ה. נידוע כי סדר יכול להיות בעיקר או לפי זמן, וכן סדר הספרים. או לפי חשיבות, וכפי שביאר הרבי את טעמו של רש"י.

(תורת מנחם, תשמ"ג ג' שלח, עמ' 1664-1665)

א. הביאור של ביד רמה הינו על העבירה במזיד

הרבי מתחיל את הביאור לגבי החילוק של ביד רמה כאן - שהוא שונה מפירושו בפרשת בשלח, ובני ישראל יוצאים ביד רמה, שיד המורה על גבורה, ורמה - מורה על פירסום. ומאחר וכאן מדובר על מעשה שלילי - מבאר כי אין זה פירסום, כי אז לא היה יכול להיות ענוש כרת, שהרי כרת יכול להיות רק בלא עדים והתראה, ולכן הפירוש הינו, שהגבורה והפירסום בעניין הלא חיובי - הוא בכך שמדובר במזיד. שהרי כאן הפירסום הינו מול הקב"ה, שעברו על מצווה, של מה שממש שמעו שתי הדברות הראשונות מפיו.

ב. גידוף - הוא לטון חירוף, כשתי ראיות רש"י

רש"י ממשיך לגבי מגדף, ומבארו מחרף, ומביא על כך שני פסוקים, בסדר הפוך מכתובתם בתנ"ך. הפסוק הראשון מיוחזקאל 'היתה חרפה וגדופה', והשני מישעיהו 'אשר גדפו נערי מלך אשור', נבואה שהיא גם בפרקנו.

ג. עוצמת הגידוף יכולה להיות כאחת משתי הקצוות

מבארים כי הבן חמש למקרא יודע כי בזיון (מחרף) יכול להיות כאחת משתי האפשרויות, מן הקצה אל הקצה. (א) שהבזיון הוא

המהפך אצל חזקיהו מקצה לקצה – אני ישן על מיטתי ואתה עושה

ואפילו היו בין הסנהדרין כאלו שטענו כי לא ניתן לנצחו.

ד. המהפך עם חזקיהו היה מעל טעם ודעת ובמהירות

ועם כל זאת, הרי בפועל ממש נשתנה המצב מהקצה אל הקצה - מפלה לסנחריב, וניצחון של חזקיהו. וניצחון זה היה לא שקיבץ חיל גדול להילחם נגד סנחריב, אלא כפירוש הגמרא על הפסוק 'חובל עול מפני שמן'. שמנו של חזקיהו היה דולק בבתי כנסיות ובבתי מדרשות. מה עשה? נעץ חרב על פתח בית המדרש, ואמר שכל מי שאינו עוסק בתורה - ידקר בחרב. בדקו... ולא מצאו תינוק ותינוקת, איש ואשה שלא היו בקיאים בהלכות טומאה וטהרה. הרבצת התורה וחינוך על טהרת הקודש. ובעודו שוכב על מיטתו - יצא בלילה מלאך ה', והכה במחנה אשור, וכפי שמספרת הגמרא, שגלה את אוזניהם, ושמעו שירה מפי החיות, ומתו.

ה. אף כיום הנהגת הניצחון היא ע"י השמעת קדושה לילדי ישראל

הנהגה זו כבר היתה ע"י אברהם אבינו, שלא התפעל ועמד יחידי מול כל העולם כולו, ובכוח זה ניצח במלחמה. והנהגה זו צריכה להיות גם היום. השמעת שירת המלאכים, לעסוק בחינוך על טהרת הקודש, ולא ע"י שמרעישים בעיתונים. ורק כך מגיעים להנהגה של ומיד הם נגאלים.

(תורת מנחם ל"ג, תשכ"ב ב', אחרון של פסח, עמ' 351-353)

א. הידרדרות העולם מתמיהה כיצד תביא לשינוי ההופכי והמידי של הגאולה בשעה שרואים את הפער העצום בין המציאות המרה, שכל רגע הוא הנהגה שלילית עוד ועוד, הרי קשה להאמין היאך לפתע פתאום יבוא אדם גשמי, שניתן למששו בידיים, ותוך זמן קצר ביותר, ישתנה הכל מהקצה אל הקצה, ככל הייעודים שבנבואות הגאולה. אנשים אלו היו מבינים אם העולם היה נהיה מציאות אחרת - אז ניתן להבין מצב כה שונה. אולם בשעה שהעולם עצמו יישאר במציאותו, היאך מירידה אחר ירידה ברגע אחד שואלים הם, תהיה ביאת המשיח?!

ב. סנחריב כמעט כובש את ירושלים, ואף איצטגנינו מבטיחים לו אותה היום

התשובה לכך היא דווקא מהפסוק עוד היום בנוב. סנחריב עלה על ירושלים עם חיל גדול ביותר. ומאחר ואמרו לו איצטגנינו שאם תלחם עימה היום - תכבשנה. הרי כשעמד בנוב וראה את ירושלים הקטנה - לא חש לדברי איצטגנינו, החל להניף את ידו בגאווה, וכי על עיר כזו הרגותי את כל החיילות הללו?!

ג. גם ברוחניות מצבו היה כה חזק, שאף חלק מחכמי הסנהדרין רצו להיכנע

מעמדו של סנחריב היה בתוקף גדול ביותר, הן מצד צבא השמים, כפי שראו החוזים בכוכבים, שמצד מזלו של היום - היה כובש את ירושלים. בהיות המלחמה לא רק גשמית, כי אם גם מלחמה רוחנית, ובפרט ששורשו של סנחריב למעלה הוא גבוה ביותר.

מלחמת חזקיהו – דווקא באופן ששוכב במיטתו, והקב"ה הורגם

שאל באופן אחר, דוד, אסא יהושפט וחזקיהו, שאמר שאינו יכול לא לזמר לא לרדוף ולא לעשות קרב, כי אם שוכב במיטתו, והקב"ה

א. ארבעת מלכי בית דוד ושיטתם – מתבאר בפנימיות התורה
 הזהר בפרשת מקץ, נעמד על ארבעה סוגי מלכים, שכל אחד

באור הקדושה - מתבטל המנגד ממילא. ועניין זה הוא כל מהות החנוכה, "נר מצוה ותורה אור" עד לשמן שבתורה (שמנו של חזקיה) עד לביטול החושך, בו תכלה רגל התרמודאי.

ד. מול היצר הרע - עבודת מוחין ומידות, בחינת כיבוש שבע אומות זה החילוק בין שבעת השמות שנקראו ליצר הרע, והולך ומבאר כי יש כאן מלך זקן וכסיל. המלך הינו המלוכה - בחינת הכתר. זקן, כידוע שקנה חוכמה - הינו בחינת המוחין, וכסיל, המופרד בואו, ומורה כי הוא גדר עצמאי - זה המידות. והם כנגד השבעה רועים, המובאים בהמשך סוגיית הגמרא בסוף סוכה. וכן עם שבע השמות. ואילו גם בכיבוש הארץ יש שני אופנים, כיבוש ארץ שבע האומות (המידות שלעומת זה) ולאחר מכן כיבוש ארץ עשר אומות (שנתוספו הכתר והמוחין).

ה. הקב"ה עוזר, ומהשפעת האור - מתבטל היצר הרע מאליו ההוראה ממלחמת חזקיה, שאין צורך להתעסק עם היצר הרע על מנת לבטלו, כי אם להוסיף באור הקדושה, ואז הקב"ה עוזרו, וכמרומו בשמו של חזקיה - שחזקו י"ה.

(תורת מנחם תפארת לוי יצחק א' בראשית, עמ' רל"ג - רל"ה)

פרק כ

רפואתו הנסית של חזקיהו, ועונשו על שהראה האוצרות למלך בבל

חזקיהו חולה, וישעיהו מצווה לו כי לא יחיה. (א). חזקיהו מתפלל מקירות ליבו. (ב - ג). ה' שולח לישעיהו כי לא רק שיחלים, כי אם שמוסיף לו חמש עשרה שנים, ויציל אותו והעיר מאשור. (ד - ו). ישעיהו מרפא את חזקיהו, ומוטר לו האות לרפואתו, שהצל ישוב עשר מעלות אחורנית. (ז - יא). ישעיהו מנבא רעה לחזקיהו על שהראה את האוצרות למלך בבל. (יב - כב).

כוחה של תפילה - נלמדת מחזקיהו

ד. הבכי הינו חסר תכלית לגבי עצמו, אבל על חבירו מורה על שיתוף ומבארים כי הבכי נועד להקל על הבוכה. כי בבכייה אין כל יכולת לתקן. ומאחר ומדובר על מקדשו של השני - לא נותר לו אלא לבכות על כך. הוא אמנם מחוייב לעזור לו, אלא שזה ניתן לבצע בכך שיוכיחו בדרכי נועם, ויעורר רחמים עליו, אולם מאחר והביטול בפועל של החטאים שגרמו שנשתלחה יד במקדש חברו - תלוי בחברו שהוא בעל בחירה. ואילו על חורבן מקדשו שלו - אסור לו להסתפק באנחה ובבכייה, כי אם שישתדל לתקן ולבנות מחדש, על מנת שיביא את הגאולה הפרטית בנפשו. ואדרבא, אם יבכה עלול הוא לחשוב כי כבר תיקן בכך.

ה. כחה של התפילה על עצמו - נלמד מחזקיהו

מפרקנו על תפילת חזקיהו ניתן לתרץ קושיה נוספת. מאחר וכבר ראו ברוח הקודש כי המשכן והמקדש אכן עתידיים להיחרב, סימן שהדבר נגזר מלמעלה, ומה כבר אפשר לעשות בזה?! אלא התשובה היא שאפילו חרב חדה מונחת על צווארו של אדם - אל ימנע עצמו מהרחמים. ואפילו לאחר גור דין ניתן ע"י עבודה לקורעו. וכמו שאכן התרחש עם חזקיהו, שאף שישעיהו מסר לו נבואה שהוא מת. הרי ענה לו חזקיהו לישעיהו כלה נבואתך וצא. "ויסב פניו אל הקיר, ויתפלל אל ה' ". ואכן שמע ה' את תפילתו, והוסיף לו חמש עשרה שנות חיים, כפשוטם גם בעולם הזה.

(ליקוטי שיחות י', ויגש א', עמ' 146-150)

א. מעלת הצוואר הנמשל דווקא לבית המקדש

במפגשם של יוסף ובנימין אנו מוצאים, כי כל אחד בכה על צוואר חברו, על בתי המקדשות העתידיים להיחרב בחלקו של השני. בית המקדש משול לצוואר שיש בו שתי תכונות, מצד אחד הוא גבוה, ומצד שני הוא בין כתפיו שכן, בדוגמת צווארו של האדם. ברוחניות הצוואר לא רק שהוא ממוצע, בין הראש לגוף, כי אם שהוא מבין לפועל את תכלית הראש, שהאיברים יקבלו את חיותם ממנו, ויתנהגו עפ"י השכל. ומצד תכלית זו ותפקידו של הראש - דווקא יש מעלה בצוואר.

ב. בית המקדש - הכנה להכנסת אורו בתוך גדר העולם

בית המקדש אף הוא הינו בבחינת ממוצע, על מנת להחזיר בגדרי העולם את האור האלוקי. ולכן הוא בקירוב לעולם, על מנת להאיר אותו, ועל כן גם בגשמיות הוא לא היה גבוה לגמרי. ולכן הבכייה היתה על הצוואר, כי תכליתם של בני ישראל הוא לשמש את קונם. ותכלית בריאת העולמות, לעשות לו יתברך דירה בתחתונים. כי על ראש, שהוא בחינת הנשמה אין מה לבכות, שהרי אף בשעת החטא היא קשורה עם הבורא.

ג. להבין מדוע בוכים רק על מקדש האחר

יש להבין מה טעם הבכייה היתה על מקדשו של האחר, והרי אפילו אהבת ישראל הינה כמוך, בהשוואה אליך? בפרט שהזהר מדייק מהכתוב "ויבך על צוואריו עוד", שהבכייה הנוספת היא על הגלות.

פרק כא

מנשה הורס ומכעיס ביותר, והנבואה הקשה על החורבן, בנו אמון ממשיך ברע ורוצחים אותו, מנשה עושה הרע בעיני ה', בכל קלקול אפשרי. (א - ט). * נבואה קשה בידי הנביאים, על חורבן ירושלים, ושהכעיסו ביותר. (י - יח). * אמון בנו ממשיך לעשות הרע, ורוצחים אותו עבדיו. (יט - כג). * מצליחים להרוג את הקושרים, וממליכים את יאשיהו בנו. (כד - כו).

מנשה שב לקב"ה רק מחמת הייסורים – בחינות בעבד כנעני

והיראה פועלת רק בענייני המעשה והדיבור אך לא בענייני המחשבה. ויש כאלה אף שמתעוררים מהרהורי תשובה של הכרוזים העליונים, ואפילו בעת רצון הוא מתעורר ושב בתשובה שלמה. אך עדיין נקרא רשע מכיוון שעלול הוא לעבור עבירה.

ד. מעב טל רשעים המלאים חרטות, אך לא מגיע לכלל מעשה

מתחת לזה יש בחינה נוספת, אמנם הוא מתעורר בהרהורי תשובה - אך אין זה פועל עליו שישוב בתשובה שלימה. כי מכיוון שחלק הטוב שבו הוא במיעוט - אין יראת השבט ברוחניות מצליחה לפעול עליו. אך מאחר וזה מיעוט הניכר - לכן הוא על כל פנים מתחרט, ועל כך אמרו חכמינו, כי רשעים מלאים חרטות.

ה. דרגתו של מנשה - אכן שב, אך רק מחמת הייסורים

קיימת אף בחינה נמוכה מכך. שמה שפועל עליו הוא רק יראת השבט בגשמיות, שהוא עניין הייסורים. וכפי שמצינו במנשה, שמצד הייסורים הוא אכן שב אל ה' בכל ליבו, כמו באגדת חלק במסכת סנהדרין. ואף מתחתי יש דרגה, שאינו שב בתשובה לעולם, והוא מי שהטוב נסתלק מקרבו ועומד בבחינת מקיף עליו מלמעלה.

(תורת מנחם יא, תשי"ד ב', משפטים, עמ' 76-73)

א. העבד הכנעני עובד את אדונו רק מצד יראת השבט

ענייני של עבד כנעני יובן ממה שאנו רואים כי נוח לו בהפקרות. הוא אינו מעוניין בקבלת עול, ומה שבכל זאת הוא עובד את אדונו - הוא רק מצד יראת השבט, כמו באפסוק יכי יכה איש את עבדו או את אמתו בשבט. ואפילו אינו מכה אותו בפועל - הרי עצם זה שיש מציאות של שבט, שניתן להכותו - זה עצמו פועל עליו שיעבוד את אדונו. כי אין לו כל תענוג או רצון, שכל או הרגש הלב.

ב. אפילו בדרגת הבינוני עלולה להיות בחינת עבד כנעני

עניין זה הוא גם ברוחניות, שאין לו כל תענוג בעבודת ה'. ויתכן שהוא אפילו בבחינה שלא עבר עבירה מימיו, ואף לא יעבור, שזו מדרגת הבינוני, ואף אינו משוקע במחשבות של תאוות, ואפילו תאוות היתר, אלא שכל זה הוא רק מצד יראת השבט, ומצד עצמו עלול הוא לעבור עבירה. וכעין זה הוא טבי, עבדו של רבן גמליאל.

ג. מדרגות העלולות להיות - עצם זה שעלול לעבור עבירה

מתחת לזה אמנם יש מדרגות רבות. הן מי שהוא בבחינת רשע וטוב לו, שאינו עובר עבירה רק לפרקים רחוקים, ורק בעניין קל.

מנשה חוזר בתשובה מחמת הייסורים, ושבירתו ע"י שונאו

ה'. והרעה תייסרנו .

ג. ובפרט עד אשר עובד את אויביו, כמנשה

אבל מי ששובב לבבו, ולא רואה כלל, הרי רק בשעה שיוכד עליו עול קשה ביותר - עד אשר עובד את אויביו. ויכניעוהו בתכלית כפסוק תחת אשר לא עבדת כו' ועבדת את אויביך כו' כי מנשה קיבל תוכחות רבות, אשר לא השפיעו עליו כלל, ורק הייסורין שקיבל כשנפל ביד המלך שנצחו ושלושים ושלוש שנים עשה תשובה אמיתית, אף שעשה להכעיס. שכל זה הוא בחינת פריקת עול.

(דרך חיים לאדמו"ר האמצעי, שער התשובה אות ג', עמ' 11-12)

א. העיקר והשורש לכל החטאים הוא פריקת העול.

עיקר זמן הדמעות הוא בתיקון חצות, והעיקר הוא על פריקת עול מלכות שמיים, שהוא השורש לכל החטאים. שענייני שהוא הולך שובב בדרך ליבו, לכל אשר יחפץ - ימלא תאוותו מייד, בלי ישים פחד אלוקים לנגד עיניו כלל. ולא יחוש כלל שזה רצון ה'. עד אשר ליבו הוא כלב האבן, מבלי ירגיש פחד אלוקים ומורא כלל. ובפרט כאשר הוא מצליח ביותר, בענייני עושר בנים ופרנסה.

ב. הנפילה והביטוש, - מועיל לו, לתקן את לב האבן שלו

כאשר יפול מגובה זה, בהצר לו בעוני בשפלות ובביטושים - הרי אז אם ירך לבבו ויבכה מאוד במר נפשו ויתודה על כך. ויחחרט על אשר פגם במעשיו, ויכיר היטב כי רע ומר עזובו את

תיקונו של מנשה בימי הצדיק רבי שמעלקע מניקלשבורג

שמש קשיש, שהיה עובר ומעיר את היהודים לעבודת הבורא. ופעם כשעבר לפנות בוקר ראה יהודי שאינו מוכר חגור בחגורת עור, ושאל את הרב מיהו זה, הרב ענה לו כי היה זה אליהו הנביא, וביקשו לא לדבר על כך.

א. השמש הזקן רואה את אליהו לומד עם הרב מניקלשבורג

העיר ניקלשבורג היתה עיר חשובה בצ'כוסלובקיה של ימינו. הרב שמואל שמעלקע היה מתלמידי הרב המגיד ממעזריטש, והתקבל מחמת גאונותו כרב העיר והאזור כולו. באותם ימים היה

היום כולו בדין זה לא הכרענו, והחלטנו לדחות זאת ליום המחרת. כעת הגיע מנשה המלך והסביר לי כי נשמתו לא מצאה לה מנוח, על כך שהכניס צלם להיכל, בבית המקדש. ובכל דור ודור מגולגלת נשמתו באנשים שונים, שתפקידם לתקן את עברותיו. וכעת נשמתו זכתה לתיקון המיוחל. ועל כן הוא מבקש שלא נחשיב את מעשה היהודי כאיבוד לדעת, כי אם לקידוש ה'. והוא ביקש כי בית הדין כשידון לגבי האלמנה יקח זאת בחשבון.

ה. סיפור זה לא היה מתגלה, אלמלא רצו אנשים להדיח את הרב

השמש שמר על קשר שתיקה, עד שבעקבות דין תורה בו לא נשא הרב פנים לעשירי העיר ניסו הם לצאת כנגדו על שנוהג כמנהג החסידים. דבר זה לא היה חדש, ואעפ"כ הצליחו להפיח את אש המחלוקת. ואכן החליטו לסלקו, והטילו על השמש הזקן להודיע זאת לרב. ואילו השמש זעק שאינו מוכן לעשות זאת. ושאלו אותו מדוע. וכאן סיפר את הסיפורים, ובעקבותיהם נשאר הרב על ממלכתו עד יומו האחרון. החסידים הפליאו את השמש הזקן על שלא סיפר זאת לאיש, עד שנאלץ לעשות זאת בעל כורחו. ושם את נפשו בכפו, על מנת להגן על כבוד הרב.

(שיחות לנוער, ט', שבט תשמ"ב עמ' 4-6).

ב. כשראה השמש הזקן כי עם אליהו הגיע גם מלך לפנות בוקר אל הרב שאלו על כך

פעם נוספת בדיוק כשעבר יצא הרב עם פמוטים ושני נרות, והפעם היה זה שוב אליהו הנביא והשני היה לבוש בגדי מלכות עם כתר על ראשו. השמש רעד כשראה את כל המחזה, ולאחר מכן שאל את הרב מי היה האדם עם בגדי המלכות. ענה הרב, שאכן כלל לא ראוי לדבר על כך, אולם מאחר וראית - סימן שמותר לי לספר לך.

ג. הרב סיפר לו כי היה זה מנשה בן חזקיהו המלך, והגיע אליו בשל דין תורה ביאר הרב כי היה זה מנשה בן חזקיהו המלך, והיה כאן דין תורה היום. היה בעיר יהודי ירא שמים, שהידר במיוחד במצוות לא תעשה לך כל פסל וכל תמונה. עם כל זה שהיה לו כישרון לציוור ופיסול הוא נמנע מכל דבר הקשור בכך, ואף את עיניו מנע מלהסתכל על כך. ופעם יצא בלילה ושיבר את כל הצלמים והצלבים שהיו מוצבים. אחד משומרי העיר תפסו בשעת מעשה והוא נידון למוות. אולם מאחר והיה עני מרוד, לא היה לאלמנה מקום לגבות את כתובתה. ואנשי החברא קדישא נמנעו מלעזור לה, בטענה כי הוא איבד את עצמו לדעת.

ד. תיקונו של מנשה היה בשל קידוש ה' של שבירת העלמים, אף שגלגולו הקריב חייו

הרב ובית הדין החליטו להעביר דין זה אלי, ואף שישבנו כל

פרק כב

יאשיהו המלך מתקן בבית המקדש, מציאת ספר התורה ונבואת החורבן של חולדה, לאחר ימיו

יאשיהו המלך עושה הישר בעיני ה', ומתקן את בית המקדש. (א - ז). * מציאת ספר התורה, המלך רואה שיש חמה גדולה מאת ה' ומחפש לדרוש את ה'. (ח - יג). * חולדה מנבאה כי הולך להיות חורבן, על עוכם ה'. (יד - יז). * אך מאחר ויאשיהו המלך קרע בגדיו ובכה - הוא לא יראה את הרעה. (יח - כ).

אף שחזקיהו ראה בבירור שיוצא ממנו מנשה - הרי סוף כל סוף יצא מזרעו גם יאשיהו

ב. בסופו של דבר, אף שצדק לגבי בנו מנשה, אך לבסוף יצא יאשיהו שהיה מיוחד במינו

ואף שכאן אנו רואים, כי ידע בבירור, כי יצא ממנו בן העובר עבירות - הרי הוא מצד עצמו היה מחוייב לקיים את רצון ה'. והנה בסופו של דבר היתה תועלת ביאשיהו, שעליו נאמר 'וכמוהו לא היה לפניו מלך, אשר שב אל ה' בכל לבבו גו', ככל תורת משה, ואחריו לא קם כמוהו', שאחריו היו מלכים לא צדיקים כמו יהואחז וצדקיהו. אלא על האדם לקיים את הציווי בשמחה ובביטחון, שהקב"ה יסייע לו בהשתדלותו בחינוך הבנים. (וכל שכן לגבי חשבונות של פרנסה, שאם עושה זאת - הרי הוא מקטני אמונה).

(ליקוטי שיחות כ"ה, נח ב', עמ' 35)

א. על האדם לקיים מצוות, אף שהוא רואה ברוח הקודש כי התוצאה תהיה גרועה

על האדם לבצע את מה שמוטל עליו. אין לו לערוך את הנהגותיו על פי חשבוהו של מקום. הוא צריך לקיים מצוות פרו ורבו, ולאחר מכן לחנך את בניו ובנותיו על פי הוראות התורה. חז"ל מספרים כי חזקיהו ראה ברוח הקודש שיצאו ממנו בנים שאינם ראויים, בלשון המעטה, ועל כן לא עסק בפרייה ורבייה. ועל כך הענישו ה', ואמר לו, אתה עשה את המצווה עליך.

פרק כג

תיקוני המלך יאשיהו: קריאת ספר התורה לעם, ניקוי כולל לע"ז ועשיית הפסח, המשך זרעו לרעה הפטרת יו"ט שני של פסח (בחור"ל) (כג,א-כג,כה)

המלך יאשיהו מחדש את הברית, קורא את ספר התורה לעם. (א - ג). עוקר את כל פרטי העבודה זרה, ושורפם. (ג - ב). עשיית הפסח, שכמוהו לא נהיה מאז ימי השופטים. (כא - כג). סיכום מעשי תשובתו, ושלא קם כמוהו. (כד - כה). הקב"ה עדיין לא מחק את הרצון לחורבן, ממעשי מנשה, ומיתתו במגידו ע"י פרעה נכה. (כו - ל). מלכות יהואחז, העושה הרע, לשלושה חודשים, פרעה נכה אוסרו, וממליך מלך במקומו, וקונס העם. (לא - לג). פרעה ממליך בנו אליקים, ומשנה שמו ליהויקים. עושה הרע ומעביר הכסף לפרעה. (לד - לז).

בשיא הבית הראשון היתה התגברות של הצד השני

א. ההתנגדות הקשה היא בשיא הקדושה

ג. שאלת רב אשי כיצד מנשה שהיה כה הכם, וטעה בע"ז ועד כדי כך, שהגמרא מספרת כיצד שאל רב אשי את מנשה בנו של חזקיהו, שנראה אליו בחלום, שמאחר והינכם כה חכמים, מה טעם עבדתם עבודה זרה?! וענה לו מענה אמיתי, שהובא בתורת אמת. שאם היית שם - היית מגביה את שפת חלוקך מבין רגליך, כדי שתהא קל לרוץ לשם. כי יצר העבודה זרה היה שולט.

בסיום הגלות בו נוגע ביותר שיצעקו עד מתי, שיבקשו וידרשו על הגאולה, יש התנגדות יתירה על כך מהיצר הרע. ויש להביא על כך ראייה מהפסח שנעשה בזמנו של יאשיהו. המלך יאשיהו פסח, לאחר שביער את כל הע"ז שהיו בארץ יהודה ובירושלים ובהיכל ה'. ועד שהוזהרו באזהרה מיוחדת שלא יעלו כהני הבמות אל מזבח ה' בירושלים.

ד. מציאותו של היהודי - לצאת מהגלות

ועל כך בא המענה מסיום הקריאה "וכי יגור אתכם גר, ועשה פסח לה', כחוקת הפסח וכמשפטו - כן יעשה. חוקה אחת יהיה לכם ולגר ולאורח הארץ." הטענה היא שכאשר יהודי מרגיש עצמו בדוגמת הגר שלא היה בשעבוד מצרים, הרי אומרים לו, כי מאחר וחוקה אחת יהיה לכם ולגר - הרי גם יהודי החושב שטוב לו בגלות, עליו לידע כי זה רק בחיצוניות, אבל מצד עצם מציאותו - רוצה הוא לצאת מהגלות ולהיות בן חורין. וצריך לעורר אצלו את הרצון הרדום. והרבי הדגיש זאת בפרט באמריקה.

ב. שאלת השאלות היא בזמן של קדושה כה גדולה והיה מצב כה ירוד

ולכאורה אינו מובן, בזמן בית המקדש הראשון, שהיה בו הארון. אורים ותומים, והיאך יתכן מצב ירוד שכזה. והתשובה בזה היא הנותנת, שמכיוון שבבית ראשון שהיה בו התגברות אור הקדושה וגילוי אלוקות, היתה גם ההתגברות של הלעומת זה כנגד אמונת אלוקות.

(תורת מנחם, תשמ"ח ג', לילות חג הפסח, עמ' 103-101)

פרק כד

גלות בבל ע"י נבוכדנאצר, ג' מלכי יהודה האחרונים

יהויקים עובד את נבוכדנאצר מלך בבל, וכל המלכים תוקפים את ירושלים כדברי הנביאים, על חטאי מנשה. (א - ז). יהויכין מולך, ומלך בבל מגלה את עיקר העם, ולוקח מאוצרות בית המקדש. (ח - ט). צדקיהו מחולף ע"י מלך בבל, ולאחר מכן מורד בו. ועושה הרע בעיני ה'. (יז - כ).

קריאת שם ע"י המלך

שהן רוצים, דוגמא ויקרא פרעה שם יוסף. כלומר, רש"י עצמו מבאר את טעם נתינת השם, להדגיש את מרותם, ואם כן מדוע מחכה רש"י בדברי הימים ולא בפרשתנו, בפעם הראשונה שמתעוררת שאלה זו.

ב. ניתן גם ע"י הגויים לקרוא בשם בלשון הקודש

אין פלא כי יקרא פרעה שם בלשון הקודש, שהרי הבן חמש למקרא כבר למד על בבל, כי שם בבל ה' שפת כל הארץ. ועם היות ששם זה הוא בלשון הקודש - כך הוא נקבע גם אצל אומות העולם. וגם לשם פרעה יש ביאור בלשון הקודש, מלשון פרוע. כך שאין זה תרגום, כי אם זה השמות שכן נקראו בארצות הללו.

א. מדוע רש"י ממתין לבאר טעם קריאת שמו של יוסף ע"י פרעה רק בדברי הימים

בפרק הקודם אנו רואים כיצד שינה פרעה נכה את שמו של אליקים ליהויכין, בפרק זה משנה מלך בבל את שמו של מתניה לצדקיהו, ובתורה מצאנו כיצד שינה פרעה את שמו של יוסף, עם היות שהיה בן שלושים לצפנת פענח. הרבי דן על שאלה שרש"י לא ביאר בתורה, והיא שינוי שמו של יוסף. ומוסיף כי שאלה זו מתחזקת ביותר, על פי שפירוש רש"י בדברי הימים, אודות קריאת השם יהויקים על ידי מלך מצרים. יוסב את שמו יהויקים, שכן דרך המלכים והשרים, שמכנים למשרתיהם שם

ג. טעם השם הוא דווקא מתוך שבת, ולא מגדר השלטת מרות

פרעה נוכח, כי כל מה שאמר שר המשקים בגנות יוסף, שהוא נער שוטה ואינו ראוי לגדולה - הרי דווקא ההיפך הוא הנכון. ולכן הוצרך לפרש ולבטא את החידוש שנתחדש אצלו. ועל מנת שהדבר יתפוס לא רק מצד גזירה - הרי הוא קורא לו שם, להראות לעמו, שאכן שלטונו של יוסף יביא תועלת לארץ מצרים.

ד. שמו החדש של יהויקים ממשיך להיות השם בתנ"ך

רש"י כאן לא רק שלא צריך לפרש שכן דרך המלכים, כי אם שכלל אינו יכול לעשות זאת. ואילו יהויקים ממשיך להיקרא כן גם בתנ"ך. ואף ששינוי השם היה באופן שאינו רצוי, אין זה העיקר, כי אם לספר עובדת שינוי שמו.

(תורת מנחם, תשמ"ז ב', שבת מקץ, זאת חנוכה עמ' 155-162 161-162)

פרק כה |

גלות בבל ע"י נבוכדנאצר, הגלית צדקיהו, שריפת ירושלים ע"י נבוזארדן, רצח גדליה בן אחיקם, והחזרת יהויכין לטובה ע"י אויל מרודך,

צדקיהו מורד במלך בבל, מבקיעים העיר, תופסים המלך במרדף, שוחטים בניו לפניו, מעוורים עיניו, ומגלים אותו לבבל. (א - ז). * נבוזארדן שר הטבחים שורף את כל ירושלים, מנתץ חומותיה, לוקח את אוצרות המקדש לבבל. (ח - יח). * לוקח מהעיר את החשובים הנותרים בבלה, ושם הורגים אותם, ומגלים את כל העם. (יט - כ). * גדליהו בן אחיקם הופקד על ידו על העם הנשאר, ונרצח ע"י זרע המלוכה, והעם הנשאר בורח מצרימה, מפחד הכשדים. (כא - כו). * אויל מרודך מלך בבל מוציא את יהויכין מהכלא, ומטיב לו, ונותן את ארוחותיו. (כו - ל).

החשבונות מתי הובקעה ירושלים בחורבן הראשון

א. בחודש תמוז מעד אחד אבל, ומעד שני - גאולת הריי"צ

הרבי דן כי בחודש תמוז היה גם צער בי"ז בתמוז, וגם היה חג הגאולה של הרבי הריי"צ. הוא מוזכר כצום הרביעי, בזכריה כיום שהובקעה העיר. ומאחר והצום נקרא הרביעי - הרי זה מורה שייכות על כל החודש כולו, ובפרט שבהמשכו יש את ימי בין המיצרים.

ב. לא ברור מתי הובקעה העיר בחורבן בית ראשון, בט' או בי"ז

בהערה מציין הרבי כי זו דעת הבה"ל, ומיעוט דעות שכן הוא גם בבבלי, אם כי מרבית הדעות נוקטים, שהבבלי סובר כי בט' הובקעה העיר, והפסוק של זכריה הוא לאחר חורבן בית ראשון. ואילו לשיטת הירושלמי קלוקל חשבונות יש כאן, וגם בראשונה היתה ההבקעה בי"ז.

ג. אין הכרעה בשיטת הרמב"ם

משיטת הרמב"ם - לא ניתן להכריע. מצד אחד - הוא הדיגש שבי"ז הובקעה ירושלים בחורבן השני. אך לא ניתן לקבוע את שיטתו לגבי החורבן הראשון, אלא שמאחר והיה מסופק - לא התייחס לכך. כי אף בחורבן בית ראשון למעשה נקבע רק לצום בי"ז, אולם מסיבה אחרת, שגם אז נשתברו הלוחות ובטל התמיד, שזה חמור יותר מבקיעת העיר. והציבור לא רצו לקבל יותר מכך.

ד. שיטת שגם הבבלי סובר שהחורבן הראשון ארע בי"ז, וביאור גדר קלוקל החשבונות

שיטת הטורי אבן שאפילו לשיטת הגמרא שלנו בחורבן הראשון הובקעה העיר בי"ז. מבאר המהרש"א בתענית, כי המשמעות של קלוקל החשבונות אינו טעות שלנו בחשבון, כי אם שהם היו מונים לחמה, ואילו לנו המונים ללבנה - נבקעה העיר בי"ז גם בראשונה. וכן הוא שיטת רש"י בנביאים, שביאר לגבי ירמיה שהכ"א יום הינם מהבקעה העיר ועד שריפת הבית. בעוד שעל הפסוקים שמצוין בהם ט' - לא העיר דבר.

ה. ניתן לדחוק שגם בפרקנו התאריך ט' - אינו הולך על הבקעת החומה אכן ניתן לדחוק בפרק שלנו, כי הט' הוא רק על הרעב שמדובר בפסוק, ולא על בקיעת העיר שהוא פסוק שלאחר מכן. וכן שנאמר בשבעה לחודש... וישרוף את בית ה'. שמאחר ויש כאן שני פסוקים - הרי יש לחלק כי רק בשבעה בא, והשריפה היא כבר בתאריך חדש אחר - בט' שבו. וגם ניתן לתרץ חילוקים ממלכים לירמיה, שכל אחד מדבר על אירוע אחר. במלכים בא לירושלים, בעוד שבירמיה מתווסף שעמד לפני מלך בבל.

ו. חילוק נוסף, שהיתה יותר מחומה אחת, ומכאן הפער בזמנים

ראייה נוספת שניתן לחלק כי העיר עצמה הורכבה משתי חומות. ואם כן מה שישבו בשער התווך, רק לרד"ק הוא לאחר שהובקעה העיר, בעוד שרש"י מעיר כי באו פתח שערי ירושלים, וכך התקיימה הנבואה. ולאחר מכן השלמתה על כל חומותיה.

ז. חודש תמוז ברוחניות - מאיר בו התוקף של שמש הוי'

הרבי מאריך לבאר היאך שבתמוז יש את ב' העניינים. ולכן אף שיש את ההיתר להזכיר עבודת כוכבים הכתובה בתורה, הרי נאמר שהיו נשים המבכות את התמוז, ושהוא גורם לחמימות. ועפ"י זה מלכתחילה אין כל מקום לקושיא, שמאיר בו תוקף החום של שמש הוי'. ומאחר וניתן להפיק עניינים כה גבוהים, וודאי שלא יאבד את עולמו מפני השוטים. ועניינו הפנימי של תמוז התגלה רק בזמן האחרון בו התגלתה פנימיות.

ח. פנימיות הצומות ימים טובים, ורק בדורות הסמוכים לגאולה מתגלה פנימיות תמוז

אכן הפנימיות של הצומות הינם היציאה מהגלות וזכייה בגאולה. ועד שהנבואה היא שהימים הללו של הצומות יהפכו לששון ולשמחה. וכמשל מלך גדול ונורא, הרוחץ בכבודו ובעצמו צואת בנו יחידו מרוב אהבתו. ועל כן בסדר הא"ת ב"ש יום ט' באב (וכן י"ז בתמוז) הינם באותו יום כמו ראשון של פסח, המרמז על חסדו. ומאחר וזה בפנימיות - הרי בחיצוניות מתגלה הדבר לעתים בגבורות. ועל כן ט' באב יהיה יום טוב הגדול משאר הימים הטובים.

(ליקוטי שיחות י"ח, יב"ג תמוז, עמ' 308-317)